APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 3 (97)/ toamnă 2021

Tema numărului

POEZIE ŞI FLACĂRĂ

Toamnă 2021

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu finanţare de la bugetul local

REDACŢIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTOR: Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Doina BUCIULEAC

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Diana Dobriţa BÎLEA (Constanţa)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Cristina RUSU (Iaşi)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Priştina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

*ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei*
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
*Costul unui exemplar este **9 lei**.*
*Costul unui abonament anual este **36 lei** + taxe postale.*

*Tipărit la **BLUE SIM & CO***

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Rugul ce nu se mistuie/* **5**

Azi toţi suntem din „micul sat universal"
convorbire cu scriitorul **MENACHEM M. FALEK** / 15

POEME de: Marius CHELARU (22), Mircea PLATON (26), Sorin ROŞCA (28), Dionisie VITCU (31), Dorin N. URITESCU (31), Ara ŞIŞMANIAN (34), Gheorghe SUCHOVERSCHI (37), Raul CONSTANTINESCU (38), George CEAUŞU (40), Cristian Ovidiu DINICĂ (42), Gheorghe Andrei NEAGU (44), Gabriela PACHIA (46), Mihaela IOVĂNESCU (50), Bianca MARCOVICI (51), Petrache PLOPEANU (52), Mihai HORGA (54), Constantin GRIGORUŢ (55), Tania NICOLESCU (59), Ana ARDELEANU (61), Fleix Gelu KONSTANTINESCU (63), Elena HOLT (64), Ştefania OPROESCU (64), Ioan GHEORGHIŢĂ (66), Florentin DUMITRACHE (67), Elena-Liliana POPESCU (69), Corina Ligia PĂTRAŞCU (71), Iulian BARBU (72), Nicolae NISTOR (74), Constanţa CORNILĂ (76), Elena NETCU (78), Mihaela AIONESEI (80), Mimi BOROIANU (82), Marian VISESCU (83), Caliopia TOCALĂ (85)

TINERI AUTORI: Georgian GHIŢĂ (86), Alexandru Eusebiu CIOBANU (88)

AUTORI DIN FILIALA IAŞI A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA/ 90
Doina GURIŢĂ, Ştefania HĂNESCU, Vasile LARCO, Carmelia LEONTE, Dorian OBREJA,

POEŢI DE LA CENACLUL SCHENK/ 105
Simion Felix MARŢIAN, Marin RADA, Traian ABRUDA, Vasi COJOCARU-VULCAN, Aurora BÎLDEA POPESCU, Adina VELCEA, Georgeta RADU, Ovidiu OANA-PÂRÂU, Cristian Ovidiu DINICĂ, Mănac BĂDICA NELI, Oana FRENŢESCU, Ionuţ PANDE, Ion CALOTĂ, Daniela Sorina CIURARIU

POEZII DE IERI PENTRU AZI – Anonim/ 114

ARTE POETICE LA ROMÂNI:
Grigore ALEXANDRESCU– *Cîteva cuvinte în loc de prefaţă. 1847*/ **115**

POEME ROMÂNEŞTI de: Mihai EMINESCU (117), Alexandru A. PHILIPPIDE (119), Marin PREDA (120), Gabriela PACHIA (122), Max BLECHER (123), Octavian DOCLIN (125), Constantin GURĂU (128), Nicolae ROŞIANU (130), Aurelian SÂRBU (131), Constantin NOVĂCESCU (133)

Traduse de: Gabriela PACHIA, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE, Ada D. CRUCEANU, Ilse HEHN, Carmen D. BLAGA, Dagmar Maria ANOCA, Mihai GRUIA NOVAC

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU*/ **136**

P O E Z I E de: Matthias VINCENOT (144), Jordi VIRALLONGA (150), Josep Maria SALA-VALLDAURA (153), Serge BASSO DE MARCH (157), Camille AUBADE (160), Rebecca COOK (166), John DIGBY (167), Yvan GOLL (170), Mariko SUMIKURA (171), Lubomir SIMOVIČ (173), Jan TAZBERIK (176)

În românește de: Valeriu STANCU, Constanța NIȚĂ, Olimpia IACOB, Mircea M. POP, Dagmar Maria ANOCA, Lucian ALEXIU

POEZIE ȘI FLACĂRĂ:

Dragoș COJOCARU – *Flăcări, scântei și stele în* Paradisul *dantesc*/ **179**
Cristina RUSU – *Metafora unui suflet ars ca o flacără în iubirea lui Hristos* / **186**
Daniela ANDRONACHE – *Profunzimea de sensuri și simboluri ale flăcării în lirica universală*/ **188**
Diana Dobrița BÎLEA – *Jules Romains: „O flacără fericită"* **/ 196**

INEDIT: Gheorghe SIMON – *Imnul lui Eminescu* / **201**

CRONICI ȘI RECENZII

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie*/ **204**
Theodor CODREANU – *„Născocit de poeme"* / **212**
Sonia ELVIREANU – *Romanulîn versuri* Ostrovul Învierii *de Aura Christi* / **218**
Marius MANTA – *Ana Blandiana printre variațiuni pe o temă dată*/ **221**
Lina CODREANU – *Renata Verejanu prin triumful cuvântului* / **224**
Raluca FARAON – *Diateza masivă a visării* / **229**
Mircea M. POP – *O poezie a eticii* / **231**
Diana Dobrița BÎLEA – *Aidoma unui sculptor care își șlefuiește continuu opera*/ **232;** *Nicolae Silade, un poet (și) al cetății* / **234**
Carmen FOCȘA – *Farmecul gustului dulce-amar* / **237**
Constantin STANCU – *Cartea de Aur și Lunca de Cobalt*/ **238**

ÎNSEMNĂRI:

Florentina NIȚĂ **–** *POEZIA DIASPOREI* (XX)
Cuvântul care mișcă, înalță, zidește și în credință se împlinește/ **243**
Carmelia LEONTE **–** *Prima verba*/ **248**

Mihai EMINESCU – *În liră-mi geme și suspin-un cînt*/ **250**

Cassian Maria SPIRIDON

RUGUL CE NU SE MISTUIE

„Iar acolo i s-a arătat îngerul Domnului
într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug;
şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia"
Ieşirea 3.2

Focul îşi afirmă prezenţa prin flacără, îşi exprimă vitalitatea prin para care se înalţă prin aer, cu cît mai puternică cu atît mai încărcată de energie purificatoare, una nu totdeauna benefică şi nici totdeauna malefică, o ambivalenţă care impune.

În *Apa şi visele*, (Univers, 1997, traducerea Irina Mavrodin) Gaston Bachelard remarca în *domeniul imaginaţiei*, o lege a celor patru elemente *care să clarifice diferitele imaginaţii materiale în funcţie de faptul că sînt legate de foc, aer, apă sau pămînt. Şi dacă-i adevărat, cum pretindem noi, că orice poetică trebuie să capete componente – oricît de slabe – de esenţă materială, această clasificare în funcţie de elementele materiale fundamentale trebuie să înrudească cel mai puternic sufletele poetice. Pentru ca o reverie să se desfăşoare îndeajuns de constant pentru a da naştere unei opere scrise, pentru ca ea să nu fie doar disponibilitatea unui ceas trecător, trebuie să-şi găsească materia proprie, trebuie ca un element material să-i dăruiască propria substanţă, propria regulă, poetica specifică*.

Este cunoscută în filosofiile prime centrarea viziunii pe aceste cauze prime cum le numeşte Aristotel în *Metafizica* sa, şi ele sunt, în opinia sa, de patru feluri: „...Una din aceste cause afirmăm că este substanţa formală sau quidditatea; în acest caz întrebarea privitor la pricina unui lucru se referă la noţiune ca la un termen ultim, iar pricina iniţială este cauza şi principiul; a doua cauză este materia şi substratul, a treia e aceea de la care porneşte mişcarea, iar a patra, opusă acesteia, este scopul şi binele, care este ţelul oricărei deveniri şi mişcări". Astfel, constată şi Stagiritul, vechii filozofi considerau ca principii ale tuturor lucrurilor doar cauze de ordin material: „Ei socoteau ca element şi principiu al celor existente acel ce din care provin toate lucrurile la început şi în care, pierind, se istovesc la sfârşit, în vreme ce substanţa lor dăinueşte şi se schimbă doar însuşirile lor. De aceea ei sînt încredinţaţi că nimic nu se naşte şi nimic nu piere, sub cuvânt că o astfel de materie primă subzistă veşnic nealterată".

Pentru Thales, primul susţinător al unei astfel de filosofii, acest principiu este Apa: „El a arătat că şi Pământul stă pe Apă. Această afirmare i-a fost, de bună seamă, prilejuită de observaţia că hrana tuturor vieţuitoarelor este umedă şi că chiar căldura ia naştere şi trăieşte din această umezeală,

ajungînd la concluzia că acel lucru din care iau naştere toate este totodată principiul tuturor lucrurilor. Dacă aceasta a fost pricina părerii sale, la adoptarea ei l-a determinat şi observaţia că seminţele tuturor lucrurilor sînt umede prin firea lor, fapt din care a tras încheierea că Apa constituie pentru lucrurile umede principiul naturii lor".

Anaximene şi Diogene situează înaintea Apei, ca principiu prim, între corpurile simple Aerul, iar pentru Heraclit din Efes şi Hippasos din Metapont este focul; Empedocle admite patru principii, la cele trei nominalizate adăugînd şi Pămîntul.

În continuare vom urmări aventurile focului şi, în special, expresia lui cu valenţe hipnotice, flacăra; una din cele mai puternice imagini ale arsenalului liric. În viziunea lui Rilke *a fi iubit înseamnă a se arde în flăcări; a iubi înseamnă a străluci fără sfîrşit*. Flacăra, nu singura dar între cele mai roditoare, este o inepuizabilă creatoare de metafore în şi întru Poezie.

„Imaginaţia, ca să revenim la Gaston Bachelard, de această dată la *Psihanaliza focului* (Univers, 1989, traducere Lucia Ruxandra Munteanu), este însăşi forţa producerii psihicului. Psihic, noi sîntem creaţi de reveria noastră. Creaţi şi limitaţi de reveria noastră, fiindcă reveria desenează ultimele frontiere ale spiritului nostru. Imaginaţia acţionează la vîrful ei, ca o flacără, şi în regiunea metaforei alcătuite din metafore". Dar de maxim interes pentru demersul nostru este micul op al filozofului şi poeticianului francez, *Flacăra unei lumînări* (Anastasia, 1994, traducere Marina Baconsky), dedicat reveriei la care ne supunem în contemplarea unei flăcări, singuratice în cazul unei lumînări, candelă, opaiţ, lampă, etc. sau în fascinaţia flăcărilor ce se răsfaţă în vatră, sobă, şemineu, cuptor, etc.: „Printre acele lucruri de pe lume care îndeamnă la visare, flacăra este unul dintre cei mai puternici operatori imagistici. Flacăra ne obligă să închipuim, căci o dată stîrnită visarea în faţa unei flăcări, ceea ce percepi senzorial nu mai reprezintă nimic în raport cu ceea ce imaginezi. Iar încărcătura metaforică şi de imagini a flăcării atinge cele mai diverse cîmpuri ale meditaţiei".

Filozoful şi poeticianul francez este în lungul operei sale preocupat constant de importanţa şi valenţele psihice şi lirice ale reveriei: „Graţie flăcării percepute ca obiect de visare, cele mai reci *metafore* se prefac efectiv în *imagini*. În vreme ce metaforele nu sînt adesea decît nişte gînduri deplasate din voinţa de a exprima ceva altfel sau pur şi simplu mai bine, imaginea – imaginea adevărată, cea care dă efectiv viaţă imaginaţiei – părăseşte realul trecînd în lumea imaginată, în imaginar. Iar prin intermediul acestei «imagini imaginate», putem cunoaşte acel absolut al visării care este *reveria poetică*".

Cucerirea focului a fost şi rămîne esenţială în separarea definitivă a omului de animal, iar meditaţia asupra focului, a flăcărilor care dansează în vatră a deschis calea spiritualizării, a devenirii şi cunoaşterii prin descoperirea poeziei şi ştiinţei, dorinţa cunoaşterii, revelată prin meditaţia în faţa focului însoţind dorinţa de a iubi. Cum subliniază Bachelard: „*focul sexualizat* este prin

excelenţă trăsătura de unire dintre toate simbolurile". Şi tot în *Psihanaliza focului* citim: „*Omul visînd* în faţa vetrei sale este, dimpotrivă, omul profunzimilor şi omul unei deveniri. Sau, pentru a spune încă şi mai bine, focul îi dă omului care visează lecţia unei profunzimi ce are o devenire: flacăra iese din inima crengilor. De unde şi această intuiţie a lui Rodin, pe care Max Scheler o citează fără s-o comenteze, nevăzîndu-i, fără îndoială, caracterul primitiv: «Orice lucru nu este decît limita *flăcării* căreia îi datorează propria sa existenţă»".

În acelaşi spirit vorbeşte Gilbert Durand în *Structurile antropologice ale imaginarului* Univers, 1977, traducere Marcel Aderca), unde *simbolismul focului orientat astfel marchează cea mai de seamă etapă a intelectualizării cosmosului şi-l îndepărtează tot mai mult pe om de condiţia animală*.

Temă sintetizată de filozoful francez în primul capitol din *Psihanaliza focului*: „Focul şi căldura ne oferă mijloace de explicare în domeniile cele mai variate, deoarece sînt pentru noi un prilej de amintiri nepieritoare, de experienţe personale simple şi decisive. Focul este astfel un fenomen privilegiat care poate explica totul. Dacă tot ce se schimbă lent se explică prin viaţă, tot ce se schimbă repede se explică prin foc. Focul este ultra-viu. Focul este intim şi universal. El trăieşte în inimile noastre. El trăieşte în cer. El urcă din profunzimile substanţei şi se oferă ca iubirea. El coboară din nou în materie şi se ascunde, latent, asemănîndu-se cu ura şi răzbunarea. Dintre toate fenomenele, el este într-adevăr singurul ce poate fi investit atît de categoric cu două valorizări contrarii: binele şi răul. El străluceşte în Paradis. El arde în Infern. El este plăcere şi tortură. El este bucătărie şi apocalips. El este plăcere pentru copilul aşezat cuminte aproape de sobă; el pedepseşte, în acelaşi timp, pe orice neascultător ce vrea să se joace prea de aproape cu flăcările sale. El este stare de satisfacţie şi respect. Este un zeu tutelar şi teribil, bun şi rău. El poate să se contrazică: el este deci unul dintre principiile explicaţiei universale". Şi am putea adăuga cu îndreptăţire că valenţele sale sunt de necuprins, în pofida numeroaselor metafore la care apelează poeţii. „Între toate imaginile, citim în *Flacăra unei lumînări*, imaginile flăcării – cele naive, dar şi cele alambicate, cele cuminţi, dar şi cele nebuneşti – poartă împreună stigmatul poeziei. Orice visător la lumina flăcărilor este un poet virtual. Orice reverie în faţa unei flăcări este o reverie care admiră. Orice visător la lumina flăcărilor trăieşte o stare de reverie originară. Această admiraţie originară are rădăcini în trecutul nostru cel mai îndepărtat".

E o admiraţie care vine din primordii, din vremea cînd focul, odată descoperit, ne era în permanenţă însoţitor, ziua şi noaptea, mai ales în regimul nocturn în care ne asigura lumină şi căldură, jocul infinit al flăcărilor care ne fascina/ne fascinează pînă la hipnoză; ne întorcea *in illo tempore*, la vatra primelor focuri. Poezia flăcărilor este o poezie a verticalităţii, a vitalităţii lirice, spre glorificarea luminii. Sunt reverii care la flacăra lumînării deschid *ungherele umbrite* ce sălăşluiesc în *taina familiarului*: „Visătorul! – acest alter

ego al fiinţei noastre, această penumbră a fiinţei cugetătoare – cîştigă, prin reveria în faţa unei lumini plăpînde, certitudinea de a fi".

Dacă în faţa focului, furaţi de reverii, adesea ne cad pleoapele, aţipim, nu la fel se întîmplă cînd suntem seduşi de flacăra veghetoare a unei lumînări, o adevărată trezitoare lirică prin îndemnul ei ascensional. În preajma flăcării se realizează simbioza între imaginaţie şi memorie, cale de a fi „transportaţi", de a intra în lumea misterioasă a poeziei.

„Flacăra obiectivează singurătatea visătorului şi iluminează o frunte gînditoare. Lumînarea este astrul paginii albe". (G.B.)

Putem repeta, imaginaţia însăşi este una cu flacăra, îşi sunt echivalente, în fapt sunt, prin natura lor, poezie.

Lumînarea care veghează încremeneşte timpul, imaginaţia şi memoria, graţie ei se contopesc pe un ecran mai larg şi mai accesibil şi mai plin de înţelesuri, decît cel oferit prin umbre celor din peştera lui Platon. Minuscula pîlpîire a lumînării deschide calea prin reveria flăcării către o lume a verticalităţii.

Toate în jur pot fi animate de valenţele flăcării. „Copacul poate deveni pentru mine flacără înflorită, omul – flacără cuvîntătoare, animalul – flacără călătoare" Novalis, (*Între veghe şi vis*, Humanitas, 2008, traducere Viorica Nişcov).

Şi tot el se întreabă: „Să aparţină oare *flacăra*, scînteia, etc. unui *nou regn*, diferit de acela al plantelor, al animalelor, al oamenilor?"

Toate acestea capătă viaţă deplină, sunt înnobilate prin metafore, au *o viaţă poetică întreţinută prin imaginea flăcărilor*. (G.B.)

Admirabilă este observaţia poeticianului francez: „Trecerea de la lumînare la lampa cu gaz reprezintă pentru flacără un soi de izbîndă a înţelepciunii. Graţie ingeniozităţii omului, flacăra este acum disciplinată. Ea este întrutotul dedicată rostului său simplu şi mare de a dărui lumină". Lumînarea, lampa şi sfeşnicul, permanenţe nelipsite în locuinţele noastre, la lumina cărora am vegheat, am citit, ne-am făcut temele pentru şcoală. Toate au dispărut sub tăvălugul electric. Mai păstrez, pe un raft al bibliotecii, o lampă de gaz, de 8-9 focuri, de lumina căreia cîndva m-am bucurat, lampa care pentru atîtea generaţii a fost inima locuinţei şi a locuirii, blazon al intimităţii, pe care astăzi se străduie, fără a reuşi, să o înlocuiască veioza sau lampa de birou, alimentată electric.

Flacăra este consubstanţială sufletului, la fel de imateriale amîndouă, dar prezenţe vii, puternice.

Lumînarea ne oferă o necesară şi inspirată comuniune morală cu lumea, ne îmbunătăţeşte spiritual şi sufleteşte, iluminînd tainele universului sub semnul lirismului absolut şi al păcii interioare, prin imagine-gînd sau gînd-imagine care străluminează ca o perseidă pe cerul reveriei. Precum nota Novalis: „Orice flacără este o zămislire de apă" sau : „Apa este o *flacără udă*" pînă a vedea în ascensionalitatea flăcării cum se înalţă un rîu vertical.

Lumînarea şi clepsidra, cum remarcă şi Gaston Bachelard, *grăiesc despre timpul uman*, dar în maniere diferite. Lumînarea, prin flacăra ascensională, care, cu cît arde, cu atît o consumă pînă la epuizare, este expresia *timpului uşor*; clepsidra, prin nisipul care se prăvăleşte, se scurge pînă la ultimul fir, este expresia *timpului greu*. Avem prin cele două, lumînarea şi clepsidra, şansa de a *medita*, cum spune filozoful, *asupra timpului care se scurge şi asupra timpului care zboară*. În flacăra lumînării *timpul însuşi visează*: „Flacăra este precară şi vitează în acelaşi timp; un simplu curent de aer poate nărui mica lumină, aşa cum o simplă scînteie o poate reaprinde. Flacăra înseamnă naştere uşoară şi moarte uşoară, viaţa şi moartea putînd fi aici juxtapuse". (G.B.)

Cît de plin de-nţelesuri este un verb precum *a se stinge* – la care primul sens trimite la „moartea" unei lumînări, dar poate fi şi a unui zgomot, a unei iubiri, a unei speranţe etc., etc., dar şi: *S-a stins viaţa falnicei Veneţii* (Eminescu).

Blaise de Vigenère, citat de Bachelard, în *Tratatul* său *despre foc şi sare* scrie: „Există două focuri: unul mai puternic, care îl devorează pe celălalt. Cine vrea să-l cunoască, n-are decît să privească flacăra urcătoare a unui foc aprins, a unei lămpi sau a unei torţe: flacăra nu se înalţă decît dacă este încorporată într-o substanţă coruptibilă şi dacă se află în prezenţa aerului. Dar în această flacără, care se înalţă, există de fapt două flăcări: cea care străluceşte şi luminează are rădăcini cu vîrfuri albastre; cealaltă – cea care cuprinde lemnul sau fitilul – este roşie. Cea albă se înalţă direct în sus, dar dedesubt, cea roşie rămîne întreagă şi nedezlipită de materia care îi transmite primeia puterea de a arde, răspîndind lumina".

Nobilă este flacăra alba, fără fluctuaţii şi metamorfoze, constantă în manifestările ei; subliniază diferenţierea *dintre pasiv şi activ, dintre ceea ce mişcă şi ceea ce este mişcat, dintre ceea ce este ars şi ceea ce arde.* (G.B.) O diferenţiere aşezată în orizontul unor valori. Astfel *flacăra lumînării este cîmpul circumscris al luptei dintre valoare şi anti-valoare. Flacăra albă trebuie să „extermine şi să mistuie" materia grosolană din care se hrăneşte.*(G.B.) Vigenère ne oferă pe această cale o lecţie de morală: *conştiinţa morală trebuie să devină flacără albă „*mistuind păcatele pe care le odihneşte*".*

*Iar ceea ce arde bine, arde înalt. Conştiinţa şi flacăra cunosc destinul comun al verticalităţii. O banală flacără de lumînare urmează corect acest destin, de vreme ce ea „*se înalţă bucuros colo sus şi se reîntoarce în lăcaşul de plecare, fără a-şi schimba culoarea într-o alta decît în cea albă". Flacăra albă este flacăra purificatoare: „Flacăra epurată şi curăţitoare îl luminează pe visător deopotrivă prin ochi şi prin suflet. Aici, metaforele devin realităţi, iar realitatea devine – contemplată fiind – o metaforă a demnităţii umane". (G.B.)

Putem citi destinul moral al omului în verticalitatea lumînării aprinse, în care lumina albă, echivalent al *ordinii morale se impune asupra ordinii fizice. Mediul moral este locul firesc spre care flacăra tinde. Iată de ce flacăra şi*

imaginile ei desemnează valorile umane ca valori ale lumii. Ele contopesc moralitatea „lumii mici" cu moralitatea maiestuoasă a universului. (G.B.)

Pe lîngă afirmarea valorilor morale, flacăra unei biete lmînări este şi un izvor debordînd de lirism. Valenţe ale flăcării sunt prezente nu doar la lumînare, ci şi la lampă, la opaiţ, la candelă, la focul din vatră, la şemineul în care sunt de necuprins prin bogăţia lor. Flacăra lumînării oferă companie celui singur, cotropit de melancolie şi care îşi află în ea sprijin şi însoţitor al reveriilor sale.

Gaston Bachelard trimite la Theodor de Banville care vorbeşte despre veghea poetului lusitan Luis de Camöes, căruia, *după ce i se stinge lumînarea continuă să-şi scrie poemul la lumina ochilor pisicii sale*.

O realitate de care doar cei care nu au pisică n-au avut parte, ca la un miez de noapte, cînd peniţa urmează pe foaia albă, să nu fie însoţit, sub varii manifestări , de mica felină. Naraţiunea lui Banville provoacă asupra filozofului o adevărată efuziune lirică, ce se merită citată *in extenso* pentru frumuseţea ei: „La lumina ochilor unei pisici! Blîndă şi dulce lumină, care trebuie văzută ca un Dincolo al luminii banale. Lumînarea nu mai este, dar va fi fost. Ea este cea care *iniţia* starea de veghe, în timp ce poetul îşi începea poemul. Lumînarea trăieşte împreună cu poetul o viaţă inspirată şi dătătoare de inspiraţie. La lumina lumînării, în focul inspiraţiei, vers cu vers, poemul îşi desfăşoară viaţa proprie, arzătoarea viaţă. Fiecare obiect de pe masă primeşte lucirea unei aureole. Iar pisica este acolo, şezînd pe masa poetului, sprijinindu-şi coada cea albă de un penar. Îşi priveşte stăpînul, urmărind fuga mîinii sale pe hîrtie. Da, pisica şi lumînarea privesc laolaltă către poet, cu înfocare. Totul devine privire în micul univers al acelei mese de lucru, luminate de singurătatea unui ostenitor. Şi atunci, cum să nu rămînă acest elan al privirii, acest elan al luminii, impregnat în atmosferă? Declinul unuia este compensat de creşterea celuilalt.

Şi apoi, pragul către «dincolo» al fiinţelor slabe este desigur mai delicat, mai puţin brutal, decît cel al fiinţelor solide. Singurătatea fostei lumînări prelungeşte lin singurătatea lumînării. Iubit pentru el însuşi, fiecare obiect din lume are drept la propriul său neant. Fiecare fiinţă revarsă în propria nefiinţă un strop din fiinţa sa, o umbră a ei.

Pisica, această lampă de veghe însufleţită, această fiinţă atentă care priveşte dormind, continuă a veghea, potrivindu-şi lumina după chipul poetului iluminat de geniu".

Cînd lumina unei lumînări pîlpîie, este în pragul stingerii, din multiple motive, se aud zgomote fine, dar pentru o ureche atentă sesizabile, e ca un geamăt, o suferinţă a luminii care clipeşte, e suferinţa celui care se mistuie pe sine, se dăruie în totalitate prin flacără, precum poetul prin fiecare vers.

Cum remarcă poeticianul francez, *flacăra prevesteşte aşadar întregul lanţ de lupte ce trebuie purtat pentru menţinerea unei unităţi*. Nu altfel se întîmplă în naşterea şi transfigurarea poemului, unde nu-i palpabilă, ci doar

bănuită lupta întru unitatea creşterii sale. Lampa şi lumînarea sunt între sursele de lumină cele mai umanizate, mai umane, la fel ca focul din vatra în jurul căreia se adunau şi ne adunăm de la începuturile firii. Focul este *creatorul celor mai înalte valori*, la fel ca versul, întrucît poezia este, cum spune Kant, cea mai înaltă între arte.

Să nu uităm cît de grandios îşi află sfîrşitul un fluture în flacăra unei lumînări. Ce atracţie este pentru diversele, variatele şi adesea abia sesizabilele înaripate ce, atrase de flacără, se lasă îmbrăcate în lumina ei urmînd chemarea unui destin, a destinului ce-i este hărăzit, precum în poem, banalitatea unui moment se înalţă prin vers, sporeşte totul, înnobilează.

Goethe dedică un poem sacrificiului fluturelui în flacăra lumînării în *Fericita nostalgie:* „La-nţelepţi doar spune-o tare,/ Căci mulţimea-n râs pufneşte,/ Vreau să cânt fiinţa care/ Moartea-n flăcări şi-o doreşte.// În reci ore de iubire,/ Martori mărturiei tale,/ Simţi o stranie pornire/ Când clipesc făclii domoale.// Nu mai stai cuprins de două/ Braţe-n umbra nopţii mare,/ Şi te-apucă o poftă nouă/ De-o mai naltă-mpreunare.// Nu sunt zări să te reţină,/ Vii întraripat, vrăjit,/ Şi-astfel, lacom de lumină,/ Eşti un fluture scrumit.// Şi cât timp nu-nveţi atât:/ Mori şi te preschimbă!/ Eşti doar oaspete-amărât/ Într-o lume strâmbă” (*Viaţa-i un lucru bun*, Univers, 1999, traducere de Ştefan Augustin Doinaş).

O astfel de stingere, în flacăra unei lumînări, precum a inimii în flăcările iubirii este o impresionantă şi unică sinteză între Eros şi Thanatos.

Ce vremi care nu mai sunt erau acelea în care visătorul era cuprins în clar-obscurul lămpii, al feştilei, al lumînării, al vetrei în care trosneau, pocneau flăcările însoţitoare. Opaiţul rămîne acel rege al umbrei, al clar-obscurului, al fanteziei. Sunt lumini, nu doar fidele singurătăţii visătorului, ci mai cu seamă fidele travaliului solitar, unde *şed la masa mea de brad,* cum spune poetul. Citâm mai larg din eminesciana *Singurătate*:

„Cu perdelele lăsate,/ Şed la masa mea de brad,/ Focul pîlpîie în sobă,/ Iară eu pe gînduri cad.// Stoluri, stoluri trec prin minte/ Dulci iluzii. Amintiri/ Ţîrîiesc încet ca greieri/ Printre negre, vechi zidiri,// Sau cad grele, mîngîioase/ Şi se sfarmă-n suflet trist,/ Cum în picuri cade ceara/ La picioarele lui Crist//”.

„Visătorul voinţei verticale, care îşi primeşte lecţia în faţa unei flăcări, învaţă, ne spune autorul *Poeticii spaţiului*, că trebuie să se redreseze, regăsindu-şi voinţa de a arde înalt, îndreptîndu-se cu toate forţele, spre culmile ardorii”.

E la fel ca atunci cînd poemul se aşterne, curge, şerpuieşte ca o flacără tremurîndă pe foaia albă, unde capătă fiinţă în splendoarea arderii. Cum spune Georg Trakl în finalul tragicului său poem, *Grodek*? : „Flacăra fierbinte a spiritului hrăneşte azi o nemărginită durere” (traducere Petre Stoica).

Tija lumînării ce asigură flăcării combustia ei ascensională nu o dată este echivalată florii, verticalei ei întru dăruire şi frumuseţe. Şi nu puţini poeţi

fac astfel de juxtapuneri. Citãm din poema lui Eminescu, *În căutarea Şeherezadei*, două strofe spre ilustrare: „Şi risipite prin dumbrăvi de laur/ Stau casele-albe, azile liniştite./ Pe porţi sunt stihuri scrise-n limbi de maur// Iar căile-s cu marmură podite/ Şi fără porţi sunt sfintele dumbrave./ Pe scări înalte flori de foc sădite/".

Pentru Novalis „lumina e în orice caz acţiune – lumina e ca viaţa, *acţiune activă*, o *revelaţie* produsă doar prin întrunirea condiţiilor necesare. Lumina face foc. Lumina este *geniul* procesului ignic.

Viaţa este aptă, asemenea *luminii,* de intensificare şi diminuare, ca şi de *negare* gradată. Se refractă oare ca şi lumina în *culori*? Procesul de nutriţie nu este cauza, ci doar *urmarea* vieţii".

Focul îşi capătă sens, ne spune poetul *Imnelor nopţii*, cînd prin flacără se înalţă şi devine lumină, la fel, spunem noi, cum cuvîntul cînd devine vers se înalţă în poezie.

Rămînînd la Novalis, dar nu numai, flacăra este germinativă, creatoare, deschide larg porţile intuiţiei poetice, cale de a fi parte la înflăcărarea ce poetizează viaţa, e rugul care iluminează pagina lirică. Poezia este un combustibil astral, la fiecare lectură noi elixiruri se reaprind, îşi înalţă flacăra fără a-i mistui valenţele emoţionale şi ideatice. Faraday, marele fizician, cum consemnează şi poieticianul, *a făcut din experienţa lumînării aprinse în proprii vapori subiectul unei conferinţe populare. Această conferinţă se numără printre cele ţinute de Faraday în cadrul unor cursuri serale reunite sub titlul:* Istoria unei lumînări*. Pentru a reuşi experienţa trebuie să sufli încet, foarte încet asupra lumînării în vreme ce reaprinzi vaporii (şi numai pe ei) fără a atinge fitilul.*

Pe jumătate învăţat, pe jumătate visător, aş spune deci: pentru a izbuti experienţa lui Faraday trebuie să te mişti repede, căci lucrurile reale nu visează decît cîteva clipe. Lumina nu trebuie lăsată să adoarmă. Trebuie grabnic trezită.

Poezia îşi este propria sursă de combustie şi doar de tine, cel care lecturezi, depinde înflăcărarea ei mai înaltă sau mai stinsă.

În jurul flăcării, a focului, a luminii, a ignis-ului în general avem o nesfîrşită desfăşurare de *sentinţe poetice*. „Mai mult decît condensarea într-o sentinţă poetică, poetul adevărat ne poate duce pînă la germenele însuşi al unei imagini: la germenele-imagine sau la imaginea-germene. Iată, de exemplu, în mărturia asupra unei flăcări ce arde în intimitatea unui copac, întreaga făgăduinţă a unei vieţi înflăcărate. Într-un poem numit *Bătrînul stejar*, cu numai trei cuvinte, Louis Guillaume ne scufundă în reverii: «Rug al sevelor», spune el pentru a preaslăvi uriaşul arbore". (G. B.) Poezia, reafirmăm, este rug ce mistuie cu flacăra ei esenţele de nemistuit.

Propunem cîteva astfel de *sentinţe*: *Un copac s-a mistuit în roşie flacără,* sau: *Soră, întîlnindu-te în luminişul singuratec al pădurii/ Era amiază şi era mare tăcerea animalului;/ Albi sub stejar sălbatec, şi spinul înflorea argintiu./ Moarte năprasnică şi flacărăcîntătoare în inimă./* (Trakl); *A dura? Durează*

floarea? Flacăra-i proaspătă/ se desfrunzește în mîna vîntului:/ floarea vrea să danseze, numai să danseze; Există clipe care explodează și devin aștri; Sînt flăcări/ privirile și flăcări tot ce văd,/ e flacără auzul și sunetul văpaie,/ jar buzele și limba e jăratec,/ și tactul și ce-atinge și gîndirea/ și ce-i gîndit, și cel care gîndește/ totul se arde, universu-i flăcări,/ arde chiar și neantul care nu-i neant/ ci o gîndire-n flăcări, fum pînă la urmă./ ; *Ca pădurea-i pe patul de frunze/ dormi în patul tău de ploaie/ cînți în patul tău de vînt/ săruți în patul tău de flăcări/*; *Ești goală/ ca o silabă/ ca o flacără/ o insulă de flăcări/ pasiune de jeratic compătimitor/; în palma mîinii se deschide bobul de porumb și apare/ leul de flacără pe care-l are înăuntru,/ În călimară cad picături mari din laptele tăcerii,/ Tribul multicolor al poeților îl bea și pleacă la/ vînătoarea cuvîntului pierdut./* (Octavio Paz – și încă altele la poetul care a scris *Piatra soarelui)* etc., etc.

Nesfîrșită este ploaia de metafore învăpăiate, nu-i poet în care flacăra să nu-i fi aprins imaginația, dincolo de incandescență, metamorfozată în vers. Lampa, atît de poetică, astăzi obiect de decor cel mult, a fost inspiratoare, intimă, însoțitoare a creatorului, a visătorului, a celui plecat pe foaia albă. Cine n-a avut o lampă a sa, o lampă a mea – e greu de crezut că ar putea cineva să spună: becul meu – ar fi o sintagmă cel puțin hilară. Ce diferențe între a aprinde o lampă și a mișca un comutator. Sînt pași care creează o adevărată simbioză între lampă și cel care o folosește, de la alimentare cu petrol lampant, pregătirea fitilului – curățarea lui, ștergerea sticlei de lampă de funinginea depusă la anterioara folosire, în sfîrșit, la vremea înserării aprinderea ei realizată în mai multe etape, ridicarea sticlei, ridicarea fitilului, aprinderea, retragerea potrivită a fitilului, așezarea sticlei de lampă în mașina lămpii, etc. etc. Este între noi și lampă o familiaritate de neconceput cu un bec. Octavio Paz are un poem cu acest nume *Lampă*, sau în *Trecut pe curat* citim: „La lumina lămpii – noaptea/ e de-acum stăpîna casei și fantoma/ bunicului meu e stăpîna nopții –/ eu pătrundeam în tăcere,/ trup fără trup, timp/ fără ore"/ (*Piatra soarelui*, Univers, 1983, traducere Darie Novăceanu). Sau Goethe, în *Elegii romane*, cere: „Lampa-mi aprinde, băiete! — «Încă-i lumină! Feștilă/ S-ardeți în van, și ulei? Nu trageți nici un oblon!/ Doar după case-i ascuns soarele, nu după creste!/ Noaptea se lasă abia peste-o jumătate de ceas»./ Nefericitule, taci, dă-mi lămpița, plăcută solie/ Nopții! Iubita acum eu mi-o aștept plin de dor!"// (traducere A. Covaci, *Opere*, vol.1, Univers). Sau Eminescu, în *Memento mori*: „Dar în camera îngustă lîngă lampa cea cu oliu/ Palid stă cugetătorul, căci gîndirea-i e în doliu:/ În zădar el grămădește lumea într-un singur semn/ Acel semn ce îl propagă el în taină nu îl crede,/ Adîncit vorbește noaptea cu-a lui umbră din părete –/ Umbra-și rîde, noaptea tace, mută-i masa cea de lemn".

Și Gaston Bachelard dedică o nostalgică odă lămpii: „O cameră cu pereți neconturați și strînsă cumva spre centru, concentrată asupra gînditorului așezat la masa luminată de o lampă: de-a lungul unei lungi vieți, tabloul acesta a cunoscut mii de variante, dar și-a menținut unitatea, viața esențială devenind

acum o imagine stabilă în care se topesc amintirile şi visările. Fiinţa visătoare se concentrează în interiorul ei, pentru a reconstitui amintirea fiinţei care ostenea. Nostalgie şi reconfort, iată ce ne aduce amintirea cămăruţelor de lucru, care ne dădeau energia de a munci bine? Adevăratul spaţiu de lucru solitar este acel cerc dintr-o cameră, luminat de lampă".

Goethe, în poema sa *Mărturisire* (traducere A. Covaci) pune poezia pe acelaşi palier cu focul: „Ce e greu de ascuns? Este focul,/ Căci trădat este, ziua, de fum,/ Iar noaptea, de flacără, în tot locul;/ Dragostea-i greu de păstrat, oricum,/ Căci, din speranţă născută şi dor,/ Înmugureşte în ochi uşor;/ Cel mai greu de-ascuns e poezia:/ Nu-i ţii sub obroc minunăţia./ Poetul astăzi de o cîntă,/ Pătruns de ea-i, şi-l tot frămîntă;/ De-a scris-o bine, vrea, anume,/ Să i-o iubească-ntreaga lume./ Oricînd ţi-o spune vesel dacă/ Te chinuie ori stă să-ţi placă"/.

Focul se exprimă prin flacără, aşa cum cuvîntul se exprimă prin vers.

„Poezia, ne spune Lev Tolstoi, este un foc care se aprinde în sufletul omului. Acest foc arde, încălzeşte şi luminează".

Poezia, precum flacăra lumînării, îşi înalţă lumina cînd spiritul înţelege şi-i aprinde fitilul spre bucuria sufletului. Chiar dacă există lumină electrică, continuăm să aprindem decorativ lumînări la masă, la aniversare, la momente festive. Să ne amintim că lumînările aprinse în altar, la botez sau la cununii, la înmormîntări etc. joacă un rol simbolic esenţial în ritualurile creştine şi nu numai, ele fiind, implicit purtătoare ale luminii spirituale.

Citim în *A doua carte a lui Moise*, *Ieşirea*, la vremea cînd era urcat pe muntele lui Dumnezeu, Horeb, că *acolo i s-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug; şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia./ 3.Atunci Moise şi-a zis: „Mă duc să văd această arătare minunată: că rugul nu se mistuieşte"* (3. 2-3) şi în *Isaia*: 2. Dacă tu vei trece prin ape, Eu sunt cu tine şi în valuri tu nu vei fi înecat. Dacă vei trece prin foc, nu vei fi ars şi flăcările nu te vor mistui"(43. 2)

Creaţia este o ardere de tot, un rug cu flacără mistuitoare. În *Odă în metru antic* Eminescu îşi afirmă această suferinţă: „Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,/ Ori ca Hercul înveninat de haina-i;/ Focul meu a-l stinge nu pot cu toate/ Apele mării.// De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,/ Pe-al meu propriu rug, mă topesc în făcări…/ Pot să mai renviu luminos din el ca/ Pasărea Phoenix?"/ E arderea care-l mistuie doar pe poet, nu şi poezia. Ea este rugul care arde fără să se mistuie.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2021 – *Poezie şi cenuşă*
2022 – *Poezie şi voinţă; Poezie şi taină, Poezie şi infinit, Poezie şi timp*
2023 – *Poezie şi inimă; Poezie şi spaţiu, Poezie şi senzaţie, Poezie şi revoluţie*
2024 – *Poezie şi pîine; Poezie şi realism, Poezie şi miracol, Poezie şi natură*
2025 – *Poezie şi limbă; Poezie şi moralitate, Poezie şi regalitate, Poezie şi idee*

. .

AZI TOȚI SUNTEM DIN „MICUL SAT UNIVERSAL”

convorbire cu scriitorul **MENACHEM M. FALEK**

Menachem M. Falek s-a născut în anul 1951, în orașul Bistrița, România. În 1964, a emigrat în Israel. A studiat literatura ebraică și filozofie. A fost adjunctul președintelui Asociației Scriitorilor Evrei din Israel și este președinte al sucursalei Ierusalim a Comitetului Scriitorilor, membru al Comitetul de Artă în cartiere, membru al Comitetului de redactori-ziariști din diferite redacții de reviste literare (scrise și virtuale). Este producătorul *Lexiconului istoric al scriitorilor evrei în limba ebraică* (2006) și al *Lexiconului întreg al scriitorilor evrei în limba ebraică*, 2009. Volume de poezie publicate: *Zbîrcituri*, 1990, *Două etaje,* 1992, *Magic*, 1994, *Umerașe* (1995), *Cuțit uns cu miere* (1997), *Prismă de dragoste*, 1997, *O picătură de sentiment,* 1999, *Despre grași și creiere electronice,* 1999, *Între pietrele sufletului,* 2000, *Sedimente de cafea*, 2001, *Șapte zile de furie*, 2005, *Fermoare de toamnă*, 2006, *Odiseea lui Pegasus,* 2007, *Clovn în ulițele inimii*, 2011, Cuvinte și culori, 2012, *Voci din camera răcoroasă*, 2016, *Măcelar de cuvinte*, 2018, *Limba paternă, limba maternă, 2021*. Alte volume: *Textura mantiei lui Dracula*, 2007, – poezii, povestiri, articole; *Noii vânători – Zece teme de prozak,* 2008 – povestiri; *Leffi-Atalefii și prietenii*, 2012, – carte de copii, *Leffi-Atalefii tată sau mamă*, 2015 – carte de copii, *Mitosul castelului lui Mao, o povestire a 4 congrese și o poezie în 50 de limbi, 2014, O toamnă deșirată și expusă*, 2015, –articole de și despre Menachem M. Falek în limba ebraică.A primit mai multe premii naționale și internaționale pentru creația sa.

Marius CHELARU: Menachem, vorbești într-un volum pe care-l avem în pregătire, și va apărea la o editură ieșeană, multe despre copilăria ta în România și plecarea în Israel. Pentru că vorbim de tine ca autor, cum au fost primii tăi pași în ale poeziei, odată ajuns acolo? Cum era să visezi, să speri să devii un scriitor, în acele vremuri? Și… cum e acum?

Menachem M. FALEK: După câte îmi amintesc, îmi plăcea să citesc. dar nu țin minte să fi vrut să scriu. Îmi plăceau poveștile, povestirile, poeziile. Când eram în țară, după 3 ani, a avut loc războiul de 6 zile (6 iunie 1967), și am scris multe poezii împotriva dușmanilor… astea le-am scris în ebraică, ca o parte a procesului de învățare a limbii. Am vrut să fiu israelian prin faptul că scriu în ebraică.

Mult mai târziu am găsit un caiet cu o poveste care se întâmpla în junglă. Era scrisă în limba română. Probabil scrisă în aceiași ani. Scrisul a venit pe nepregătite, s-ar putea spune că stiloul scrie de la sine. Îmi

amintesc că eram invitat să citesc poezii în diferite grupe de novou-rish[1], care făceau parte dintre acei intelectuali ce ofereau partea culturala. Şi cu câţiva prieteni chiar şi scriam texte pentru diferite melodii actuale şi cunoscute. Astea sunt primele amintiri despre scriere.

În timpul când am ajuns în Israel erau diferite cursuri pentru învăţat limba ebraică. Literele le cunoşteam. Şi chiar atunci s-au oprit aceste cursuri aşa am învăţat din vorbitul cu alţi copii, prieteni. La liceu am avut un învăţător – educator care m-a încurajat mult să scriu. Citeam pe la prieteni, şi în grupe mici, unde eram invitat să citesc, ceva asemănat cu cenacluri de acum în România.

Când am trecut la Ierusalim, mi-am deschis două cenacluri de astea şi ne întâlneam să citim. Aşa am fost invitat la casa lui Agnon[2]. O prietenă, Adelina, poeta avea un cenaclu numit „Pe vârful peniţei", sau „Pe vârful stiloului". Astăzi se fac multe activităţi în şcoli, concursuri şi altele, aşa că de la vârstă mică se poate intra în diferite cenacluri sau grupe. E mai uşor. Şi se caută multe talente. S-au şi fondat câteva reviste în care publica tineretul. Şi internetul ajută. E adevărat că pe internet se pot posta şi poezii bune şi rele, dar cei care sunt talentaţi, cu timpul, supravieţuiesc mai mult. Şi aşa numitele „spoken-poetry" ajută astăzi tineretul.

M.C.: Ai publicat peste douăzeci de volume originale în ebraică, altele în limbi străine, mai multe în română, între care, cu tot cu acesta care va apărea curând, două la Iaşi... Dar să pornim discuţia noastră mai de timpuriu, de la începuturile tale în literatură. Au fost ele cu poezia sau cu proza? Şi cum s-a întâmplat asta? Cum a fost debutul (în poezie, şi în proză) şi apoi primii paşi de după? Cum a fost până la debutul cu*: Zbîrcituri*, din 1990? Cum era pentru un scriitor care voia să debuteze în Israel şi cum este azi?

M.M.F.: Am început să povestesc mai înainte despre primii mei paşi în ale scrisului. Începând învăţatul la universitatea din Beer-Sheva am avut ocazia să întâlnesc mulţi studenţi care scriau poezii, dar şi mulţi profesori academicieni şi o parte dintre ei erau scriitori, poeţi, critici. În acele zile am înfiinţat un ziar de sport pentru tineret (împreună cu un prieten), pe buget orăşenesc, şi apoi s-a schimbat acest ziar in altul pentru tineret (dar nu

[1] „Novou-risch" (în grafia lui M.M.F. – cei îmbogăţiţi brusc, şi care consideră că ştiu tot, li se cuvine tot şi aşa şi este drept şi că banii, lucrurile scumpe ş.a. definesc omul.

[2] Şmuel Iosif (Şai) Agnon sau Shmuel Yossef Agnon, 17 iulie 1888, născut la Czaczkes, în Galiţia, atunci în Imperiul Austro-Ungar – 17 februarie 1970, Rehovot, Israel; laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1966.

sport). Pregătirea ziarelor, scrisul, grafica, redacţia mi-au prins inima, aşa că m-am adâncit în „băltoaca" scrieri. În 1990, eram căsătorit, locuiam in Ierusalim, lucram la ministerul de informaţii (ca redactor şi producător de cărţi), citeam poezii pe diferite scene, şi am căpătat curajul a publica prima carte, „Zbârcituri". Debutul s-a făcut în casa lui Agnon, scriitor israelian care a primit premiul Nobel pentru literatură. Atunci era greu de publicat cărţi. Astăzi e mult mai uşor, fiecare are computer şi poate publica cărţi. Să fii cunoscut şi invitat să citeşti e mai greu.

M.C.: Cum sunt organizaţi scriitorii în Israel? Am văzut că sunt mai multe asociaţii, mai multe forme de organizare etc.

M.M.F.: „Comitetul scriitorilor israelieni în limba ebraică" e cea mai veche organizaţie a scriitorilor, fondată acum 100 de ani, în 1921, de către Haiim Nahman Bialik[1]. Ea cuprinde în aceste zile cam 600-700 de poeţi şi scriitori. Din această grupă s-au retras câţiva scriitori şi poeţi, înainte cu 30 de ani, şi au inaugurat o asociaţie de scriitori şi poeţi (care scriu în toate limbile). Mai există şi asociaţii ale scriitorilor în limba engleză, română, rusă şi altele, dar toate sunt asociaţii mici. Eu fac parte din comitetul asociaţiei care sărbătoreşte în zilele astea 100 de ani, şi am fost şi vicepreşedintele ei timp de trei mandate.

M.C.: Cum este peisajul literar, editorial, al revistelor de cultură/ literatură? Cum reuşesc să funcţioneze?

M.M.F.: Asociaţiile literare au de obicei fiecare o revistă a ei. Statul dă un buget mic pentru cele două asociaţii literare, şi ajutor editorial. Aceste asociaţii trebuie să facă rost de restul de sume necesare, prin vinderea revistelor sau abonamente şi proiecte cu alte grupe culturale sau prin sponsori. În Israel nu se dă salar întreg sau proporţional nici unui scriitor.

M.C.: Pentru mulţi dintre cei care au trăit în spatele „cortinei de fier" căderea regimurilor comuniste a dus la schimbarea unui întreg bagaj de percepţii şi clişee, a adus însă şi schimbări subtile şi profunde şi prin prisma efectelor lor. În Israel poţi vorbi despre momente care au adus

[1] Hayim Nahman Bialik (9 ianuarie 1873 – 4 iulie 1934), născut într-un mic târguşor, Radi, lângă Jitomir (unde familia s-a mutat când el era copil), în Volânia, atunci pe teritoriul fostului Imperiu Ţarist Rus, azi în Ucraina; s-a stabilit în Palestina în 1924, atunci sub suzeranitatea britanică. Este considerat poetul naţional al Israelului.

schimbări semnificative de când eşti tu acolo, cu efecte şi în literatură/ poezie?

M.M.F.: Singurele schimbări la care mă pot gândi sau de care îmi pot aminti au fost când au fost crize financiare, din care cauză bugetul dat culturii s-a redus cu mult. Însă e clar că şi apartenenţa politică a ministrului culturii sau al artelor îşi lasă amprenta din punct de vedere financiar.

M.C.: De ani de zile a început să se discute altfel despre cât de „penetrantă" poate fi pe piaţa internaţională opera unui scriitor care scrie în limba maternă, una care nu este de circulaţie. Cum e în cazul scriitorilor evrei/ care scriu în ebraică?

M.M.F.: O mare parte din scriitorii israelieni nu sunt născuţi în Israel, aşa că limba maternă e doar o limbă care ţine de rădăcinile proprii ale fiecăruia. De aceea s-au scris la noi multe articole despre „rădăcini de limbă duble". Şi totuşi, generaţiile din trecut şi cele noi insistă să scrie în ebraică dar şi să înnoiască limbajul prin noi cuvinte, bună parte provenind din alte limbi ca idiş, engleza, rusa, germana şi altele fiind propuse de academie pentru a fi incluse în limba ebraică. În ultimii ani se folosesc în scrieri şi cuvinte străine, autentice ale scriitorului sau ale poetului, după specificul fiecăruia. Cei mai mulţi scriitori şi poeţi sunt mândri să scrie în limba sfântă, limba veche-înnoită. Într-un fel, cititorii de literatură din toate ţările vor să cunoască şi alte opere, nu doar pe cele din limba lor. Cunoscutul scriitor Amos Oz a spus odată că, cu cât lucrurile povestite sunt mai locale, cu atât sunt şi mai universale, şi este o anumită asemănare între ceea ce se descrie în diferite părţi ale lumii.

M.C.: Ideea de specific local/ naţional este cunoscută la noi de mult (Călinescu în *Istoria* sa, are un capitol intitulat astfel), şi discutată şi cam cum a spus-o, mai recent, Amos Oz.

M.M.F.: Faptul că limba ebraică e foarte veche, e socotită şi sfântă, ajută la pătrunderea în ţări străine, şi trebuie de ţinut minte că astăzi, toţi suntem din „micul sat universal". Mulţi colaboratori ai mei au reuşit să pătrundă în ţări străine, în limbi străine. Faptul ca e uşor de ajuns dintr-o ţară în alta, că e uşor de găsit cărţi străine, că sunt multe festivaluri, concursuri internaţionale, toate astea măresc curiozitatea în colţuri îndepărtate ale lumii faţă de cultura veche, îngemănată cu acte literare moderne. (Şi poate că mai contribuie şi faptul că timpul liber al omenirii în secolul automatizării şi robotizării şi chiar şi faptul că analfabetismul aproape dispare.) Toate acestea ajută mult la pătrunderea literaturii ebraice în alte ţări şi limbi. Două lucruri pot totuşi frâna aceasta tendinţă:

faptul că totul depinde de edituri, de costuri, de ideea de a publica ceva ce atrage cititorul/ cumpărătorul, apoi pentru că alegerea şi livrarea se face între multe limbi şi culturi, nu e chiar aşa de uşor să pătrunzi într-un loc nou, străin, necunoscut. Al doilea fapt e ca în limba ebraică sunt câteva straturi lingvistice, ceea ce obligă traducătorul să le cunoască, să le găsească echivalenţele în limba străină, să atingă cu talentul său şi inimi străine, care au crescut într-o cultură diferită. Aş spune că mulţi poeţi şi scriitori evrei reuşesc să îşi traducă volume, şi e un semn bun pentru livrarea literaturii ebraice contemporane.

M.C.: Să vorbim şi despre celelalte lucrări ale tale, proza, articolele, antologiile, lexiconul scriitorilor evrei ş.a.

M.M.F.: E adevărat că nu m-am ocupat numai de scrierea poeziilor. De fapt am publicat o carte de proză, două de copii, una de articole... şi multe altele. Eu am fost producătorul lexiconului scriitorilor israelieni (şi mi se pare că acum Wikipedia va schimba unele dicţionare). Poezii şi alte lucrări ale mele au fost cuprinse în antologii, şi contribuţia mea proprie constă în publicarea de antologii bilingve române-ebraice.

M.C.: Se ştie că aveţi diasporă destul de activă din punct de vedere literar, răspândită prin toată lumea. Cu autori mai mult sau mai puţin vizibili şi în ţara de adopţie, ca peste tot. Unii dintre ei au fost traduşi şi în română. Cum este această diasporă primită/ implicată în viaţa literară din Israel?

M.M.F.: Scriitorii, traducătorii, editorii care trăiesc în diaspora ajută la împrăştierea şi cunoaşterea literaturii ebraice şi în alte ţări, aşa că ei sunt bineveniţi. Ei sunt de fapt puntea între arta israeliană şi cea străină. Cei mai mulţi scriitori sunt bucuroşi să fie traduşi. Şi ţara e mândră cu succesele celor care devin ambasadorii literaturii şi ai artei israeliene. Graniţele deschise ajută să se vadă că întreg globul este de fapt un mic sat.

M.C.: Ai primit mai multe premii pentru creaţia ta. Ştiu că primul premiu îţi un sentiment aparte… Cum a fost cu primul tău premiu pentru literatură?.

M.M.F.: Aşa e cum spui, orice premiu e important, de fapt unicul „salariu adevărat", captivant, emoţionant. Premiile importante, pe care le ţin minte, sunt „Subvenţia fundaţiei „Amo's", casa Preşedintelui de stat pentru scriitori şi intelectuali, Israel, 2005, Premiul „Patria poeţilor", în memoria lui Paul Celan, Suceava – Bucovina, România, 2008, Premiul de onoare, dat de Asociaţia Scriitorilor ebraici, Israel, 2010, Premiul de excelenţă în artă Internaţională, de la Fundaţia de Artă şi Cultură EOS,

Ungaria, 2010, Premiul de excelenţă în artă Internaţională, Congresul International de Poeţi nr' 32, al Academiei de Artă şi Cultură, Israel, 2012, „Doctor honoris causa" şi „Membru de onoare" al Academiei Internaţionale de ştiinţe, artă, cultură şi spectacole „Cita de Roma", Italia, 2015, „Ambasador Spiritual al Bucovina în Israel", 2014, premiul Ciprian Chirvasiu, Bucureşti, 2019, Premiul Naţional Tudor Arghezi pentru promovarea marelui poet român, 2019. Mai sunt şi altele. Fiecare premiu e sau a fost foarte important pentru mine prin faptul ca exprimă recunoaşterea efortului literar şi a lucrărilor de arta care am reuşit să le dau lumii.

M.C.: Există în Israel o politică a instituţiilor de stat în ce priveşte promovarea autorilor sau sunt alte variante, private?

M.M.F.: În Israel promovarea literaturii e o chestiune aproape particulară, (în afara de 4-5 premii) şi instituţiile aproape nu sunt amestecate. Premiile importante aduc cu ele şi opţiunea pentru traducere. Dar cele mai multe traduceri se fac de către edituri, când editorii speră că o anumită carte are prezumţia de succes într-o limbă străină. Şi mai sunt puţini traducători ca mine, care traduc din proprie plăcere, din voinţa de a împărtăşi iubirea de poezie.

M.C.: Peste tot în lume pandemia s-a reflectat şi în activitatea scriitorilor, în felul în care au fost manifestările, de a scrie ş.a. Cum s-a văzut în Israel activitatea scriitorilor în această perioadă complicată pe care o trăim?

M.M.F.: La început, faptul ca nu s-au putut face întruniri şi lansări de carte au speriat mulţi scriitori, dar si editori.

Faptul că aplicaţia ZOOM a fost la îndemână a schimbat toată piaţa literară. Scriitorii nu trebuie să iasă din casă ca să citească sau să lanseze cărţi, şi dintr-o dată au apărut tare multe evenimente şi s-au făcut multe legături, cea mai mare parte interne, dar si festivaluri internaţionale cu participarea... din scaunul din cameră. Din perspectiva asta, şi prin faptul ca aplicaţia „zoom" rămâne cu noi, cred ca pandemia a adus şi lucruri bune artei, literaturii.

M.C.: Să ne apropiem de final, mulţumindu-ţi pentru această convorbire, cu proiectele tale şi un cuvânt pentru cititorii revistei „Poezia", unde, în acest număr, vor apărea şi acest interviu, şi un grupaj cu poeme ale tale.

M.M.F.: Idei noi, proiecte am tot timpul. Dar deoarece nu vreau să mă repet pe mine (more of the same), caut lucruri noi, caut unghiuri neatinse.

Așa e și cartea mea de acum, în stil diferit față de cea pe care am scris-o anterior. La fel e și pagina mea de traduceri pe net, unde am publicat 100 de pagini, adică mai mult de o sută de poezii bilingve. Mai vreau să traduc câțiva poeți cunoscuți din Israel care nu au fost traduși, și, la fel, și poeți români. Am în plan și diferite antologii cu poezii pe aceeași temă, bilingve, de exemplu poezii tip *ars poetica*, ca sa vedem cum se scrie despre asta în diferite limbi. Și, din când în când, apar idei și proiecte noi care mă atrag, și eu mă las atras… Și câteva cuvinte cititorilor revistei: Literatura, și în special poezia, e felul în care trecem de la unul la altul istoria, descrierea vieții, felul în care ne oglindim sufletul în versuri. Arta e trecutul, prezentul și viitorul. Nu e destul să mâncăm și să lucrăm, e nevoie să facem ceva pentru sufletul generațiilor ce vor veni. Ei vor lucra mai puțin și vor avea mai mult timp pentru a visa, și noi le putem da uneltele visului. Revista „Poezia", prin faptul că publică versuri din toată lumea, e una din trăsurile ieșite din povești și care poate aduce cu ea și prințesa artei – poezia!

Prezentare, consemnare și note: **Marius CHELARU**

Marius CHELARU

moartea într-un sat, mai azi

se înduminicaseră amândoi
zicea altădată Petru mucalit

acum nici el nici Maria nu râdeau
se uitau la rama goală
o puseseră pe perete
lângă celelalte ale bunilor şi străbunilor
care mai erau aşezaţi pentru vecie
în fotografii
îmbătrânite şi ele

în curând urmau să fie şi ei alături
poate aşa
nu i-or uita copiii
de-or alege să ia ramele astea cu ei
acolo
în ţara aceea de se duseseră
dacă or veni să vadă ce au de luat

dacă

se aşezaseră amândoi pe pat
le ardeau şi inimile în piept de atâta febră
prin fereastra dezbrăcată de perdele
venea către ei chipul satului părăsit
zbârcit de singurătate

doar ei mai rămăseseră acolo
acum
că se duceau şi ei...

trecuseră unii să-i *testeze*
nu aveau nimic
poate că tocmai de la ei a venit *boala*
poate de la Dumnezeu
cine mai ştie

de-atunci
nu-i mai căutase nimeni

ei,
asta a fost

şi-au făcut o cruce mare
s-au întins unul lângă altul în pat

de acum
tavanul parcă se ferise din calea lor
se vedea cerul curat
răcoros

o aripă de înger s-a întins către ei

totul s-a făcut lumină

odăile nopţii

în prima odaie
copilul doarme
luminând începerea cu răsuflarea lui
mama
culcată într-o lacrimă şoptită
uitată de tatăl ei pe pământ
privea stelele de pe cerul visului său

într-o altă odaie a nopţii
priveam ştiri cu oameni care se ucideau cu ură

nu cădeau de acord
dacă de *azi*
„istoria" poate fi amputată după plac
cam cum zic copiii când pun mâinile la ochi
şi cred că aşa şi doar aşa răul din jur
de atunci şi dintotdeauna
se stinge
ori dacă *all lifes matters*
sau numai

black
white
red
or whatever
lifes matters

prin fereastra deschisă
spre ziua în care mâncam mămăligă tăiată cu aţa
în strachini din lutul frământat cu poveştile bunilor noştri
din timpul de dinainte de timp
privesc
învelit cu o rugă de la copilul care eram
cum îngerii se depărtează de azi

unul câte unul
se ridică aidoma unor flori dinspre pământ
lepădându-şi aripile ca pe nişte nemaivăzute petale
la poarta raiului

în oceanul de ură care cuprinde planeta
în inimile oamenilor
frumuseţea de altădată plânge cu vorbe de întuneric

nu par să mai aibă nevoie de îngeri

de o vreme

de o vreme
ţara mea e mai frumoasă
decît a fost vreodată

bunicii şi părinţii stau aliniaţi
cerşind la vot nu comunismul
doar ceva ce înţeleg

de cealaltă parte copiii şi nepoţii
îi scuipă şi-i înjură nu pentru ceva ce înţeleg
dar în numele a ce cred ei că e *democraţia*

de o vreme
idealul pentru cei mai tineri
este *afară*
cînd ajung acolo
mulţi sunt cei care
nu mai au curaj să se uite în oglindă

de o vreme
idealul pentru cei mai în vîrstă
este să aibă bani să se dreagă
să moară liniştiţi fără datorii în casa lor
puţini sunt cei care
mai reuşesc asta

de o vreme
ţara mea este *liberă*
dar nu prea mai are nimic al ei
cumpără şi lumina şi apa şi propriile păduri de la alţii

de o vreme
istoria noastră – cîtă mai „e voie" – poate fi spusă *la liber*
unele monumente ale noastre sunt renovate
dar nu pare să mai pese nimănui

de o vreme
bisericile noastre sunt deschise pentru fiecare
dar pentru mulţi
credinţa a ajuns ca un poster
pe care îl afişează la vedere

de o vreme
ţara mea e mai frumoasă decît a fost vreodată
are mulţi copii îndopaţi cu *e*-uri
învăţaţi după precepte ale altora
unii caută pe telefon cine a fost regele ăla al nostru
ale cărui mari fapte
zice manualul
au fost că avea buze senzuale

ţara mea e atît de frumoasă!

Mircea PLATON

Povestea îngerului ductil şi a celor 1001 de zile prin oraşul meu

Ştiu,
Ştiu că aştepţi, înger subţire,
Transparent şi viclean,
Cu aripi de neon,
Să mă duci, prin fântânile fără ciuturi
Ale norilor,
Spre chiliile ruinatelor lavre
Cu pereţii din bitum şi uriaşe altare de lavă încinsă
Unde mă voi convinge, în sfârşit,
Că demonii care mână vorbitoarele iepe, albastrele,
Pe dealuri de calcar
Sunt Muzele lui Pindar.
Ştiu că ai venit să mă iei,
Dar mai ştiu şi că oraşul acesta are
Orele lui de impudic repaos duminical
Când mi se abandonează cu rotunjimile sale de turle
Şi cu pântecul, melancolic şi verde, de maidane tomnatice;
Când lui Evghenii, bătrânul anticar anarhist –
Despre care zvonuri bine întemeiate pe soioase cărţi de tarot spun că ar avea cerul gurii ultramarin, ca bolta peşterii lui Ali Baba sau ca duhul deşucheat al lămpii lui Aladin –
Aţipit într-un fotoliu vechi, de răchită, scos în strada îngustă,
I se vede, prin craniul de cristal,
Creierul ca o crizantemă;
Când casele, cu iedera agăţată de oasele zidurilor,
Mângâiată de soare,
Sunt ca nişte curtezane bătrâne, isterice,
A căror piele, macerată de pudră şi de parfumuri,
S-a subţiat, lăsând la îndemâna oricărui venetic
Nervii şi vinele, străveche alăută ce,
Acordată prost, tot sună bine,
Fiindcă doarme-n ea ecoul armoniilor de-altdat.
Asta pe strada Catargi, în vechiul arondisment boieresc,
Fiindcă, dacă mă uit, din forfota intersecţiilor,
Cu binoclul, în zare,
Văd doar semafoare ca nişte uriaşe plante carnivore,
Cu petale metalice şi pistilul de sticlă,
Un autobuz verde ca o şopârlă,
O macara zmeurie

Și un sutien folosit ca balanță într-o bombonerie.
Știu, îngere,
Știu că ai vrea să-ți vorbesc
Despre ea, despre umeda aurora de vară a coapselor sale,
Despre gleznele răcoroase ca un șerbet de fistic,
Despre cum, pe dealuri, arde asfințitul în mii de struguri
Și despre cum, apoi, în nopți de toamnă,
Din prispa zodiilor pornesc
Spre mările australe, spre atoli,
Acolo unde ca peștii zvâcnesc, pe sub valuri,
Bancuri de stele gonite de-al lunii rechin alburiu.
Știu, îngere,
Știu că-ți plac poveștile mele perpetue,
Dar uite că noaptea a sărit
Ca o pisică neagră
De pe umerii trandafirii ai orașului.
Admiră zorii
Și îngăduie-mi să dorm.

Parc
Pe-aleile bătrânului parc
Oameni născuți în treining,
Noi,
Cu geci de fâș - omizi matlasate -
Și gleznele goale lucind a rouă-n adidași de plastic,
Se îndreaptă mâncând vată de zahăr
Către undeva.
E marșul inevitabil al istoriei pe trotinetă
Electrică.
Nemișcată,
Statuia eroului
Din ce în ce mai necunoscut
Căzut în apărarea unui popor
Din ce în ce mai
Anonim.

Nuanțele istoriei
Poți să spui: ”România mea”
Ca și cum țara ți-ar aparține.
Poți să spui: ”România mea”
Ca și cum tu aparții țării.

Diferența e una de intonație.
Și totuși la TV se difuzează
Doar statistici și cifre.
Întotdeauna dau filmul la maximum
Ca să aud fâșâitul de șarpe al
Benzii.

Sorin ROȘCA

Ars amandi I.
Vine un cântec de livadă tânără
dinspre coapsa ta,
vine chemarea ca un lup
printre sânii cu împunsătură de stâncă,
dar încă trupul tău pare să aibă
foc și neliniște mai adâncă...

Sub palmele făcute arcuș
carnea-ți învelită-n jar e vioară și cântă,
cu buze umede și cotropitoare
urc și cobor iar și iar întinderea ta
ca pe muntele nesupus,
mereu mai în zbatere, mai în zvâcnet
și-n cutremurare
sub gheara focului fără opreliște
și fără de nici-o împiedicare...

Cu țipăt lung iese floarea din ram
și pleacă vuind în adânc de tine
ca-ntr-o lumină,
livada mea de nebunii
și abia deschisă pe rod,
abia supusă unei clipite
prevestind încleștarea
ce stă să vină...

Visarea visărilor (VII)
Mierlă, mierlă,
tu care ai glas în toate

graiurile îngereşti,
coboară-mi din altă lume
printr-o floare
doar un tril
să ung pe la balamale cu senin
cerul serii când se-aprinde peste mare,

să-l ascund într-o tăcere,
să-l cuprind într-o mirare
sub pleoape cu unde verzi
ca să duc în podul verii
fân cu şoldul ei pe-o parte
şi cu-n umăr gol şi-o carte
scrisă doar pe jumătate
într-un bulgăr de lumină
lină de april...

Mierlă, mierlă,
tu care descui o cale-n
limba orişicărui vis,
coboară-mi printr-o cântare
dulce vin din miez de noapte
cu suspin,
să-i pun doar o picătură
pe sub ierbi când s-o întoarce,
doar un strop sub talpa goală
cât o literă pe-o coală
când s-o-ntoarce cu iubire
într-un bulgăr de lumină
lină de april...

Ars Amandi II.
Iubita mea-i măiastră ca un condor din tărie
şi zboară, nu glumă,
dacă-i arunc un pumn de stele sub tălpi
şi deasupra-i înfloresc o câmpie!

Aşa că du-mă iubito-n cetatea noastră
locuită de amintiri şi de maci
unde doar dragostea face plantoane pe ziduri
cu ochii în şapte şi degetul mereu pe trăgaci

şi-acolo întinde-mi iubito pielea
pe spinarea unei nopţi cu mult mai nebune
decât nepăsarea-ţi virgină,
defilează cu pasu-ţi fanfaron de regină
peste făptura mea parfumată
încheiată şic, la un rând,
cum ai dansa cu liderul adolescenţei
prin iarba unui Rai renovat de curând,

iar mai spre zori
să-mi ieşi încă o dată dinainte
cu sufletul de ied al zilei de pe urmă
aburindu-ţi în palme
şi să-mi faci loc pe malul din Cea Lume
cu digurile rupte-n mări diamantine,
să fie marea Copoul nunţii noastre
şi umbra mea înfumurată-n catifele stranii
să se topească simplu în mister,
cumva cât mai fierbinte-n lung de tine!

Doar cerul se deschide printr-o lacrimă

Prietenului meu din ceruri,
Aurel Dumitraşcu

Ce frumos plângeai atunci pe Iza-ntr-un poem,
cum numai poetul îşi trece prin lacrimă
cuvintele prinse-n beteală,
înserarea aceea e şi acum înfiptă-n săgeata clopotniţei,
asfinţit cu pecetea sufletelor noastre
pe a cerului carte poştală...

Ce frumos plângeai atunci pe după stele
cu Mara somnoroasă clipocind pe chipuri de copil,
lacrimii de pus în ramă i-ai fi spus *Marlyn,*
lacrimă cu spini ca mierea
timpu-n ţarc să nu te prindă,
doar icoana de sub grindă
să mi te întroienească-n
ramuri de april..

Dionisie VITCU

Cu paşaport făr-de-leac

Ca Simon Cireneul, prin ţarină-n cărare,
Venim târziu,
târziu, cu blândă legănare
în calea vorbelor mari!

Venim din zarea raţiunii,
pe zarea visului venim,
în zarea inimii să fim!

Din oţetitul întuneric noi venim,
Dând la o parte un crâmpei de cracă,
Spărgând al clipei placă cu potcoava,
Ca-n zborul lor, s-ascundă liliecii taina
La zidul ud de-al nopţii aştri,
în cuta strâmtei stânci,
Când doarme solul cocorilor albaştri!

Făcută-i frumuseţea în halat să mintă!
Heraldică pecete pe inimă pusă,
Cât focul gurii o sărută-n
izbânda stâlpului cumplit de prost,
ales şi pus în post
cu paşaportul de Covid contra naturii!

Dorin N. URITESCU

Refugiul de pe Rio Costa
Apele tulburi se rostogolesc,
Pe Rio Costa e turbată furtună,
Din colibă printre ramuri privesc
Dezlănţuirea de umbre nocturnă.

Făpturi închipuite, din valuri,
Ţâşnesc spre cer şi se cufundă apoi,

Ajung despletindu-se la maluri,
Rădăcinile cu figuri de strigoi.

În refugiu, învelită-n cojoc,
Eşti a inimii mele stăpână,
Din când în când arunci lemne pe foc,
Ştiu, o să rămâi înc-o săptămână.

În coarne de bivol vin de Jidvei
Băut, după o fragedă friptură.
Nu ne mai pasă defel afară ce-i,
Simt întârâtată întreaga-ţi făptură.

Ne contopim, profundă simţire,
Trăirea noastră-i în clipe sublime,
Un gând, fără de patimi haine.
O nemincinoasă şi firească iubire.

Iubire curmată
Îmi păstrează involuntar memoria
Pe Rio Costa cum mă iubeam cu Gloria
Toamnă la şcoală, ce plictiseală!
Când minciunile comuniste nu mai puteam să suport,
Cum preda partinic exaltat Georgescu istoria,
Găseam un pretext plauzibil să ies din clasă,
Să mă-ntâlnesc pe furiş cu a inimii mele aleasă,
În sala de care răspundeam, cu-articole de sport,
Că aveam cheia, cu sarcina de la prof. Tănase,
Să dau echipamentul cerut fiecărei clase.
A fost o logodnă extraordinar de tăinuită,
Ea era premiantă şi şefă de clasă finală,
Eu, un promiţător scriitor şi sportiv de elită...
.....
Ne pregăteam pentru Examenul de Maturitate,
Toate erau bune şi mult ne bucuram,
Era un delir erotic când ne întâlneam,
Până când fiul secretarului de partid,
Un îndoctrinat stalinist şi stupid,
Cu o traiectorie profesională vagantă,
I-a cerut impertinent să-i fie amantă...
Gloria trecea printr-un moment groaznic de critic

Că taică-său era ridicat de securitate
Și fratele ei, mai mare, fugit în străinătate.
.....
Până la urmă de iubirea noastră el a aflat
Și dând frâu liber luptei de clasă și urii,
Într-o ședință de partid, pe tata l-a declarat:
Sabotor al colectivizării agriculturii.
.....
Cum, necum, așa mergeau lucrurile toate,
Gloria și mama ei au fost brutal strămutate
Undeva în Bărăganul cu ciulini și pustiu...
De-atunci de ele nimic nu mai știu...
.....
Am căzut mult timp în negura densă-a restriștii
Că ne-au curmat iubirea, încrâncenați, comuniștii.

Pe Rio Costa nu-i ruşine nici păcat
Pe Rio Costa veneați tulburate
Și vă șopteam în gingașa scoică-a urechii,
Cu lobul expus împodobirii cu perle,
Cuvinte meșteșugit îmbrățișate,
Cu ipostazele de foc ale perechii,
Cele mai exotic imaginate,
În momentele de dăruire rebele,

Încât se-ntărâtau luminile mirării
Ochilor voștri albaștri și negri curați,
În chinul plăcut al imaginării
Cavalerilor în escapade plecați,
La jertfele iubirii depline chemați.

V-am aţâţat şi-nteţit focul
Iubirii dintâi, fără minciună,
Și v-am învățat pe-ndelete jocul
Trupurilor goale, poleite de lună,
Departe de lumea pizmașă, nebună,
În aura luminii puține și blânde,
Care formele-n noapte mai mult ascunde,
Niciuna dintre voi nu se sfia!
Întrucât indiscreția socială
Pe Rio Costa nu putea pătrunde.

.....
„Naturalia non turpia", ... non turpia!
.....
Şi ne dăruiam total, nupţial,
În continuul iubirii secret ritual.

Ara ȘIȘMANIAN

luciano berio
am mers alături de berio – tăcerile noastre au comunicat •
e curios cum trilurile – aceste simple ornamente – pot povesti •
şi dacă pe neaşteptate soarele ar ninge –
într-un gigantic crepuscul final •
povestim recapitulîndu-ne nostalgiile –
punem trepte de căutare melancoliei •
lovim cu ciocanul un aisberg de lacrimi –
muzica este destin dizolvat •
ea îşi pierde destinaţia în fluiditatea emanaţiei –
se interoghează şi astfel se suspendă •
subiacenţa a putut fi –
un moment al dinamicii cognitive a neantului •
a neantului ce gîndeşte infinit cu infiniturile •
există o reificare naufragiată în organele sfărmate –
ca şi cum numai subiectul reificat ar putea fi "normal" •
în fond, destinul e un fel de instinct –
instinctul animal al conştiinţei –
confruntat nu cu necesitatea animală –
ci cu mereu străina libertate umană •
e normalitatea reificare? "adaptarea", alienare? desigur! •
numai omul-lucru pluteşte –
oblic naufragiu peste faleze •
izbîndă tangentă cu eşecul •
sfărîmă-ţi suferinţa în cristale, exploratorule –
tu, navigator al vidului cu nările privirilor încordate –
între brizele infinitului şi supremul nimic •
o clapă unică – multe sunete –
la limita unde organul trupului se preschimbă în spirit •
cînd pianul negru ţi se ridică – pasăre uriaşă – în noapte –
poetul sparge vitrinele iluziei –
oglinzile fluide ale nebuniei –
cu zâmbet •

toți acești pești de infinit argint –
ce te abandonează pe țărmuri de nesfârșită sete •
poetul își tîrăște zdrențele sufletului –
printre cioburi de limite sparte –
nu-i oare un zbor! •
pași îngreunați de ecouri –
tone de orizonturi de sunete –
și din miez de ecouri – ochi de priviri •
vrei oare? nu vreau – dar trebuie să înfrunt asta –
și tu la fel –
fluide sfărîmături •
pămîntul acest extraterestru de vise –
moartea însăși e vis! •

silabe berionice
negru se sparge infinitul între țipăt și neant –
apoi răspunsurile se așternîn claviaturi de întrebări senine •
cînd furtuna întrebării se înseninează –
deși rămîne furtună –
devine o furtună senină •
atunci adevărul parcă s-ar povesti –
întrebări suspendate – străbătute de infinit •
nu răspunsuri –
ci gravități din ce în ce mai profunde ale întrebării •
adâncimile se scormonesc –
înălțimile se topesc în lumini și le poartă –
evanescențele-și țipă solemn dispariția –
finitudinea își leapădă limita –
limitele lepădate se joacă străine –
exilate, își joacă înstrăinarea –
poartă hlamide de zdrențe •
murmurele nu și-au inventat încă frunzișul –
nu-și bănuiesc tăcerea cu suflet de umbră –
enigma nu s-a preschimbat încă-n metaforă •
trezirile se destramă –
foșnetele se destramă –
visele se destramă •
brusc bursuc ricanînd –
hirsute silabe berionice •
zdrențe – segmente – secvențe – aventuri – poate partuze –
gemetele libertinilor dis-de-dimineață –

ciudată revoltă a fractalului absurd •
ne fărîmăm din om pînă cînd ţipătul scîrţîie –
miorlăit orgasmic stins în muget –
aleatoriul cu fratele hazard rătăciţi în haos •
frunze de toamnă –
exil de clopote inaudibile –
lacrimi de amurg –
scări de paloare lunară peste aceste neştiute absenţe •
lumea se vrea tot mai mult ca o concesie pentru spirit –
o concesie cu gratii •
îmi trebuie un nou exil –
mai înalt •
plecaţi uşi străine – lăsaţi-mă –
să fiu lumina cea mai înaltă –
întunericul cel mai pur –
plînsul agonic •
femeile sînt şobolanii care ne rod inimile •
il n'y a que le génie et la roture •
moartea e ultimul plâns –
ultima lacrimă –
lacrima de foc ce curge pe-absenţă spre neştiut –
lacrima – şarpe şi pasăre •
oh! există destine profund onirice –
destinul meu pare constituit din ultima secundă din noapte –
ce precede dimineaţa trezirii •
uneori a-ţi afla originile –
echivalează cu a te despărţi definitiv de ele •
cicatricile plutesc ca nişte păsări noptatice –
rănile zboară cu aripi de sânge •
post-modernismul e un reromantism –
de nu e un simplu retro •
realul e un miraj înnodat •

gîndul alunecînd...
cobori – aluneci – într-un infern al lacrimilor –
ţipă în tine înguste sănii negre •
oblicul sentimentelor precede detaşarea –
stropi acizi – evanescenţe razante –
răzătoare razantă a razelor •
căci dacă moartea e vis – viaţa-i coşmar •
de ce plîngi? –

plîng de jalea mea de a trăi moartea lumii... –
plîng de jalea de a trăi în moarte... •
îmi ţipă printre palme din ochi – explozii de amurguri ofilite •
sănii de lacrimi pe gheaţa acestor labirintice oglinzi de iarnă –
clopote de depărtare – valuri de melancolie peste orizont –
înecul nostalgicului cu aripile dizolvate, cu zborurile inundate •
întrebarea e alteritatea ce trimite la identitatea răspunsului •
plutind – alteritatea se transformă în poveste •
trenul taie visînd femeia adulteră în note –
pe şine sîngerează lent o partitură uitată •
tot ce au încercat toţi a fost să-mi fure destinul –
să-mi jefuiască personalitatea •
e ceva josnic într-un spiritual care slujeşte lumea –
geniul trebuie să fie inutilizabil – inutil •
spiritul, fără mîner •
salcia plînge cu friguri de aur –
îşi înclină cîntecul spre recele verde •
ne sfărîmăm – ne sfîrtecăm –
de parcă sîngele nostru ar fi un poem –
carnea, o simfonie •

(din volumul inedit *Staze şi Enstaze*)

Gheorghe SUCHOVERSCHI

DUPĂ REFLUX

Când marea-şi luă sărutul înapoi,
Cu tot cu val, cu şoaptă, cu oftat,
Rămase plaja tristă-n sânii goi
Şi suspină nisipul: - Ce păcat!

Era un dulce pansament, curat,
Ce-mi boteza cuvintele-n şuvoi
Cu tot cu val, cu şoaptă, cu oftat.
Dar marea-şi luă sărutul înapoi.

În urmă e-un pustiu nemăsurat
Când tu n-ai vrut să mai rămânem doi.
Iar eu… pe ţărmul potopit de ploi,
Sunt pescăruş ce zborul şi-a uitat …

Când marea-şi luă sărutul înapoi.

ÎNTRE ARIPĂ ŞI CER
– rondel –
Între aripă şi cer
Gânduri albe ţes prin ploi.
Respir bruma de mister
Între Dumnezeu şi noi.

Fără plânset şi noroi...
Nori în gri plutesc şi pier.
Gânduri albe ţes prin ploi,
Între aripă şi cer.

Sunt un gryfon efemer,
Biet mâzgălitor de foi.
Versurile curg – şuvoi.
Mi-aştept zborul spre eter...

Între aripă şi cer.

COSMOSUL DIN PAHARUL CU APĂ
Se-noadă gânduri într-un pahar cu apă...
Câte o dată sufletul ni-l cere.
Devin luceferi ce beau nectar din sfere.
Visele-n taină din ele se adapă.

Când vede unda, omul e cucernic
Şi Setea-i mare de-un plin de bunătate.
Şi când e pusă iubirea în bucate,
Eşti ca un astru, strălucinând puternic.

Şi-n ceasu-n care muze ne mai scapă
Din univers, fărâme de eresuri,
Ne-nvredniceşte viaţa cu-nţelesuri,
Nimb sădit în crez, cuvânt, iubire, apă.

Raul CONSTANTINESCU

NOU PHOENIX
Mă nasc şi mor în fiecare clipă,
străbat prin mine labirinturi peşteri,
mă regăsesc lumini prin umbre-n creşteri;

în urmă doar fum în vânt – risipă...
Cum seara-n hău nimic nu mă-nfioară
când gem răscruci de sfincşi păzind hecate
ce scriu pe zare litere ciudate
deasupra orbosurzilor ce zbiară,
ierarhic şerpi odraslele-şi desfată
cu inimi smulse, creieri vii în sânge
în vechea nouă lume minunată...
arşi ochii nicicând n-au lacrimi a plânge;
pe rug din răni speranţa se-ntrupează
nou phoenix în zbor cu cea dintâi rază

APEIRON
A fi pe lume-n dor şi vis nespuse
pe valurile vieţii trecătorul
spre alte treceri visând viitorul
vag răsărit din vremile apuse,
e-adânc amarul dulce pierzătorul
furiş venit ce-n vămi de fum se duse
cu-ntinse aripi peste zări seduse
de-Apeiron atotizvorâtorul
de stele flori cuvinte-ntru iubire
a toate cele ce sunt darul vieţii
adânc re'ntors din rîurile ceţii –
zălog şi cheie armoniei sfinte –
rostirea flăcării în noi cuvinte.

AGAVE-N FLOARE
Spre înalt
gracil gât de lebădă-n cânt mut
peste nisip
înflorire de agave –
nelumeşti movulii perle
cerul sorb tandru
odată în viaţă
pentru totdeauna
târziu
prima ultima unica
fără seamăn nuntire –
joc de flăcări –
mireasă mire...

George CEAUȘU

URSITOARELE...
Clotho, prima ursitoare
Mi-a prezis când m-am născut
Un fir lung şi un somn mare,
Doar atunci când voi fi lut.

Surioara ei Lachesis
Mi-a ursit, trai cu plevuşcă
Prinsă chiar şi fără schepsis,
Căci din nadă, doar ea muşcă...

Numai nepoata lui Cronos-
Pre numele ei Atropos-
Neavând duhul blândeţii
Mereu taie... firul vieţii!

RUGĂ
Să-i pice colţii fiarei ce-a îngrozit planeta,
ruga-mă-voi, chiar mâine,
sub trufaşul stejar,
ce-şi trăieşte singurătatea
în valea Bulzeştiului.
Sub el, cândva,
plângând m-am rugat,
să-i cadă dinţii lupului,
ce mi-a răpus oaia
şi mielul de Paşti...
nu după mult timp l-am aflat,
la marginea pădurii,
cu dinţii rânjiţi, puşcat!
Să pice colţii fiarei,
dă, Doamne!

LA GHIOL...
Des, demon ele-au văzut
Cum se ungea cu nămol,
Încât nici n-ar fi crezut,
Că nu este dracul gol...

Doar când a luat în coarne
Nămolul la scărmănat
Desdemonele în goarne
Se porniră pe suflat,
S-anunțe pe-a lumii scenă
Că Pământul... e o ghenă!

PREGET...
să înalț castele de nisip
și să caut castelani,
să ar ogorul
și să-l însămânțez,
să aflu loc bun de arman,
unde batoza să-mi treiere gândurile...
bunăoară,
pe cel cu ploierii,
ce mereu aduc ploaia,
cu aripe ude;
pe cel cu tornadele ce se înmulțesc,
zi de zi și,
ceas de ceas preget...
să pornesc pe drumul
fără de întoarcere,
unde să-mi vindec reuma,
cu pământ galben,
humos!

ÎN VIAȚĂ...
Ne legăm la cap când nu ne doare
Și ne strofocăm cu orice pas,
Vrem s-atingem culmi nepieritoare
Din puținul vieții ce-a rămas.

Vrem, oricând, să ni se dea dreptate,
Chiar și-atuncea când nu o avem,
Negrul să-l albim mereu în lapte
Și-adevărul crud, din vin... să-l bem!
Vrem!

POEM ALBASTRU
Când amurgește, pe teugă

Ies ca să văd cum se-nstelează cerul
Și să înalț la Domnul rugă
Să-mi lase voia bună, dar și flerul...

De-a rezista cu brio în furtună,
Pe valurile mari cât dealul
Și-atunci, când fulgeră intens și tună
Să nu-mi rămână gol, pocalul!

Și-n zori, când stelele dispar,
Să fac pași mici, căci inima-mi dă ghes
Să scriu pe-un cer senin, cu har
Un mic poem albastru... c-un bompres!

Cristian Ovidiu DINICĂ

Pe când toamna nu murise

pe tata l-au dus
în sala de operații
avea gândurile cu el
în ele moartea juca
șotronul
l-au întins pe pat
să-i scoată neliniștea
din piept
mintea mea se zbătea asemeni
unui cobai
într-un carusel
sub povara
tăcerii
se deschideau uși
era liber la berărie
puteai să rumegi cuvintele
precum covrigii uscați
fără să pui întrebări
l-au operat ca și când
timpul s-a oprit în loc
simțeam că
inima tatei nu încetează să iubească

Tentația
până la poartă
poți alerga,
o singură petală este suficientă
să-ți aduci aminte trupul său
așa cum lumina te-a ajutat să-l admiri
cândva,
cu frumusețea, cu tristețea întipărită
mângâind răsăritul,
întotdeauna ai spus „privirea ce
alunecă
pe un corp de femeie nu-i un păcat,
devine exercițiu de contemplare a
creației"
te prinde,
la timp să-i afli respirația, parfumul
dacă neliniștea nu te-ar pierde
odată cu simțurile scufundate în
propria piele
ca într-o apă ce te renaște pentru a
scrie cu
iubire poemul pe care ea nu-l va citi
niciodată.

Bărăganul
tractoriștii cu năduf strângeau în
palme răsăritul
asemeni focului de la mormântul sfânt
ce nu arde,
scuipau pe nămolul ce le înghițea
roțile,
își înghițeau țigările arse
să nu le curgă pe bărbi uitarea ca un
scrum
și până nu-și frecau privirea
pe posterele cu actrițe apuse
nu-și puneau mâinile pe volanul
ce le frigea palmele,
– mama ei de viață mai spuneau ei
iubeau pământul, o iubire
neîmpărtășită

era copilul lor pe care-l frământau
să-l dea pe brazdă,
ei erau dumnezeii satului,
dădeau rost câmpului,
şi acesta îi cunoştea ca pe caii bravi
ce-l năduşeau zilnic
să-i smulgă din adânc promisiunea de
rod,
nu-l lăsau nici să-şi spele ruşinea
în ploi când seceta îl rodea
asemeni unui foc continuu,
atunci mai puternic
întorceau noaptea pe toate feţele
să scoată lumina la suprafaţă,
seara îşi băteau în hohot de alcool
soţiile
pentru pricini mărunte,
până ce se revărsa iubirea din palmele
ude
pe ţânci strânşi în jurul lor
ca la iarmarocul lui Creangă
îi hrăneau cu tăcerea bobului de grâu.

Gheorghe Andrei NEAGU

INCEST
Tatăl meu
se trage din urmaşii
lui Adam şi ai Evei.
Mama mea,
tot din ei.
Eu, după toate preceptele biblice,
sunt fratele iubitei mele.
De atunci,
de acolo,
toate celulele noastre
se înrudesc.
Sângele ne este
contaminat de slăbiciunea Adamică.
Fără scăpare,

înşelaţi prin cuvânt
căutăm necontenit Edenul pierdut.
Numai că acest închipuit miraj
Se află întotdeauna
în partea cealaltă.

NUMELE TĂU
Jură-mi
că n-ai să te naşti
dintr-o poezie amară
ca din pântecul
unei mame
care-a plecat
înainte să-ţi rostească numele

Jură-mi
că nu vei alunga
toate cuvintele şoptite
de aripi, în zbor
prin drumul creaţiei

Jură-mi
că nu vei ucide
ultimul vers
care să te adune din risipiri

Şi-ţi voi dărui
În fiecare zi a vieţii tale
câte-o literă
pe care
doar eu o ştiu,
până când te vei auzi chemată
pe numele întreg.

MOARTEA ZBORULUI
Când a văzut lumina zilei
aripile îi atârnau,
penele erau prea grele,
iar trupul prea crud
să le susţină.
Mulţimea s-a adunat

la faţa locului
gata să-şi dea cu părerea.
Apoi, când timpul a mai trecut
şi penele au mai crescut,
aripile au început
să prindă viaţă
şi să poarte spre înălţimi
trupul din ce în ce mai puternic.
Zborurile se făceau tot mai lungi
şi mai dese
descoperind de-acolo
din înălţimi
poveşti nescrise.
Când sufletul
s-a umplut de numărul lor,
trupul a coborât,
penele au devenit unelte
pentru scrierea poveştilor
dezgolind aripile, până când
au devenit inutile
iar zborurile au încetat.

Gabriela PACHIA

Lintiţă

O schimbare lunecoasă cît o scînteiere
Fu intrarea şi ieşirea din tăcere. Vrere.
Firul de-nceput – piton demult uitat –,
Din ancestral năvod sfătos, deşirat,
din somnul osîndit al pămîntului
trecut în imperiul roş-cuvîntului,
găsi gureşe mosoarele vrăbiilor
şi tumbele codate zoil în spinii anilor...
Alunecă în delte fibroase, abil furat
de duh, de stînci, de poleit înnoptat,
de fulgerul limpede din solíi,
ades împlîntat în prefăcătorii...
Şi-a urnit raiul printre viscoze,
memoria păroasă primí veioze,
căci nu erau vremuri mai atent distilate

decît dichisita viaţă-n tivita cetate...
Tigva orizontului votează densitatea ceţii,
suflete calcaroase fad tranzitează scribăreţii...
Ora de roz, ora de-apoi, pupile martire,
stăruitoare rana după prisăcire...
Lintiţa-i mai tare, moriştile apelor
pălăvrăgesc în pliurile pleoapelor.
Firele pe care – vrednici – ne-am tot dus,
firele toate aveau gust de apus...
Nimic nu se drege, la sfîrşit veţi înţelege...
Din tristeţea nescrisă nimic nu se-alege...
Acum tac vegetal... „*Nocte dieque incubando...*“
Foşnesc prin spuse îngerii... Calándo, calándo...
Se-nfăşoară în scrisuri... Doar tăcerea-i de aur,
precum cloşca din livrescul nostru tezaur...

Selfie
Orice zi lăsată de Dumnezeu rămîne nevindecată...
Cavernele burgului expectorează, raiá necrozată,
zidurile-s oarbe, timpu-i chircit sub roşii peruci de castan,
chipul stă-n umbră, sufletul în lumină, zvîcnind dedalian...

Aici bugetarii strădalnic dărîmă cetatea turcească
scînteietor hotel intercontinental prompt să plămădească
şi cară cărămizile acasă, pentru ticluit şopron...
Aici e fîntîna cu peştişori, iar aici loc pentru şotron,
aici sunt merdenelele cu carne din ierni împotmolite,
aici discul lui Newton rotind uniform veri neprihănite...
Mai la vale-i e tihna zilelor în care ţi-ai jertfit mâinile
Mai la deal e mintea răscoaptă – cîinele păzindu-ţi mîinele...
Aici – albeaţa nopţilor în care te-au ocolit îngerii,
alături – manuscrisele aburinde, din magma plîngerii...
Aici potecile aruncă săgeţi de după metereze,
absenţele din viaţă încep surd să se încoloneze...
Ringelspiel-uri izomorfe învîrtesc zilele guralive,
longevive coterii digestive sunt neconotative...
Cel mai mult ţi-a plăcut Roata Mare, ticsită cu farfarale,
Şi-acum eşti tare gîrbovit de sihăstria vorbelor tale...

Vieţile noastre – spălate duşumele –, galanteriile,
batistele despărţirilor bleu şi-au sleit broderiile,

nervurile înfrunzirilor faste dospesc în moliciune,
măştile trupului, răpuse, – horă la poarta lui răpciune...

"*It's so easy for someone to joke about scars*
if they've never been cut."
"*The wound is the place where the Light enters you.*"
Degeaba te-ai eschivat !
Ne-aşteaptă oglinzile din cer ! Eliberează-te din ecou !
Editează ! Salvează ! Ai zburat dincolo de-un voit hublou !

Oglinzi haihui
Toate oglinzile din tîrg încep să semene cu tine.
Şi totuşi, pereţii minciunii se înalţă peste crine.
Savarine, nectarine, tescovine sapă-n doline
Îndrăgostiri marine, foliculine în gabardine,
Eroine superfine pozînd în ciorchini de glicine,
Destine eleusine rîvnite de fieştecine...

Migdalate sosesc poetese cu pleoape gordiene,
Mi-e ştreang plecarea uraniană spre scrumuri plebeiene.
Se-spumează noi văluriri de dor, vădit cameliene,
Binderiene fîlfîiri trudesc poieni de sînziene,
Monade mov se vînd pe monede hiclene, frigiene.
Bobinele cuvîntului ţes exterioare cît mai sprinţar eoliene.

Oglinzile lor haihui trîndav ameţesc folkul tîrgului,
Sforari cîntă suav constanta lui Planck cu focul sîrgului,
Sparg liniştea uscată a grîului la poarta pîrgului.
O mînă de frunze de-argint în topitoriile toamnei,
Un sac de călţuni admiră paietele pe rochia doamnei,
Cioburi de alaiuri hămesite scîncesc pe buza stamnei.

Măriri năclăioase năvălesc dintr-al privitului impas.
Adorm chitarele peste turmele de argint fără glas.
Jelească-se duşmani îndîrjiţi în năpîrlire, de pripas !
Oprească-se victoriţe, cu penel, rogoz stas şi plaivas,
Văi fără dealuri şi iconostas, ceţuri tinzînd spre Pegas !
Cîmpul magnetic stîrnit de trubadurime e prea Midas !

Îmbumbă-se uitările din oglindiri strîmbe, îmbumbe !
Pe tălpi de vînt, diurniştii fac tumbe, toamna saltă rumbe,

Iluzii de poplin se-nfoaie – năruitoare columbe –,
Tiroliana servituţii cîntă din vin de porumbe.
Noi cîntări şi rimeţi ţîşnesc baritonal din seci tulumbe !
Schismele oglinzilor şoade stau gata să ne dezbumbe !

Mai fă greşeli de-argint-viu, oglindă putrezită ! Înhaţă !
Vociferează destinul cusut cu purpurie aţă,
"*Art is the mirror of our betrayed ideals.*" Cu strungăreaţă !

Dar ce facem noi aici ?
Duduie maşina de reciclat singurătatea istoriei...
Timpul putrezeşte, încolţit de răscruci şi vectorii gloriei...
Încîlcit, trecutul sacru se plimbă plîns pe Calea Victoriei...

Flacăra mierlei încărunţeşte în şerpii raţiunii,
luptele de aer, apă şi foc dau viaţă stagiunii —
pumn de pămînt scăpătat închinîndu-se eroziunii !

Am tot privit prin lacrimi nesomnul scoicilor, jiletcilor,
hambarelor, setcilor, dinţii neînvinşi ai măririlor,
zăbroanele duşmanilor, schismele schivernisirilor...

Sar păstrăvii memoriei accizate în peste poate...
Dovadă că nu poţi trăi fără amintirile toate...
Hidosul tău rost de şuncă furuncă-l, chiralitatea dă din coate !

Linotipii spulberate, nu probaţi oarbe măşti străine !
La nunta vitraliilor, purtaţi ce vă stă cel mai bine !
Nu fi lut înainte să fi fost om ! Rămîi între sulfine !

Ne răţoim la-mbîrligaţi tîrlici, dar ce facem noi aici ?
Mă izolez bufonic, sunt doar un recif, scormonici de frici,
înălbesc conştiinţe, pseudoantici şi scribi slugarnici...

«*De trei ori femeie !*» Vieţile ne-au fost scadent bricolate !
«*Bravo, ai stil !*» «*Daţi-mi bannere, voi, munţilor !*» Vieţi clasate !
„*Noi ne-am jertfit pe jumătate pentru pene colorate !*"

Mihaela IOVĂNESCU

PRIN ORAŞ
O piatră al cărei contur se evaporă,
un pahar în care torni foc,
o sârmă legată între blocuri
pe care nu rufele se leagănă,
ci umbrele
fluturilor care ies
seara...

***
Nori lenţi
care te fac să visezi
ambuscade.

CER TRANSPARENT
Cer transparent şi aproape tangibil,
aici lucrurile vor fi mişcate
din locul lor
de o singură
rotire
a ochiului în orbită
atunci când
pleoapele se lasă
încet…

VERDE
Lumina strecurată printre crengi
cu fervoare amoroasă,
cum ar spune, poate,
un impresionist care pictează cu pleoapele pe jumătate închise.
Iarba, aproape verde.
păsări,
fluturi albaştri,
printre plantele înalte cu frunze penate,
frunze panglicate şi arcuite,
frunze solzoase, cerate,
zimţate sau lanceolate,
frunze filiforme care se răsucesc,
flori atârnând franjurate,
în mijlocul cărora se văd dezvelite staminele lungi.

În umbră,
ochii pisicii,
ficşi ca formulele incantatorii.

IUBIRE
Îmi sunteţi indiferenţi.
Aş putea tot atât de bine să vă iubesc,
ceea ce ar fi
o laşitate.
Nu poţi să cedezi
acestui impuls
de aglutinare sacră
fără să decazi
din rândul oamenilor,
la fel ca îngerii!

Bianca MARCOVICI

Semne
Eşti cam tăcut
Oraşul tău a suferit
Au ars verdele şi la noi cândva,
Totul se aseamănă
Încălzirea globală
Ţevile de eşapament
Emană
Multe "emanaţii "de tot felul
Apocalipsa ,
Am văzut un film cu peisaje din Islanda
Şi designul modern
Din muzee cu camere goale unde tronează
Un tablou ...doar nişte pătrate colorate:
Minte de copil
Dar e artă,
Vezi cum bate reflectorul,
Unghiul de vedere
Ce vezi trebuie să ghiceşti
Totul trebuie redus la un punct
Poate fi si cel al lui Arhimede

Sau, mai bine să scriu despre râsul Tamarei Buciuceanu-Botez (în memoriam)! Mare actriță. Să te exprimi liber... pornind de la focul din Olimp... sau Prometeu!

Petrache PLOPEANU

Sonet 1

[el, Fructul Domn, născând din purpuri, daruri]
În mână fragii strălucesc, grăunte
de roşu miruit cu vene-nguste;
se dau acelui ce-ar dori să-i guste,
doar dacă e îndrăgostit de munte
şi-i bucurie-n sufletu-i şi-i pace,
iar trupul său vibrează de plăcere.
Îmbogăţit cu raze în tăcere,
amestecând zaharuri în cancioace,
el, Fructul Domn, născând din purpuri, daruri,
e păstrător al tainelor divine
şi-mpărţitor de mituri şi de haruri.
Iertat am fost de miile de rele,
că num-atât, acum în minte-mi vine,
atins uşor de sufletul din stele.

Sonet 2

[în cimbrişor, albastru e parfumul]
Comoară de miresme-nlănţuite,
în cimbrişor, albastru e parfumul
ce trece-acum prin ochi, uşor ca fumul,
rememorând petale zdrenţuite
în frământarea degetelor, stinsă.
Coboară-ncet aromele din raiuri,
ca mană-n flori, culoare peste plaiuri,
ce pare-a fi chiar de Artist întinsă,
în joc de curcubeu divin, pe pânză.
Aleargă-n câmp nuanţele nebune,
ca zbenguiala veselă de mânză
scăpată-n drum din frâie ezitante;
se-ndreaptă mâna-ţi dulce să adune
firavul trup al ierbii de pe pante.

Sonet 3
[Prind mușchi de verde piatră încolțită]
E-n stâncă nemișcarea de milenii,
în carnea mea, e clipa împărțită,
dar gemeni suntem chiar de-i despărțită
cărarea străbătută de silenii
ce-și lasă timpul altfel decât omul
să bântuiască poftele ascunse.
Și de-are Cronos, pletele mai tunse,
o fi un meșter luciferic, gnomul,
ce-o să-i lungească dalba lui putere,
dar mie, cine azi o să-mi inducă
voința de-a fi dragoste și fiere?
Prind mușchi de verde piatră încolțită
și las clintirea vorba să-mi seducă
în păstrătoare frunză nepețită.

Sonet 4
[Cum m-am înveșnicit aici. Impresii]
Când s-o trezi din somn acel ce doarme,
Golemul ghemuit în unda apei,
dezlănțuit se va deda agapei,
cu alți novaci, tovarășii de arme
cu care-a stat cândva la sfat de lavă
și va pleca, apoi, în lumea largă.
Tot călărind pe-a vieții iapă șargă,
sau navigând în trupu-mi ca-ntr-o navă,
am fost și piatră, uneori și carne
și-n lupta ce am dat-o chiar cu mine,
m-au apărat inofensive marne.
Când după ere m-oi scula din gresii,
voi scrie-n steiul rece cu aldine:
„Cum m-am înveșnicit aici. Impresii!"

Sonet 5
[mă-mbăt cu liniști rare din abisuri]
La margine de apă prăvălită,
cu un însemn pe coaja-i semilună
ce-aduce vag cu un contur de-alună,
piciorul meu cu carnea obosită
se-opri s-apese erele-n străfunduri.

Așa o sta, strunită, înălțarea
giganților ce se-oglindeau în marea
pictând încet culorile pe prunduri,
ecou invers din Babelul silabei.
Și nemișcat, cum mi se-arată stânca,
urs împietrit ce-și mușcă gheara labei,
mă-mbăt cu liniști rare din abisuri
și-aștept ca Zâna să-mi ostoaie brânca,
în alt prezent stau viitoare visuri.

Mihai HORGA

I R I M E S C U (in memoriam)

„Făcuți din lutul sfânt, când sufletul ne zboară
Pentru a doua oară, ne-ntoarcem în pământ ...”

Sculptează Irimescu
Materiei spirit dând
În daltă preschimbând
Pana lui Eminescu

I-a oferit Prea-Sfântul
Un veac, longevitate
Și cu tenacitate
A modelat pământul

Creând, impetuos
Întreaga sa viață
Maestrul ne învață
Cum să trăim frumos !

RONDELUL FLORILOR DE SOC

Fermecătoare flori de soc
De-un alb imaculat
Cu voi s-a încheiat
Al primăverilor soroc
Înmiresmate,orice loc
Divin l-ați parfumat
Fermecătoare flori de soc
De-un alb imaculat

Când vara s-a întomnat
De abanos boabe-n breloc
Îmbietoare, dulci se coc
Un dar mult aşteptat
Din fermecate flori de soc!

RONDELUL NOPŢILOR DE-ARGINT
În nopți de-argint, cu lună plină
Pământul, în somn greu, visează
Pe altă lume dus, oftează
Durerea, dorul şi-l alină...

Mi-e somn dar mintea încă-i trează
Mai caut rima ce-o să vină
În nopți de-argint, cu lună plină
Pământul, în somn greu, visează

Regina nopţii mă seduce
Cu dulci miresme distilate
Ce blând zefirul mi le-aduce
Din potpuriu floral, mixate

În nopți de-argint, cu lună plină

Constantin GRIGORUȚ

ALL WE NEED IS LOVE
Adormiserăm apoi, ca-n poemul acela al lui Nichita Stănescu,
eu lăcrimând de tristețea amurgurilor,
tu lângă glasul meu, c-o mână prinsă de-un vis.
Era după prima noastră cântare de dragoste,
în după-amiaza blândă de toamnă.

Zi de septembrie și acum.
Îmi spui că totul e mort
și-mi faci un semn de adio.
Te pierd,
c-o umbră neștiută lângă tine,
trecând ușor în ceață
printre alte umbre, neștiute și ele...

Da, îmi voi aduce aminte,
de lacrimi
și de triste amurguri de toamnă,
de fereastra deschisă
la un balcon mucegăit
și de vocea lui John Lennon
tâmpla stângă tăindu-mi,
all we need is love
words
dragoste
ren'ai dashuri aroha
uthando liubov aiqing
liebe rakkaus ser ife
amore amour amor...
Cuvinte. Peste luni, în iarnă, voi simți lama lor,
gheață pe streșini de casă pustie,
unde păianjenii mor
uscați în praf de durere-nvechită,
tăindu-mi carnea, peste ani, într-o zi
când poate va ninge
cu stele căzătoare în lacul Ontario
și voi arunca de pe Skyway Bridge
albumul *Magical Mystery Tour*...

« Voi, poduri! placide figuri de beton
sub care-și dau rendez-vous blestemate fantome de iubiri înecate. »

Alți ani vor trece, va fi toamnă iar,
aproape de seară, pe bulevardul Waseda,
ploua-va-ncetișor, orașul va suspina rar,
în alt septembrie,
pași-voi prin frunze ruginii
și-n jur un lung cortegiu
de umbrele colorate
vor trece valsând,
către ieri lunecând,
pe bulevardul Waseda Dori
de tine-mi va fi dor,
de tine-mi va fi durere,
voi ieși tăcut dintr-o sală rece
unde oameni ciudați se vor

gândi în cor:
« Dans ce théâtre, tout est gris, tout est mort ».
Probabil voi scoate,
dintr-un cotlon de reverie,
cuvintele tale,
« Totul e mort » și cuvintele sumbre
de pe *Magical Mystery Tour,*
« All we need is love », gara bizară de unde,
spre nicăieri, pleacă veșnic vagoane cu umbre.

Va pleca și trenul meu în curând.
La o fereastră,
o femeie cu pălărie neagră
aruncă blazată o scrisoare.

Rătăci-voi, apoi,
prin clepsidre cenușii
cu picături de timp amare,
lunecoase cuvinte fără noimă,
signifying nothing,
pe-un tărâm îndepărtat
« La urma urmei, dacă lumea e un teatru,
teatrul nu-i decât o lume de fantome…»
voi fi gândind, prin ani
privind fotografii roase
de clipe-ncremenite prin târguri
și gări triste, gri, precum gara asta unde
irișii tăi de migdale
vor vibra, prin ani,
pe tulpini de-amoruri străine
ca picăturile surde umezind umbrele pastel
valsând stângace de-a lungul bulevardului Waseda
când
îmi vei face poate iar semne,
c-o mână, destrămând
fum de pipă de timp și uitare
și palma-ți va desfășura un evantai de stele căzătoare
ce vor acoperi gene albine
strivite de pașii tăi alergând
necurmat prin nopțile mele veline.
O, trupul tău de miere și flăcări,

cu sâni de nalbă,
subțiori de iarbă!
Parfumul lui jucându-se,
ascunzându-se,
prin nări sângerate de dor!
Pe mătasea lui, în galbe ca spuma de mare,
ți-am scris poeme haïku, cu gesturi amare
ți le-am scris demult, atunci când erai căprioară
hăituită de lupi cu colții roșii, spre seară,
când te-ascundeam temător, în mine, de ochiul cel rău.
Știu că-mi va fi dor, atât de dor de el, de trupul tău,
când voi păși pe speranțe cenușă,
pe alei din parcul Ōkuma, pe frunze plânse de ploi
într-o seară de alt septembrie, ursuz și moroi,
pe Waseda Dori…

Da, iubito, știu,
all we need is love…
Știu, pentru că
va ploua
trist mărunt, ca-n Bacovia,
cum ai spune tu,
va ploua spre seară, peste ani,
când voi rătăci prin Tokyo,
singur hoinări-voi până târziu,
singur mă voi pierde
printre turnuri de sticlă și beton,
apa se va prelinge monoton
pe ochi melancolici de umbre,
și-n ecou, pe o scenă de teatru,
voci răgușite vor cânta în limbă tainică
și-n ritmuri de taiko,
Anata, Watashi, Jikoku,
Tu, Eu, Timpul:
poduri aruncate pe-un tulbure pârâu al trecutului…
All they need is love,
Au nevoie de dragoste
și-acele alte umbre pastel
confuze ca mine...
Voi curge cu ele pe Waseda Dori,
și pe alte străzi cu nume stranii,

va fi înnorat, va ploua încet și, desigur,
picăturile se vor lipi lascive de gene;
îmi voi aprinde o pipă, așa cum am spus: voi
scoate șerpuitoare, moi,
rotocoale-nșelătoare de fum,
gri, cu gândul la tine,
la primul nostru cântec de dragoste-leagăn, de ieri,
și la ultimul tău semn de adio, de-acum,
cu palma cernând stele pe iubirea-mi prefăcută în scrum.
*
Gara pustie a rămas în urmă. Și scrisoarea cu negrele-i rânduri,
lângă șine. Pe calea ferată, doar vântul mai spulberă gânduri.

Tania NICOLESCU

LES JOUX SONT FAITS

Degeaba-ntreaga noapte n-am dormit
ciulind urechea
ascultând
pândind
ca iepurele-n vizuină tupilat

pe neştiute
ziua tot s-a strecurat
şi mă aşteaptă-acuma răbdătoare
la fereastră
mai zdrenţăroasă şi mai cenuşie
de parcă-ar fi bătrân solomonar
privind indiferentă-n lungul străzii
cum vremea
ca un fum se risipeşte
în timp ce stropii ploii pe pervaz
îmi numără rapid
şi înciudaţi

– cu-n plesnet ce răsună sec
precum jetonul la ruletă
les joux sont faits rien va plus –

tot mărunţişul inutil

adus în dar
de ceea ce obișnuit numim
sfârșit
neclar
și început
cețos
de an.

SOARE GOL
Prin noapte
vântul iar pe străzi gonea
tot căutând
cotloanele și-ungherele prin care
tăcerea noastră înciudată
grea
și-apăsătoare
ca o lintiță
ca mucegaiul

persista

și șuierând prelung
zgâlțâia furios
zgâriind pe la uși și ferestre
doar
doar
de-ar speria-o
– precum gonacii hăituind
prin hățișuri mistreții –
totuși
nimic
și dimineața iar năștea
alt soare
gol
strălucitor
și rece.

RUGĂ
Și dintr-o dată mă trezesc cu dimineața asta
respirându-mi în fereastră

iscodindu-mă cu ochi curioşi
numărându-mi atentă pe riduri
cu degetele-i de lumină
anii
întristările
şi bucuriile
până când
râzând încerc să o dau la o parte
– fă-mi te rog loc – îi spun
să mă mai pot prelinge cu tine
peste marginea cercevelei
ca să ne pierdem împreună
în abisul acesta de lumină strălucitoare
ce dezghioacă precum lama de cuţit
sâmburul alb al bucuriei
de a fi
din crusta uitării.

Ana ARDELEANU

Noaptea culorilor viorii
Lumina ochilor tăi,
Buzele uşor pârguite
Şi-un motan înghesuit în coasta ta.
Acestea sunt semnele de recunoaştere,
Chinul, manechinul trupului tău,
Frumuseţea de care te foloseşti,
Pentru a frecventa fericirea,
Pentru a-i deschide uşa de mahon,
Atât cât să-i arunci motanul înăuntru.

Gura ochilor tăi sărută mâna
Ce a schimbat numărul la poartă,
Indicându-mă în rândul vizitatorilor, refuzaţi
În lunatica lor disperare de-a fi mereu fericiţi,
Strivindu-mi, între scândurile gardului,
Privirea indiscretă.

Nu judec faptele
Şi nici nu ating cu biciuşca
Bidiviul nărăvaş,

Fără să-i dau jăraticul din inima mea,
Acea dragoste care măsoară viaţa
Din cap până în picioare.

Ochii albaştri simt prezentul
Ca pe deplasare de poli,
Momentul acela teribil,
Când pământul o ia razna
De sub picioarele tale.

Mai bine ziua
Mai bine ziua
Decât noaptea,
Mai bine Marc Chagall
Decât Salvador Dali
La masa de nuntă,
Pictând în roz darul mirilor.

Mai bine zâmbetul meu,
Decât al Monei Lisa,
În poza de buletin.

Mai bine albastru decât roşu,
Atunci când cazi lângă zid,
Împuşcat,
Cu ochii holbaţi către cer.

Mai bine vara decât iarna,
Aşa de fason,
Pentru a nu mai încheia haina
Şi pentru a lenevi
În propria-ţi piele,
Precum ghepardul.
Doar inima să-ţi tresalte
La vederea femeii.
C-un singur ochi în frunte,

Mai bine Picasso,
Decât Salvador Dali.

Felix Gelu KONSTANTINESCU

Mie
Poet al luminii te vei numi
Născut din lumină ca lumina mormântului
Glas al luminii şi nopţii
Stea sociopată şi îndurerată
Scriind litere în cerneală pe cer
În ochii înlăcrimaţi ai martirilor
Murind.

Knock-out
Stau întins
Numb
Nu văd nimic decât lumina când îmi intră pe sub
Streşinile ochilor
Secundele trec
Îmi verific mental
rănile
Creierul mi-e inert
Sunt knock-out
Nu mă voi mai ridica.

Ger
Satul şi-a uitat numele
Orice sat de oriunde
Timpul tot a devenit
Oricând
Lumina nu moare seara
Şi învie Bizanţ peste Bizanţ
Ochii îmi sunt pietre de lumină
Şi tăcerea ger.

Poeme Shi

Galaxia necunoscută
Sunt o galaxie necunoscută
Plină de oameni şi animale
Un mare război a avut loc aici
Şi acum nu mai strălucesc decât stele pitice
În mine galaxia nevăzută.

* * *
Cu tristeţe mă gândesc la iubirea trecută
Câtă a fost ca şuvoiul nesfârşit al lacului
Sunt trist ca Doamna Lacului şi iubesc încă iubesc
Unde e oare draga mea unde o pot găsi?
Doamne ce soartă sublim de tristă mi-ai hărăzit.

Elena BOHOLT

Se deschide cerul
Noaptea se deschide cerul rugăciunilor
Înălţate din lacrimile păcatelor
Ce ne-au înăbuşit paşii şi răsuflarea
Ce arde. Pe masă pâlpâie lumânarea.

Acum, viaţa se scurge odată cu ceara
Topită de flacăra remuşcărilor. E seara
Nebunilor ce joacă viaţa hohotind
În faţa crucii unui suflet muribund.

Nu ştim al cui e ceasul de pe urmă
Şi care dintre noi s-a rătăcit de turmă,
Dar lumânarea vieţii toată s-a topit
Şi-n urmă a rămas un trup schimonosit.

Îngenunchem în casa Ta, Mărite Doamne,
Purtând povara noastră şi pesemne,
Că aripi răsări-vor din crucea noastră,
Ce ne vor coborî sau ridica în zarea albastră.

Ştefania OPROESCU

Plasa de siguranţă
Mai întâi, am dresat somnul
să treacă prin cercul de întuneric
înainte de răsăritul soarelui,
aşteptând,

până se ridică înaltă
cupola Cortului.
Acrobații repetă viața din instinct
ca furnicile. O nouă zi cât o viață nouă
la care, cei cu somnul dresat de spaime
nu mai plătesc bilet de intrare.
În starea încordată de trecere,
te recunosc de departe
cum vii învelit în aura asfințitului,
în culoarea de miere a culesului,
brodată din aburul fin al reveriilor.
Trena aducerilor aminte se întinde
ca aripile ușoare de fluturi,
plasă de siguranță
pentru neizbăvita cădere din aer.

Umbră de lună
Umbra mea
târându-se leneș
în lumină de lună plină
prin nebunia zăpezilor galbene
pudrate cu polen sclipitor.
Când pașii foșnind în cuvinte șoptite
deschid cărări clandestine,
ca animalul de pradă, pe furiș,
adulmecă umbra mea de lună,
insomnia sângelui fraged,
urmărind până la destrămare
respirația caldă
a poemului întrupat.

Dialog
Nici dialogul cu mine nu-i ușor.
Tac sfielnic întrebările prea uzate,
nici răspunsurile n-au mai mult curaj.
Tăcerile se multiplică în fluxul absenței,
întunecă toate răscrucile
unde-am lăsat semene
din anafura memoriei.
În jur se vorbește deja
o limbă necunoscută.

Drumul înapoi e un gol,
înainte merg orbește,
fiecare pas e încet și nesigur
ca pe gheața subțire.
Gândurile caută puncte de sprijin.
Cuvinte uscate se frâng
în realitatea tot mai rarefiată.

Ioan GHEORGHIȚĂ

Dragostea...
Dragostea nu are aceeaşi culoare,
Nu are aceeaşi formă,
Ea există în mii şi mii de ipostaze
Diferite,
O priveşti încântat
Ca pe o apă curgătoare,
Ca pe un fir de nisip
Ce se transformă încet, încet
În mătase, în secunde,
Apoi, visele încep să tresară,
Să prindă viaţă
Ca ramurele de măslin,
Ca limbile de foc...
Nu, dragostea nu are corp,
Ochi, nu are gură de vorbit,
Nu are nimic din ce ar trebui să aibă...
Nu are nici măcar mâini
Să gesticuleze printre emoţii,
Să ne arate că-n fiecare zi
Nimic nu mai este la fel
Ca înainte,
Dragostea nu are aceeaşi culoare,
Şi ceea ce este mai important
Este că ea se naşte, renaşte,
Că niciodată nu moare...

Te văd...
Te văd ca pe-un adevăr
Pe care mi l-ai spus cândva...
Era ca un sunet ce plutea visător,

Timpul ne privea primăvăratic,
Cu lăstari, cu muguri, cu frunze şi flori...
Cât de frumoasă oglindă,
Cât de strălucitoare cuvinte !
Îmi luai secundele în braţe
Şi mă sărutai pe cel mai apropiat
Sentiment,
Cel care curgea prin tine
Era ca un fluviu adânc,
Cu scoici adulmecătoare,
Cu fire subţiri de borangic
Ca nişte rădăcini
Din ce în ce mai amare,
Din ce în ce mai nevăzute,
Cel care curgea prin mine
Era ca o lumină
Care-ţi înfăşura zâmbetul, trupul,
Apoi tăceam, şi ne reluam jocul...
Cât de frumoasă era oglinda
În care ne priveam pe noi înşine!
Cât de neprevăzut era timpul
Ce se pierdea între noi !
Prin el ne atingeam sufletele
Aproape absenţi,
Şi nici nu ştiam cât de mult
Ne iubeam!...

Florentin DUMITRACHE

FLORI DE GÂND

Flori de gând,
flori de dor
crescute-n grădina timpului
din seminţele cunoaşterii
şi dragostei profunde,
stropite cu apa vie
a amintirilor,
balsam de trăire
în timp, peste timp...
Flori de gând,
flori de dor,

tainice miresme
în câmp visător.

DRUMUL ÎNTOARCERII
păşesc cu sfială
pe drumul întoarcerii,
dincolo de poarta satului

amintirile curg năvalnic
prin jgheaburi de timp,
peste clipe trăite
în suflet, cu suflet

păşesc cu sfială
pe drumul de ţară
bătătorit şi alergat
de paşii copilăriei,
desluşindu-l acum
prin gânduri efemere

pe margini casele,
multe din ele
umbre ale trecutului,
privesc cu uimire
străinul călător
ce vrea să le dezmierde
cu privirea şi amintirea

împing paşii spre centru
înspre troiţa veche
din faţa aceleaşi biserici liniştite,
de unde aşteptam nerăbdător
merele şi colacii sfinţiţi ai bunicii
după liturghia duminicală,
revărsare de pioşenie
în trup de copil

drumul întoarcerii trezeşte în mine
lumina stinsă a copilăriei,
umbra mea păşind
prin amurguri de timp,

iar gândul coboară
spre margini de început

retrăiesc ce-am fost,
un suflet născut în câmp de lumină,
în satul ce-acum
se pierde încet din umbra amintirii,
îndreptându-se
spre undeva, spre undeva...

Elena-Liliana POPESCU

NU ȚI-AM SPUS PÂNĂ ASTĂZI

Nu ți-am spus până astăzi
că zilele trec
fără să-mi mai povestească
micile lor întâmplări, de zi cu zi,
că mările, toate, s-au întors în ocean
și că albia lor secătuită plânge tăcut,
după vioiciunea valurilor de altă dată,
că tristețea adâncă nu mai are cuvinte
iar amintirile
nu se mai pot trăi niciodată la fel,
că viața este și nu este
ceea ce părea să fie atunci,
sau într-un mâine rătăcit undeva în trecut,
că am văzut cum colbul acoperă totul,
iertarea și ura deopotrivă,
că aspirația spre ceea ce poate fi mai bun
se impregnează cu balastul
cel mai fin cu putință,
povară ascunsă cu grijă undeva,
între cutele memoriei acelei ființe
necunoscute din ce în ce mai mult,
că uitarea nu există și la fel depărtarea,
decât poate în visele noastre de fiecare zi,
acolo unde ne retragem de-atâtea ori
pentru a ne putea întoarce câteodată
în visul nostru din totdeauna, acolo
unde poposim de fiecare dată
pentru a ne putea întoarce cândva …

Nu ți-am spus până astăzi
că râul își pregătește matca
pentru întoarcerea acasă
din peripețiile-i fără de număr,
iar vietățile pe care le adăpostise
vremelnic, aleargă neajutorate fără să știe
că viața lor va însemna de acum
ceva ce le-ar speria de moarte,
în înțelegerea lor limitată,
că mâlul din adâncuri
este mai pregătit ca niciodată
să accepte noile forme de suferință
pentru a putea năzui la cunoaștere,
că totul este cum nu se poate mai greu
de suportat aici, unde totul
îi pare de fiecare dată altceva,
celui ce nu știe să vadă
decât ceea ce se poate vedea,
că nemărginirea poate fi cuprinsă
în gândul cel de pe urmă,
care poate deveni cel dintâi
doar o singură dată în viață
sau că punctul poate să fie
atât de încăpător, încât să cuprindă
întreaga imensitate de forme distincte,
ale căror însușiri neștiute
în esența lor nepieritoare,
se întrepătrund până la identitate,
că drumul e cale și scop pretutindeni,
acolo unde este zbatere și făptuire,
gând și speranță, trădare și recunoștință,
că-ntreaga suflare este pregătită oricând
pentru călătorie, pentru a ajunge acolo
de unde nu mai poate pleca,
fără să sufere cea mai grea dezamăgire,
a celui ce știe...

Nu ți-am spus că anotimpul
se transformă pe clipă ce trece,
în virtutea unei legi nedescoperite

de specialiştii atotştiutori,
pentru a fi în pas cu schimbările
produse de mentalităţi neschimbate,
sau că adevărurile
sunt la fel de periculoase ca neadevărurile
atunci când te încăpăţânezi
să le probezi sau să le infirmi existenţa,
că *niciodată* poate să însemne:
mai târziu, *altădată*, sau *acum*,
într-o lume supusă schimbării
şi în acelaşi timp nemişcată,
în adâncurile sale de nepătruns,
că timpul nu este altceva decât
cea mai de temut înfăţişare
a necunoscutului, idolatrizat
în încercarea omenească
de a depăşi barierele iluziei nevăzute...

Corina Ligia PĂTRAȘCU

Viorile albe

lăcrimează florile...
arcușurile străpung inimi
accentele calcă diafragme
sugrumându-le
la înălțimi disonante

ziua își plimbă arcușul
prin aripi de fluturi,
secerându-le

reverberează ecoul
în Valea Plângerii persistent
rupe buricele degetelor
îngenunchiate se tânguie viorile albe
strigându-ți numele cu glasuri
îndoliate se tânguie notele
pe portative sunetele-s ascunse
în boabele negre ciocârliile
nu dorm niciodată

doar cântă...

Ochii mei
în visul toamnei s-a născut
pământul vechi noul pământ
irișii mei și-au copt căpriorii
într-o seară,
după terminarea rugăciunii

Patimă
încolțesc în cămașa spicului
înfășurată de adierea dulce a zefirului
dimineața pe buzele macilor
noaptea adânc în pieptul tău...

În creștere
Stinsă e luna
crește dorul, dospește
la mine în piept.

Numai dor
Am numai dorul,
să mă sfâșie noaptea
cu vaietul său...

Iulian BARBU

Memoria
Memoria are
Casă în secunda din
Eternitate

*
Moartea captivă
În tunelul umbrelor
Vine călare

*
Peștera mută
Loc unde noaptea duce
Lumina lunii

*
Poveştile o
poartă deschisă spre trecut
un copil e prinţ

Sacrificiu
Mugetul vitei
Ce merge la căsăpit
Ecou plâns de timp

Tăcere
Tăcerea vitei
Ce merge la căsăpit
Ecou dus prin timp

Pocher
Jocul de pocher
O partidă cu moartea
Un şut în destin

*
Prizonieră în
cordul de plumb al morţii
viaţa e clipă

*
apa cade pe
frunza verde de cireş
zăpadă în vis

apa cade pe
frunza verde de cireş
zăpadă în mai

Solstiţiu
Cireşe coapte –
Solstiţiu de vară sub
Norul de ploaie

Nicolae NISTOR

ARMONIA SUFLETELOR
fiecare om are o poveste
o picătură în oceanul acestei lumi
lacrimile nu pot inunda poveştile
ascunse-n piatră
fiecare zi este o temă pe care o faci sau nu
o treci sau o uiți
norocul este că cineva care te știe
așa pe dinafară
spune o poveste despre tine
nu contează dacă este adevărată
este bine că o rostește
altfel poveștile trec
în seriale pe străzile vieții
și nimeni nu le cuprinde
un necunoscut pleacă
prea târziu ca cineva
să spună ceva despre el
te uiți în curtea unei biserici
și vezi un măr înflorit
dintr-o cruce de piatră
așa ai ce povesti urmașilor
cum crucile nasc viața
cum poveștile nasc povești
ca un copac cu mult soare
care iese din întuneric
cu triluri de păsări colorate
și multă verdeață
prin care se plimbă viețuitoarele
o armonie a sufletelor
pe care Dumnezeu
nu o părăsește niciodată

BIBLIOTECARUL NEMURITOR
până ne vom întâlni în veșnicie
prefer colile de hârtie
în care viața este o lungă povestire
închisă și deschisă permanent

între coperţile de infinit
iar eu un semn de carte
aicea pe pământ
bibliotecarul care
frânge spaţiul şi timpul
călătorind

AICI SUNT PUȚINE CRUCI
Am văzut locuri cu puține cruci
unde viața este nemuritoare.
Acolo oamenii nu au vârstă
sau dacă au
au uitat-o așa intenționat...
Pe acolo, dracul nu are haltă,
vede multe mănăstiri
și sperios din fire
nu intră...
Din crucile astea vechi
crește verdeață
și flori cu parfum de măr,
viața se odihnește
după o gură de apă de izvor
și stă la taclale cu lemnul din mănăstire
cu ei, cei ascunși în cruci
și nimeni nu știe,
să fie acesta tărâm de poezie!?

SINGURĂTATEA ÎMBĂTRÂNITĂ
am fost şi eu cineva
pe vremea când
dansul nu tăcea
am avut mâinile suave
de pianist care
nu plânge
acum am adormit
lângă fereastră
şi aştept timpul
care nu mai vine
eu sunt aici
dar nimeni nu mă ştie
sunt doar o cifră

mare într-o frizerie
unde
mai tai cu foarfeca fărâma
de singurătate încă vie
am fost și eu cineva
privește această fotografie

ALFA ŞI OMEGA
viaţa începe şi se termină
cu nodul şireturilor
ai învăţat să te încalţi
fără să te încurci
acum ai dezlegarea
un paşaport pentru
eternitate
lasă bagajele inutile
la recepție
solicită un bilet
fără termen la plecare
pentru că nu se știe cine moare
a rostit vocea din visele
în care nimeni nu doarme

Constanța CORNILĂ

Leontine și Chateaubriand
Chateaubriand…
Un pas de timp greu…
De-aceea nu-l putea avea
Decât în mintea ce-o purta
Grăbită către zborul său.

Îl iubea-n ascunsul gând
Trăind tot ce doar el trăia
când în secret îi fereca
Platonicul ei dor plăpând

Zeci de scrisori au înflorit
Din mugurii iubirii albe
șoaptele-i purtau în salbe

sclipiri în părul lui albit.

i-a fost speranţa în zadar
întâmplător s-au întâlnit
Pirinei a devenit mit
Iubirii într-un colţ de zar.

şi-a lăsat trupul dezvelit
în faţa carmei de bărbat
el se ştia un om ratat
de-o soartă blândă văduvit.

Vijelioasele amoruri
Nu i-a dat dreptul s-o adie
În vis doar a păstrat-o vie
Lăsând-o pradă peste doruri.

A refuzat ofranda ei
Vorbind de moarte prinsă-n rid
Urcuşul vieţii, prea arid
Ar fi fost pentru ea polei.

Seducător, tumultuos ,poetul
Cu mult trecut de vârsta ei
Fardându-se cu-n vechi temei
A pus pe axa inimii secretul.

Când Leontine a devenit contesă
A vrut dreptate, mândră, nu severă
Neacceptând să fie pasageră
Doar în scrisori el o numea prinţesă.

A cerut să fie publicată
Corespondenţa-n care o adora
Căci spin de foc a fost din partea sa
s-o pună-ntr-un pasaj, ca admirată.

şi-n tot preludiul ei înaripat
prin ochiul minţii a fost ajutată
să nu-i rămână trecerea uitată
să iasă demnă din anonimat…

Eram
Eram un teatru deschis
Unde se jucau piese
În mai multe acte
Cu un decor de un verde aprins
Ca antenele ierbii
Ce-l duceau mai departe.
Simțeam alergând
Bătăile inimii
Peste același gând
Ce hoinărea printre
Degetele vieții
Răsfirate-n trifoi
Unde ne pierduserăm
De un fir de noroc
Împărțit la-nceput
De-amândoi.

Elena NETCU

Descântec de mamă și tată
Sunt zvonuri că pământul e fără zvârcolire
e rană sângerândă
Sunt zvonuri că arde adâncul
arde pădurea, se preface în lut
prin vântul nemilos și zălud
El, vântul furiei în mine-l aud
mă depărteaz în însingurare
La mii de ani lumină
Ajung la capătul lumii
naufragiind pe-o stea

Călcâiul pământului zace
Nu se mai vede pământul,
strămoșii vremuiesc dedesupturi de pietre
tatăl meu ghemuit pregătește vâltoarea de stele
mama mea cu șorțul la brâu adună flori de leac
să mă nască în țipăt de floare izvorând dintr-o stea
Plecând pentru o vreme
Să facă dezlegare la nuntire

Pământul să se nască-pasăre Phoenix
dintr-un punct jertfit,
după el vii tu încolțind firav
 dintr-un sâmbure
aruncat de cine oare,
 femeie născătoare?

Pământul meu-rană perpetuă
Ademenește-mă cu un cuvânt
altul decât cel știut de mine
sunt văzduh în zvârcolire,
suspinul Anei din zidire
se va vindeca prin mine
Privește cum se zbate pământul
în altă însămânțare...
Port ca maica-n pântec izvor și apă
și focul –născător de stele,
această facere nu moare,
va fi un joc de iele
Să fim în dor,
să nu se surpe lumea
și cerul de tristețe...

Cădere piezișă în secunde
Tăcerea unei secunde
e ca un fulg trecător,
o părere prin aerul incremenit
în clocotul de stele,
Tu, regină, în Calea Lactee,
Ești mai presus decât luna,
devenită de mult amintire
la marginea nopții,
într-o dungă argintie
ca o seceră vicleană
drămuind secundele...
În furnicarul de gânduri învinse
mă voi topi în secunde
scrijelate de cuvinte
în așteptarea apusului
căzând piezișe
în raza unui timp ucis

Mihaela AIONESEI

Cerul de la capătul scării

O bufniță îmi prezice viitorul
într-un ochi de fereastră spartă
de trădătorii de gardă.
Urc spășită în urma unui înger.
Fără plâns. Fără împotrivire.
Pe drum mi se ușurează plumbul
și câțiva sfinți îmi fac semne.
Știu că drumul e bun
după blestemele ce cad
cu duiumul în umbra mea.
Le adun într-o boccea albă
ca rochia de duminică a mamei.
Strâng mai aproape de trup
cămașa zdrențuită de patimi.
Indiferent de piedici știu
că Sus cineva mă iubește
pentru că doar Dumnezeu
șterge fiecăruia o treaptă
și nu obosește. Oamenii...
nu iartă niciodată!

Chiar de-aș vrea
nu pot să mă întorc.
Înapoi urlă pustiul
înfricoșător și amenințător.
În față – Milostivul
aprinde carul cu lacrimi
calea se luminează
țărâna s-a răcit și domolit
de când răbdătoare m-așteaptă.
Răzbunător și răzvrătit
rătăcește doar cel care nu vede
cerul de la capătul scării.
Eu mă cutremur ca o turlă
într-o zi de Duminică
și urc să-mi astâmpăr
setea de Oameni.

În plânsul pietrelor
Au crăpat câteva anotimpuri
în cireșii din grădină –
măcinații mei ani zac în oase
ca sacii de făină.
Nici moară nu-s și nici
n-am fost vreo balerină.
Viața mi-a fost un zăngănit
de sticlă în surdină
pe care-am învățat
încrâncenată să-l ascult
chiar de la sânul mamei.
Cică așa devii onest și cult.
Mirată am arat încă de atunci
tristeți cu plugul.
Așa am ajuns pe tăcute
să-mi duc jugul.

Uscate nu mi-au fost
nici lacrima, nici cărarea.
Mereu ascunsă în sine
mi-a crescut tumoarea.
O duc ca pe o cruce
cu fruntea până Sus senină
și parcă-l simt pe Dumnezeu
de mine cum se sprijină.

Nici moartă nu-s precum morții
dar nici prea zdrobitor de vie.
Am stat mereu cu fericirea
implântată într-un vârf de sabie.
Doar pietrele adunate au rămas
vânjoase și încă depline
în jurul inimii s-au strâns și torc...
Ce meticuloase feline!
Mă copleșesc. Mă decojesc
de dorul Lui ca o sămânță
și înțeleg fără să mă împotrivesc
că asta-i marea biruință:
să pot urca Golgota

când toți ceilalți coboară
și în iubire să rămân un prunc
cum am mai fost...
Ori o fecioară.

(din volumul în curs de apariție *Cerul de la capătul scării*)

Mimi BOROIANU

Mai sus
Mai sus de ochi stă gândul nerostit
Ce numele ți-l strigă ne-ncetat,
Cum își reflectă cerul în granit
Lumina ce-a pierdut-o pe-nserat...

Mai sus de palme s-a-nălțat cuvântul,
Ca un izvor ce trece peste stâncă,
O rugă ce se-ntrece-n cânt cu vântul,
Dar nici o frunză n-a doinit-o încă...

Mai sus de suflet am doar o credință,
Că îmi vei da, din tot ce-am cerut,
Atât cât știi că mi-e de trebuință
Pe geana zării-al cerului sărut!

Dăruire
Mă înalț iubire, cânt de primăvară,
Sevă ce mustește-n mugur de lumină,
Dansuri de cuvinte-n tremur de vioară,
Melodie-a nopții-n doruri ce suspină!

Mă ridic spre ceruri rouă-a dimineții
Desfăcând de aripi lacrimile verii,
Zboruri de petale ca ofrandă vieții
Picurând culoare-n poezia serii.

Mă aprind scânteie-n rug de sărbătoare
Și mă dărui, toată, ca o rugă vie,
Strop de nemurire-n clipa trecătoare,
Semn de neuitare celor ce-or să vie.

Lut sfânt
Ni-i lutul binecuvântat
Și-i frământat cu sfântă apă
Ca lumea întreagă să înceapă
Aici fu primul om creat!

Și ca lumina-n trup să-ncapă
Cu mir pe frunte la-nsemnat,
Ni-i lutul binecuvântat
Și-i frământat cu sfântă apă!

Că mulți din suflet ni s-adapă
Și-al țării trup l-au sfârtecat,
În locul nostru vrând să-ncapă
Și sângele ne-ar fi furat!

Ni-i lutul binecuvântat
Și-i frământat în sfântă apă...

Marian VISESCU

Durerea morții
De mult, un corăbier
și-a îngropat moartea
la umbra unui catarg.
Marea se desfăcea în valuri
sub luna adormită,
iar velele gemeau de-atâta
spaimă și viu!
Era o vreme de furtună
și lumânări aprinse,
cu dinții înfipți în hainele ude
ce plângeau și ele îmbrăcate-n ceață.
Mateloții cu orologiul oprit
la jumătatea nopții,
sângerau corabia într-o durere mută,
storcând mantaua morții între vele.

Demenţă
Într-o scară de bloc,
un poştaş aranja...
corespondenţa
privind o partidă dementă
de sex în ritm decadent,
iar locatarii îşi visau blazarea
pierdută-ntr-o păpuşă renăscută...
Pheonix!
Umbrele se topesc în perete
lăsând imagini diforme,
iar o femeie se clonează
într- roată de circ.
La orizont...
o himeră
vorbeşte cu marea,
se-ncruntă...
turnîndu-i vinul într-o cupă
cioplită dintr-un catarg,
iar în Tartar,
Medusa...
plânge muşcându-şi
şerpii furiei
de obraji!

Departe...
Orele curg greu!
Se topesc în
spaţiile înguste
ale clipelor.
Adâncit în singurătate,
mă simt învins de univers.
Îmi desfac braţele ca
Iisus, răstignit pe cruce,
spre propria-mi umbră
de speranţă!

Caliopia TOCALĂ

NOAPTEA ACEASTA ÎNCĂPĂTOARE

Noaptea aceasta încăpătoare
e burdușită de toate anotimpurile
într-o succesiune contradictorie,

iar umbrele lor inaccesibile și carnivore
sunt înlănțuite într-un dans tragic, aprins,

ei înșiși un turn unul pe jumătate
în gura celuilalt

și ele, asemenea lor, frânghie pe care
alunecă sorii în curgerea către zi,
fără să știe că ziua începe
și se sfârșește în pântecele lor.

TINERI AUTORI

Georgian GHIȚĂ

Mozaic
Pot să mă sfîşii cu mîinile în multe bucăţi
să pătrund dincolo de stern
poate găsesc pe altcineva în mine.

Dar mi-e frică!
Frica asta plumburie ce nu stă în faţa cărnii
şi nici nu trece dincolo de ea,
îmi aduce aminte că sînt un conac uitat aici
de generaţii hrănite cu boabe de griji şi nevoi.

Pe holul principal dansează cei 25 de ani
ca o părere aşezată pe umeri.
Nu am putut niciodată să-i privesc,
dar cu cît i-am aliniat,
cu atît mai mult am înţepat burţile eşecurilor.

Fără să vreau, îmi goleam mila în chiuvetă
mototolind cadrul de sine missione
în acel triunghi dreptunghic
sub colţurile căruia orice decădere are o inimă.

Sub zodia nopţii
Caut cu greu un colţ din carnea ta neprofanată
sub zodia nopţii prăşesc visele neîmplinite de mîine
lăsînd în urmă calmul glaciar ce mi-a închegat sîngele
din genunchii zgîriaţi.

Aruncat în ceaţa pavată cu amintiri
îmi tîrăsc sub parfumul climei renăscute
călcîiele versurilor limpezite de refluxuri
pe care numele meu le-a strîns într-o singură cătuşă.

Mă zgîrcesc să mai ascult ceasurile ce-şi îmbrăţişează tic-tac-urile
ca nişte ţărmuri fără întoarcere
spre oceanul în care păsările întrebărilor se îneacă.

Nu vreau nici să mă retrag
nici libertatea nu mi-e dragă
stau și îndur
și mă gîndesc ce este mai uman
acordul sau nota
întrebarea sau răspunsul.

Mai trece prin mine doar un anotimp
Mai trece prin mine doar un anotimp
Inima oscilează ca un ceas ce și-a aruncat quartz-ul
dincolo de fereastra împăienjenită cu ore tîrzii
sub care mă petrec.

Las clipa ruginită pe genunchi să amorțească,
gest codat al unui plan secund dezgheţat
și privesc lumina felinarului cum îmi gîdilă tibiile.

Tăcerea infernală
zgîrie pereții de care cuvintele mele se lovesc în plin
de la aceeași distanță sfărîm între dinți greșeala de a fi singur.

Nu pot nici să dorm, nici să mănînc, nici să beau
Pot doar să aștept să mai treacă prin mine doar un anotimp.

Frigul
Frigul naște umbre lungi,
fețe de gheață îmbibate cu miros de benzină
scuipată lîngă semafoarele mioape.

În acest anotimp, unele lucruri se ascund de noi,
născîndu-se altele în căutare de hrană și apă.
Animalele zbiară la prima lună
care strălucește precum inimile îndrăgostiților
prinși sub ea.

Ziua fuge din carul său luminat,
totul golindu-se de ea, și ea golind totul
în fața noastră, unde pustiul adună stele,
iar versurile mele se transformă într-un inel.

De-aș putea cununa îngerii între ei...

Alexandru Eusebiu CIOBANU

DISCERNĂMÂNT
Lasă-mă sa muşc cu discernământ mărul
ce seacă departe de "Tine„ si piere
uită cum îmi pierd noaptea
număr încet să nu mă auzi
cum vând rugăciunile nimănui
dispari eşti o molimă
urât , urât din partea mea
nu ştii ca urechea mă doare când dorm
încep să nu mai văd
pleacă Doamne şi lasă-mă singur în întuneric
îmi tratez singur dracii cu vitamina C

EREZIE
De ce Doamne îmi baţi în geam cu pumnii
când "Tu„ nu mă cunoşti
sunt şi alte geamuri sparte pe care se târăsc omizi
gata să fie jertfite
pentru încolţirea grânelor
cât încă nu au prins aripi
ce te uiţi numai la mine beat
îmi batjocoreşti cu fiecare privire
fiecare unghie cu mizerie
pregătită să devină gheară de pradă
pentru îngerii care vor veni la mine în casă

CUTREMUR
vibrează pământul
o femeie se mişcă voluptos
pe plăcile tectonice
excitând scara Richter
copiii din cerneală
mor atingând în cădere solul
clădirile tremură albindu-se
copacii se aplecă la pământ plângând
în cimitir crucile se îmbrăţişează
o ploaie de sânge dogoreşte sistemul
nervos al solului
după cele 35 de secunde

revine o liniște ca de mormânt
Andrei începe sa se spele pe dinți

PISICA NEAGRĂ
o poți privi după geam
cum roade ploaia din ochi
cum roade din ochi aburii cafelei/perlele negre
cum umblă în jurul zidurilor turbate
zgârie cu dinții cărămida
labele ei negre umbla în diavolul de chihlimbar
uite nici el nu mai rabdă nebunia
pleacă din drumul pisicii negre
afară e tot mai rece

POEȚI DIN FILIALA IAȘI A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

Doina GURIŢĂ

Doina Guriţă (n. 1964, Gura-Bohotin, Iaşi), este lector universitar doctor în marketing, poet, traducător, eseist. A publicat în jur de 100 de articole de specialitate, 16 cărţi de specialitate şi 6 volume de versuri, dintre care unul în franceză şi unul în română-albaneză. Este şi membră a Societăţii Poeţilor şi Artiştilor din Franţa, membră a Asociaţiei Poeţilor şi Scriitorilor de limbă Română din Quebec, Canada; membră a Societăţii *Poeta del Mundo*; membră în Asociaţia Jurnaliştilor şi Scriitorilor de Turism din România (A.J.S.T.R.) ; ambasador cultural al oraşului Lyon, Franţa; membră Asociaţia „Kiac", univ. Konstantz, Alumni Club", Germania. Publică în diverse reviste. Are studii de specialitate în Franţa, Elveţia şi Italia. Deţine numereoase premii literare şi alte recunoaşteri în ţară şi străinătate.

LACRIMI DE STICLĂ

Pe trepte
Visează amurgul
În lacrimi
De sticlă.
Gând
Izvorât curând
Din ultima noapte
A vieţii tăcerii.
Pe şoapte
Amare
Se suie groparii
Scuturând lumina.
Iar eu
În smirna genunii
Îmi arunc inima
În sus
Şi se sparge
De fierul
Groparilor.
Sângele meu
În lacrimi de sticlă
Adoarme-n cununa
Căii Lactee.

LACRIMILE DIMINEŢII
…şi camera albă ascunde urme de tăcere
absentă.
Doar nisipul mai curge
din clepsidră
iar în iarba de mătase roua se joacă în
ochi de jăratic…
Sunt lacrimile dimineţii
Adun bob cu bob
roua în căuşul palmei
şi-mi ud buzele înfometate.
Absorb din farmecul dimineţii
zbucium de noapte.

LUMINA DE DAMASC
Străbat cărări presărate cu spini
Mă întorc din ţara cu lapte şi miere
Revin, cu lacrimi, printre străini
Să-mi curăţ abisul de fiere.
Sângele, şiroaie, pe cărările tălpii
Pământul îl soarbe cu sete bolnavă
Spinii aruncaţi în drum par nişte săbii
Şi de sunt pe uscat... sunt epavă.
Deodată lumina de Damasc luceşte nisipul
Zefirul îmi pune aloe, smirnă şi vin peste
răni.
Ţepuşa e scoasă şi-mi desferecă timpul
Şi încep a vedea ale cerului vămi.
Genunchii pătrund adânc în lespedea arsă
Făcând cu osul rotund noi morminte.
Şi strig către cer: „vreau la masă;
La cină de taină cu Tine, Părinte”.

VORBIM DESPRE VIITOR
Vorbim despre viitor
iar viitorul nu există.
Un tren care se apropie
Pe traiectoria sa
nimeni nu îşi aşteaptă călătorul.
Încărcate cu nostalgie,
Durerile sunt amare;

căldura mă sufocă
el îşi scutură gura
Nimeni nu sărută
Negrul este diluat
în nimic.
Totul este posibil acum
când viitorul nu există.

UNDEVA
Vreau răsfăţ de zori
s-aprind din roşu o lumânare.
Prin roua neplivită
Să rechem depărtări
din aleea de zvonuri orbite dintr-un joc
un cal la Carul Mare,
potcovit în galop
Cuprinsa zare
se-ntoarce spre mare val după alt val
galopând cu acel cal roşu,
o sirenă ursitoare.
le-a ghicit ghicitoarea
Într-un port departe
va putea zburda liber.

Ştefania HĂNESCU

Ştefania Hănescu este profesor de limba şi literatura română, îşi desfăşoară activitatea în cadrul Liceului Teoretic „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. Volume publicate: *Plecarea Trenului Regal*, versuri, 2011, *Femeia aceasta,* versuri, 2009, *Pungaşul şi cartoforul*, Miguel de Cervantes Saavedra, traducere, 2005, *Dumnezeul semnului hoinar*, versuri, 2004, *Zbor de legănat îngerii*, versuri, 2003, *Poezii,* G.A. Bequer, traducere, împreună cu Chirilă Blanaru, 2002, *Veşmântul de aer,* versuri, 2001. Din anul 2006 este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

motto: *suntem/ ceea ce am ajuns/ să credem/ că suntem/ curgând ireversibil/ în muţenia timpului/ suntem doar pentru a parcurge/ nu şi pentru A FI*

Femeia aceasta
Femeia aceasta
care se plimbă

dintr-un cer în altul
răsuceşte cuvântul
ca pe-un jungher
Femeia aceasta
cu zâmbetul
ca floarea-de-colţ
şi umbra de sare
biciuind
spiralele nopţii
Femeia aceasta
pe urmele căreia
rotundul timpului
se zvârcoleşte
ca un lasou
– o, cât de simplu
pentru o lume în care au murit
toate focurile de tabără! –
Femeia aceasta
nu trebuia
să fiu eu

doar ecoul
mă furişez în cuvânt
ca-ntr-un templu
cu lăcomie
să mocnim
în aceeaşi singurătate,
dar pe vineţiul zidului
se scurge,
ca apele unui ochi orb,
doar ecoul

azi
azi
îngerii învaţă să moară…
precum ucenicul
maestrului său
le duc satârul
trag cortina
peste cântecul lor
ca o mare pustie

Zborul ca o rană de jungher

1
zăbovesc în afara mea
contemplându-mi temeliile măcinate
rostogolirea ascuțită a zborului

sfâșie îngerii punțile-cocoare
de o parte, zeul genunii
de cealaltă, încrengătura de semne
convertită în gheară
decojește aerul gros
siluind nemișcarea

2
în fiece seară
mă cuibăresc în mine
ca în caleașca unui străin

îmi așez deoparte bagajele
cu grijă, spre-a nu le șterge rostul
mă aștept cu răbdare până în zori

când mă lepăd de mine
ca un soldat dezertor

3
arcul dimineții tresare
văpăi mi se desprinde
hohotul
de pustiul violent al cărnii

4
(de o parte a răsăritului - îngerii
de cealaltă - zborul ca o rană de jungher)

5
risipit în crâmpeie
de nume și locuri
abia zăresc
mulțimea de riduri mărunte
răzlețită

pe albul chipului
străin
ca o ploaie subțire
de stele

6
picură
acid
singurătatea
zilele
se prăbușesc
ca niște uriași de lut

7
doar umbra o pot atinge
cu umbra pulpei degetului
însângerând
clipa
opacă

8
(moartea-ochi interior
ară spasmele timpului

de umăr
atârnă sufletele
abia-adormiților
se vaită
în zgura albă
a claviculei)

9
de pe-o palmă pe cealaltă
ne răstoarnă
grijulie
ca pe niște bibelouri
moartea-zeiță
însăilându-ni-se de la un capăt la altul
pe fiecare îl așază
în propriul destin
ca pe-un raft

10
cu arcul privirii adulmec
propriile neputinţe
hălăduind
prin nesfârşirea altora

11
Moartea
într-o orbită
şi în cealaltă
Viaţa
îşi schimbă cu discreţie
locurile
îngerii
călătoresc pe apele curgătoare ale zilei
ca printr-o Vale a Plângerii

Vasile LARCO

Vasile Larco s-a născut în 01-01-1947, Bucecea-Botoşani, şi este stabilit în Iaşi. Poet şi epigramist. De profesie inginer, actualmente pensionar. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iaşi. membru fondator al Uniunii Epigramiştilor din România. Autor a 22 de cărţi de: poezie, proză, epigrame, poezii pentru copii. Cetăţean de onoare al oraşului Bucecea.

STEAUA MEA
Pe cerul prea întunecat
O stea abia se-arată,
Coboară lin şi dintr-o dat`
Rozariul îşi dilată.

E-atât de-aproape, aş putea
S-ating a ei dogoare
Cu pleoapa lăcrimând în ea
Tăcerile de sare.

O clipă, parcă, s-a oprit
Ori visul o învie,
Iar între-apus şi răsărit
Mi-e ochiul o vecie.

De basmul ei mă las pătruns
În dorurile mele
Şi-o lacrimă îmi e de-ajuns
Să surp un cer de stele.

HARTA VIITORULUI
De mic mi-am trasat harta viitorului:
Întâi am stabilit graniţele
La cele patru orizonturi,
Apoi râurile de fericire,
Pădurile de prieteni
Şi munţii de speranţe.
După o vreme am renunţat la graniţe,
Apoi la râuri,
La munţi,
Au rămas pădurile de prieteni
În amintirea mea.

MILOSTIVIRE (rondel)
I-aş da şi celuia ce n-are,
De felul meu sunt milostiv,
Găsesc, oricând, un bun motiv,
Să-mpart ce am cu fiecare.

Şi nu în chip demonstrativ;
Cum greu e astăzi de mâncare,
I-aş da şi celuia ce n-are,
De felul meu sunt milostiv.

Dar când mai văd pe unul care
Că se comportă-n colectiv
Mai rău ca omul primitiv,
De-ar fi ruşinea de vânzare
I-aş da şi celuia ce n-are.

ALBINA ŞI FURNICA (fabulă-sonet)
– Stai liniştită, n-am pe tine pică,
Dar prea eşti etalon de hărnicie,
Pe greier nu-l ajuţi la ananghie,
Spunea albina către o furnică.

Eu miere dau la toţi pe veresie,
Ajung la orişicare floricică,
Polenizare fac, de când sunt mică:
Prin lanuri, în zăvoi, livezi ori vie.

– Albină, tu regină zburătoare
Te vezi a fi un mugure de soare,
Dar uiţi că ţii un trântor lângă tine

Şi care numai de ospăţ se ţine?
MORALA: Tâlcul miezul îşi arată,
Chiar lăudatul poate-avea o pată.

E PRIMĂVARĂ
A dat, iar, zarzărul în floare,
Caisul, vişinul fălos,
Aleargă mieii pe cărare
Şi iezii, însă ce folos.

Fetițe cu fustițe scurte
Se-agită-n grupul zgomotos,
E larmă în întreaga curte,
Doar zâmbete, dar ce folos.
Adie-un vânt de primăvară,
E soarele mai radios,
Ies și bătrânii pe afară,
Încrezători, dar ce folos.

În *Postul Mare*-s credincioşii
Pătrunși de-un sentiment pios,
Părinții-și pomenesc strămoşii,
Pomană fac, dar ce folos.

Dar ce folos și cui îi pasă
De cel uitat de Dumnezeu,
Atunci când singur stai în casă
Și-n tine te închizi mereu.

Carmelia LEONTE

Carmelia Leonte beneficiază, însă, în afară de un talent real, de cîteva calităţi care fac inutilă orice speculaţie de gen. Mai întîi, o rară discreţie, îndoit comportamentală şi publicistică, provenită, cea din urmă, dintr-un bun simţ care o îndeamnă să stea deoparte de orice „gaşcă" literară, indiferent de riscuri. Apoi, un perfecţionism specific, în fond, talentelor autentice, care nu se pot „îndura" să se despartă prea repede de nici un vers, „aruncîndu-l" în lume abia după ce îl şlefuiesc îndelung. (Emanuela Ilie)

Iphigenia
Ca un lujer al credinţei
cresc oasele adolescenţei mele.
Zeii mă vor veghea.
Tablouri închipuind oamenii viitorului
vor fi lipite de cer până sus, unde este
izvorul lucrurilor.
Capete încoronate
vor umple grădinile fierbinţi.
Un animal negru va face umbră
deasupra pământului
pentru că eu am nevoie de umbră.
Mantia mi se lipeşte de trup.
E prea cald.
Dar tu, tată al meu,
o vei smulge cu mâinile tale
şi mă vei da lumii, aşa cum am venit.
De parcă m-ai naşte a doua oară, mai firavă,
din gândul tău, tânguire în balans.

Agamemnon
Am pierdut. Fiica mea s-a transformat în ciută.
Marea pitică a copilăriei a învăluit-o
şi a dus-o în abandon.
S-a trezit brusc, a deschis ochii pe malul blestemat.
Profilul de calcar îi seamănă acum cu ceva cunoscut, o imagine
din trecutul meu, pe care o uitasem.
S-a lepădat de mine.
Ca şi cum coastele, şi claviculele, şi vertebrele toate
i-ar fi crescut cu o anume ştiinţă,
pe care eu nu o am.
Nu-i va fi teamă când se va face întuneric în Olimp?

Se va ascunde într-un cotlon unde mâinile murdare ale zeilor
n-o vor putea ajunge. Va aştepta…
Cu o zi înainte am văzut un duh bolnav,
bolborosind ceva deasupra capului ei.
Am vrut să-l alung.
Dar apoi o legătură nedefinită,
care pornea direct din inima fiicei mele
spre inima sinistrei profeţii,
m-a oprit.
Ea întotdeauna a avut pe chip lumina
celui ce schimbă veacurile.
Nemărturisita povară a singurătăţii în acceptare a purtat-o.
Poţi crede că nişte flori de portocal
au încremenit totul? Au ucis?
Doar fiica mea a trecut, dreaptă şi subţire,
printre limbile fierbinţi.

Clitemnestra, cu mânie
Spaţiul pe care îl credeam al meu se retrage.
Între mine şi lume nu mai e decât un pas.
Şi nu ştiu unde este fiica noastră.
Au luat-o întunecatele oglinzi
în trista răzbunare-a frumuseţii?
Ori stâncile, cu strălucirea lor greoaie,
s-au cutremurat peste veac?
Tu refuzi
graţia viespilor care se adună să nască,
în lutul argintiu,
noi chipuri de viespi.
Imaginea jertfei este strădania lor
de a trece prin luciul apei, fără să îl stingă.
(Aripi subţiri formează un clopot care măsoară timpul şi
tot ce nu poate fi atins.)
Aşa cum fiica noastră a trecut prin sticla orbitoare.
Dar fără atingere!
Nici de o parte, nici de alta.
Totul era pustiu.

Iphigenia, în aşteptare
Cât timp mi-a mai rămas?
Când mă purta mama în pântec

credeam că în toată lumea nu exist decât eu.
Îmi plimbam mâinile pe tavanul lumii mele
înstelate. Mă bucuram.
Moartea era un gând pe care nu-l puteam desluşi.
Un fel de ospitalitate fără limite.
Brusc, oamenii s-au înmulţit,
Moartea a plecat de lângă mine.
Am înţeles că, dintre toate, aceasta este străinătatea.
Oriunde mă duceam, mulţimi pătimaşe îmi imitau gesturile,
felul de a vorbi.
Dar în pământul viu, unde eram doar eu,
nu am avut asemănare!
Mi-am dorit să-mi cunosc moartea,
am dorit-o cu patimă.
Pentru a fi ca la-nceput, când totul era
inocenţă,
bănuiala unei iubiri
şi speranţa care sfâşíe.

Conspiraţia
Oreste:
Cine
să mă ajute când zeiţele cu cap de câine
mă vor urmări,
când mintea mea va fi înceţoşată
şi nu voi mai putea scăpa din interiorul meu
decât îmbrăţişând o statuie?
Elektra :
Lumea spune că am plâns;
că l-am îndemnat pe fratele meu să ucidă;
el era uriaş, alungit de o nevindecabilă boală;
nu s-a lăsat acoperit de pământ,
ci a plutit pe mări.
Luntre i-a fost trupul mamei mele.
Respirau ca doi amanţi.
Păreau a fi un singur trup mulţumit de sine.
O depănare lentă, un susur mut
mi i-au adus aproape,
am alunecat în pânzele trecutului fierbinte,
m-am întins ca o umbră asupră-le.

Dorian OBREJA

S-a născut la 5 martie 1953, Iaşi. Debut în revista Liceului „Negruzzi”, apoi în „Dialog” şi „Cronica”, publicând şi în „Alternanţe”, „Convorbiri literare”, „Scriptor-Junimea”. Câştigător al premiului de debut al Editurii „Junimea”, 1980, autor a şase volume de versuri şi a unui roman.

Sinceritate

Bună dimineaţa, am rostit către tine,
şi m-am întors grăbit în vis,
căci tu erai cuvântul-taină,
pe care nu voiam să-l fi ucis.
Între noi, mii de ore
aveau nume de munţi,
îi urcam până-n zori, să fim martori
trecătoarelor nunţi.
Îmi zâmbeai uneori – mult prea rar-,
întorcându-te în ascunsul tărâm
străjuit de mesteceni albind ca de var,
în care am vrut şi mai vreau să rămân.

Sayonara

Mai frumos decât orice pasăre sunt,
ierburi desfăcând în drum către tine,
întîlnirile noastre se petrec pe pământ,
în cetatea ce încet se preface-n ruine.
Plec înspre zori, pe aceleaşi urme de rouă,
tu rămâi ca un joc plăsmuit, necuprins-
de fiecare dată, cu un fir de iarbă mai nouă
în palmă. De fiece dată, un fir de iarbă învins.
Nu ţi-am spus, încă nu, că sunt trecător,
că-mi voi pierde curând culorile, amara
mireasmă. Voi pierde atât de mult dor,
când voi spune încercând a zâmbi: Sayonara...

Poeme erotice

1.Am părăsit prea castul, platonicul eden,
am îngropat cuvântul sub lespedea de carne
şi am făcut, rememorând un vechi catren,
în altă formă trupurile noastre să se toarne.
Ca un fluviu cufundându-ne prima oare în mare,

ca o mare un fluviu prima oară primind,
trupurile ne-au fost, pe rând, răspuns şi întrebare,
sigilii de o clipă iubirii semn eternizând.
2.Fără niciun cuvânt/am să te vindec de tristeţe
şi singurătate: vom trece/ de aceste vămi/ zâmbind,
vom petrece/ câteva ore/ iubind.
3.Din carnea mea în carnea ta
cu sânge/ şi cu flori/ a nins.
Din trupul meu în trupul tău
iubirea/ ca un şarpe/ s-a prelins.

Poeme eretice
1.Nevindecata mea iubire – pe nisipuri scrisă-
alcătuie clepsidra cu care vremea o măsor...
Iubirea – cenzurata întrebare dintr-o scrisoare netrimisă,
răspuns nu poate să primească până când nu mor.
O, începutul...ce departe este...Iluzia-i ucisă,
dar mai răstorn clepsidra, cu gestul unui pătimaş trişor.
2.Adânc semnul absenţei tale-n carne
de acând ai şi uitat să vii s-a dăltuit:
biserică eu sunt, ce stă să se răstoarne,
fiindcă-n pereţii mei nu te-am zidit...
Adânc e somnul în absenţa ta în carne
-devin o cupă pe care gura nu o mai sărută,
căci, iată, mâna ta a şi-nceput să toarne
în locul mierii de albine, zeama de cucută.
Înlăuntru cu somnul, cu semnul pe trup,
m-ai putea regăsi – dacă ar fi să reviii-:
n-am reuşit cu totul şi definitiv să rup
dintre noi amintirile – aceste lanţuri vii...
3.Peste mine iarba va încolţi
şi tu vei rămâne încă o vreme,
cum am ştiut numai eu a te şti
-pasăre ce de de zbor nu se teme.
Flori peste mine or să răsară,
ca sângele, roşii, ca sângele, pulsând,
şi tu vei rămâne în fiece seară
flacără pură, zadarnic arzând.
Peste mine uitarea va înflori,
într-un devreme sau poate târziu,
iar tu vei rămâne, iubind vei păşi,

peste covorul ierbii şi florilor, viu.
4.Binevoieşte, doamnă, şi uită-mă pe mine
-cel care-a scris în trupul tău poem de început;
eu am venit precum un fulger, se cuvine,
să plece la fel, plin de lumină şi tăcut.
Binevoieşte, doamnă, şi utiă-mă pe mine,
care am fost prea blând sau te-am durut,
în urma mea , rămân poeme cu litere aldine...
5.Ar trebui un cântec la plecare,
aşa precum a fost la început:
ne-am întâlnit pe buze cu o floare,
şi vom pleca purtând peceţi de lut...

POEȚI DE LA CENACLUL SCHENK

Simion Felix MARȚIAN

SONETUL ÎNNOPTĂRII

Pâlpâiri anoste franjurează seara
Când tăceri coboară fâlfâind lălâu,
Telegarii beznei tropăie în frâu
Răsturnându-i nopții negre călimara.

Se îmbufnează lumea semănând desfrâu,
Cântecul de leagăn rămânând... gargara,
Nimeni nu mai urcă, toți coboară scara
Spre noroiul care e mai sus de brâu.

Uniformizarea își impune portul,
Omenirea toată este-n pijama,
Căci în ațipire și-a găsit confortul.

Ne trezește, Doamne, letargia-i grea,
Sfâșiindu-i nopții mult prea negre cortul,
Să vedem în zare... dimineața Ta!

Marin RADA

O POVESTE ADEVĂRATĂ

Am să te iubesc
în poemul acesta
cum nu te-am iubit
niciodată...

La începutul
fiecărui cuvânt
voi pune câte o aripă
de înger
înlăcrimată;

Voi semăna cuvintele
în patru zări,
și pe ape
voi vinde sufletul meu
și îți voi trage cerul

tot mai aproape,

Am să te iubesc
până unde ţine
nemărginirea,
cu primele cuvinte
voi începe zidirea,

Am să te iubesc
cu puterea sângelui
care arde în zori,
doar tu ştii să vindeci
rănile din candoarea
unei ninsori,

Am să te iubesc
în poemul acesta
cum nu te-am iubit
niciodată...

Sub perdeaua zorilor
voi scrie
poveste noastră,
cea adevărată...

Traian ABRUDA

GEOMETRIE PURĂ

ţi-ai răcorit picioarele într-o umbră
(e sezon festival)
iar umbrei i s-a mărit raza cercului
(e sezon festival)
proiectat printre ierburi
şi fiare de-o sferă. Da, anotimp
de săruturi va fi -
vreau să te sărut cu rigoarea liniarului...
e sezon festival: nu
ştiu de unde pot să încep sărutarea -
cerul de vară
cu tot cu fanfară
fierbinte - e gri.

Vasi COJOCARU-VULCAN

MAI MULT! MAI MULT!
Vreau supă de Geneză cu tăieței de soare
și halbe înspumate cu lavă din Hawai,
un lift să mă coboare în hăuri unde timpul
se naște din niciunde...
Apoi, schimbând butonul,
să urc mahmur în Rai.

Să călăresc comete, să joc la poker stele,
Vreau un palat pe lună și-o lună lampadar,
vreau sâni făcuți din nouri și glezne de zeițe
și gâturi de flamingo...
Să plec un` s-a dus dorul,
vreau aripi de Icar!

La nunta mea cu moartea un greier șchiop să-mi cânte
și basamac din Lethe să dau vârtos pe gât,
apoi să-mi duc mireasa și multa mea avere,
(un sac cu coji de ouă),
pe-un cer cât o poiană,
într-un bordei... Atât!

Aurora BÎLDEA POPESCU

SCRISOARE CĂTRE CER
Spune-mi, Doamne,
ce mai face mama?
Are același miros de dimineață blândă
când își bea cafeaua?
Lacrimile ei acum
au gust de ambrozie?
Mângâierea-i crește-n inimi
copiilor orfani ai cerului?
Vântul și soarele îi îmbujorează așteptarea
în poarta raiului
după vreun prieten?
Tălpile ei lasă urme adânci de milă și flori
pe capul aplecat al șarpelui?

A învățat între timp odihna?
Vocea ei răgușită
mai sună ca un cântec de leagăn
când te roagă să-i ai grijă
de copii?

Spune-i, Doamne,
că toate cuțitele
cu care I-am făcut semnul crucii
pe colivă
au rămas toate
în inima mea.

Adina VELCEA

RISIPIRE
Dispare derizoriu un anotimp albastru,
de inimă-agățate actinii stau de veghe,
un val cădelnițează liturgic un dezastru
și marea în adâncuri ne-a înghițit, pereche.

Pe frontispiciul vieții inscripții stau să moară
sub amintiri sărate și alge incolore,
e sufletul o umbră în catedrala goală
unde-o clepsidră spartă măsoară timpu-n ore.

Doar marea, metaforic, retroactiv se-agită
într-un balans hipnotic punctat de epitete,
un albatros veghează pe plaja adormită
o scoică eșuată purtând în ea regrete.

Georgeta RADU

PĂIANJENUL
Păianjenul tăcerii, ascuns în colb de vreme,
trudește fără plată, aflând taina durerii
din pânza despărțirii, din lacrima vederii,
din trup de întuneric ce viață nu mai cerne.

El tace și îndură, țesându-și așternutul,
perfect, în geometria aducerii aminte,

din fără teoreme şi fără de cuvinte,
şi-adoarme liniştit, uitându-şi tot trecutul.

Închide patru ochi şi patru stau la pândă,
să nu-şi piardă averea (cu mult greu dobândită),
din fire subţirele, veşnic neîngrădită...
O pânză-n care-oricine sfârşeşte în osândă.

Pe-ograda lui de sticlă, din temniţa tăcerii,
se-nşiră sclipitoare bobiţe solitare,
păstrate dintr-o viaţă-n care trăia sub soare
o lume ce-atinsese minunea Învierii.

Păianjenul tăcerii viseaz-un cer cu stele,
scriind cu sânge-albastru, în nopţile senine,
dicteurile luminii-n poeme sibiline
şi-n dorul frumuseţii, mirifice pastele...

Ovidiu OANA-PÂRÂU

INFIRM DE ADEVĂR
Prizonier demult închis în mine
Aştept verdictul. Dar ecoul mut,
La fel ca lutul care m-a născut
Mă-ncredinţează nopţii opaline.

Am tot furat fărâme dintr-un mâine
Etern, dar maşter, mie zămislit,
Sordidă hrană visului cioplit
Din adevăr, infirm coltuc de pâine.

Se-nchide veacul. Se deschide hăul
De laşitate. Hohotesc cuvinte-n
Sentinţă prinse: - Vei lua aminte:
Îţi vei fi jude şi tot tu, călăul!

Cristian Ovidiu DINICĂ

OMUL ŞTERS
inutil este să-i spui că spaimele sunt ireale,
că frustrările sunt ca un diagnostic
pus în singurătate,
că soarele său pare să înnopteze

rătăcit pe un colb de cer,
că-i vezi rănile adunate în corpul fragil
când cu pumnii strânşi
a muşcat din iarba rătăcirii,
nu te ascultă,
strânge în cuiburi pe fruntea ridată
gânduri fără vlagă,
el nu te va vedea, va privi în gol
ca şi când n-ai fi.

Mănac BĂDICA NELI

M-AI IUBIT?
Tăcerea în care îmi făceam cuib
şi-a prelungit tentaculele
peste surâsul unei margarete
din geamul opac al unei florarii.

Ca un travestit
mă strecor mirare prin cercul de lumină
şi inventez cărări spre inima ta.
Căutând sensul războiului,
un gând străbate curios ultima întrebare:
m-ai iubit?

Dincolo de răspunsuri netălmăcite
aud cum mă strigi să te-aştept.

Oana FRENȚESCU

E O ADORMIRE
e o adormire a versului meu alb
un amestec de ninsoare a îngheţat pe cuvinte
clipa desculţă ca o gheişă
s-a retras sub cearşaful cald

perfuziile din iluzii cu vrejuri secrete
nu vindecă nimic
nu-mi pot alunga degetele intrate-n travaliu
ce înnegresc hârtia de scris

zidurile eliberează în alb verdictul pentru uitare
inima alunecă pe o parte a şinei paralele
într-o întoarcere acasă unde totul e un ştiut
la locul lui printre ceasuri
printre nori
printre jumătăţi tăcând
sub corzile vremii ce ne trag în jos

Ionuț PANDE

METEMPSIHOZĂ
(sau Iniţieri)
Pe umeri duc întreg cuvântul,
Sub tălpi frământ în formă lutul;
Când în pahar mă torn din rouă,
Mă bea-n surdină Luna Nouă.

Din vârcolaci îmi ţes cămaşă,
În braţe ţin un vis în faşă,
Nu sunt păcatul şi nici sfântul,
Pe umeri duc întreg cuvântul.

Îmi cade versul din silabe,
Destine ies din guri de babe,
Iar când din zisa lor fac scutul,
Sub tălpi frământ în formă lutul.

M-aştern din suflet pe o coală,
Urcând şi coborând în poală
Silabelor ce muzici plouă
Când în pahar mă torn din rouă.

Nesomnu-mi curge peste pleoape,
Mă plimbă un pian pe clape,
Când ziuă sunt, vi-s noapte vouă,
Mă bea-n surdină Luna Nouă.

Mă bea-n surdină Luna Nouă,
Când în pahar mă torn din rouă,
Sub tălpi frământ în formă lutul,
Pe umeri duc întreg cuvântul.

Ion CALOTĂ

FILTRUL NEVĂZUT AL ZILEI

am scris tot
şi apoi am şters
nimeni nu m-a crezut
când am spus că te-am văzut
urcând scările
până unde nu te mai vedeai
copiii de sticlă
alergau în jurul meu
făceau şanţuri şi recitau poezii
mie îmi creşteau mai multe mâini
numai tu
te prefăceai că dispari
prin filtrul nevăzut al zilei
merii din livada mea
ţi-au cântat toată ziua jazz
însă doar eu ştiam
cât de încet
trebuie să păşesc graniţa asta
între mine şi tine
când te-am atins
privirea mi s-a înălţat
ca o pasăre
fără nicio explicaţie

Daniela Sorina CIURARIU

SEMINŢE

se coc seminţele
în floarea de mac -
ochi negri de noapte
pe buzele petalelor;

se aureşte eul
în floarea fiinţei
căzută lumină
din marea grădină,

şi cât dor de ducă se strânge
în fiecare sămânţă,

cât dor de vânt,
de nemurire,
de pământ renăscut
din cuvântul ploaie -

câtă apă vie străvezie
în lucerna eului în care
încă mai ţin un somn de mac,
să adie
cu ochii lui negri de lumină
căzută din marea grădină -

iar într-o zi când vom muri,
şi eu şi el,
într-un pumn de cenuşă
seminţele noastre
or să sape o uşă

POEZII DE IERI PENTRU AZI

ANONIM

STIHURI POLITICE IUBITORIULUI DE DUMNEZEU EPISCOPU ALU RÎMNICULUI, ALU CHESARICEŞTII VALAHII

Bucură-se Vlahiia
Văzîndu-şi blagorodiia,
Carea prin păstoriulu său
O întăreaşte Dumnezeu.
Arhiereu credinciosu,
Îndureratu şi nelenevosu
Şi turma a-şi cerceta,
Bine a o înfrumseţa,
Şi foarte multu să sileaşte,
Besearecile înpodobeaşte
Cu cărţi ca şi cu alte.
Dumnezeu să-i facă parte,
În veacinice lăcaşuri
Să ia prea vreadnice daruri,
Pentru toţi să grijască
Ca parte să dobîndească.
La înpărăţie lăcaşu,
Căriia să-i fie părtaşi
Cu toţi plecaţi fiii lui
Carii facu poruncile lui.
Şi pentru toţi elu mijlocindu
În rai înpreună sălăşluindu,
Unde Dumnezeu lăcuiaşte
Şi în veaci înpărăţeaşte.

Molitvenic, Rîmnic, 1739

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Grigore ALEXANDRESCU

Cîteva cuvinte în loc de prefaţă
1847

„Pentru ce nu publici scrierile dumitale?“ întrebai mai deunăzi pe un bărbat de spirit şi de gust care ţine ascunse în portioliul său mai multe manuscrise de poezii. „M-am speriat, îmi răspunse, de cînd am văzut atîţia poeţi…” Negreşit, niciodată nu am avut mai multă îndestulare, nu zic de poezie, ci de versuri. De unde vine aceasta? Poate în parte din greşita idee că arta poetului ar fi mai uşoară decât a prozatorului dupe cum socotim cei mai mulţi, atunci cînd intrăm în cariera literilor cu toată încrederea juneţei şi neexperienţei; poate însă asemenea dintr-o lege înaltă care va ca poeţii să fie cele clintii instrumente ale geniului noroadelor, cînd geniul acesta începe să se deştepte. În adevăr, armonia avînd o atracţie naturală pentru cei mai mulţi oameni şi versurile frumoase întipărindu-se cu lesnire în memorie, toţi aceia care la începutul civilizaţiilor simt, sau cred a simţi, în sufletul lor o scinteie divină aleg instrumentul acesta ca cel mai sigur spre a-şî răspîndi ideile lor. De aceea poezia e cea mai antică artă a spiritului omenesc; de aceea în ierarşia literilor poezia are un loc aşa de înalt. Ea face cea mai mare parte a gloriei naţiilor; şi cele mai însemnate fapte, cele mai înalte descoperiri au trebuinţă de ajutorul ei ca să poată trăi. Dar cu cît arta e mai frumoasă, atît este mai anevoie; cu cît sînt mai rari poeţii care au lăsat numele lor la veacuri, atît mai numeroşi aceia care s-au pierdut în adîncul uitării.

Faimosul Béranger[1], puternicul liric al timpilor moderni, poet popular cu aristocratice forme şi unul din capetele cele mai rezonabile ale Franţei, zice că multe din cîntecile sale cele mici l-a costat două şi trei săptămîni de lucru; mărturisire ce dovedeşte cîtă străşnicie trebuie să aducă un autor la compunerea scrierilor sale; căci arta este aşa de întinsă şi variată, frumosul are atîtea nuanţe delicate şi fugitive, lucrările imaginaţiei atâta trebuinţă de ale rezonului ca să poată ajunge ţinta lor, care este frumosul ideal sau strălucirea adevărului, după cum zice Platon, încît nu este de mirare dacă desăvârşirea lipseşte la mulţi, cărora însă nu le lipseşte talentul, şi dacă literatura noastră mai ales, a căreia parte poetică nu se compunea pînă în anii din urmă decât de nişte balade

[1] Pierre-Jean de Béranger (1780-1857), poet şi şansonetist francez, propagandist alegru al ideilor liberale în epoca lui 1830.

tradiţionale, inspiraţii necultivate ale suferinţei şi ale naturei sălbateci, nu este, zic, de mirare dacă literatura noastră n-a produs încă nici un cap d-operă care să poată sluji de model netăgăduit: acelea nu ies decât în literaturele formate şi în limbile statornicite, după cum o ştiu mai cu osebire toţi aceia care scriu, şi prin urmare cunosc influenţa ce are limba asupra stilului.

Ce poci zice acum ele poeziile mele? O parte clin ele s-au mai tipărit la Iaşi, în anul 1842, şi defavorul de care mă bucuram atunci a contribuit negreşit la primirea ce li s-a făcut, dupe cum se întâmplă cu tot ce este poprit. Retipărindu-le acum, am şters pe unele, am vrut să îndreptez altele şi am adăogat câteva, întru care unele sujeturi istorice de un interes naţional, şi prin urmare şi mai puţin egoist; căci eu sînt din numărul acelora care cred că poezia, pe lingă neapărata condiţie de a plăcea, condiţie a existenţei sale, este datoare să exprime trebuinţele soţietăţii şi să deştepte simtimente frumoase şi nobile care înalţă sufletul prin idei morale şi divine pînă în viitorul nemărginit şi în anii cei vecinici.

Sînt departe de a crede că am tratat aceste subiecte cu tot interesul de care sînt priimitoare. Dar o scriere este totdeauna un mijloc de a face alta mai desăvârşită şi eu voi fi cel dintîi a aplauda pe acela ce va face mai bine.

Arte Poetice. Romantismul, Univers, 1982, p 597-597

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

Mihai EMINESCU

The Profound Sea

The profound sea reflecting the moon's fair face,
Gently brightened by her blond and nimble beams,
Hosts a whole deep-settled world which widely dreams
And on his curly mirror stars leave their trace.

Yet, the next day – his haughtily enraged schemes
Cruelly stir his black and imposing space
With his thousands of stately arms in disgrace
Causing ravage – he buries countries in streams.

Now a deluge, tomorrow a murmuring,
A harmony, whose far end we fail to see –
Thus is the nature of his tenebrous being.

Thus is the soul's course upon the antique sea.
What does he care – what deep feelings might he string –
Th' indifferent and solitary – vast sea !

The Unfortunate Fortune of Being Loved

The most unfortunate fortune of being loved,
In love yet doomed not to confess love to her,
Lonesome, I reach out my craving arms, astir,
But clench them on my tormented chest unloved.

Still should her sweet eyes a miracle bestir,
Should they meet my yearning of being dearly loved
If, for one moment, she'd shine in bliss engloved
Casting what dwells in her soul and needs a spur.

Most unfortunate: while loving to be loved
How could a mere tenuous clasp of our hands
Confide the craved "yes" from my utterly loved,

While her cold face and her cold eyes seem entombed,
She conceals all that her bosom strives to shade,
Compelling me to wait in silence, foredoomed.

When You Love Devoid of All Hope
When you love devoid of all hope
Of ever being truly loved,
Your whole life bedims down the slope
Of deep regrets sorely carved.

Leaving your soul in bitterness
  And your thoughts in moods alike,
Vain love devoid of tenderness
  Is twin sister to death's strike.

Yet the healing of torments dwells
  Within the chest, its left side,
There you must ask for tender spells,
  Soothing words do there abide.

There you find shelter and retreat
  From whatever might happen,
The way a love's yet unknown beat
  Fills your life, makes it deepen.

Since a charmed morning star risen
  From oblivion's stillness
Unbinds the horizon's reason
  O'er the wide sea's loneliness.

Then your sad and disheartened eyes
  Becloud from the shedding tears,
While life's waves fret and toss their sighs
  Surging to the star that nears.

Thus they lend unearthly cadence
To your relentless anguish,
The distant star's luminescence
  Will eternally vanquish.

It smiles woefully with cold beams
  To mankind's delusive hopes :
You'll always love her in your dreams,
  Ever farther she elopes.

So your days will stay as they are,
  As desolate as the steppes ;
Your nights charmed by the sacred star
  Concealed by Time's hasty steps.

No Matter How Many Stars...
No matter how many stars shine in the skies,
No matter how many waves the sea might cast,
Their twinkling and sparkling will forever last
Though their sense or wish is a truth that defies.

Therefore, you may steer your life path hard and fast.
Be fair and righteous or crime-stained, your own plies,
The selfsame dust, the selfsame depth here applies,
Our whole legacy : the oblivion's past.

I fancy myself dying... the graveyard gate
Gloomily shades burden and bearers in line...
Dirges are chanted, torches lit for my fate.

Oh charming shadow, descend upon my shrine –
So I might feel the genius of death glide straight
Flapping his black wings, his wet eyelids confine.

English version by **Gabriela PACHIA**

Alexandru A. PHILIPPIDE

In the Ruthless Making
We live long spells in our lifespans amongst the departed.
We read poems in books written a thousand years ago
And listen today to tunes formerly composed, though,
And in dreams talk to bygone friends as if unparted ;
This is a world surrounded by nothingness,
Which acquires its length through lengthy defunctness
And gains relief within us through unbeing's grief.
– And we deceive ourselves with the strange belief
That we expiate, feeling deep regrets,
Our sore mistakes and past wrongdoings,
Which caused our fellows dreadful sufferings,
In times when good and evil knew no frets

And, heedless and unwitting in forsaking,
We live our lifespans in the ruthless making.
Yet, no one could possibly strive to revive
What was flawed, hurt for good, unable to thrive.

Thus, merely shriven regrets are foredoomed to survive.

Surcease
The sky, like paint on wood, shows its weatherworn veneer,
A tightrope dancer as well as famous puppeteer,
Skyline sights on my shoulder and the wind as a bridle,
My soul peregrinates your souls and will always sidle.

Children were flying kites on the way, when I set out.
The weather was mild and lasting like the fields about.
My footsteps in the dust left traces on the dreamy clouds.
In the moonlight, my catapult aimed at the echoes' crowds.
– Many days on end have passed thereafter like helmless boats.
In the palm of my hand, the line of life sings its last notes.
And I have vainly sought in my mind so many times
The word which opens the cave of treasures and its chimes.

The night is unleashing its black dogs, stirring their prey drive.
The soundlessness is crammed with unborn voices like a hive,
As time dwells in a minute, the world behind the forehead.
So life's unbegun like mountain waters thirsty to spread.

Soon I'll leave this country with skies of weatherworn veneer.

English version by **Gabriela PACHIA**

Marin SORESCU

Exploded Point
You wrap in your thoughts and wave to yourself.
Your own human nature returns to nature.
By turns, a house, a threshold, a front yard you nurture,
You are the day, the month, the year, the week's elf.

And your eyes, like some welding machines, agleam,
Throw flashes which fasten the moon to your mouth

Hemlock is sweet, sweet is belladonna's chouse
And being stroked on your forehead seems a scorching beam.
Disintegrated into droplets and sparks,
You're the valley breeze, the wave and the compass.
You cling to mountains, near fir trees, on slab marks.

With a rainbow you hold up Heaven's dome glass...
And the aureole around you will surpass,
Like an explosion of Gods – expanded arcs.

A Dream (*The Inspiration was coming at the end, on foot...***)**
The Inspiration was coming at the end, on foot.
The Poet was coming at the head, on horseback,
Being highly honoured.

The crowd was in between, heads uncovered.
It appeared to be a procession after all.
Some people complained of excruciating pains,
They pretended to be still at the doctor's,
Since they were hopefully wailing,
Other people were genuinely weeping,
They pretended it was a procession nevertheless,
Unquestionably, a procession indeed.

"And the deceased?" "Where's the deceased ?" they kept asking –
"Whom have we been mourning for three days now ?"
"Has the departed been properly washed ?"
"Washing the deceased requires a skill
Which very few doctors still possess," they kept saying.

The Poet was coming at the head, on horseback,
As he had risen above all this old-witch stuff.
The Inspiration was coming at the end, barefooted.
It kept lagging behind,
I wonder why it was tempted by lagging behind
Rather than by the unknown ahead of it.

English version by **Gabriela PACHIA**

Gabriela PACHIA

„Olmaz!“

I haven't got by in life as I was eagerly expected —
the people I treasure live in unpretentious studio flats,
impersonal property, and carry their libraries around
in the azure of their minds... I own two rooms — right and left —,
library air within four walls and autochthonous musty smell
from the block basement — indeed, inserted right at the roots,
contrary to the Oriental outlook : "roots — reality — imagination"...
The blackbirds dwell in sterile stalinite houses — a tricolour
hypoglycemia — their glutinous edges yearn for sacrality...
The poor man's bliss is the word. The rich man's bliss is the spoon.
The parents' eyes suffuse with lofty and ruthless porcelain arrows.
The murmur locked in the seeds defer my stepping into autumn...
The sunflower waistband crumples in museums...
The boots of the pneumonia patient through my superego
have trampled with a vengeance on my window meadows,
have rummaged the frustration chests, have amputated my masts,
have ground the marketplace pepper over my night wanderings...
Behind ceremonious lattices, I have heartened myself.

I must work further on thresholds, floors, and dream revelations,
on the leaves which wad my house, on elevating my mind's cliffs,
on the sagacious eyes which open and close the seasons,
on the long eyelashes of the no-makeup night, on the tissues,
to subdue the dessert with my lilies, jasmines, St. John's worts...
From pure silica, the pellucid poem outpours — the sun's carrier...
The ceramic knife trims my poem's elves,
deflates the joys which nestle on my soul's latch.
What remains after the hour of perfidious clay is mere chatter...

"*Freedom is what you do with what has been done to you.*"
"*No way !*" Don't allow the bars to put your dreams to flight !
Light itself labels the twilight to fathom it...

English version by **Gabriela PACHIA**

Max BLECHER

AMOR FALENA[1]*

für Geo Bogza

Amor falena des schwarzen Hafens
Beduftetes Licht der weiten Wendekreise
Langer Gedanke und schwach im Strahl, Quäler wie das Meer
Und der flammende Sichtkreis geschlossen wie eine Falle

Stadtliebe von Schatten auf hallenden Straßen
Mit verborgenen Worten im Tode begraben
Mit langsamem Blättern durch nutzlose Alben
Nachmittagsliebe im dunklen geschlossenen Raum

Liebe mit dem bitteren Geruch von Lehm und von Samen
Unter Gräsern pferdehoch, im Sommer getreideschwer
Liebe geweint in Taschentücher oder langsames Lächeln in die Sonne
Mit zarter weißer Haut oder gealterten Händen

Liebe, Netz der Welt in welchem gefangene Menschen
Tanzen wie ernste und irre Hanswurste.

WUNDERLICHES GEDICHT

für René Wauquier

Der grüne Soldat der im Mond wohnt schickt mir
auf einem Speichelfaden manchmal eine Orange,
manchmal ein Blatt Petersilie (ein aus seinem grünen Bart
gezupftes Haar) und manchmal seine Uhr mit Leuchtziffern.
Die Uhr fällt auf den Meeresgrund und klopft so
wild dass die Wellen brechen (die Segel der
Schiffe zerreißen wie Knaller).
Die Kinder, am Nachmittag, mit den Papierdrachen spielend, halten
einen Speichelfaden in der Hand auf dessen Länge der Soldat
ihnen nichts schickt, nie Dachse, nie getrocknete
Feigen.

II

Auf ein Grammofon aus Wasser regnen Noten so wie
die Cherubim des Mehls in Mehltrompeten blasen

[1] Falena bedeutet Nachtfalter.

während mein Elefant seinen Rüssel
in eine Spirale ohne Ende ohne Punkt und
ohne Komma verschlingt hat sich das Fenster
aus der Mauer gelöst und ist in die Welt gegangen
gute Reise denn siehe da ich male ein anderes Fenster.

GEDICHT
Deine Hülle
Wie ein Vogel im Herzensnest
Badest du in Blutflüssen
Und fliegst über den Gipfel meiner Fingerspitzen

Wenn du gehst
Gewinnt der Körper wieder sein grenzenloses Gewicht
Und die sich weit dehnende Landschaft
Bedeutet dein Fehlen.

Mit hohlen Händen wie zwei Körben
Hebst du mich aus dem Meer des Schlafs
Und in meinem Kopf rauscht es wie in einer Muschel

Du in den See geworfener Stein
Du sich verlierender Wasserwellenkreis

Vielleicht um dich zu erwarten
Wird der Leichnam eines Wortes auferstehen
Und mit seiner blinden Laterne mit mir
Durch die Nacht spazieren

Dein Haar wird ihr Dunkel sein
Und ich verwebe mich in Schatten

SPAZIERGANG AM STRAND
für I. Ludo
Das Meeresblut kreist rot in den Korallen
Das tiefe Herz des Wassers rauscht in meinem Ohr
Ich liege auf dem Grund des Wellenhimmels
Im Keller der tiefen Gewässer
Im ertöteten Licht hinter verdüsterten Flaschen
Kleine Fische wie Zierat aus Platin
Durchstreichen mein schwebendes Haar

Große Fische wie Hundemeuten
Saufen schnell die Wässer. Ich bin allein
Ich hebe meine Hand und bemerke ihre Leichtigkeit im Wasser
Ich denke an ein Zahnrad, eine Palme
Vergeblich versuche ich zu pfeifen
Mir scheint als ging ich über einen Tisch von Traurigkeit
Und als wäre alles immer so gewesen
Zur Hälfte schön, zu Hälfte traurig.

Aus dem Rumänischen: **Mircea M. POP** şi **Joachim SCHWIETZKE**

Octavian DOCLIN

NIGHT APPOINTMENT WITH GASSENHEIMER,
THE TOWN-HEAD-CLERK, MEMORY OF THE WORLD
One night towards its morning
just when I was going to finish this poem
about the longing coming before longing
and about the oxygen carrying lorry
I did hear short knockings at the library door:
– Who is it? I asked in a thoughtful voice.
– Gassenheimer – a murmured voice answered me.
– Well, I said, but you are not Death, you aren't Death, I can't let you in.
A book had fallen down and while my hand
was writing the last word of this poem on the paper here
short knockings I heard at the library door:
– Who is it? I asked in a thoughtful voice.
– The town-head-clerk – a murmured voice answered me.
– Well, I said, but you are not Death, you aren't Death, I can't open for you.

A book had fallen down and as my hand
was marking the period after the final word of this poem
short knockings I heard at the library door:
– Who is it? I asked in a thoughtful voice.
– Me, I am the world memory, I am the death coming
before the death comes – the voice answered me
and meanwhile I felt how a hand sure of its success
set on writing in gray ink
this poem right on my right shoulder
this poem of which one can now only read the words:

eyelid, joy, light, stone, pyramid, sign, wood, circles
of which is left no more than the memory
of so remote a parable.

THE GAME
Death came to see me last night
and dared me to a poker game
(it was raining outdoors and indoors it was dark)
the game having started we were peeping at each other
under the flicker of lightning
(that was enough to let me notice how
my opponent was banking on a card
he'd clumsily hidden in his left hand sleeve):
chip - and I felt a snake passing over my legs
as it was coming out of its burrow into the library room
passe-parole - and my hand froze in the air
like the rings inside a tree trunk
blind - and the blinding blaze of lightning
burst the plaster covering my eyes
it jingled on the table louder than money
the night was coming to an end death was gone
and now after I lived and wrote out all the above
much like a tired kiss discretely retiring to the lips' end
I am going to get some sleep inside my poem
locking all of its doors
and telling you frankly high-spirited as I am
good-morning my fresh ones
won't you play the return game for me

TO ENJOY WITHIN ERROR
To enjoy within error
like a bee in the trap
of a dandelion
like a clown in the sadness of his day's acts
more than the snail go-ahead
and more than its humour
my unguarded eyes
(like an unborn poem)
are wondering
whether the invisible night gestures
should be heard

whether the stone can offer a rest
to the light of the peacock tail blind eyes
whether a solar clock
can stop its seconds
down in a whitewashed grave
whether to enjoy within error
more than anything means
your body 's crucified
(after all)
in isolated admiration
of a vainglorious
open door

LAST NIGHT APPOINTMENT WITH GASSENHEIMER,
THE TOWN HEAD CLERK, MEMORY OF THE WORLD
So that, having been politely but flatly refused
Gassenheimer withdrew somewhat sadly from the front of
the tight-closed door. Having had no chance to see
the person behind it and how that one looked.
But hearing the person's voice quaver beyond the door
an inkling however he had. He went downstairs
in self-assured steps right into the street
planning to come back the next day in broad daylight.
He only took a few steps and the cold air
from the sky inflamed his imagination. Suppose
a perfect murder was happening inside that room?
Isn't that strange noise resembling that of
a book falling off the book-case shelf well isn't it actually
the cry of an agonizing hand? The hardly perceived moan
was undoubtedly that of the paper suffering
the imprint of the last period like a tatoo.
Whoever aroused the fight? And what was at stake?
Who was to kill whom?

Following this reasoning so far and yet unable to answer
when both question and self-patience came to an end
his mind suddenly broke stone-still. From an unexpectedly
lighted window a voice caused his blood to grow grey
inside his veins:
– Hey, you, whoever you are! Can't you hear the oxygen
carrying lorry coming at great speed from behind?

You can only be a witness. The only witness – and you can
be happy – inside a story which is none of yours and
none of your business. The victim lies here in the library.
I have just covered it with this sheet of paper on which
I'm writing about you. Hey, you, can you still hear me?
And just now, at the very moment you're reading the end
of this poem the voice at the window is being swallowed
by a roar.
One about which nobody remembers any longer
to have been that of the oxygen carrying lorry.

English version by **ADA D. CRUCEANU**

Constantin GURĂU

VORAN MIT ERLOSCHENEN FACKELN

voran mit blinder Geschwindigkeit
hoffen wir auf das zerfetzte Morgen
drücken ihm den Siegel
der Verzweiflung auf
gleich einem edlen Markenzeichen
all dies tief unter dem
Lied der Amsel
im Dickicht der Drähte
als Strahlenkranz schweben
über uns Löcher der Ozonschicht
in dieser Werkstatt der
Demokratie und der Minen
explosiver Bleistifte

SPÄTES LICHT
es lispeln die Armen im Geiste
ihre Gelassenheit
übertroffen bloß von
ihren schmutzigen Füßen
die, umhüllt von
alten Schuhen, gleich Reliquien in
Bernsteinsärgen ruhen

AN DER WAND
dein Schatten
Spinne im
Netz der Tage
verstrickt
bis das eine leichte
Hand sie
zerdrückt

IN DER STILLE DES RAUMES
öffnet sich das
Wunder
der Strauch voller Beeren

ÜBER DEM GEWITTER
wechseln
Wolken von
Hang zu Hang

Einsamkeit erblüht
zum Apfelbaum

DER KRÜPPEL
schwimmt
in einer grünen
Plastickschüssel über
diese Welt
die im Staub
ertrinkt

AM MORGEN
sind wir von Licht bewohnt
Wege strömen zielsicher
aus uns
der Fluß meidet den
Wald
Melancholie
ewigen Erwachens

Übersetzung ins Deutsche von: **Ilse HEHN**

Nicolae ROȘIANU

WAITING
through the porthole of the evening
the little bits of compromise
by which we pay for our loneliness are showing up

a truce among the spans of silence
on the wall of memory
against which you stand
waiting
the bullet still being delayed

a slight beam of light is vibrating
over the lichens
on the wall
behind which
the orchard with sour-cherries
is blooming in burning vows.

ASK THE WIND
tell me you mistletoe flower
you synagogue of melancholy
where will you cast down your seeds
when this tree is dead
on whose shoulders will you then cut
the epaulets of humiliation
ask the wind
ask the birds
thus did you reply with lofty apathy
as you know you'll go back into dust
the ossified dust
on the shrunken dead tree
for an everlasting
embrace

WATCHING OVER
he used to fall asleep happily hoping
to dream once more what was his obsession
every night
like the frame of a painting
whose colours would melt together

spreading over the world like rainbows:

a poppy field on the sea shore gently covering the flesh of a woman
asleep yet vibrating like the string of a bow

she was always the same –
her hair running in gold streams
overflowing the flowers on the meadow
like a ripening corn field

there was always the flesh of a fair woman
over whose sleep he used to watch
on his knees
LANDSCAPE WITH EGRET
vesperal harmonies are fading
into the wax pouch
breathing with the rocks and hills
of humiliation

only an egret call like a herald
of whiteness in the womb of night
and the daily trodden hill of misery
climbed by my bleeding feet enliven the cliff
on which I stand surrounded by hot word-stakes

so bright a target I am
at which a lily stem points
pervaded by the azure whirls
of the night's poisonous pollens

English version by **Carmen D. BLAGA**

Aurelian SÂRBU

Zloženie básne
ešte sa prejdi po mojom sade

tam
moje ruky ako dve krídla
prijímajú vietor

Impromptu
ešte príď z tieňa
do môjho primitívneho riečišťa
nechať vody narásť
vo mne
potom sa náramne vrátiť
krížom
k brehom

som ti korábom
s kúskom plachty
či starodávne more
vetrom
rozbúrené

Gesto
vystrieš ruku –
ako nalomený let
motýľa

Vútrobách svojho svetla
ako sa pokorne kĺžeš
po uliciach vody
smerom k
san marcu

v útrobách svojho svetla
vlna si ťažkopádne zhŕňa
čas

Nezobuď ma
prelud
zo strachu
nezobuď ma
nepohni mnou
zo starého mosta
ponad priepasti
privysoko
vyšplhaným

slabé je mi telo

a cesta šmykľavá

akokoľvek
hlbočina čaká
môj pád

Autoportrét
nemám epické danosti

pricházdam zriedka
pobudnem krátko
prchko vybuchujem
odchádzam náhle

zomieram pomaly a neprestajne
sebecky osamelo
som pamäťou okovaným básnikom
môj plameň
je pomalým zmietaním sa

jeho svetlo
trvá ako let brehule
ako pokoj brehu medzi jednou vlnou
a ďalšou

Traducere în limba slovacă **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Constantin NOVĂCESCU

***
dime aquellas palabras sigilosas
claves para las olvidadas
las grandes bibliotecas

háblame de la magia de la palabra
del juego secreto del número sin límites
del fruto del conocimiento
y de la redención del ser

tu murmullo se pierde

enigmático en
el ocaso

***
sólo el ininterrumpido rezo
envolviendo las gradas de la escalera

gotas de luz en la puerta

el ocaso
por encima del desierto

y los arenales
los arenales que florecen
en el éter

***
en la extension luminosa
del punto que quema el horizonte
solo la sombra del angel
revela la vía

el silencio de los eones
en una tajada de tiempo

el uno
y la mente en espera
hiela

***
tantas palabras preparando
el traspaso del corazón
y el neuma bajando
el pensamiento sobre él

en el áspero silencio del comienzo

bajo el juego eterno
de las esferas de luz
penetrante el temblor de la nada
en el ser

***
en la amplia apertura
de la sombra de la palabra

allá
en la extension
inefable de la nada

en el lugar destinado
a la contemplación

bajo la boca ansiosa
de amor del ser

el uno

***
te has reflejado
en el vaho del espejo

has bajado tu sombra
en mí

la fragancia y el aura secreta
como una luz
como un alargamiento del ser
como un presagio del cantar

sediento de amor
escucho

Versiunea în limba spaniolă de **Mihai GRUIA NOVAC**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

Octavian Simu, *Eternul feminin japonez*, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2011, 414 p.

Octavian Simu este un nume cunoscut de zeci de ani celor interesaţi de Japonia în general, dar şi de civilizaţia, de cultura japoneză. Poate una din cele mai cunoscute cărţi ale sale în domeniu este *Civilizaţia japoneză tradiţională*, 1984.

În *Eternul feminin japonez* dezvoltă mai toate temele din cartea amintită, dar privite din perspectiva locului, poziţiei/ rolului femeii în societatea, în credinţele, cultura şi civilizaţia japoneză, în evoluţia lor istoric. De altfel, scrie autorul, „o asemenea *istorie scrisă pentru femei* nu poate să difere esenţialmente prea mult de una tradiţională", pentru că „faptele istorice" sunt la fel, dar, în cazul de faţă, sunt „colorate poate într-o altă nuanţă, dar mereu şi mereu tălmăcite în aceeaşi lumină, finalitate sau semnificaţi".

Capitolele cărţii (după *Cuvîntul înainte* al autorului): I. Zeiţa, II. Suverana, III. Scriitoarea, IV. Miko: preoteasa, femeia şaman, ghicitoarea, V. Războinica, femeia samurai, VI. Geisha, VII. Femeia anonimă, şi, în final, Cronologie, Note, bibliografie.

Evident, în ce priveşte creatorii de lirică niponă de la noi, capitolul de interes poate fi cel al scriitoarelor, şi autorul a avut în vedere mai multe, de la Nukada no O-Kimi (unul din numele de referinţă a perioadei Asuka, poetă), Ono no Komachi, Murasaki Shikibu, Sei Shōnoagonl ş.a., la Yoshiya Nobuko (1896-1973).

O carte cu multe informaţii despre Japonia, despre cum, dincolo de felul în care era organizată societatea, femeia a reuşit să aibă rolul şi locul ei, deloc de neglijat, o lectură de interes nu doar pentru cititorii rubricii noastre, ci pentru oricine este interesat de frumos.

Clelia Ifrim, *The Letters of the Dove*, coperta: design Leo Orman, cu o fotografie de Lili Daniela, eLiteratura, Bucureşti, 2020, 40 p.; Clelia Ifrim, *Oglindă de piatră, Oglindă de apă*, ediţie bilingvă, română franceză, cu un cuvânt înainte de Jane Reichhold şi 10 desene făcute de autoare, traducere în limba franceză Nicole Pottier, Bucureşti, 2020, 68 p.; *Împărăteasa boabelor de orez,* ediţie bilingvă română engleză, Editura Limes, Floreşti, 2020, 56 p.

Clelia Ifrim, autoare a cca. Treizeci de volume de diverse facturi, este un nume cunoscut doar în lumea autorilor de lirică de sorginte

niponă. Despre cărţile sale am amintit de mai multe ori şi nu doar la „Biblioteca haiku".

De data aceasta propune trei cărţi, în trei registre diferite. *The Letters of the Dove* (Scrisorile porumbiţei), căruia doar îi semnalăm apariţie, este un volum de poezie „occidentală", numai în limba engleză.

Împărăteasa boabelor de orez cuprinde poeme haiku în formă „clasică", cu 5-7-5-, kireji, uneori şi kigo, alteori nu („Perdeaua albă –/ lumina modelează/ alte litere.") sau „hacho", adică scrise liber, unele în trei „linii" („Dimineaţă de vară –/ trandafirul japonez colorează/ mica mea grădină."), altele şi în cinci, aducând cu poemele tanka, din acest punct de vedere („Pâlpâie uşor/ umbre albe de păsări/ pe ziduri de bloc –/ urmând modelul de zbor/ flama lor arde vechi hărţi.")

Oglindă de piatră, Oglindă de apă cuprinde haibun şi haiku scrise, din punct de vedere al abordărilor formale, cam în acelaşi fel ca în *Împărăteasa boabelor de orez*.

În cele două volume amintite în final sunt abordări interesante ale felului de a scrie haiku, respectiv haibun, care arată încă o dată disponibilitatea Cleliei Ifrim în domeniu, aptitudinile sale de a explora capacităţile/ limitele acestor genuri. N-a bucurat să citesc şi cuvântul înainte semnat Jane Reichhold, care nu mai este printre noi (cititorii revistei au putut citi, cu ani în urmă, în revista „Poezia", o convorbire aparte pe care am avut-o cu ea.

Aşadar, trei volume care reflectă în trei ipostaze felul în care scrie Clelia Ifrim; încheiem cu două poeme; primul, din *Oglindă de piatră, Oglindă de apă*: „Oglindă de piatră –/ ploaia lustruieşte/ propriile semne"; al doilea din *Împărăteasa boabelor de orez:* „Păsări de ceaţă –/ pentr-o mână de orez,/ din somnul cui vin?".

Letiţia Iubu, *Printre colinele verzi*, poeme tanka, kyoka, tanrenga, rengay, ediţie trilingvă: română, franceză (corector: Nicole Pottier şi Virginia Popescu), engleză (corector: Magdalena Dale), cuvânt pe coperta a IV-a: Marius Chelaru, prefaţă de Florin Grigoriu, Editura Autograf MJM , Craiova, 2021, 158 p.

Chiar dacă, la prima vedere, tanka nu cunoaşte neapărat aceeaşi popularitate în lume ca micul haiku, şi în ţara noastră sunt autori care scriu acest tip de poeme, se publică în antologii, volume personale ş.a., uneori şi cu alte forme de poezie de sorginte niponă „clasice" sau „derivate"/ izvorâte din acestea (cum, în acest caz, sunt rengay, tanrenga şi kyoka).

Letiţia Iubu este unul dintre aceşti autori, cum, de altfel, sunt şi Emilia Dumitrescu, Luciana Vladimir şi Radu Patrichi (cu care colaborează

pe unele secvenţe din acest volum), care şi-au construit, în timp, un fel al lor de a înţelege şi de a scrie astfel de poeme. În aceste pagini amprenta clasicului dar şi „imaginile" de departe sunt îmbinate cu nuanţe date de trendurile/ modalităţile actuale dar şi cu cele caracteristic creştine şi/ sau româneşti, ale vieţii de pe meleagurile noastre, în care casa părintească, dragostea de părinţi, amintirea lor, „lada de zestre" lăsată nouă de străbuni, cântecele/ poveştile străvechi şi Crăciunul sunt în inima noastră. *Printre colinele verzi* reflectă toate aceste trăsături ale felului de a scrie al Letiţiei Iubu şi colaboratorilor săi.

Structura cărţii (după prefaţă): Tanka, secţiunile: ... mai trece un anotimp, printre colinele verzi, din nou acasă,Kyoka, Tanrenga: Glasul cucului (cu Emilia Dumitrescu), Tanrenga (cu Luciana Vladimir), Seară de iarnă (cu Luciana Vladimir), Tomnatice călătorii (cu Luciana Vladimir), Rengay: După revelion (cu Radu Patrichi), Castanii în floare (cu Radu Patrichi), Câmpia regăsită (cu Radu Patrichi), Adoraţie (cu Emilia Dumitrescu), Floarea recunoştinţei (cu Emilia Dumitrescu). În final sunt datele biografice.

Eugenia Paraschiv, *À la recherche de l'instant/ În căutarea clipei*, ediţie trilingvă franceză, română, japoneză, corectarea în franceză: Amaury Paillé, selectarea haikuurilor în japoneză: Nagata Mitsunori, traducere în japoneză: Mine Mukose şi Chiaki Nakano, Haiku Column, Tokyo, Japonia, Mon Édition, Nîmes, Franţa, 2020, 38 p.

Un volum realizat cu grijă din mai multe puncte de vedere ne trimite Eugenia Paraschiv. Este o ediţie în mare trilingvă, unele poeme, nu multe, fiind însă traduse şi în engleză. Cele 31 de poeme nu sunt împărţite pe vreun ciclu sau după vreun alt criteriu, sunt aşezate pe câte două linii, cu un număr variabil de silabe, Toate însă au după primul vers liniuţa de cezură, unele au kigo („zorii în bătaie clopotelor -/ primul fluture"; „frunze uscate de viţă-de-vie –/ dorul de casă pleacă de aici"), altele nu („călătorie după o stea/ cu blană"; „semilună -/ cîte universuri sunt într-o picătură de apă?"), altele ar putea însemna dublarea acestui element („vară agreabilă -/ sunetul tăierii pepenelui").

Am mai întâlnit acest mod de a scrie haiku mai ales în zona SUA, şi în Japonia, şi în alte locuri, şi mai puţin spre deloc la noi, însă. Aici intrăm din nou în discuţia dintre clasic şi experimental/ modern/ „liber" în haiku, până unde şi cum este permis sau nu să te abaţi de la structura/ regulile clasice sau nu, spiritul haiku, cât anume şi cum poate fi utilizată metafora în acest tip de poem, elementul „paradoxal", folosirea semnelor de punctuaţie ş.a. Nu revenim, cititorii rubricii noastre fiind deja la curent cu aceste discuţii (reamintim, între altele, că ar fi utilă şi recitirea

interviurilor cu Jane Reicchold, Ban'ya Natsuishi ş.a), cu dezbaterile legate de acest mod de a scrie ş.a..

Dar este o realitate că azi s-a ajuns la multe opţiuni în maniera de a scrie haiku (şi asta vedem şi în acest volum), unele în stil „liber", hacho", altele în diverse palete experimentale, uneori linia care „frânge" „limitele" fiind extrem de subţire spre inexistentă. Însă în această carte sunt poeme care „răzbat", ale unei autoare care pare că, abordând în acest fel scrierea poemului de sorginte niponă, ştie ce îşi doreşte, şi căreia aşteptăm să-i vedem viitorii paşi în lumea haiku.

Nicolae Havriliuc, *Haiku*, cuvânt înainte de Nestor Ignat, Editura Verus, Bucureşti, 2002, 56 p.

Bucovineanul Nicolae Havriliuc (cunoscut mai curând prin textele sale despre teatru, piesele de teatru, proza sau teza sa de doctorat despre Mircea Streinul) ne-a surprins cu o carte, o încercare a sa de a se apropia de universul liricii de sorginte niponă, în speţă de haiku. Dintru început să spunem că, aidoma lui Traian Chelariu, alt bucovinean, un nume cunoscut în domeniu prin antologia sa despre care am scris şi în această rubrică, şi în alte locuri, şi Nicolae Havriliuc pune accent pe aspectul formal, cunoscutul 5-7-5, şi mai puţin pe altele (kigo, kireji ş.a.). „Graniţele/ limitele" de toate felurile din haiku au fost mult forţate în ultima vreme, din multiple perspective, fie ele formale sau aflate sub semnul experimentului. La Nicolae Havriliuc nu este vorba despre experiment, ci mai curând despre o dorinţă de apropiere de formula clasică a acestui tip de poem, însă cu apăsarea generoasă pe metaforă, în spiritul poeziei „occidentale" mai curând.

Reţinem sensibilitatea, dorinţa sa de a cultiva acest tip de poem, într-o tradiţie „inaugurată" pe meleagurile de unde vine şi de nume ca Traian Chelariu, despre care am amintit deja, prin acea cunoscută antologie, şi semnalăm acest fapt ca atare.

Vasile Fluturel, *Flash-uri din arena vieţii*, prefaţă (*Vasile Fluturel sau existenţa ca sfâşiere orfice*) de Daniel Corbu, Princeps Multimedia, Iaşi, 2018, 106 p.

Semnalăm la „Biblioteca haiku" această carte de versuri a autorului ieşean şi pentru că Vasile Fluturel a publicat şi volume de lirică de sorginte niponă (*Târziu de noiembrie*, 1999, *Simple*, 2005, care conţine atât haiku cât şi poeme într-un vers ş.a.). Şi în acest volum are un „haiku întârziat", dar şi o secţiune de poeme într-un vers (*În împărăţia Lunii*), nu tocmai după modelul pillatian, titlurile fiind mai lungi, scrise cu acelaşi tip de

caracter ca şi rândul următor, ceea ce le-ar conferi un aspect apropiat şi de al unui distih, dacă nu ar exista şi o aşezare anume.

Încheiem succinta semnalare cu un astfel de poem, şi cu titlu de exemplu: „Din senin venise ploaia, noi ne bucuram nespus".

Vasi Cojocaru-Vulcan, *Pe calea răsăritului*, versuri nipone, prefaţă (*Prezentul lui ACUM şi AICI în poetica niponă scrisă de Vasi Cojocaru-Vulcan*) de Florica Păţan, Argumente şi note: Daniela Sorina Ciurariu, Radu Ilarion Munteanu, Emilia Poenaru Moldovan, 2018, 116 p.; *Rugăciunile frunzei*, poezii, 2020, 86 p., Editura Colorama, Cluj-Napoca

În aceste trei volume autorul a adunat diverse tipuri de poezie de sorginte niponă: haiku, gogyohka, tanka, sedoka, katauta, senryu, haiku liber, dar şi, cum este cazul în *Coliba mea de ceamur* – pe care o vom prezenta la „Biblioteca de poezie – , versuri „occidentale", pentru că suntem la „Biblioteca haiku". Aşadar, despre *Coliba mea de ceamur*, spunem doar că vădeşte un autor cu posibilităţi, şi pe care îl aşteptăm cu un eventual viitor volum.

În ce priveşte *Pe calea răsăritului* şi *Rugăciunile frunzei* sunt multe de spus. Începem cu felul în care introduc elementele locale, fie ele topografice sau cutumiare/ care ţin de credinţe ori de vocabular ş.a. în acest tip de poeme (un exemplu: La Lainici/ Toţi munţii aceia falnici/ prăbuşindu-se peste mine, păcătosul,/ iar ruga mea luată şi dusă de Jiu."; „casa de chirpici –/ pe zidul proaspăt spoit/ icoane străvechi"), între altele care ţin de meleaguri mai depărtate, fie ele nipone sau de oriunde altundeva („traversând podul/ un fluture ezitant –/ frumoasa Kiku"; „noaptea pe baltă –/ cu prora barcazului/ spintecând luna"; sau pe un alt palier: „vara cu tine –/ mult vin multă iubire/ şi rubayate"). Ce sunt şi cum sunt scrise aceste forme de poezie de sorginte niponă cititorii noştri au urmărit deja istoricul, „regulile" şi alte detalii în rubrica noastră, astfel că ne vom referi doar la cum scrie autorul aici.

Din punct de vedere tehnic, autorul are cunoştinţe despre genurile practicate, abordează o paletă formală largă, deşi dă senzaţia, prin gruparea, de pildă, a unor poeme pe care le numeşte „haiku, senryu sau haiku liber", ori că doreşte să lase mai laxă bariera dintre aceste genuri, ori că nu este, cel puţin în unele cazuri, sigur cu totul de ce ar vrea să fie, în final, un text sau altul. Dar, la rigoare, tematica/ atmosfera fiecărui tip în parte pare să tindă către „clasic" (katauta – poem de dragoste, haiku – preponderent legătura cu natura ş.a.), poate şi formal, deşi mai găsim şi „abateri" (un exemplu cu mai multe de discutat, de la folosirea semnelor de punctuaţie la alte elemente, dar, fiind în secţiunea cu „haiku liber"...: „bate, vântule, bate!/ nu lăsa această frunză/ s-atingă pământul").

Una peste alta o primă întâlnire de bun augur cu poezia lui Vasi Cojocaru-Vulcan, şi în cazul liricii de sorginte niponă.

Ioana Bud, *Petale şi spini*, Editura Vif, Constanţa, 2016, 76 p.

Cu subtitlul „Haiku de azi şi de ieri – atelier", ne spune autoarea dintru început, cartea (apărută şi ca urmare a apartenenţei Ioanei Bud la un grup intitulat chiar astfel – *haiku de azi…* - înfiinţat şi îndrumat, din ce înţeleg acum, de Daniela Zglibutiu) este structurată în două capitole, *Eseuri* şi *De pe pagini… adunate*. Primul cuprinde 21 de eseuri în care autoarea comentează tot atâtea texte haiku semnate de diverşi autori care fac parte din grupul amintit, iar cel de-al doilea „o rememorare" a unor discuţii din „atelier".

Ca idee acest tip de grup poate aduce un câştig creatorilor de lirică niponă, în timp, în măsura în care atenţia pentru aspectele necesare apropierii de haiku, de lirica de sorginte niponă în general (dar şi de civilizaţia/ cultura din care provine) vor fi avute în vedere cu discernământ (de la însuşirea elementelor care ţin de limbă, a terminologiei specifice, literaturii de specialitate de la noi şi din alte ţări ş.a.), funcţie şi de autorii aleşi, de propriul nivel de cunoaştere în domeniu, drum pe care, din ce citesc, s-au făcut, în cazul de faţă, unii paşi.

De aici încolo, fiecare poate avea propria imagine despre ce îi trezeşte în suflet sau în minte un poem sau altul, şi, în timp, îi poate îmbunătăţi chiar percepţia/ realizarea propriilor texte. Un demers altruist, care conţine şi pagini cu idei interesante, dar şi multe căutări.

Alte cărţi ale autorilor de haiku

Maria Tirenescu, *De mână cu tata*, StudIS, Iaşi, 2018, 192 p., *Ieşind din tipare*, Editura StudIS, Iaşi, 2020, 130 p.,

Două cărţi autobiografice, care se leagă, după cum spune şi în Argumentul celei de-a doua (*Ieşind din tipare*), şi în care citim despre copilăria mariei Tirenesc, dspre diverse întâmplări din viaţa sa, din perioada în care era „de mână cu tata", învăţătorul Dumitru Grad, şi cu mama, învăţătoarea Maria badea, devenită Maria Grad după căsătorie.

Sunt amintiri de tot felul, de la vremurile de după război, când în ţara noastră viaţa nu era deloc uşoară, dar familia, frumuseţea locurilor, şi bucuriile pe care oamenii ştiau să şi le facă acopereau în ochii copilei imaginea lumii exterioare aşa cum era, până către anii 1960, mai precis în 1963. *De mână cu tata* se termină când autoarea cărţii ajunge în clasa a opta. *Ieşind din tipare* începe în 1963, şi se sfârşeşte la începutul studenţiei Mariei Tirenescu.

Citim despre oameni, locuri, întâmplări de tot felul din viaţa Mariei Tirenescu, povestite cu evidentă şi firească emoţie, nostalgie, şi, după cum a pornit cu aceste două volume, probabil are în vedere şi continuarea lor cu alte amintiri. Deocamdată le semnalăm cititorilor „Bibliotecii haiku" pe acestea.

Arşaluis Sarchisian Gurău, *Interpretări literare şi miscellanea*, Editura Ararat, Bucureşti, 2019, 254 p.

Cu Arşaluis Sarchisian Gurău am colaborat la diverse proiecte legate de istoria/ cultura/ civilizaţia armeană şi viaţa comunităţii armene de la noi, din România. de altfel, şi această carte cuprinde texte în mare parte cam pe aceleaşi teme, dar şi legate de evenimente culturale/ viaţa dobrogeană în ansamblu. Astfel, volumul are secţiunile: *Cronici, comentarii, analize, note, Eseuri, prezentări, Evenimente, Schiţe de portret, Interviuri, Dedicaţii. Improvizaţii cu ocazia unor lansări de carte*. Unele din textele din carte fac referire la/ sunt despre autori de lirică niponă de la noi, mai ales din Dobrogea, evenimente conexe ş.a., motiv pentru care semnalăm această carte la *Biblioteca haiku*. Astfel, în afară de majoritatea textelor care vorbesc, cu detalii interesante, despre viaţa armenilor, personaje din comunitate, activitatea autoarei ş.a., citim despre cărţile/ activitatea Laurei Văceanu, Alexandre Flora Munteanu, Mihaelei Cojocaru, Anei Ruse ş.a. sau un text ca: Subiectiv despre genul scurt: haiku şi haibun (Expunere la simpozionul de haiku de la Constanţa din noiembrie 2019).

Aşadar, semnalăm această carte semnată de Arşaluis Sarchisian Gurău, membru al comunităţii armene, atentă şi la activităţile confraţilor din Societatea de Haiku din Constanţa.

Ion Scarlat, *La Midia/ In Midia*, Editura Next Book, ediţie bilingvă română-engleză, versiunea engleză şi prefaţă: Alexandra Flora Munteanu, texte de încheiere (Ion Scarlat, *Poezia, o a treia dimensiune*): de Daniela Varvara, Constanţa, 2019, 136 p

Am primit cartea din partea colegilor de la Societatea de Haiku din Constanţa, probabil dat fiind că versiunea engleză aparţine Alexandrei Flora Munteanu şi autorul (cunoscut cantautor în urbea tomitană) este un apropiat al cercului creatorilor de lirică de sorginte niponă.

Este al doilea volum, al doilea popas mai aşezat al său în regatul poeziei. Aici, într-un limbaj sincer, cu destule căutări, chiar naivităţi dar pline de sinceritate, autorul vorbeşte despre meleagurile natale, despre iubire, despre singurătate, părăsire, pierderi în viaţă şi durerea din inimă („Acum când pentru tine nu mai exist/ semeni tot mai mult cu o gară/

unde preț de o clipă bărbați se pregătesc/ de o călătorie prin viața ta"), dar și bucuria de a trăi, de a naviga și pe mările vieții, și pe ale sufletului ș.a.

Sunt semne care ne îndeamnă să așteptăm să vedem cum va fi mai departe drumul lui Ion Scarlat, și încheiem cu o strofă din poemul care dă titlul volumului: „Aici, de atâta lumină/ Plutește sărbătoarea în aerul vibrat/ de cântecul nesfârșit/ al întinderii de ape.// Pescărușii desenează cercuri largi/ să poată cânta în voie/ o legendă despre un pescar și o barcă/ iar eu pot visa nestingherit/ călătorii abia începute/ prin albastrul care mă inundă".

Fumiko Enachi, *Măștile*, roman, traducere din japoneză și note de Angela Hondru, coperta de Angela Rotaru, Editura Humanitas fiction, București, 2007, 202 p.

Câteva note, pe scurt (detaliat am scris în „Convorbiri literare"), despre un roman cu multe referiri și la poezia clasică japoneză, la măști și la piesele Nō, dar mai ales la un episod din *Genji monogatari*, al posedării doamnei Aoi, soția lui Genji, de către una dintre amantele sale, doamna Rokujō, care a lăsat urme și în societatea, și mai ales în literatura, în dramaturgia, cinematografia japoneză și nu numai.

Cartea este împărțită în trei părți, fiecare purtând numele unei măști din teatrul Nō: *Ryō no Onna, Masugami* și *Fukai*. Încă din prima întâlnind un grup de personaje educate, culte, legate într-un mod mai mult sau mai puțin, după caz, și prin conexiunile/ afinitățile/ animozitățile dintre ele, dar și prin interesul pentru literatura perioadei Heian și în mod special cea legată de posedarea de către spirite. Între personaje (cu totul nu sunt doar câteva, spre deosebire de *Genji*) se creează variante de triunghiuri. Totul se desfășoară aidoma unui vechi concept artistic japonez, jo-ha-kyu (originat în *gagaku* – ajuns în Japonia cu budismul, din China -*, muzica* elegantă de la Curte, cu începere de undeva de prin secolul al șaptelea, aplicabil în varii domenii în Japonia, de la artele marțiale la ceremonia ceaiului, poezie, teatru, literatură în general ș.a.), conform cărora lucrurile încep agale, ca în secțiunea *Ryō no Onna*, apoi capătă viteză, ca în *Masugami*, pentru a se termina brusc, cum se sfârșesc și secțiunea *Fukai* și cartea.

Amintim aici această carte și pentru că este a unei autoare japoneze, și pentru referințele la temple, la posedare, la *Genji monogatari*, literatura din perioada Heian, forme de poezie, teatrul Nō și, evident, la măști.

POEZIE STRĂINĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ
POEZIE FRANCOFONĂ

Matthias VINCENOT

(Franţa)

Deşi tînăr (s-a născut pe 27 ianuarie 1981), Matthias Vincenot are o activitate literară, culturală şi ştiinţifică atît de susţinută, de bogată şi de frumoasă, că o ilustrativă şi coerentă trecere în revistă a acesteia, oricît de succintă ar fi, ar epuiza spaţiul tipografic de care dispune o revistă culturală. Mă limitez, aşadar, la doar cîteva linii de forţă în care s-a impus în chip magistral. Matthias Vincenot s-a născut poet, a devenit „Docteur ès Lettres", „Chevalier des Arts et des Lettres", societar al Academiei Charles Cross, dar şi director al colecţiei *Poésie en poche* la éditions du Mont-Ailé şi director al colecţiei *Voix d'aujourd'hui* la éditions D'Ici et D'AilleurS.

Profesor (ţine cursurile de civilizaţie franceză organizate de Sorbona), preşedinte al Asociaţiei „Poésie et Chanson Sorbonne", fondator, organizator şi director artistic al Festivalului *Déc*OUVRIR, director artistic al concursului international de poezie în limba franceză *Poésie en liberté* , creator al unor importante premii (între acestea, *Le Prix Georges Moustaki* şi *Le Prix de poésie Léon-Paul Fargue*), autor a 17 volume de poeme, critic literar şi muzical, acest tînăr care abia a împlinit 40 de ani este cu adevărat „omul-orchestră" al vieţii culturale din partea de lume în care i-a fost dat să trăiască.

Chiar în prima lună a acestui an a editat lucrarea *Chroniques des temps* (éd. de Passy, prefaţă de Jean-Pierre Jouyet), ce adună cronicile pe care, sub titlul generic «Le mot et la note», le-a publicat în revista culturală *FrancoFans* între octombrie 2015 şi decembrie 2020, iar în urmă cu şase luni, în octombrie 2020, i-a apărut cea mai recentă culegere de poeme *Une éternité provisoire* (editura Unicité, colecţia „Le Vrai Lieu"), din care traducem grupajul pe care-l propunem cititorilor revistei *POEZIA*. Din impresionanta sa listă bibliografică (în care se includ volume de poeme, de eseuri, antologii, CD-uri) amintesc doar cele 17 culegeri de versuri (*Un autre ailleurs*, Lettres du Monde, 1998; *Un détour vers le rêve*, Lettres du Monde, 1998; *Funambule*, Lettres du Monde, 1999; *La vie, en fait...*, Lettres du Monde, 2000; *Escapades* (prefaţă de Pierre Béarn, postfaţă de Jean Laugier), Lettres du Monde, 2002; *A un océan* (prefaţă de Geneviève Moll), Aumage éditions, 2002; *Le bonheur, rappelle–toi...* (prefaţă de Pierre Brunel), La Passe du Vent, 2004; *La vie, le vent*, Lanore, 2006; *La discordance des temps* (postfaţă de Giovanni Dotoli), Le Temps des Cerises, 2009; *L'Âge de mes désirs*, livre-CD cu 39 poeme rostite şi cîntate de 41 de artişti, Le Temps des Cerises, colecţia le Merle Moqueur, 2011; *Le Juste nécessaire, poèmes inédits, introuvables et retrouvés*, ediţie bilingvă franceză-italiană, éditrice APES/ éditions Bérénice, 2012; *Les années aperçues,* Lanore, 2012; *Les choses qui changent*, cu des fotografii de Pascal şi Nicolas Rabot, Mines de rien, 2013; *Génération deux mille quoi*, Fortuna, 2015; *J'ai vingt ans*, Fortuna, 2018; *Une éternité provisoire*, Unicité, coll. Le Vrai Lieu, 2020) şi volumul de eseuri publicat în 2014 la Editura L'Amandier, *Le mot et la note, poésie et chanson, un cousinage*

compliqué. Pe acesta din urmă îl amintesc poate şi datorită faptului că e însoţit de o prefaţă semnată de faimosul compozitor şi cîntăreţ Georges Moustaki.

UN VIS ÎN MINE
Port în mine un vis despre care nu voi spune nimic
Nu sunt singurul care se minunează de vise
Cînd nimeni nu le crede
Ele trec drumul, curăţindu-l
Totul pare degajat
Orizontul, cu greu, tot orizont rămîne
Existenţa, fără îndoială, din asta se naşte
Ceea ce facem cu ea
O datorăm viselor care nu servesc la nimic
Decît să deschidă drumul

PENTRU O ARIE DE CHITARĂ...
Pentru o arie de chitară
Cîntată sub lună
Aş mătura spuma
Care închide şi separă
Aş schimba imitaţia
Unui rebel de carton
Cu un vechi cîntec rock
Şi cîteva iluzii
M-aş răzvrăti
La scoarţa ceţii
Pentru un prieten credincios
Şi două sau trei cîntece

7
E o clipă ce se înveşniceşte
E o poveste, dar e
Aproape nimic în comparaţie cu durerile lumii
Anul acesta aşezat
Între corpurile noastre
Cum se stinge în mod vizibil
Tot ce a fost sensibil înainte
Iubirea a tăcut fără să ştie
Hazardul să fie
Cel care pune dragostea în poveşti

E ceea ce se crede şi mai este
Set şi meci, nemaifuncţionînd
Anul acesta aşezat
Între cuvintele noastre
Care ne spuneau că ne vom iubi
A fost un vis, în imensitatea lumii
Dar un an e destul ca să transforme atmosferele
Şi parfumul aerului
În ciuda acestui an am fost noi
De ieri pînă mîine orice s-ar întîmpla

ÎNTR-UN GLOB CU ZĂPADĂ
Ne vom refugia într-un glob cu zăpadă
Uneori asta face bine
Cînd lumea este mică
Vom renunţa la pudorile noastre solitare
Uşurîndu-ne vieţile
Împreună şi pe nimic
Vreau fericirea, dacă este doar la acest preţ
În globul nostru cu zăpadă
Ne va plăcea iarna
Care nu ne înfrigurează
Şi nu face nici un zgomot
Ne vom refugia într-un glob cu zăpadă
Agitîndu-ne visele
Dar şi crezînd în ele
Şi vom decola cu uşurinţă de pe Pămînt
Savurînd noaptea
Iluzia va fi scurtă
Aproape de Turnul Eiffel, cînd copilăria este aici
În globul nostru cu zăpadă
Ne va plăcea iarna
Care nu ne înfrigurează
Şi nu face nici un zgomot
Şi ne vom cuibări în acest glob cu zăpadă
Foarte aproape de Moulin Rouge
„Inimi sfinţite”[1] şi noi
Prin faptul de a ne fi lăsat luaţi de viaţa
Ce cunoaşte misterul

[1] aluzie la Biserica „Sacré Cœur” aflată în apropiere de Moulin Rouge

Universului care se mișcă
Pe care-l strîngem în mînă pentru a-l părăsi fără zgomot

DACĂ NE DESPĂRȚIM
Ne vom despărți
Pentru a nu ne stinge
Nu doar pentru a ne îmbrățișa
E hotărît deja

Ne vom asuma
Interpretări
Ale comportamentelor noastre
Dar vom evita
Murdărirea trecutului
Prin izbucnirile noastre
Ne vom despărți
Pentru atîtea patimi triste
Și aproape fără motiv
Dar să rămînem optimiști
Ne vom cruța
De nedreptățile murdare
Cuvinte care merg dincolo de noi
Care dăunează, care distrug
Tot ceea ce am iubit
Ne vom despărți
Într-o zi atît de liniștită
Căreia nu-i pasă de noi
Că ne vom cruța
Revărsarea inimilor
În lacrimile de pe obrajii noștri
Pentru orbii din jur
În orașul prădător
Atît de asemănător cu alte zeci de mii

Ne vom despărți
Pentru fleacuri
Ca atîtea alte despărțiri

UMBRELE NOASTRE CARE SE POTRIVESC...
Umbrele noastre care se potrivesc
Și țărmul în depărtare

Viaţa noastră pe şase corzi
Pe care ne-o cîntă acest copil
Puterea elanului
Începuturilor aprinse
Tot ceea ce lăsăm în urmă
Pentru un cuvînt şoptit
Şi această zi însorită
Ca un clişeu martor
O căpiţă de fîn
Ţara Minunilor
Banalul care vrăjeşte
Şi ceea ce ne străbate
Pe măsură ce plecăm
Dintr-un cotidian ce răneşte
La marginea drumului
Fără a şti încă nimic
Din tainele zorilor
Nici din cele ale văzduhului de mîine
Indiferent dacă durează sau nu
Este etern
Vei vedea

REŞEDINŢE-FLORI
Florile nu sunt decît în denumirile
Înşelător de simpatice
Ale acestor reşedinţe prea palide
Care miros a ceară de parchet
Vocea ascuţită pentru a le vorbi celor care vegetează
Departe de lumea din care nu le rămîne
Decît televiziunea pentru a o reflecta vag
Trebuie să ciuguleşti ca orătăniile
Şi ca prizonierii
La ora 18, abia trecută
Pentru a-ţi găsi ocupaţie, pentru a te baza pe viaţa interioară
Pentru a-ţi imagina un alt altundeva
Şi pentru a spera că timpul trece ceva mai lent
Înainte, ei se simţeau, se ştiau în viaţă
Aici orizontul este noaptea care îi va cuprinde
Care începe deja
Dacă trupul suferă, inima e teafără
Şi sîngerează de moarte

Uneori ei se întreabă dacă sunt cu adevărat acolo
Cînd în vocile artificiale, înşelător de vesele
Ei percep oboseala mecanică
A angajaţilor reşedinţei-floare
În liniştea finală
A părăsirilor mai mult sau mai puţin obligatorii

NU SUNTEM AICI CA SĂ NE VIRUSĂM[1]
Nu suntem aici ca să ne virusăm
Ci pentru una sau două beri, vă rugăm
Pentru puțină banalitate suspendată
Soarele și fețele deodată s-a zis cu ele
Pentru că se schimbă, se schimbă
Cînd toată lumea trebuie să rămînă acasă
Dar asta-i face rău Republicii
Așa cum o știm
Nu trebuie să ne mai atingem
Să ne mai sărutăm, să ne mai împreunăm, să ne mai mîngîiem
Pentru a păstra sănătatea publică
Să nu mai vorbim de prea aproape
Cu excepția situațiilor de urgență atomică
Doar așa vom fi salvați
Atenţie la atacurile de panică
La sosirile depresiilor frontale
Ca și la catastrofele conjugale
Învățăm cîteva cuvinte: izolare, clorochină
Spunem nu, apoi da, și apoi nu
Și chiar am încercat astragalus
Am cunoscut chipuri noi
Véran, Raoult, Salomon
Paradă televizată, o primăvară plină de imagini
Timpul nu trece repede, dovadă
Am văzut albind barba lui Edouard Philippe
Care spune da, care spune nu, care spune „Nu se știe”
Ceea ce era inutil în martie
Devine indispensabil
Rămîneți acasă, dar mergeți la vot
Într-un film am face glume despre asta
Dar totul e de o tristeţe incredibilă

[1] Trimitere la un poem/ cîntec de Boris Vian

Vom veni la petrecere prieteni
Dar ceva mai tîrziu
Motivul este foarte simplu, nu am vrea să murim
Dar în curînd vom prinde viaţă
Vom bea beri, dar poate mascaţi
Nu suntem aici ca să ne virusăm

Prezentări şi traduceri: **Valeriu STANCU**

Jordi VIRALLONGA

(Spania)

Jordi Virallonga (Barcelona, 1955) este profesor universitar de literatură spaniolă la Universitatea din Barcelona şi preşedintele Aulei de Poezie, chiar de la fondarea acesteia în anul 1989.

Între cele mai recente cărţi ale sale de poezie se evidenţiază: *Perímetro de un día*, cu un prolog de José Agustín Goytisolo; *Crónicas de usura* – Premio Ciudad de Irún*, 1996*; *Todo parece indicar* – Premio Valencia, Alfonso el Magnànimo, 2003; *Hace triste*, cu un prolog de Antonio Gamoneda; *Por si no puedes*, cu un prolog de José Hierro, La cabra editores, México, 2010.

A fost publicat în multe antologii de poezie spaniolă. A fost tradus în arabă, turcă, portugheză, italiană, franceză, macedoneană şi daneză. A tradus cărţi semnate de poeţi portughezi, francezi, italieni şi catalani. A publicat antologia SOL DE SAL în care reuneşte 20 de poeţi catalani din ultimul sfert al secolului XX, traduşi în castiliană (spaniolă) în ediţie bilingvă.

Practică şi critica literară în ziarele „El periódico", „La Vanguardia" o „El país" şi continuă să publice articole despre literatură şi gîndire în reviste de specialitate.

Între cărţile sale de eseuri sunt de amintit lucrarea *José Agustín Goytisolo, vida y obra* şi ediţiile divulgative de Antonio Machado sau Jorge Manrique.

Am petrecut cu acest prieten clipe de încîntare poetică în Nicaragua, Mexic şi Canada şi sunt fericit pentru bucuria pe care o vor trăi iubitorii de poezie din România şi Republica Moldova cînd se vor întîlni cu el, căci şi-a anunţat prezenţa la cea de a treia ediţie a Festivalului Internaţional EUROPOESIA, ce se va desfăşura în luna septembrie 2018, la Brăila şi Cahul.

DESPRE SPERANŢĂ

Există întîmplări care se explică
printr-o ecuaţie matematică,
străzi care se încrucişează cu o zi
ca nişte cutii fără fructe şi nu mai valorează de-acum
nici un zbucium,

sunt poşete vechi cu strigăte de femei
bărbaţi ce canibalizează ranchiuna
cu versuri proaste, dineuri funebre
şi oferind artizanat amoros.

Cei care au ucis pasiunea
merită cu prisosinţă să moară singuri,
că, după chipul şi asemănarea lor,
nu ne stîrnesc nici un interes,
şi ascultînd ştirile şi bîndu-ne cafeaua
ne amintim că nostalgia este o mistificare,
că progresul împiedică
morţii să învie,
şi că nimic nu ne lasă mai pasivi
decît această inerţie de a crede în speranţă.

UN NUME COMUN
Rămîi printre toate,
redundante ca neînsemnatele dorinţe,
eşti inerţia în traversarea străzilor,
fără alergie şi fără bucurie.

Bunătatea ta obişnuită e suspectă,
opinia ta respectabilă miroase a
memorie anexă
fără îngrădire, nici detaliu.

Pentru a trăi astfel sunt suficiente
o minimă experienţă,
un nume comun care să te răspîndească
în lucrurile pe care le ştii deja.

Nu imaginezi nimic pentru a-i da un titlu.
Sfîrşitul tău este un sfîrşit rău:
ai fost o încruntare gri şi deja presimţi
că existenţa nu se mai bazează pe tine.

TULBURARE
Nu ştiu să scap de tine şi nu-mi place,
merg obosit temîndu-mă încă
confund trupul, locul

cu rîsul tău sau cu un strigăt nefericit.
E deja multă vreme de cînd m-ai părăsit
ca pe un hibrid răsucit la momentul nepotrivit,
cu aroganţa inutilului, pierdut în oraş,
posedată gol blestemată şi distrus.

NOAPTE MEMORABILĂ
Nu trebuie să te simţi atît de distrus,
dacă ai acceptat deja să fii o bună canalie.
Ar fi mai bine să crezi în vreun Dumnezeu
şi în învierea trupului,
sau chiar mai bine, să miroşi şosetele
împăturite pe scaun, să nu-ţi tragi un glonţ în cap
şi să murmuri încetişor, ca atunci,
căci într-o clipită va cădea,
va fi a mea; că deja nu mai este nimic de făcut.

LECŢIE
Timpul vindecă totul, şi învaţă,
dar este greu să-i mulţumesc
pentru tot ceea ce face,
sarcina de a ne aminti de o sută de ori
acele copii în detaliu:
Nu o voi mai face niciodată
Şi nu voi mai comite erori atît de sălbatice.

NUMELE TĂU
Pentru că nu ai fost plecat
să găseşti un trup
pe străzi şi printre maşini.

Ce răsunătoare cerşetorie!
– a spus-o Salinas –,
să trăieşti în pronume.

IAR ACUM ÎMI EŞTI VIAŢĂ
Nici măcar nu mi-ai spus numele tău,
nu ştiu cine dintre noi doi
a spus ceva, a făcut ceva;
faci parte din fiinţele de pe stradă,
dintr-un alt om, din efortul de a merge.

Nu știu aproape nimic despre tine
și totuși acum îmi ești viață.

Prezentări și traduceri: **Valeriu STANCU**

Josep MARIA SALA-VALLDAURA

(Spania)

Pe scriitorul spaniol de expresie catalană Josep Maria Sala-Valldaura (n. 1947) l-am mai prezentat cititorilor de limbă română în urmă cu cîțiva ani. Ba unii dintre ei au avut chiar prilejul de a-l cunoaște în carne și oase, întrucît în vara anului 2008 mi-a fost oaspete la Iași. Împreună cu soția sa, traducătoarea franceză Nathalie Bittoun-Debruyne, poetul Pep Valldaura a fost creatorul cu care am deschis proiectul «scriitori străini, oaspeții ai creatorilor ieșeni». Ulterior, acestora li s-au alăturat în program poeții Hugues Labrusse, Philippe Delaveau, Bruno Doucey, Guy Allix (Franța), Serge Basso de March (Luxemburg), Willem M. Roggeman (Belgia), Nuno Judice (Portugalia), Stefaan van den Bremt (Olanda), Claudio Pozzani, Dante Maffia, Marco Onofrio (Italia), Dražen Katunaric (Croația), Mohamed Salmawy (Egipt), Andras Petőcz (Ungaria), Luis Armenta Malpica (Mexic), Abdoulaye Fodé Ndione (Senegal) și mulți, mulți alții. Fiind și profesori universitari în Spania, cei doi soți au fost și oaspeți ai Facultății de Litere (catedra de „spaniolă") a Universității Alexandru Ioan Cuza, ai Bibliotecii Județene „Gh Asachi", iar în 2017, creatorul catalan a fost invitat al celei de a IV-a ediții a Festivalului Internațional „Poezia la Iași".

Eu l-am cunoscut în toamna anului 2007, în Canada, la Festivalul Internațional de Poezie de la Trois-Rivières și, impresionat de tulburătoarea sa poezie, am tradus cîteva poeme dintr-o *Antologie* în limba franceză, realizată de Nathalie Bittoun. Cum însă, între timp, i-a apărut volumul de poeme în limba catalană, *Daltabaix* (Pagès editors, Lleida, 2012, sub îngrijirea lui Xavier García și cu un prolog de Marie-Claire Zimmermann), am considerat oportun să urmăresc, împreună cu cititorii români de poezie, evoluția lirică a acestui creator, traducîndu-i și publicîndu-i consistente grupaje lirice în reviste literare din România.

Doctor în filologie romană al Universității din Barcelona, Josep Maria Sala-Valdaura a fost profesor de literatură spaniolă la universitatea din Lleida. Este și critic literar, iar romanul său *A la vora del pou* (1989) a primit premiul Joanot Martorell. În calitate de traducător, a dăruit limbii catalane opere semnate de David Hume, Jean-Jacques Rousseau, Guy de Maupassant, Jules Verne și Julien Gracq.

Ca poet, a publicat volumele : *Mitoclàstia* (1975), *Tot extrem voler* (1977), *Camp d'esvorancs* (1980), *Reixes d'aigua* (1982), *Gual de camins* (1985), *En aquest dau del foc* (Premiul criticii Cavall verd, 1987), *Ets arrel d'ala i de vol* (1991), *Passeig de*

dins (1992), *Seqüències i mòbils* (1998), *Cardiopatia* (1999), *El cigne cec* (2005) şi *Vidre fumat* (Premiul Parc Taulí, 2005).

Din motive de sănătate, în ultimii ani a renunţat la activitatea universitară, spre a se dedica în exclusivitate scrisului.

EXPOZIŢIE

Străin, tu, de tine însuţi.
Glaucom, pată, lene obişnuită,
atrofie vitală.
Cu viruşii care ronţăie anii
creînd drumuri şi uitare prin vene.
Dezorientat, fără refugiu, tu,
supus intemperiilor vremii.

Emigrant, tu, din tine însuţi.
Glosolalie, amintiri şi cuvinte extirpate
în frigul implacabil al regretelor.
Cu teama care bate în zborul spre vid,
naufragiu fără timonă şi fără cîrmaci.
Dezorientat, fără refugiu, tu,
supus vitregiilor spaţiului.

(Fără cuib, fără voce, fără cămin, fără zile.
Moştenitori ai tuturor sărăciilor, ai tuturor privaţiunilor.)

(Surghiunuri,
ecouri,
răvăşiri.)

EXIL ÎN ŢARA TIMPULUI

Încerci să ocupi spaţiul
timpului care se scurge
prin versuri ce fărîmiţează lunga proză
a vieţii tale,
şi palpează cu mîinile tale golurile lăsate în fiecare literă.
Umpli cavităţile cu cuvintele
care rămîn, ca spuma unei mări ce se retrage,
şi vocea devine umbra unei lumini pîlpîitoare.

Frunzele persistente ale unui arbore caduc,
păsări ale vîntului hoinărind prin ramuri

– elegii, psalmi, rugăciuni, exorcisme... –,
din seva strigătelor în tăcere,
faci o coajă,
o piele:
un poem.

ARRABASSADA
I

Pe leagănul non-existenţei
această mînă amputată.
Cu buzele ei smulse,
Catalonia.
Cu gura sa ştirbă,
Spania.

II
creaturi
tăcerea surghiunită
creaturi
şi neantul anihilat
creaturi
purtînd umbrelă
urlete izolate
în roiurile care încing
Marea Matriţă
se îmbulzesc
oh Sfîntă Mamă a Comerţului
Afurisită Curvă a Banului!
se grăbesc maşinal
creaturi
creaturi
creaturi purtînd umbrelă.

III (**TIBI DABO...**)
Iată tot ce îţi voi da,
mistreţ care soseşti prin arături,
dacă te prosterni şi adori porcul domestic:
puterea arginţilor: gloria acestor împărăţii.

EXPLICAŢIE
Uşa trebuie să rămînă închisă.

Păsările din sala de baie nu ştiu să zboare.
Găinaţ pe porţelanuri.
Păsările se leagănă şi ciugulesc,
se enervează şi ţopăie, ici şi colo.
Nu ştiu să zboare.
Cîrîie, murdăresc, mişună.
Nu, nu ştiu.

PELICANUL ÎNTRE BERZELE SEDENTARE
„Dincolo de această regiune plată, rece şi izolată,
te simţi mai singur?, acolo e mai frig?
De unde-mi vine această lene de a zbura?,
de a observa meandrele indolente ale rîurilor,
şi toate aceste acoperişuri, şi toate aceste drumuri?”,
întreabă tăcut pelicanul,
cu buzunarul gol al guşei sale înălţat spre cer,
strajă mereu surprinsă de jocurile norilor,
de neîncetata procesiune a maşinilor.

OFELIILE I
Ele nu suportă nici limitele trupului, nici
cuvintele urîte, loviturile sau artificiile pielii.
Şi ofeliile se ascund sub nuferii
cărţilor.
Ele nu respiră decît atunci cînd ploaia
picură pe frunzele de lotus dintr-o poveste
chinezească.
Ele ştiu să enumere toate nuanţele de verde
ale heleşteului.
Şi desenează pe ele clar-obscururi,
şi penumbre.
Iar cu degetele parcurg venele
apei irizate.

Prezentări şi traduceri: **Valeriu STANCU**

Serge BASSO DE MARCH

(Luxemburg)

Fiu de emigranţi italieni, s-a născut în 1960 la Verdun, Franţa, simbol al uneia dintre cele mai mari bătălii din Primul Război Mondial. Este, cum el însuşi spune, „director (mult) al cunoscutului Centru Cultural Alternativ Kulturfabrik din Esch-sur-Alzette, situat în Luxemburg, dar este, de asemenea (puţin), poet şi dramaturg".

Între altele, a publicat trei volume de poezie (*Contre-marges* (2006), *L'envers du sable* (éditions PHI, 2008) e *Diable, poète, funambule et autres objets bizarres* **(**éditions Estuaires, 2010)), o carte de cronici *Petites chroniques de la vie qu'il fait* (éditions PHI, 2014) şi una de aforisme *Les concombres n'ont jamais lu Nietzsche* (Cactus inébranlable éditions, 2017). E şi autor a două piese de teatru : *Les dimanches de Farine*, pusă în scenă în Luxemburg, Franţa, Belgia în 2009 şi 2010, şi *C'est le printemps il fait beau, les oiseaux chantent, les arbres bourgeonnent et il est tombé du 3ème étage***.**

Texte de Serge Basso de March au apărut în diverse reviste din Belgia, Canada, Franţa, Italia, Luxemburg, România etc. A creat împreună cu Jean Portante revista «transkrit», al cărei director este. E tradus în arabă, catalană, spaniolă, italiană, luxemburgheză, română. În septembrie 2016 a primit Trofeul Festivalului Internaţional EUROPOESIA (Brăila – România/ Cahul – Republica Moldova).

Editura ieşeană CRONEDIT i-a publicat, în modesta mea traducere, două volume de versuri: *Contra-limite* (2011) şi *Retraversarea nisipului* (2013).

BATISTA

Era o splendidă batistă în carouri, pe dimensiunea răcelilor lui. Tatăl meu o scotea din buzunar cu preţiozitate, o desfăcea cu respect, o privea ca şi cum toate problemele lumii depindeau de aceşti cîţiva centimetri de ţesătură. Nimic altceva nu mai avea importanţă, o apropia de obraz, iar nasul îşi declama eliberarea printr-un asurzitor măcăit.

DOSUL PÎINII

Niciodată pîinea pe masă nu trebuia să fie răsturnată, ca aceea dusă, serile, condamnaţilor. Ea trebuia să-şi arate frumoasa coajă în belşugul miezului revendicat. Tatăl meu veghea la asta. El ştia durerea zilelor care sună a gol şi păstra, ca pe o conjuraţie, această evidenţă învăţată din cea mai îndepărtată tinereţe. Era un obicei pe care eu nu-l înţelegeam. În îmbelşugarea zilnică a meselor asigurate, ea se mînca atît dintr-o parte, cît şi din cealaltă. Chiar şi astăzi o mîncăm şi de pe dos şi de pe faţă, dar fiecare pîine răsturnată mă întoarnă spre cel care cunoştea preţul fiecărei firimituri din lume.

DOGMĂ

Nu exista decît o singură supă adevărată, la îndemîna tuturor : cea cu paste. Toate celelalte nu erau decît uzurpatoare, erezii, defăimări culinare pe care tatăl meu le dispreţuia cu o constanţă de nezdruncinat. Numai supa, în cea mai veritabilă condiţie de *pastitudine,* transcendea farfuria cu adevărul ei. Simţeam, prin certitudinea înghiţiturilor, că dogma era ineluctabilă.

STINDARDELE

Cînd era ziua de spălat, mama plia cada veche de piatră după propria voinţă. Lenjeria suporta mii de ultraje. Ea o lovea, o freca, o răsucea şi-i dădea săpunului avantaje de spumă. Murdăria n-avea scăpare, apa-şi regăsea virtuţile, iar bucătăria mirosea pasiunea săpunoasă. Strateg indispensabil, ea pecetluia cu braţele o uimitoare bătălie pe care nimic nu putea să o întrerupă. Totuşi, uneori, mai hotăra şi cîte un armistiţiu obligatoriu. Îşi ştergea mîinile de vechiul şorţ şi-şi lăsa victimele să se abandoneze încetişor într-o tresărire de bule. Gusta supa, mai punea cîteva lemne pe foc şi relua lupta. După-amiaza, în funcţie de soare, cînd eu treceam în fugă, cu indienii pe urmele mele, frînghia de rufe arbora superbe stindarde.

SINDROMUL CĂLIMĂRII

Aveam sindromul călimării şi degetele mele pătate de cerneală îi erau simptomele. Ea ascundea, sub banala aparenţă a porţelanurilor, rezerve inedite de calcule şi de cuvinte. Copilăria mea se desfăcea puţin pe firul tocului şi, în tăcerea concentrată a dictărilor colective, îmi plăceau aceste scîrţîituri pe care le mărturisea hîrtia. Mă lăsam legănat de resacul cuvintelor albastre care animau pagina. Revendicam actul de a scrie pentru mîngîierea cernelii. Fiecare alineat era blînda presimţire a poemelor ce aveau să vină şi a piscului ce urma să-l ating.

SUB O VECHE BANCĂ DE LEMN

Ei purtau peste lume logica ridurilor. Acestea le marcau chipurile cu zile în care trăieşti cu puţin pentru că nu ai mult. Ochii lor nu uitau certitudinea lacrimilor. Mîinile lor ne ofereau raţiunea inflexibilă a rîsetelor. Aveau fraze venite pe firul zilelor în care tăcerea cîntăreşte fiecare amintire care rămîne. Viitorul se aşeza pe motanul care pleca, iar seara ne spunea dorinţa zilei următoare. Erau diferiţi, deşi împreună şi, totuşi, cît de mult se asemănau. Îi vedeam de departe. Erau doi bătrîni stejari imposibil de doborît. Astăzi, cînd moartea şi-a închis capacul, mi-am culcat copilăria sub o veche bancă de lemn.

FAŢA NISIPULUI…

În adîncul zilelor mele, jocurile voastre au drumuri care mă instalează în trecut. Pe podeaua care scîrţîie, mă ştiu clandestin şi abia înţeleg raţiunile voastre prin uşa închisă. Vă recunosc tăcerile şi vă reînvăţ strigătele. Totul este la unison cu rîsetele voastre mărturisite. Soarele s-a ascuns undeva, pe sub pliurile unei păpuşi, ca să vă asculte gîndurile şi luna pare să-şi mărturisească încuviinţarea. Nimic nu mai este nemişcat în aceste ore suspendate, totul este în această legănare imperceptibilă a timpului. Pînă unde vă veţi aminti?

Prezentări şi traduceri: **Valeriu STANCU**

POEZIE FRANCEZĂ CONTEMPORANĂ

Camille AUBADE

Născută la Paris, la 13 octombrie 1959, Camille Aubade este poetă, eseistă, ziaristă şi cadru universitar. După studii de literatură şi cinematografie la Universitatea Sorbona, Paris III, în anii 1980, se înscrie la cursurile Grupului "Tel Quel", finalizându-le printr-un Doctorat în literatura modernă despre Gérard de Nerval, (*Anamorphoses d'Isis/ Anamorfozele Zeiţei Isis* – considerat de îndrumătoarea sa, Julia Kristeva, „o impresionantă aventură intelectuală şi personală". În anii '90, C. Aubade a făcut carieră în învăţământul superior, predând atât în Universităţile franceze (Paris III, Sorbona Nouă, Paris VI, Dauphine), cât şi în cele străine din Algeria, Egipt, Statele Unite, Iordania. Rezultat al sejururilor sale în Algeria şi Egipt sunt cele şapte volume de poeme închinate Zeiţei Isis (1991), cele despre Ananké, zeiţa fatalităţii (*Ananké ou la Fatalité* – 2000), precum şi volumele *Ivresse d'Égypte* (2003), *Chant d'ivresse en Égypte* (2009), *Lorelei* şi *La Lorelei du Nil* (2012).

Volumele sale de poezie sunt premiate şi traduse în numeroase limbi, în cadrul unor colocvii internaţionale de poezie. Dintre acestea amintim: *Poèmes d'Amboise* (2007), *Poèmes satiriques* (2010), *Le Promeneur du Mont aux vignes* şi *Tabernacle* (2011), *Le Messie en liesse*(2012), *Quatorze chansons* (2016). Actualmente C. Aubade navetează între Paris şi Amboise, fiind fondatoarea Asociaţiei şi a Muzeului "*La Maison des Pages*"(*Casa Pagilor)* lui Charles VII, celebrul post de observaţie din Castelul Amboise, unde se organizează lecturi de poezie cu audienţă internaţională.

Poetă pe cât de renumită, pe atât de discretă, Camille Aubade este o voce inconfundabilă a generaţiei sale, despre care poetul Léopold Sédar Senghor glosează astfel: *"...un imaginar feminin secret, fecund, de neuitat.O uniune dintre Orient şi Occident, dintre dragoste şi solitudine, dintre cultură şi libertate este cântecul său imens şi dezlănţuit".*

În textul de mai jos, prilejuit de incendiul devastator din Catedrala Notre-Dame din Paris, în seara zilei de 15 aprilie 2019, ca şi în întreaga sa creaţie poetică, Camille Aubade se întoarce spre originile mistice ale poeziei, amintindu-ne de simbolismul erotico-mistic al Evului Mediu (sec.XII- XIII), spre un univers de arhetipuri poetice universale, cum sunt figurile emblematice ale miturilor. Duşman declarat al distrugerii oricăror forme de cunoaştere prin cultură şi civilizaţie, poeta pariziană se raportează la "tradiţia ezoterică a continuităţii" – proprie gândirii lui Gérard de Nerval, autorul *Fiicelor Focului* – studiul operei acestuia consacrând-o şi ca cercetătoare. Astfel, Catedrala Notre-Dame din Paris devine un templu *sui-generis* al Zeiţei Isis, dedicat cultului Luminii divine, faţă de care, Fecioara Sfântă, "*Doamna Noastră rămâne mereu în adoraţie"...* [**Constanţa NIŢĂ**]

ELLE DANSE DANS LE BRASIER// EA DANSEAZĂ ÎN JAR
... Doamna Noastră,
Recompensă divină de tandră Frumuseţe -
Notre- Dame este Isis, cea ferm sanctificată

De puritatea Romei, de căldura lui Rio,
Un limbaj interior, delicat ce se impune
La limita vocilor familiare -
Acoperă cu rugăciuni acele crunte rele
Îmbrăcate-n giulgiul viciilor otrăvitoare!

Notre-Dame rămâne-n adoraţie...

...Notre- Dame de Paris cu splendori de geniu
Clopotele tale numără zbuciumul popoarelor,
Bat ora Bataclanului, a lui Charlie,
Ora când Parisul a rezonat la dangătul de clopot al morţii -
Cine se sinucide neştiind să-şi plece fruntea?
Imbecilul limitat, incultul lipsit de mister,
Intrusul mai mult decât inept ce violează şi-apoi se laudă
Pe când vântul zbârceşte uşor fluviul pustiit...

Notre-Dame rămâne-n adoraţie...

Notre- Dame serveşte ca reclamă turiştilor,
Pe când muncile, zgomotul, impozitele sunt apanajul
Fidelilor liniştiţi ai înaltei Corăbii
Ce secole de-a rândul, precum un Phoenix pur,
Reînvie după suferinţa cumplită a tulburărilor.
Colericii mizerabili vor fi uitaţi...
Da! Cei ce-şi arată limbuţia unui pedant ridicol...
Ori, Nemulţumita-şi păstrează spiritul rebel şi pur :
Ea dansează în jar, plantându-şi arcurile stranei
În bălegarul necredincioşilor...

Notre-Dame rămâne-n adoraţie...

Ei trec mai departe. Fără reculegere şi fără evlavie,
Pe când Ea preferă siajul Senei,
Înalta noastră Porumbiţă din norul gros şi senin
Hrănind orele Parisului fără patimă...

Notre-Dame e arsă precum o vrăjitoate...

Ai văzut-o? Suflet fantastic cufundat în sine,
Teluric şi fantastic, având privirea laconică

A eternei Naturi naturante?
Eu nu pot contempla cenuşi...

Trecătorii fotografiază lemnul calcinat – această expansiune,
golemii, frankensteinii şi sufletul arhaic vegetal, teluric,
biotop supravieţuitor meandrelor senzoriale.
M-am dus pe strada Bièvre să-mi reînnoiesc
primele Cuvinte celeste ce-l împodobeau pe Sfântul Saturnin
din Gentilly, unde curg apele Bievrei- acum
poluată de cedincioşii inculţi autori de dezastre
ce incendiază pentru a impune o carte inegalitară.

Ziua e gri. Aerul e glacial. După zece zile,
străzile Insulei Cetăţii se închid pentru maşini.
Înainte, ei făceau lucrări la podul Arhiepiscopiei,
căci noii barbari betonează, se-nţelege,
Ei sunt logic activi...

Cine le-a arătat Arhiepiscopia distrusă la Revoluţie,
arborii pădurii aduşi ca ofrandă păsărilor?
iar Nu idolii venali ai televizoarelor mânjind
cauza copiilor, pe aceşti opozanţi ai Doamnei Noastre,
când a Nu te reproduce este semn de vitalitate?

Când Notre-Dame e arsă precum o vrăjitoare...

Logica violatorilor : a dărâma tot ce e mai mare decât ei!
Până în secolul al XVIII-lea, aurul Indienilor era la Cadix.
Notre- Dame de Cadix înseamnă să Nu mai străluceşti,
Să Nu mai promiţi nimic. Te-nşeli, Cadix! Căci Nu există
Frumuseţe fără un suflet sensibil!

Bruta căutătoare de aur va răscoli până şi morţii!

Ochii incendiatorului se preling de cupiditate.
Pe deasupra deşerturilor tresar omuleţii
Care-şi ronţăie aproapele – pentru ca să Nu mai existe
Cei ale căror măruntaie se-mbracă-n melancolie.

Pe când Notre-Dame e arsă precum o vrăjitoare...

Spiritul inventează Viața, dacă există flacăra strălucitoare,
Ardoarea ancestrală, chemarea viguroasă ce eliberează Timpul -
Marele concasor în care turcoaza profundă strânge aurul cel viu.

Aurul ce ne-aparţine
E Credința ce ne ține –
Nefiinţei contravine!

(PLAINTE pour L'EMBRASEMENT de NOTRE-DAME de PARIS//
CÂNTEC de JALE la INCENDIEREA CATEDRALEI NOTRE-DAME din PARIS (15 aprilie 2019)

QUATORZE CHANSONS// PAISPREZECE CÂNTECE
(2016, fragmente)

Orpheu sacrificat de dinții Menadelor,
Attys dezmembrat, Christos crucificat,
iar tu...
Nu avansați în mareele Lunii pline
unde dansează scânteia
ce adună stelele-n buchetul
deschis între cer şi pământ.

***
Nimeni altul decât Zeița Isis n-ar putea desface,
printr-o puternică magie,
starea ce ne copleşeşte.
Fuziunea. Cine oare-ar vrea să fie sfărâmat?
Nu, nu te-ntrista! Ci bucură-te!
Să ne naştem din nou? Absența ne e de folos.
Să fiu Preoteasa Aşteptării,
Glorie divină umbrită de eternitate...

***
Frumosul meu dafin, tu mi-ai împodobit creştetul,
Tu, Zi aleasă, alungă-mi zilele monotone
şi umple-mi Steaua cu lumina ta!
Eu cresc şi sporesc ca tine.
Tu dorești să bei din fântâna
înconjurată de flori imaginare

ce ne fac să iubim anotimpul cel mort.
Ziua cea aleasă a împreunat lumina ta cu steaua mea
oferindu-ne adevărul ce se risipeşte
precum fantomele unui vis.

***
Primeşte-mi Noaptea, tu, Ecoul meu, Seamănul meu,
ce veghează asupra forţei de atracţie
la Răsăritul sufletelor noastre, la Răsăritul cântecelor noastre,
Tu, cel ce sfidezi stelele Căii Lactee.
Primeşte-mi Bucuria, tu, Stea ce mă-nlănţuie!
Un lan de stele a pălit când ţi-am strigat Numele
în curtea pavată a casei mele cu ziduri de piatră.
Iată, iată, eu scriu iar tu-mi întreţii Flacăra
atât de sus ţinută încât ne va uni şi după Încarnare!

***
Înger rătăcitor sub bolta Cerului,
Speranţa întredeschide Pământul şi-i propagă demnitatea
până la Cunoaşterea Culmilor.
Acolo e Floarea Albă a Adevărului.
Steaua-şi alungă din al său Ochi tenebrele,
şi-l întâmpină pe Străin în infernul său urlător
unde sălăşluiesc schilozii Iubirii :
spiritul se bucură fără a-i aduce vreo ofensă trupului
şi zburdă-ntr-o beţie primăvăratică.

***
Călăuzeşte-mi lira, Epifanie a sufletelor,
spre casa cea cerească,
ridică degetul arătător ce modulează cântul
lui Kneph şi-al lui Isis murmurând la zenitul
sufletului meu deasupra jocului tău de poet.
Înger al viitorului purificat de Strămoşi,
regăseşte-i pe binezicătorii de cuvinte!

***
Îmi părăsesc sălaşul
spre-a mă-ntoarce-ntr- al tău,
la ora când Soarele se-ndepărtează
de-a mea privire.

Îţi înlănţui braţele iubite
cu cea mai mare ardoare,
legănându-ţi surâsul –
acest capăt de cer.

***
Îţi cuprind Nebuniile
pentru a fi în tine şi mai mult
decât în viaţă – în parfumul
cântecului ce ne leagă.
Aripă de Fluture,
mângâie-mi uşa adăpostului meu arzător
unde visez mereu râzând.

***
În Cercul Misterelor,
tu mă-nghiţi iar eu cresc.
Prietene, iată, a venit ceasul
când viaţa mi se umple de Noapte.
Tu, Dragoste supremă!
Proteu al capriciilor mele,
al tău farmec redus la cenuşă
m-a făcut să pălesc.

***
Tu nu vei mai reveni.
Dacă vreodat- o vei face,
alintă-mi dulcea bucurie
ce mă luminează cu-al său aur.
Soarele arzător, unirea perfectă
m-au înarmat fără seamăn:
pentru ca, bucuroasă, Moartea
să-mi facă Lira nemuritoare!

Versiunea în limba română: **Constanţa NIŢĂ**

POEZIE CONTEMPORANĂ DIN SUA

Rebecca COOK

Scrie poezie, proză scurtă, eseuri şi romane. Predă creative writing şi literatură la Universitatea din Tennessee, Chattanooga, TN, SUA. Publică în revistele: „The Georgia Review", „Antioch Review", „New England Review", „Southeast Review", „Sliver of Stone", „Atticus Review", „Wicked Alice", „The Rumpus", „Pank", „The Nervous Breakdown", „Northwest Review", „Southern Humanities Review", „New Orleans Review", „Quarter After Eight", „Wicked Alice", „Barrelhouse, Orchid" and „Midwest Quarterly". A fost nominalizată de două ori la premiul Pushcart, şi declarată în 2012, cîştigătoarea distincţiei "Margaret Bridgman Scholar in Fiction". Eseul ei liric, *Flacăra/Flame*, publicat de către „Southeast Review", în 2012, a fost selectat şi inclus în 'Best American Essays, 2013. Volume publicate: CLICK (roman); Promisiune cîştigată/ I Will Not Give Over/; Copilul teribil/ The Terrible Baby. Studiază tainele Scripturii ("Holy Scripture and Preaching through Sewanee's Licensure Program for Lay Ministry").

lucrul mic, teribil

.....

Se ştie că unele lucruri trebuie
să rămînă, iar altele să dispară. Nu ne facem griji
pentru asta.
Se pot planta mereu mai multe lucruri.

Îmbinăm genele unei roşii cu
genele unui peşte. Asta duce la o
roşie inimoasă.
Rezistă trei săptămîni în frigider.
Desigur,
gustul nu e grozav.

Cîndva cineva
a hotărît
ca universul
să fie foarte întins.

Dar nu e adevărat.

Universul e un lucru micuţ,
un motoraş teribil,
înaintînd anevoie prin întuneric.

Mic cum e
tîrăşte soarele
peste deal dimineaţa.
Şi chiar de nu e
tare deştept,
înţelege,
lucru care pe noi ne depăşeşte.

Înaintea fiecărui lucru dăruit
acesta deschide gura mare.
Şi cu fiecare după-amiază
o ia din loc,
ţinîndu-se tare,
să-L privească pe Domnul.

Prezentare şi traducere: **Olimpia IACOB**

John DIGBY

Pe cînd îşi pieptăna părul

Se plimba alene
pieptănîndu-şi părul
şi deodată fulgerul şi-a întins muşchii
bătînd din palme
mobila din camera mea
s-a pornit să tremure să strănute

Acoperişul a fost luat pe sus
iar delfinii s-au ivit săltînd printre nori
sărind prin rotocoalele de fum suflate de soare
trandafirii de pe tapet au început să cînte
şi-au deschis gurile
precum puii firavi
şi ca nişte bule notele muzicale
se revărsau prin fereastra deschisă

Totul în cameră a-nceput să danseze:
cărţile masa lampa mică
pînă şi stiloul

scriind automat propriul poem sălbatic
Totul dansa cu bucurie

M-am uitat pe fereastră
aruncînd o privire fugară
şi am văzut soarele urmînd-o
fredonînd uşor în sinea lui

Am luat-o pe scări în grabă
ieşind în stradă
să o opresc să o trag înapoi
în camera bizară
însă brusc a dispărut

Cîntec african de protecţie a sufletului în somn

Soro Maimuţă,
Te chem
Să stai de pază
Cît eu am să dorm

Mă tem de duşmani
Să nu-mi smulgă sufletul
Ţinîndu-mi-l captiv
În inima pădurii

Leagănă-l
În mîinile tale puternice
cu băgare de seamă
cît eu am să dorm

Soro maimuţă
Aud leul cum rage
Aud spiritele jelind
Apărîndu-mă în somn

Dimineaţa
Voi da fuga la rug
Adunînd mure
Apoi fructe şi nuci

Cîntă-i Girafei
vietate cu gît lung
ciugulind stelele
Lingînd luna
Privind raiul
Mă vei căuta?

Zîmbesc zeii?
Sunt împăcaţi cu drumurile mele?
Se gătesc pentru mine?

Îi vezi pe moşii mei?
Sunt pregătiţi
De călătoria spre casă a mea
În viitor?

Tu, vieţuitoare cu gît lung
Îi vezi pe moşii mei?
Fructe am să le strîng
De pe cîmpii şi păduri

Sunt ei adunaţi
În jurul focului
Văzîndu-ţi viaţa
În flăcările săltînd?

Tu, vieţuitoare cu gît lung
Caută printre nori
Aruncă-ţi iute privirea în rai
Înainte ca flăcările să se stingă

Traduceri: **Olimpia IACOB**

POEZIE GERMANĂ

Yvan GOLL

(1891-1950)

*

Nu vreau să fiu altceva
Decât cedrul din faţa casei tale
Decât o ramură a acestui cedru
Decât un vlăstar al acestei ramuri
Decât o frunză a acestui vlăstar
Decât o umbră a acestei frunze
Decât o adiere a acestei umbre
Care o secundă
Îţi răcoreşte tâmplele.

*

Palu, la legendarul nord
Ai emigrat, de multe vieţi departe:
Se zice că acolo cade din cerul negru
O blană albă
Care apără de orice pericol.

O, dacă te gândeşti la mine
Trimite-mi o lădiţă cu zăpadă
Ca s-o împrăştii peste corpul meu negru
Care mereu arde
Precum în grădină macul.

*

Nu suntem noi copiii lui Dumneze, tu şi eu?
Noi mergem peste nori
Şi visând ca în prima zi
Ne vede al cincizecilea mileniu!
Înfloreşte şi luminează
Obrazul tău de floare
O oglindă a cerului
Şi toţi sfinţii înăuntru se recunosc!

Traducere din limba germană: **Mircea M. POP**

POEZIE NIPONĂ

Mariko SUMIKURA

Ziua în care vreau să văd marea

Ziua şi noaptea se-mpotrivesc
albastrul cerului nu-l zăresc zile întregi

Filmul călătoriei
îmi aprinde dorul

Senină şi singură
vreau să cutreier cîndva

Vreau să văd marea
să o văd vreau o zi întreagă

Ce nu am dat uitării
îmi aduce acum lucruri de care vreau să scap

Vreau să văd marea
să-i simt tăria

Superioritatea nihilismului

Am deschis Talkabhasa
după multă vreme

Titlul: „Cuvinte logice"
Moksakaraguptaha

Budiştii dintîi
au cercetat disputele aprinse

Nagarjuna, Dharmakirti, Chandrakirti,Bhaviveka
şi mulţi alţii, moştenitori ai învăţăturii lui Buddha

Preferată
e Talkabhasa

Se împlinește timpul

Amintirile mi se șterg
fără pătimire

Mărturia zeilor
e rătăcită

Aducerea
aminte a pierit

învingătorii, învinșii
nevoia cinstei

laudei
învinuirii

Se împlinește timpul

Traduceri: **Olimpia IACOB**

POEZIE CONTEMPORANĂ SÂRBĂ

Ľubomír SIMOVIĆ

Poet, dramaturg, romancier şi eseist, Ljubomir Simović s-a născut la 2 decembrie 1935 la Užice (Republica Serbia). A absolvit Facultatea de Filologie a Universităţii din Belgrad, specializarea literaturi iugoslave şi limbă sârbă. În 1968 a urmat un Curs de limbă şi cultură italiană la Universitatea din Genova. Poezia sârbă contemporană identifică în Ljubomir Simovic pe unul dintre reprezentanţii ei cei mai reputaţi – nu mai puţin pe unul dintre cei mai dinamici autori de care se leagă emanciparea literaturii din spaţiul iugoslav de dogmatismul stalinist al perioadei postbelice. Primul volum de versuri, *Elegii slave*, îi apare în 1958 (ediţia a II-a în 1971), urmat de un şir de cărţi de referinţă pentru revirimentul liric produs de afirmarea unei noi generaţii scriitoriceşti: *Morminte vesele* (1961), *Coifuri* (1968), *Înainte de cel de al treilea cântat al cocoşilor* (1972), *Sâmbătă* (1976), *Orizont pe două ape* (1980), *Gândul la mare* (1982), *Zece invocaţii către Maica Domnului de la Hilandar, Cea cu trei mâini* (1983), *Izvoare de viaţă* (1983), *Oraşul de sus* (1990), *Acul şi aţa* (1992), *Coaja oului* (1998), *Punct* (2001, 2004), *Planeta Dunărea* (2009). De succes mediatic şi de public s-a bucurat, sub titlul *Seninătăţi şi focuri*, adaptarea scenică a unei selecţii reprezentative din întreaga creaţie poetică a autorului. Ljubomir Simović a scris patru piese de teatru, jucate de cele mai importante teatre belgrădene - traduse în mai multe limbi de circulaţie şi jucate pe scene prestigioase din Paris, Berlin, München, Mexico, Moscova, Petersburg, Bucureşti, Sofia, Bratislava, Budapesta, Zagreb, Liubliana, Dubrovnik etc. Poetul a obţinut importante premii literare naţionale şi intenaţionale. În 1988 a fost ales membru corespondent, iar din 1994 mebru titular al Academiei de Ştiinţe şi Artă a Serbiei (SANU).

TRATATUL UNUI VAGABOND DESPRE FRIG ŞI CĂLDURĂ

după Lao Tze

Poate că ultima oară în acest an
străluceşte şi zumzăie acest mic viespe.
Străluceşte, se stinge şi stinsă putrezeşte
floarea soarelui între dovleci galbeni,
se mistuie şi se împrăştie filimica.

Trecem la calendarul de iarnă al timpului:
mâine la 9 va fi 8.
Iarna este întâmpinată în linişte de cel
care şi-a umplut pivniţa cu lemne,
de cel care şi-a pregătit provizii de iarnă
şi este încălţat şi îmbrăcat călduros.

Îmbrăcat în păr aspru, din păcate, şi încălţat
cu bocanci desperecheaţi, eu slăvesc iarna
ca pe un anotimp şi-o împărăţie a căldurii!

În zăpada de sub podul spre Pancevo,
încălzindu-mi palmele la focul dintr-un butoi,
parcă binecuvântez acest foc,

vouă, în centrele voastre de afaceri,
vouă, în reşedinţele voastre
cu camere de filmat, cu cămine şi conifere,

eu, luminat de acest binecuvântat foc
din care Coşava împrăştie scântei,
pot să vă spun de faţă cu toţi şi să dau cu semnătura:
nimic nu este mai cald decât iarna!

ZI SENINĂ

Nu-mi amintesc în veacul meu o asemenea zi!
Apa se bucură pentru că-i apă,
aripa se bucură pentru că-i aripă!
Poarta lui Carol VI
se bucură pentru că-i poarta lui Carol VI!
Chiar şi umbra stejarului, în care pătrund,
se bucură că-i umbra unui stejar!

Ieşind din această umbră, văd:
albastrul se bucură pentru că-i albastru,
galbenul pentru că-i galben, vântul pentru că-i vânt,
şi acea pană albă se bucură
pentru că-i o pană purtată de vânt!

Dar pe toate-acestea le-ntrece albina
care zumzăie peste o floare de urzică
şi care se bucură pentru că simte
că nu-i doar o albină, ci şi un punct
din care începe şi în care se sfârşeşte
acea cunună mare sau orizontul,
în care intră urzica, măslinul,
morunul, tigrul, fluturele, centaurul,
vulturul, Homer, Araratul şi dumnezeu!

O DEZBATERE ÎN CARE LA FIECARE ÎNTREBARE PUSĂ FIECARE FEREASTRĂ DĂ ALT RĂSPUNS

Rândaşul care ştie să spună
ce le place administratorului şi cneazului să audă,
poate să spere că într-o zi
şi el va deveni administrator sau cneaz.

Aceasta ai putut s-o înveţi şi singur până acum!

Iar dacă nu ai învăţat ce să spui,
cel puţin ai putut învăţa să taci!

Dacă în faţa fiecăruia vei vorbi
ca şi cum ai mărturisi la Judecata de apoi,
niciodată nu vei ajunge nici măcar rândaş.
Şi de la atotputernicii cneji de pe această lume
nu te vei putea aştepta la nimic bun!

Şi la ce te-ai putea aştepta de la ei?
Care dintre ei ar putea să-mi ofere
ceva mai scump decât ceea ce am?

Priveşte, de exemplu, prin această fereastră!
Priveşte prin această fereastră şi spune,
care Aleksandar,
Karadjordjević sau Obrenović?
Alexandru Întâi sau al Doilea,
Alexandru Nevski sau Macedon,
Duşan cel Puternic, Ivan cel Groaznic, Richard III,
Henric V, VI sau VIII,
Ludovic al XIV-lea, Regele Soare, Petru cel Mare,
Constantin I cel Mare,
Carol cel Mare,
sau un Carol mai mic decât cel Mare, Carol cel Tâmpit, Carol cel Chel, Carol cel cu Fund Mare,
care dintre ei ar putea, ceea ce vezi prin această fereastră,
să îmi dea
sau să îmi ia?

Traducere şi prezentare de **Dagmar Maria ANOCA**, **Lucian ALEXIU**

POEZIE CONTEMPORANĂ SLOVACĂ

Ján TAZBERÍK

Ján TAZBERÍK (n. 3.03.1950, Rimavská Sobota, Slovacia) a absolvit studii de filozofie la Universitatea din Bratislava. A funcţionat ca profesor de filozofie la Politehnica din Bratislava, la Universitatea al cărei absolvent este, la Institutul de cercetare a culturii, la Institutul de Ştiinţe Literare din cadrul Academiei Slovace de Ştiinţe, ulterior la Centrul Naţional de Cultură (angajat, apoi director). Membru al Societăţii Scriitorilor Slovaci (din Slovacia), al Centrului Slovac PEN, cofondator al Asociaţiei autorilor care publică pe Internet PARS ARTEM. A debutat cu volumul *Izvoarele luminii* (*Pramene svetla*, 1977). A mai publicat *Anvergura luminozităţii* (*Rozpätie jasu*,1983), *Punctuaţia luminii* (*Interpunkcia svetla*, 1990), *De sub nivelul pietrei* (*Spod hladiny kameňa*, 2012); *Punctul cel mai coborât/Pragul inferior al luminii* (*Spodný bod svetla*, 2014); *Lumina şi alte maşini* (*Svetlo a iné stroje*, 2016), *Capcană pentru lumină* (*Pasca na svetlo*, 2018), *Vizibilitatea grădinii: marea sticlă* (*Viditeľnosť záhrady: veľké sklo*, 2021). Prezent în diferite antologii, tradus în mai multe limbi, printre care şi limba română. În anul 2018 i-a apărut un volum reprezentativ în limba sârbă. A participat la elaborarea monografiei *Dialectica culturii artistice* (*Dialektika umeleckej kultúry*,1988). Urmăreşte apariţiile literare şi le comentează, recenzează. A fost distins cu mai multe premii, între care Premiul Societăţii Scriitorilor Slovaci „Milan Rúfus" (2016) pentru poezie (*Svetlo a iné stroje*); Premiul Fondului Literar pentru creaţia originală în limba slovacă pe anul 2016 (*Svetlo a iné stroje*); Premiul Societăţii Scriitorilor Slovaci (*Spodný bod svetla*, 2014); Premiul Fondului Literar pentru creaţie originală în limba slovacă pe anul 2014 (*Spodný bod svetla*), Premiul Centrului Slovac PEN pentru poezie (2016).

Cu totul altfel

Totul începe în mijlocul platoului iernatic. Cu îmbibarea tăcerii
în text, cu albeaţa care nu vrea nimic şi nu ţine minte nimic.
Pe urmă trebuie să asculţi cu şi mai mare atenţie.
Să aştepţi. Să-ţi ţii
respiraţia, cu totul aproape,
în mijlocul platoului iernatic.
Pe urmă să spui: Tăcerea aceea sunt de fapt eu.
Nimeni nu e aici, în afara aceluia
care tace: Eu trebuie să fiu
acela care scrie şi şterge treptat din poem
toate cuvintele şi lasă în urma sa
un platou de zăpadă neted
fără urme.
Nu încape îndoială, esenţa poemului
se află după ultimul cuvânt, pe marginile aerului,
în albeaţa aceea, în zăpadă,
numai să nu se piardă prin mine.

Fără titlu
1
Mă ascund în spatele sticlei oglinzii.
Fiindcă lumea din faţa oglinzii e făcută din incendii domestice.
În lumea dindărătul oglinzii există felul
în care cuvântul poate fi cuprins într-un alt cuvânt.
Să mănânci cuvintele precum
o salată à la Marhoul, anghinare fină, mici şi radioase
pâinişe, s-o înghiţi printr-o lumânare pe chelneriţă
în chiloţi lucioşi negri.
Pe urmă să te hrăneşti cu zăpada mâinilor ei,
să întinzi alb fruntea ei ca pe o faţă de masă,
să mănânci cuţitele pielii
pe mesele albe ale trupului.

Până la urmă ce iubesc eu?

2
Am crezut că şi noi doi suntem din sticlă,
delicată activitate a spiritului ca o curgere
de apă.
Ştiu –
nu suntem.
Dar pe mai departe suntem minunaţi în sine
şi ne ucidem reciproc
în spatele oglinzilor
cât putem mai bine.

În oglinzile aceluia care scrie despre asta suntem
nişte capodopere.

Întuneric
Întunericul azi formează un tablou de femeie cu un bolovan de sare.
Cu excepţia mâinilor care mută un astfel de bolovan.
Cu excepţia trupului care îi ţinea,

întunericul vrea acum totul înapoi.

Dacă întunericul l-ar crea Dumnezeu, care ar putea
purtat de valurile apelor
să mă repare din goale găoace de stânci

ar fi altceva.

Bolovanii în întuneric
s-ar putea schimba în sarea cuvântului – şi să dea jocul cu un pas înapoi.

Atunci ar fi posibil să se audă şi alte lucruri.
Şi ar fi posibil să li se ia înainte.
Aş putea din nou să-mi obişnuiesc viaţa cu găoacele cuvintelor
şi să râd, dacă găoacele ar fi goale.

XXX
Sunt acolo câteva cuvinte ale mele.
Dar nimeni nu m-a văzut în ele niciodată.

Urma grăbită a răsuflării mele a dispărut
pe marginea textului ca de pe sticla paharului.

În jur stăteau păsări nemişcate
roşii ca sângele forjat. Grădina şi ea ardea
şi se întindea
pe o parte
noi în foc pe alta.
Nimeni nu zicea nimic acolo, nimeni nu întreba nimic.
Pasărea care vroia să exprime toate astea într-un cântec era în întregime
din cuvinte:
iar noi toţi ştiam că ea nu este o pasăre.
Pe urmă stelele s-au căţărat până la sticla geamului
şi au alunecat în jos pe sticlă pe pagina următoare a textului…
Apoi totul s-a repetat. Cineva a spus: Nu mai este aşa.
Poate s-au produs nişte devieri nelalocul lor.
Poate a răsunat doar un alt strigăt. În imediata apropiere.
Am văzut femeia aceea aparte,
trupul ei liniştit mă urmărea, buze luminate de jos,
negre ca un cioc pe de-a-ntregul din sânge.

Lângă mine.
Acum.
Aici.

Traducere şi prezentare de **DAGMAR MÁRIA ANOCA** şi **LUCIAN ALEXIU**

POEZIE ŞI FLACĂRĂ

Dragoș COJOCARU

Flăcări, scântei şi stele în *Paradisul* dantesc

Verbul *sfavillare* („a scânteia") – a cărui analiză am iniţiat-o, sub raportul contrastiv al traducerilor în limba română ale *Divinei Comedii*, într-un articol recent din „Convorbiri literare" (Septembrie 2021) – apare şi într-o imagine poetică din versul median al terţinei *Par*. VII, 65: „*La divina bontà, che da sé sperne/ ogni livore, ardendo in sé, sfavilla/ sí che dispiega le bellezze etterne*". Într-o traducere literală, pasajul ar putea suna astfel: „Divina bunătate, care din sine respinge/ orice invidie, arzând în sine, scânteiază/ în aşa fel încât desfăşoară frumuseţile eterne". În text, „divina bunătate" constituie o denumire metonimică a dumnezeirii, invidia este zugrăvită prin aspectul livid al chipului invidiosului, iar verbul „a scânteia" exprimă exclusiv strălucirea, fără a se referi în mod concret la „părticelele de foc" de la care îşi trage denumirea. George Coşbuc restrânge niţel metonimia divinităţii, fară nici o pierdere iniţială de sens, consolidat ulterior şi prin majuscula pronumelui personal: „Divina milă ce din ea goneşte/ orice invidii,-arzând, scânteie-n sine,/ şi-eterne frumuseţi din Ea stârneşte". La Coşbuc, verbul „a scânteia" figurează într-o formă prescurtată poetic[1]. Eta Boeriu renunţă atât la formalitatea scânteierii ca strălucire, cât şi la strălucirea însăşi, la o adică subînţeleasă: „Suprema milă, tot ce-i duşmănos/ alungă şi arzând ne dăruieşte/ din veşnicele-i frumuseţi prinos". Varierea adjectivului din formula metonimică iniţială practicată de George Coşbuc dă seama de originalitatea noii versiuni, care ne dăruieşte, nu o dată, prinos de elemente adiţionale...

[1] În prima ediţie a traducerii coşbuciene (1932), îngrijitorul Ramiro Ortiz actualizează această formă în nota de subsol corepunzătoare, probabil şi pentru a spulbera orice echivoc în privinţa categoriei gramaticale a vocabulei: „scânteiază". Forma verbală *scânteie* este confirmată de ediţia îngrijită pentru Academia Română de profesorul Gheorghe Chivu (2013). Curios este faptul că ediţia Polirom care reia, în principiu, prima apariţie îngrijită de Ramiro Ortiz (2000) vine cu forma *schinteie*, reluată şi în nota explicativă a aceluiaşi îngrijitor: o formă cu, care, de altminteri, George Coşbuc ne-a obişnuit deja. În acest caz, s-ar putea să avem de-a face cu o re-coşbucizare a termenului, din partea unui redactor de carte mai mult decât scrupulos... Cu adevărat derutantă este, însă, în acest context, grafia eronată *scânteia* prezentă în ediţia populară cu care lucrăm îndeobşte (1957): o grafie care trimite cu gândul aiurea, fie la substantivul articulat la singular, fie la imperfectul verbului corespunzător, la persoana a treia singular...

Alte trei ocurenţe introduc valoarea substantivată a infinitivului *scintillare* („actul de a emana scântei"). Astfel, în *Par*. XIV, 76-78, vocabula figurează într-o expresie exclamativă: *„Oh vero sfavillar del Santo Spiro!/ come si fece subito e candente/ a li occhi miei che, vinti, nol soffriro!*". Privirea călătorului astral nu e în măsură să susţină strălucirea instantanee şi incandescentă a spiritului divin: „Oh, adevărată scânteiere a Sfântului Duh!/, cum s-a ivit [ea de] bruscă şi de fierbinte/ ochilor mei care, învinşi, nu au suportat-o!". George Coşbuc reduce dubla exclamaţie din originalul dantesc la una singură: „O, cum veni de iute şi de-aprins/ veridicu-ţi reflex, Spirite sfinte,/ în ochii mei, că fui de el învins!". Precum se vede, pesemne din raţiuni de rimă şi oricum fără a afecta sensul discursului, Coşbuc preschimbă forma terţinei într-o apostrofă poetică[1]... Eta Boeriu preia sugestia acestei apostrofe coşbuciene, dar, pe de o parte, reface dubla exclamaţie din terţină, iar pe de altă parte poetizează pe cont propriu: „Cum m-ai străpuns, de-a pururi sfinte duh!/ şi cât de iute ochii mei, părinte,/ plecat-am ca din soare pe văduh!". În această variantă, incandescenţa e înlocuită printr-o probabil mistică „străpungere", iar neputinţa privirii omeneşti de a susţine lumina divină este facilitată comprehensiv printr-o comparaţie de obârşie şi notorietate populare şi de sonoritate autohtonă. Este drept că Dante este, el însuşi, mare amator de comparaţii, dar Poetul are întodeauna în vedere impactul vizual puternic al termenului auxiliar. Or, compararea unei străluciri cereşti, superioare, cu o strălucire percepută terestru, aşadar inferioară, nu îşi are rostul.

În *Par*. XVIII, 70-72: *„Io vidi in quella giovial facella/ lo svavillar de l'amor che lí era,/ segnare a li occhi miei nostra favella*". Traducerea imediată ar fi: „Eu am văzut în acea jupiteriană făclie/ scânteierea iubirii care era acolo/ desenând ochilor mei graiul nostru". Este nevoie de câteva explicaţii: mai întâi, făclia jupiteriană este planeta Jupiter, către care se îndreaptă privirea lui Dante; apoi, scânteierea iubirii prezente în această strălucire este dată de mişcarea spiritelor caritabile care populează zona celestă corespunzătoare; în sfârşit, graiul desenat în folosul contemplatorului este limbajul omenesc, produs în formă discursivă de literele alcătuite prin dispunerea ordonată lingvistic a tocmai acestor spirite, astfel grăitoare. George Coşbuc păstrează adjectivul *jovial* ca atribut jupiterian şi explicitează „graiul nostru" prin semnificarea literală concretă: „Văzui acum iubirea-nflăcărată/ ce-aici luceşte-n focul jovial,/ în ochii mei că-n litere s-arată". Eta Boeriu schimbă latinele „litere" ale lui

[1] Majuscula iniţială a vocativului *Spirite*, prezentă şi în prima ediţie a traducerii lui Coşbuc, lipseşte din transcrierea profesorului Gheorghe Chivu în ediţia realizată pentru Academia Română.

Coşbuc cu arhaizant-băştinaşele „slove". Procedând astfel, anulează rostul anticipativ al sintagmei „graiul nost'", care rezultă superfluă, dacă nu chiar derutantă (putând fi înţeleasă, eventual, ca *volgare italiano*): „Şi-n flacăra lui Jupiter curată/ sclipea iubirea ca pe ceruri zorii,/ în graiul nost' prin slove însemnată". Curăţenia planetei jupiteriene, ca şi comparaţia cu zorile care sclipesc pe ceruri, adaugă elemente străine de extul dantesc. Pentru comparaţie, exagerată ea însăşi prin pluralul nefiresc al „cerurilor", rămâne valabilă observaţia formulată pentru exemplul precedent cu privire la rostul impactant al acestei figuri stilistice...

Ultimul exemplu al utilizării substantivate a verbului *sfavillare* îl aflăm în *Par*. XXI, 41: „*in quello sfavillar che 'nsieme venne*", unde, în contextul unei comparaţii mai ample din domeniul aviar, desemnează strălucirea plurală şi variată a sufletelor din cerul respectiv. George Coşbuc alege un termen curios de semnificare a multiplei luminozităţi: „acele lămpi, tot stol de stol cum vin". Eta Boeriu abandonează lumina în favoarea unei formulări de semnificare gregară: „mulţimea scoborâtă din tărie", de belicos-ameninţătoare sugestie mitologizantă[1]...

În limba italiană, termenul *scintilla* („scânteie", la rândul său provenit în limba română din varianta latinească *scantilla*) este astăzi mai frecvent utilizat decât termenul concurent, *favilla*, de care ne-am ocupat în prealabil. Totuşi, în *Divina Comedie*, Scartazzini identifică o singură prezenţă a acestei vocabule substantivale, şi anume în *Par*. XXVIII, 91, unde figurează alături de foc: „*L'incendio suo seguiva ogni scintilla*" [„Incendiul său şi-l urma fiecare scânteie"]. În viziunea celestă, scânteile reprezintă îngerii individuali ce se desprind, în rotirea lor, de cercurile de foc de care aparţin doar puţinul necesar pentru a le accentua strălucirea. Varianta lui George Coşbuc perplexează prin poziţionarea enclitică a pronumelui reflexiv în raport cu predicatul la imperfect: „şi-oricare foc un roi făcea-şi cărarea". Imaginea globală se reconstituie, dar rezolvarea topică e şocantă la modul gongorin. Eta Boeriu rezolvă versul dantesc prelungind imaginea în versul următor, procedeu cu care obţine o frază mai inteligibilă şi o imagine mai clară decât cele închegate de marele predecesor: „Fice scânteie se mişca rotind/ în focul ei". E drept că, pentru

[1] Să mai menţionăm, fie şi într-o notă de subsol, că, pentru traducerea speciei de păsări la al căror comportament social diversificat recurge Poetul (care, în original, le numeşte *pole*, adică, ne lămureşte Natalino Sapegno, *mulacchie*, aşadar cioara grivă sau cenuşie, înrudită cu corbul), Coşbuc recurge, prin simplificare, la „ciori", în timp ce Eta Boeriu se prevalează, printr-o mai pretenţioasă opţiune, de mai hoaţele „coţofene".

menţinerea sensului, nu era nevoie de două verbe, însă metrica şi rima îşi reclamă întotdeauna drepturile lor inalienabile...

Derivat din substantivul *scintilla*, verbul *scintillare* („a scânteia") are parte de un număr relativ considerabil de utilizări în *Divina Comedie*, iar toate aceste întrebuinţări sunt localizate în *Paradis*. Sensul permanent este acela de „a străluci tremurând". Un caz aparte îl constituie, în această privinţă, versul *Par*. VII, 65 (analizat mai sus), unde verbul *scintillare* apare, în unele ediţii, în locul lui *sfavillare* (iar mai noua *Enciclopedia dantesca* citează exemplul ediţiei Petrocchi).

Mergând mai departe, ajungem în cerul lui Venus, unde trubadurul Folquet de Marselha (în textul dantesc: Folco; în notele explicative din ediţiile italiene: Folchetto di Marsiglia) îi oferă lui Dante unele lămuriri privitoare la spiritele învecinate (*Par*. IX, 112-114): „*Tu vuo' saper chi è in questa lumera/ che qui appresso me cosí scintilla,/ come raggio di sole in acqua mera*" [„Tu vrei să ştii cine este în această strălucire/ care aici, lângă mine, astfel scânteiază/ precum o rază de soare într-o apă curată"]. George Coşbuc înlocuieşte întrebarea generică („cine?") cu concretizarea ei corespunzătoare circumstanţial („ce duh?"); pentru rimă, introduce şi un adverb care nu atrage după sine nici o pagubă. Reiese o variantă cât se poate de limpede: „Tu vrei să ştii ce duh e, aşadară,/ în focu-acest vecin ce scânteiază/ ca razele de soare-n apa clară". Eta Boeriu optează, ca şi în alte rânduri, pentru dublarea predicativă şi pentru variaţiuni substantivale pe tema din original: „Tu vrei să ştii ce flacără se zbate/ aicea lângă mine şi sclipeşte/ precum o rază-n undele curate". Spre deosebire de textul dantesc, varianta Etei Boeriu vibrează dramatic, odată cu noua „zbatere" a flăcării, care continuă să şi sclipească precum în original. Tot spre deosebire de textul-sursă, suprafaţa acvatică de reflexie a razei solare este una mobilă, ondulatorie (în intimă conformitate traductologică cu zbaterea proaspăt implicată a flăcării de un pic mai sus).

În *Par*. XIV, 109-111 întâlnim o terţină care face parte din descrierea mai amănunţită a Crucii, de a cărei viziune are parte călătorul alegoric. Referinţele spaţiale au în vedere tocmai dubla alcătuire – pe orizontală şi, respectiv, pe verticală – a Sfintei Cruci: „*Di corno in corno e tra la cima e 'l basso/ si movíen lumi, scintillando forte/ nel congiugnersi insieme e nel trapasso*" [„Din braţ în braţ şi de la vârf la bază/ se mişcau lumini, scânteind puternic/ atunci când se împreunau sau când se depăşeau"]. Opţiunea lui George Coşbuc de a păstra termenul „corn" pentru italianul *corno*, referitor la fiecare din extremităţile orizontale ale crucii, este una derutantă, în pofida contextului limpede: „Din corn în corn, din vârf până la bază,/ jucau lumini ce schinteiau sporite,/ când se-

ntâlneau ori se-ntreceau pe rază". Cum vedem, dacă se trece cu bine de „coarnele" puse de Coşbuc propriei sale versiuni în limba română, restul terţinei decurge fără accidente. Complementul adiţional „pe rază" sună oarecum eminescian („alunecând pe-o rază"), nu produce ravagii semantice şi îl ajută pe traducător să îşi construiască rima. Eta Boeriu e mai limpede în parcurgerea enumerativă a elementelor referenţiale ale crucii: „De sus în jos şi dintr-o parte-ntr-alta/ jucau lumini şi la răscruci o ceată/ mai viu sclipea când se-ntâlnea cu alta". Rimarea, totuşi, a unui cuvânt cu sine („alta" din v. 109 cu „alta" din v. 111) nu se constituie într-o mare realizare poetică. În sfârşit, spre deosebire de textul-sursă, unde luminile mobile se încrucişează şi se întrec individual, în traducerea Etei Boeriu competiţia sclipirilor spirituale se realizează pe echipe, denumite mai popular „cete"...

Ajuns în cerul al şaselea, Dante primeşte învăţătură din parte Acvilei cereşti. Aceasta îl îndeamnă să se concentreze mai cu seamă asupra spiritelor din care îi este format ochiul (*Par*. XX, 34-36): *„perché d'i fuochi ond'io figura fommi,/ quelli onde l'occhio in testa mi scintilla,/ e' di tutti lor gradi son li sommi*". În traducere literală, pe cât posibil: „deoarece, dintre focurile din care eu figura mi-o alcătuiesc,/ acelea prin care ochiul în cap îmi scânteiază,/ [tocmai] ele, din toate gradele lor, sunt cele mai înalte". George Coşbuc izbuteşte să păstreze două elemente iniţiale din tripla aliteraţie dantescă, pe consoana *f*, din primul vers al terţinei. Totuşi, *fac* şi *foc* apar mai degrabă cacofonice. În plus, „fac" se repetă supărător în versul al doilea, pe lângă faptul că elimină tocmai strălucirea din ochiul Acvilei cereşti: „Căci dintre câţi mă fac cu focul lor/ acei ce-n cap fac ochiul meu sunt regii/ ce-s culme-acestor grade-a' tuturor". Poziţia de superioritate extremă a spiritelor din ochiul acvilin este exprimată de poetul nostru prin substantivul sinonim cu suveranitatea infra-imperială: „regii", fără echivalent absolut în textul-sursă. Forma cuvântului îl ajută să îşi construiască rima din terţina imediat următoare... Eta Boeriu menţine scânteierea, dar umblă şi ea la sistemul de gradaţii, introducând „cinul" pentru ierarhizarea „duhurilor", a căror mobilitate aero-spaţială o precizează ca adaos la originalul dantesc: „căci dintre câte mă-ntocmesc zburând,/ acele duhuri sunt în cin sus-puse/ ce ochiul mi-l încheagă scânteind". Traducătoarea recurge la două dublete verbale alcătuite din indicativ prezent plus gerunziu („întocmesc zburând" şi „încheagă scânteind"), producând un paralelism sintactico-morfologic banal şi combinând elemente incompatibile atât semantic, cât şi fonetic. Rima însăşi, în afara recursului, detestabil în genere, la gerunzii (*-ând* cu *-ind*), este, de fapt, inexistentă vocalic.

Terţina din *Par*. XXIV, 145-147 ne oferă atât uzul substantivului *favilla* (de care însă, în această concretizare, nu ne-am ocupat „la vremea ei"), cât şi pe acela al verbului *scintillare*, care, la persoana a treia a indicativului prezent, rimează cu substantivul sinonim precedent. Cuvintele îi aparţin, în poem, Sfântului Apostol Petru, iar subiectul discursului îl constituie dogma Sfintei Treimi: *„Quest'è 'l principio, quest'è la favilla/ che si dilata in fiamma poi vivace,/ e come stella in cielo in me scintilla*". Traducând literal, putem ajunge la următoarea formulare: „Acesta este principiul, aceasta este scânteia/ care se dilată în flacără, mai apoi, vioaie/ şi ca o stea pe cer în mine străluceşte". În versiunea lui George Coşbuc, terţina sună astfel: „Aci-i principiul, singură schintea/ ce-apói se-ntinde, flacără vivace,/ lucind în mine ca şi-n cer o stea". Poetul traducător renunţă la structurarea anaforico-asindetică a primului vers din terţina originală: în schimb, el înlocuieşte, tot în acest vers, demonstrativul reiterat retoric de Dante cu un adverb de loc deopotrivă de elocvent („aci") şi compensează parţial dispariţia anaforei printr-o aliteraţie de consoană iniţială ce angajează al doilea element compensatoriu adiţional (adjectivul „singură") şi substantivul determinat de acesta (scânteia, în varianta sa coşbuciană consacrată: „schintea"). Dilatarea flăcării iscate de scânteie este echivalată prin „întinderea" acesteia: o altă formulare ce denotă ocuparea progresivă a spaţiului disponibil; iar adjectivul „vivace" este păstrat, cu sonoritatea sa italiană. Utilizarea gerunziului în ultimul vers al terţinei („lucind în mine") nu dă seama suficient de pregnant despre faptul că este vorba de o a treia etapă a iluminării, aşa cum limpede se desprinde din textul-sursă, unde Dante descrie cele trei faze ale actului de credinţă (asumarea principială a dogmei, penetrarea vitală de către aceasta a tuturor zonelor mentalului şi, în cele din urmă, întreaga orientare existenţială în funcţie de acest reper infailibil) prin intermediul unei construcţii enumerative cu predicate la indicativ legate prin conjuncţie. Prin urmare, în varianta lui Coşbuc, gerunziul din ultimul vers al terţinei ar trebui citit, cu o proptea de subînţeles, astfel: „lucind [în cele din urmă] în mine ca şi-n cer o stea". Oricum, în afara acestui neajuns parţial, terţina lui Coşbuc reuşeşte să reproducă atât datele concrete, cât şi metaforele fundamentale din originalul dantesc, întocmai în ordinea enunţului din textul-sursă... Eta Boeriu operează o serie de modificări şi produce un număr de erori. Ea înlocuieşte dogma Sfintei Treimi cu Crezul: pesemne, dar nu putem fi siguri, câtă vreme îl scrie (încă de la prima ediţie din 1965) cu minusculă/ Iniţiala majusculă îi revine, nu se ştie de ce, principiului dogmatic, devenit prin concretizare „început"; apoi, printr-un adverb necesar rimei dar catastrofal din punct de vedere logic („totodată", echivalent cu „în acelaşi

timp" şi cu „sub acelaşi raport"), vocea personajului este silită de traducătoare să încalce principiul non-contradicţiei atunci când declară că un lucru este ceea ce este şi, simultan, metafora a ceea ce este (adică: altceva decât este), acolo unde contsrucţia aliterativă dantescă separa net sensul propriu de sensul figurat al limbajului: „Mi-e crezul Început şi totodată/ scânteia care-n pară se preface/ şi arde-n mine ca o stea curată". Mai vedem că, pentru imaginea metaforică a flăcării, Eta Boeriu alege un sinonim („pară"), care se întâmplă să fie şi omonimul unui bine-cunoscut produs agro-alimentar. Opţiunea pentru verbul corespunzător nu pare nici ea întâmplătoare la nivel subliminal: în această „pară", scânteia nu se dilată (ca în originalul lui Dante) şi nici nu se întinde (ca în traducerea lui Coşbuc), ci „se preface". Penrtu ultima terţină, para continuă să ardă, afirmă vorbitorul tradus, undeva în interiorul său (cel mai probabil în inimă), precum „o stea curată". Astfel steaua este desprinsă din cerul pe care străluceşte în comparaţia dantescă, supusă fiind unei combustii interne care se petrece sub condiţia igienizantă a curăţeniei...

În fine, tot de la problematica Sfintei Treimi porneşte şi tot metafora strălucirii stelei pe cer conţine terţina *Par*. XXXI, 28-30, concepută de Dante ca o frază exclamativă introdusă printr-o apostrofă: „*O trina luce, che 'n unica stella/ scintillando a lor vista sí li appaga,/ guarda qua giuso a la nostra procella!*". O traducere literală imediată ar putea suna în felul următor: „O întreită lumină, care într-o unică stea/ strălucind [dinaintea] vederii lor astfel îi satisface,/ priveşte aici, jos, la furtuna noastră!". Este vorba, în mod esenţial, de antiteza dintre fericirile cereşti şi nenorocirile pământeşti. Pentru descrierea – fie şi metaforică – a Sfintei Treimi, George Coşbuc nu recurge la adjectivul consacrat de teologia ortodoxă (pentru care Dumnezeu este „întreit", aşa cum pentru teologia catolică este, în italiană, *trino*), ci foloseşte adjectivul tehnic „triplu" (justificat cel puţin parţial de formularea metaforică). Din raţiuni ţinând de metrică, el adaugă locuţiunea adverbială „de-a pururi", care se înscrie pertinent în context: „Lumină triplă, ce desfeţi din una/ de-a pururi stea, pe-atâţia fericiţi,/ priveşte-n jos să vezi la noi furtuna!". Spre deosebire de textul-sursă, în traducerea coşbuciană a terţinei de care ne ocupăm se explicitează complementul „atâţia fericiţi". Eta Boeriu preia această ultimă idee, adăugând forma ordonată a „alaiului". În traducerea ei, lumina dantescă se preface (desigur) într-o mai terestră – dar, teologic compatibil „întreită" – faclă. La rândul ei, steaua din original este înlocuită cu un deja tautologic foc. Încă o dată, traducătoarea nu sesizează diferenţa dintre natură şi persoană din paradoxala definire a divinităţii: „O, faclă întreită care-alini/ cu-n singur foc alai de fericiţi!/ Priveşte jos ce vijelii ne-aţin." Apostrofa din această traducere exclude predicatul în vocativ, prezentat, în

această variantă traductologică, într-o fraza separată. Furtuna dantescă care simbolizează, în acest caz, tribulaţiile omeneşti, este trecută la plural („vijelii") şi înzestrată cu un predicat (şi complementul direct corespunzător: „ne-aţin"), a cărui rimă cu verbul de mai sus (‚alini") este de asemenea imperfectă, înscriindu-se parcă ea însăşi printre fatalele consecinţe ale vijeliilor evocate...

Bibliografie esenţială:

Dante: *La Divina Commedia*: *Paradiso*, a cura di Natalino Sapegno, Firenze, La Nuova Italia, 1985;

Dante: *Paradisul*, în românește de George Coșbuc, București, ESPLA, 1957;

Dante: *Paradisul*, în românește de Eta Boeriu, București, Editura Minerva, 1982;

Scartazzini, G.A.: *Enciclopedia Dantesca. Dizionario critico e ragionato di quanto concerne la vita e le opere di Dante Alighieri*, *Volume II (Parte seconda)*, *S-Z*, Milano, Hoepli, 1899;

***: *Enciclopedia Dantesca*, Vol. 15 [*Som-Tr*], Milano, Arnoldo Mondadori Editore [Biblioteca Treccani], 2005.

Cristina RUSU

Metafora unui suflet ars ca o flacără în iubirea lui Hristos

Cuviosul părintele Porfirie Kavsokalivitul (1906-1991, monah şi duhovnic grec), un părinte contemporan cu noi de la Muntele Athos spunea: „Apostolul Pavel ce era? Om ca şi noi. Dar ce s-a făcut? S-a făcut organ al lui Dumnezeu, vas al alegerii. Mărturisesc cuvintele lui: Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine... Căci pentru mine viaţă este Hristos, iar moartea un câştig. Ardea de iubirea lui Hristos. Să arzi pentru Dumnezeu, aceasta-i totul. Aceasta este adevărata libertate. Să arzi pentru Dumnezeu. Asta-i totul. Am mai spus-o. Dacă eşti biruit de Dumnezeu, eşti robit Lui şi trăieşti în libertatea fiilor lui Dumnezeu! ...ceea ce te biruieşte aceea te şi stăpâneşte. (Petru II, 2, 19)". Să ardem ca o candelă. O candelă curată plină cu untdelemn curat, în dragostea pentru Hristos. În scrierile Sfinţilor Părinţi găsim multe îndemnuri la dragoste. Dragoste pentru Hristos şi pentru aproapele. Ei spun că sufletul nostru este o candelă. Şi acea candelă se vede de sus. Cu cît dragostea pentru Hristos este mai mare, cu atît candela este mai luminoasă. Părintele Nicolae Velimirovici spunea: „Credeţi-mă-mă: când omul ajunge să cunoască lucrările şi arătările lumii

cereşti în viaţa noastră pământească, simte că a intrat în împărăţia necuprinsă şi necercetată a realităţii celei mai minunate. În acest întuneric (pentru ochii noştri trupeşti) poate intra sufletul nostru doar cu făcliile aprinse ale credinţei şi dragostei, după minunatul cuvânt al apostolului Pavel: ca să locuiască Hristos prin credinţă în inimile voastre, ca întru dragoste fiind înrădăcinaţi şi întemeiaţi să puteţi cunoaşte împreună cu toţi sfinţii ce este lăţimea şi lungimea şi adâncul şi înălţimea (Efeseni 3 - 17,18)".

Sfinţii Părinţi ne explică în scrierile lor că omul trebuie să ducă această luptă pentru a arde în dragostea pentru Hristos. Lupta fiind în primul rînd cu propria sa fire şi apoi cu alte forţe care acţionează din exterior ca să îl îndepărteze pe om de flacăra iubirii sale interioare. Şi după cum ne explică Sfînta Scriptură, omul poate duce lupta doar dacă comunică sincer cu Creatorul său. Numai iubirea are puterea de a da un sens real existenţei. La această iubire, Dumnezeu aşteaptă un răspuns, adică o altă iubire pe care El să o primească şi să o trimită înapoi în lume. În acest circuit al iubirii, sufletul poate fi un mijloc de exprimare care se dăruieşte prin arderea într-o ofranda de iubire.

În imnurile Sf Simeon Nou Teologul vedem această dragoste pe care omul o împărtăşeşte întru Hristos. O primeşte de la Hristos şi ea trece din suflet în suflet aprinzînd candela credinţei. „Căci te aprinzi de la foc şi iei focul întreg,/ dar Acela rămâne ne-împărţit, neîmpuţinat în ceea ce era./ Ceea ce se împărtăşeşte de focul material, se desparte de el şi/ trece în multe sfeşnice,/ dar Acela fiind foc duhovnicesc, e de neîmpărţit şi cu totul de neseparat şi de netăiat./ Căci împărtăşindu-Se, nu Se împarte, ci rămâne neîmpărţit/ şi Se află în mine, răsare în mine, dinăuntrul nevrednicei mele inimi,/ ca soarele, sau ca discul soarelui, arătându-Se în formă de sferă, în chip luminos, căci e ca o flacără." Dragostea dacă arde curat nu se împuţinează. Omul poate dărui dragoste familiei, oamenilor din jur, şi in acelaşi timp să ardă ca o flacără pentru Hristos. Căci dragostea este binecuvîntată şi ea se aprinde ca o torţă veşnic luminoasă în suflet. Versurile imnurilor sunt duioase şi de o mare atingere lirică: „În strofe de câte patru stihuri, cu aceeaşi literă începătoare,/ sau catrene, care ne descriu iubirea lui Dumnezeu./ Cum eşti Izvorâtor de foc, cum eşti şi Apă răcoritoare, cum şi/ arzi şi îndulceşti şi singure ele vor trăi, să nu se amăgească nimeni./ O, Iubire care ne îndumnezeieşti, Tu eşti Dumnezeu./ Uimitor lucru şi greu de aflat e acesta./ Cum nimiceşti stricăciunea?/ Cum faci dumnezei pe oameni, cum faci întunericul lumină,/ [...]/ Cum luminezi inima, cum mă prefaci pe mine întreg?/ Cum Te uneşti cu oamenii, cum ne faci fii ai lui Dumnezeu,/ cum ne arzi cu dorul Tău, cum ne străpungi fără suliţă?".

Sfântul Simeon Noul Teolog este reprezentantul poate cel mai de seamă al Părinților Bisericii care se identifică cu experiența sa mistică, ascetică și spirituală, în căutarea și și ascensiunea sa către divinitate. În imnurile sale, cîntări ale sufletului ars de dragostea pentru Hristos, el se vede transpus în acea lumină imaterială a divinității. Mulți dintre părinții bisericești, cum ar fi: Sfântul Macarie, Dionisie Areopagitul, Grigorie de Nyssa, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin, Grigorie Sinaitul, Grigorie Palama au experimentat acea iubire transformată într-o flacără a sufletului, printr-o constantă concentrare interioară (o ardere interioară), într-o schimbare în bine a întregii ființe.

Să căutăm acest foc în interiorul ființei noastre. Pentru a ne putea ridica la iubirea experimentată de sfinți, monahi, asceți. Flacăra iubirii să o menținem curată în candela sufletului. Și atunci în jurul nostru se va lumina, și această lumină va da roade.

Note:

Biblia, Editura Renașterea, Cluj-Napoca 2009

Biblia comentată. Poezia Vechiului Testament, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 2000

Imnele iubirii dumnezeiești, Sfântul Simeon Nou Teologul, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017

Ne vorbește părintele Porfirie – Viața și cuvintele, traducere din limba greacă de Ieromonah Evloghie Munteanu, Editura Egumenița, 2003

Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi, vol. 1, Nicolae Velimirovici, Editura Sophia, București, 2002

Daniela ANDRONACHE

Profuziunea de sensuri și simboluri ale flăcării în lirica universală

Focul, unul dintre elementele primordiale ale existenței, reprezentat prin flăcări ca formă de manifestare, este prezent în operele a numeroși scriitori începând cu antichitatea greco-romană. Aceștia au conferit focului și flăcărilor lui multiple sensuri, valențe și, bineînțeles, o bogată simbolistică. De asemenea, trebuie specificat faptul că substantivul „flacără", utilizat de către poeți atât cu sensul său propriu cât și cu sensul său figurat, este înlocuit în unele poeme de sinonime consacrate în literatură precum „văpaie", „vâlvătaie", „pârjol".

Grecii antici îi atribuiau focului origini celeste şi credeau că acesta a fost dăruit oamenilor de către titanul Prometeu care a furat focul din Olimp, fiind apoi aspru pedepsit de Zeus. Popoarele antice aveau zeităţi ale focului pe care le cinsteau aprinzând torţe în templele închinate lor. În mitologia greacă, Hefaistos, fiul lui Zeus şi al zeiţei Hera, era considerat zeul focului, al metalurgiei şi al fierarilor, al artizanilor şi al sculptorilor. În reprezentările artistice ale Greciei antice, acesta e înfăţişat ca un meşter fierar şchiop capabil să creeze din fier cu ajutorul focului nişte obiecte uimitoare – arme, armuri, unelte de toate soiurile. Datorită acestui meşteşug al fierăriei practicat de Hefaistos, focul capătă o valenţă benefică fiind folosit ca mijloc de prelucrare al metalelor. Jocurile olimpice iniţiate tot de grecii antici sunt întotdeauna asociate cu flacăra olimpică, simbol al luptei şi al dorinţei de izbândă. Corespondentul lui Hefaistos în mitologia romană este zeul Vulcan, fiu al lui Jupiter şi al Iunonei care foloseşte focul în acelaşi mod ca şi zeul grec. Asemănarea cu acesta din urmă nu se sfârşeşte însă aici: Vulcan este şi el un meşter fierar şchiop care făureşte în atelierul său de fierărie obiecte deosebit de frumoase. El prelucrează fierul şi celelalte metale cu ajutorul focului ajutat de ucenicii săi, ciclopii. Ca şi Hefaistos, acesta câştigă admiraţia zeilor pentru măiestria cu care îşi realizează obiectele şi bijuteriile din metal.

Mai târziu, în creştinism, flacăra devine simbolul luminii votive. Prezentă în toate ceremoniile religioase creştine, flacăra este şi simbolul victoriei luminii asupra întunericului. De asemenea, lumânările care se aprind cu ocazia tuturor evenimentelor celebrate sau comemorate în religia creştină fac trimitere la natura dual㠹 a omului format din trup şi spirit. Aşadar, conform interpretării unor teologi creştini, în timp ce lumânarea simbolizează materialul, flacăra lumânării simbolizează imaterialul, spiritul mai bine zis.

Rămânând tot în sfera manifestărilor religioase creştine, un fapt demn de a fi menţionat este acela care se petrece în fiecare an când, cu ocazia celebrării Paştelui ortodox, la Ierusalim, în Biserica Învierii Domnului, la rugăciunile Patriarhului ortodox al Ierusalimului, vata de pe mormântul Mântuitorului Iisus Hristos este cuprinsă spontan de flăcări imateriale. Patriarhul, ţinând în mână un buchet de treizeci şi trei de lumânări albe, iese din altar şi împarte credincioşilor din biserică acest foc imaterial. Credincioşii se bucură de venirea focului sfânt şi îl dăruiesc mai departe şi altora nu înainte de a se minuna de imaterialitatea lui. După cîteva minute, flacăra capătă caracteristicile focului material, teluric pe care le cunoaştem cu toţii. Acest fenomen este considerat a fi una dintre minunile ortodoxiei.

Revenind la multiplele valenţe ale focului şi ale flăcărilor lui, putem afirma faptul că în *Divina Comedie*, Dante atribuie flăcărilor o valenţă punitivă –sufletele păcătoşilor merg după moarte în Infern unde sunt mistuite fără încetare de flăcări apocaliptice. În Evanghelia după Matei, capitolul 13, versetul 42 întâlnim o altă referire la valenţa punitivă a focului şi a flăcărilor lui: „Şi-i vor arunca pe ei în cuptorul de foc; acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor". Aceeaşi referire se află şi în Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, capitolul 20, versetul 10: "Şi diavolul care-l amăgise a fost aruncat în iezerul de foc şi de pucioasă, unde este fiara şi proorocul mincinos şi vor fi chinuiţi acolo zi şi noapte, în vecii vecilor."

Hesiod, al doilea mare poet antic grec după Homer, vorbeşte în poemul său de factură filosofică *Teogonia (Naşterea zeilor*) despre naşterea universului, a zeilor, dar şi despre originea celestă a focului şi despre cel care l-a dăruit oamenilor- titanul Prometeu. După cum bine se cunoaşte, acesta a fost pedepsit de Zeus pentru fapta lui îndrăzneaţă: „Zeus legat-a în lanţuri de nedezlegat şi-n cătuşe/ Pe Prometeu, cel cu mintea rodnică-n intrigi şi planuri./ Prinsu-l-a de o coloană de piatră stîrnind împotrivă-i/ Vultur cu aripi întinse care să-i rupă cu pliscul/ Nemuritorii rărunchi, dar tot ce-i sfîşie ziua/ Apriga pasăre iarăşi întreg peste noapte renaşte."[1] În versurile următoare, Hesiod prezintă utilitatea focului pentru muritori precum şi modul în care aceştia au intrat în posesia lui: „Şi aducîndu-şi aminte de-a pururi acea viclenie,/ Focul cu flăcări nestinse nu l-a mai dat spre folosul/ Celor ce-ntreg pământul locuiesc, muritorilor oameni./ Dar, înşelîndu-l din nou, nobilul fiu al lui Iapet,/ Focul nestins ce se vede pînă departe, îl fură/ Într-o tulpină de soc. Zeus, ce tună-n înalturi,/ Pînă-n adînc şi-a simţit duhul muşcat de mînie/ Cînd a zărit, printre oameni, văpaia-i ce sfîşie bezna."[2] Ajuns în folosinţa oamenilor, focul le uşurează considerabil viaţa acestora şi este folosit în sens domestic – pentru încălzit, iluminat, pregătirea hranei, prelucrarea metalelor. Deşi de origine celestă, focul nu-i face pe oameni nemuritori ca zeii şi nici nu-i transformă în nişte rivali ai acestora, motive pentru care mânia lui Zeus este oarecum nejustificată.

În *Prometeu încătuşat*, Eschil, un alt mare poet grec antic, îl înfăţişează pe Prometeu vorbind despre binefacerile pe care el le-a adus muritorilor: "Ca şi mai tare să te miri, ascultă-acum,/Ce meşteşuguri şi ce căi noi am născocit,/ Întîi şi-întîi, cînd cineva cădea bolnav/ N-avea nimica să-l ajute, nici fierturi,/ Nici alifii, balsamuri, ci se mistuia/ Lipsit de

[1] *Crestomaţie de literatură universală*, Editura Diacon Coresi, Bucureşti, 1993, p. 85, traducerea Dumitru T. Burdea
[2] Ibidem, p. 86.

leacuri, pînă cînd eu, în sfîrşit/ Le-am arătat amestecele ierburilor/ Cari toate morburile lor le vindecă./ I-am lămurit cum să-şi prevadă sorţile,/ I-am învăţat să-şi tălmăcească visele/ Şi le-am deschis şoptirile destinului./ (...)/ Ce lustru şi culori/ Cuvine-se să aibă măruntaiele,/ Ce forme fierea şi ficatul paserei/ Spre-a fi pe placul zeilor? Prin ardere/ De coapse groase şi de mari spinări pe-altar/ Am învăţat pe oameni meşteşugul greu/ De-a înţelege tainele văpăilor."[1] În acest ultim vers, flăcările sunt folosite cu caracter de divinaţie. De fapt, Prometeu îi învaţă pe oameni cele mai răspândite metode de prezicere a viitorului din antichitate precum şi maniera în care să ofere jertfe zeilor pentru a le câştiga bunăvoinţa.

În poemul *Imn către Afrodita*, Sapho, poeta Greciei antice, o invocă pe Afrodita, zeiţa greacă a frumuseţii şi a iubirii. Poeta speră să cunoască împlinirea prin iubire cu ajutorul mărinimoasei zeiţe: „Pe cine ai vrea tu să-ţi aducă Pito/ iubirii tale, deci? De ce suferi Sapho?/ Fugind de tine, el în curînd spre tine/ o să alerge şi-o să-ţi stea alături"/ De nu-ţi primeşte darul, - în curând el însuşi/ va fi să-ţi deie daruri. Şi de nu te place/ curînd te va iubi, ca prins de flăcări."[2] Flăcările din ultimul vers simbolizează intensitatea şi ardoarea sentimentului de iubire.

Despre intensitatea sentimentului de iubire care se manifestă metaforic prin flăcări vorbeşte şi poetul latin Ovidiu în *Remediile iubirii*. De data aceasta însă, poetul îşi oferă ajutorul celor greu încercaţi de patima iubirii şi care ar putea recurge la gesturi necugetate. În consecinţă, Ovidiu, prin acest poem, nu doar creează o operă de artă literară, ci îşi asumă îndeplinirea unei sarcini mesianice în sensul că încearcă să îi salveze pe nefericiţii într-ale amorului de la un sfârşit tragic prin sfaturile şi învăţămintele lui. Poemul debutează brusc cu acuzaţia de război pe care zeul iubirii i-o aduce poetului după ce îi citeşte titlul operei: „Doar şi-aruncase Amor către titlul lucrării privirea:/ «Îmi pregătiţi deci război, zise, război precum văd.»"[3] Poetul însă intervine imediat în apărarea sa şi-i cere zeului iubirii să nu se pripească cu acuzaţiile. Mai mult de atât, îl roagă pe zeul Amor să îşi amintească că i-a slujit cu fidelitate înainte: „ «Cupido, cruţă-ţi poetul de-o învinuire nedreaptă,/ El care-ades a purtat cu vrednicie al tău steag./ Nu-s Diomede, cel care-o răni pe-a ta mamă cu lancea/ Cînd în cerescul locaş Marte-o aduse pe car./ Dragostea-ades se răceşte; eu însă-am iubit totdeauna./ Ce fac şi-acum de mă-ntrebi: încă

[1] Ibidem, p. 90-91, trad. I. Costa.
[2] Ibidem, p. 87, trad. Alexandru Andriţoiu şi Dimos Rendis.
[3] Publius Ovidius Naso, *Opere*, Editura Gunivas SRL, Chişinău, 2001, traducere Maria Valeria Petrescu, p. 237

iubesc, îţi răspund./ Dezvăluit-am chiar arta prin care tu poţi fi prielnic/ Şi cum ajung chibzuiţi cei care-au fost pătimaşi.»"[1]

Poetul îşi continuă pledoaria asigurându-l pe zeul Amor că el nu îşi trădează vocaţia literară şi justifică raţiunea care a stat la baza scrierii acestui poem: „«Nu-mi trădez arta, copil drăgălaş, nici pe tine de-asemeni;/ Noua mea Muză nimic nu va schimba din trecut,/ Îndrăgostitul, cînd este iubit, e ferice la culme,/ E bucuros că pe val barca îi lunecă lin./ Dar de-ţi apasă grumazul nevrednicul jug al iubitei,/ Arta mea dă ajutor celui ameninţat./ Oare lăsa-vom un îndrăgostit să-şi înnoade frînghia,/ Ca să-l vedem spînzurat de înălţatele grinzi?/ Ori pe un altul să-şi scoată cu fieru-ale lui măruntaie?/ Paşnic copil, e ştiut că te-ngrozeşti de omor!/ Cel care focul nu-şi stîmpără, piere; de se linişteşte,/ N-ai să mai vezi îngropări, pricina fiindu-le tu!"»[2] După ce se dovedeşte a fi un bun cunoscător al psihologiei îndrăgostitului şi după ce îşi mărturiseşte cât se poate de clar bunele intenţii faţă de cei care suferă din cauze unei iubiri nefericite, poetul îi sfătuieşte pe cei în cauză cum să „îşi stîmpere focul" care le-a cuprins inima: „Te sfătuiam pînă-acum s-alungi răul cît încă e-n faşă;/ Vin acum, iată, cu-un leac ce va lucra mai încet./ Cată din primele clipe să stingi, dacă poţi, vîlvătaia;/ Ori, cînd slăbită-n puteri, flacăra ei a scăzut."[3]

Din aceste versuri înţelegem faptul că poetul latin nu se declară împotriva iubirii, ci doar îi îndeamnă pe cei care au căzut în mrejele ei să îşi păstreze cumpătul şi raţiunea. Fiind un fin cunoscător al psihologiei îndrăgostitului, după cum am afirmat deja, şi cunoscând la fel de bine fazele evolutive ale sentimentului de iubire, Ovidiu ştie că cel care se lasă pradă acestui sentiment şi îl trăieşte la apogeu poate deveni o persoană iraţională, de aceea îl îndeamnă pe cel în cauză să acţioneze la timpul potrivit pentru a nu se confrunta ulterior cu neplăceri: „Patima doar o stîrneşti şi o faci să se aprindă mai tare,/ Dacă la vreme nu ştii flacăra să-i conteneşti!"[4]

În *Canţonierul*, Francesco Petrarca, unul dintre cei mai mari poeţi italieni, personalitate de seamă a umanismului renascentist, dedică iubitei sale Laura un sonet în care îşi exprimă recunoştinţa pentru privilegiul de a o fi întâlnit: „Slăvită fie clipă, ceas şi loc,/ meleag şi an, şi anotimp şi lună,/ şi ziua-n care ochii tăi, stăpînă,/ în mine aprins-au vîlvătăi şi foc.// Şi-n veci slăvit dintîiul dulce dor/ în care-am ars cu dragostea-nfrăţit, şi arcul

[1] Ibidem.
[2] Ibidem.
[3] Ibidem, p. 240.
[4] Ibidem.

cu săgeată ațintit,/ și rănile ce-adînc în piept mă dor."[1] Ca și în poemul precedent, focul și vâlvătăile din sonetul lui Petrarca trădează euforia și intensitatea trăirilor bărbatului îndrăgostit.

În poemul epic *Ierusalimul eliberat* scris de Torquato Tasso, un alt mare poet al Renașterii italiene, flăcările sunt asociate unor elemente de magie și sunt menite să completeze tabloul unor grădini fermecate. Acțiunea poemului se petrece în timpul primei Cruciade pentru eliberarea Ierusalimului. Cavalerii cruciați luptă împotriva sarazinilor care recurg la magie pentru a-și înfrânge inamicii. Cântul XVI ilustrează grădinile fermecate în care vrăjitoarea Armida îl ține captiv pe Rinaldo, unul dintre cavalerii cruciați: „Ieșind din aste încîlcite căi,/ Grădina mîndră îți ivește-n față/ Havuzuri mari cu ape în văpăi,/ Un rîu, și flori, și arbori, și verdeață,/ Coline, peșteri și umbroase văi.../Cu toate-odată ochiul ți-l răsfață/ Și-ascuns cum meșteșugu-n orice parte-i,/ Mai mare-i prețul nevăzut al artei."[2] Văpăile, substantiv utilizat de poet cu sensul său propriu, apar în această strofă în combinație cu apa, un element cu care focul este de altfel incompatibil, dar cum magia anulează legile naturii, orice fenomen devine posibil.

În sonetul LV, William Shakespeare atribuie flăcărilor o conotație negativă și un sens distructiv, fapt care reiese din folosirea de către autor a sinonimului „pârjol": „Nici marmuri, nici sculpturi de aur grele/ Nu vor trăi cît mîndrele-mi poeme,/ Iar tu vei străluci mai viu în ele/ Decît într-un granit mîncat de vreme./ Războaie vor zvîrli statui deoparte,/ Statui și ziduri dezrădăcinînd,/ Dar nici pîrjol, nici sabia lui Marte/ N-or șterge-n inimi chipul tău nicicînd./ Tu, biruind și Moarte și Uitare,/ Vei dăinui, iar slava ta curată/ Vor mai privi-o vremuri viitoare./ Și-atunci cînd lumii ceasul o să-i bată./ Iar pînă-n ziua trîmbiței cerești,/ În versul meu și-n ochi duioși trăiești."[3]

Poetul englez este pe deplin încredințat de faptul că opera lui va face parte din patrimoniul imaterial al umanității și că va înfrunta veacurile biruind timpul, moartea și uitarea, neputînd fi distrusă nici de războaie, nici de calamități, și nici de „sabia lui Marte" așa cum se întâmplă cu lucrurile materiale. Conform spuselor majorității criticilor literari, acest sonet, precum și restul sonetelor scrise de Shakespeare (154 în total) este dedicat contelui de Southampton, de a cărui protecție și prietenie poetul s-

[1] Ibidem, p. 139.
[2] Ibidem, p. 146.
[3] *Crestomație de literatură universală*, Editura Diacon Coresi, București, 1993, p. 159-160, traducerea Teodor Boșca.

a bucurat de-a lungul vieții sale. Prin arta sa poetică, Shakespeare nu își asigură doar propria nemurire, ci și pe cea a prietenului său drag.

În poemul *Germania, un basm de iarnă*, poetul german din secolul al XIX-lea Heinrich Heine slăvește natura și vorbește despre flăcări ca despre o reflectare a stelelor în apă: „Sublime stele! Flăcări vii/ Se strîng în izvoare arzătoare./ Puternic ca nicicînd mă simt,/ Stejarii să-i frîng sînt în stare."[1]

În poemul „Moartea lupului", poetul romantic francez din secolul al XIX-lea Alfred de Vigny oferă o emoționantă descriere a unui cadru natural în care luna se bucură de o reprezentare artistică plină de forță de sugestie datorită faptului că este însoțită de epitetul „în flăcări": „Sus, peste luna-n flăcări, nori grei își grăbeau drumul/ Așa cum din incendii aleargă-n slavă fumul,/ Și codrii erau negri, și-adînci în depărtări./ Mergeam tăcuți prin iarba jilavelor cărări,/ Prin bălăria deasă și spinii-nalți și goi,/ Cînd, pe sub brazii-asemeni cu cei din Lande, noi/ Zărirăm urma slabă a unor gheare mari./ Lăsate-n hăituire de niște lupi hoinari."[2]

Un alt important poet francez din secolul XX, Paul Valéry, se descrie pe sine ca fiind un individ cu sufletul vibrând de sentimente intense, cum ar fi dragostea pentru dreptate. Substantivul „flăcări" este folosit tocmai pentru a evidenția sufletul său profund și pătimaș: „Cu sufletul dat flăcărilor pradă,/ Eu te susțin, justiție cu spadă/ Te-ntorc pe treapta ta dintîi, senina:/ Privește-te!... Dar ca să-ntorc lumina,/ Ursuze umbre-mi cer sălaș egal."[3]

Poetul austriac Rainer Maria Rilke din secolul XX, în poemul *A doua elegie* aparținând volumului intitulat *Elegiile duineze*, vorbește despre pasiuni interioare și despre intensitatea trăirilor care consumă eul poetic și îi afectează structura sufletească: „Noi tot ce simțim împrăștiem; ah, noi/ ne exaltăm și pierim: din văpaie-n văpaie/ dăm tot mai slabă mireasmă. Ne spune cineva:/ da, îmi intri în sînge, camera asta, primăvara/ se umplu de tine... Zadarnic însă, nu ne poate păstra,/ dispărem în el și în preajma lui."[4]

Georg Trakl, un alt poet austriac din secolul XX, realizează în poemul *Peisaj* o nostalgică și poetică descriere a unei seri de septembrie în care cuvintele „foc", „văpaie" și „flacără" au un rol bine determinat și o puternică forță de expresie: „Seară de septembrie; mîhnite răsună chemările întunecate ale ciobanilor/ Prin satul învăluit în amurg; în fierărie scînteiază focul./ Un cal negru se arcuiește sălbatic; buclele de

[1] Ibidem, p. 222, traducerea I. Cassian-Mătăsaru.
[2] Ibidem, p. 249, traducerea Ionel Marinescu.
[3] Ibidem, p. 319, traducerea Ștefan Augistin Doinaș.
[4] Ibidem, p. 323, traducerea Al. Philippide.

hiacint ale servitoarei/ Freamătă să înşface văpaia nărilor sale de purpură./ Uşor se stinge la marginea pădurii mugetul ciutei/ Iar florile galbene ale toamnei/ Se înclină mute peste faţa albastră a eleşteului./ Un copac s-a mistuit în roşie flacără;/ cu chipuri întunecate fîlfîie liliecii."[1]

Poemul, deşi de mică întindere, reuşeşte să redea cu acurateţe momentul înserării într-un sat de la marginea pădurii, poate şi datorită faptului că abundă în imagini vizuale, auditive şi olfactive. „Focul", „văpaia" şi „flacăra" sunt elemente naturale care asigură contrastul cromatic cu restul tabloului şi, în acelaşi timp, parcă concentrează esenţa descrierii poetului. Prin simpla lectură, cititorul simte că este parte a acestui autentic tablou de natură în care senzaţiile şi emoţiile sunt vii şi percutante.

În poemul *Focuri de Sînziene*, poetul grec Gheorghios Seferis – secolul XX- ilustrează în versuri străvechiul obicei de a aprinde focuri în noaptea de Sânziene (23-24 iunie) pe locul cel mai înalt din sat, cu scopul de a alunga duhurile rele şi de a feri comunitatea de boli: „Copiii sunt cei care aprind focurile şi/ strigă în faţa flăcărilor prin noaptea caldă/ (S-a pomenit oare vreun foc/ care să nu fi fost aprins/ de un copil, o Herostrat?[2])/ şi aruncă sare în văpaie ca să pocnească/ (Ce straniu ne privesc dintr-o dată casele,/ devoratoarele oamenilor, parcă le mîngîie/ o reverberaţie!)."[3]

În acest poem, spre deosebire de celelalte poeme aduse în discuţie, substantivul „flăcări" este folosit de către poet cu sensul său propriu, fapt care nu afectează câtuşi de puţin valoarea poemului sau frumuseţea descrierii. Interesantă este asocierea dintre flăcări şi copii, precum şi valenţa flăcării şi a focului în poemul lui Seferis. Copiii, făpturi pure, aprind focurile din noaptea de Sînziene. Aceste focuri sunt menite să marcheze un eveniment astronomic- solstiţiul de vară şi, totodată, să purifice atmosfera, alungând duhurile rele. Prin urmare, e de neconceput pentru poet ca altcineva să aprindă aceste focuri în afara copiilor: „S-a pomenit oare vreun foc/care să nu fi fost aprins de un copil, o Herostrat?"

În poemul *Dl. Stratis corăbierul descrie un om*, acelaşi Gheorghios Seferis foloseşte motivul flăcării, dar cu o cu totul altă simbolistică decât în cazul precedentelor poeme analizate în acest eseu: „Dar ce are acest om?/ Toată după masa (azi, ieri, alaltăieri)/ stă cu ochii aţintiţi spre o flacără./ Aseară, pe trepte, cînd urcam, s-a-mpiedicat/ de mine, şi mi-a spus:/ «Trupul moare, apa se tulbură, sufletul/ şovăie/ şi vîntul uită într-una, uită/ dar flacăra nu se schimbă.»/ Mi-a mai spus:/ «Ştiţi, iubesc o femeie

[1] Ibidem, p. 331, traducerea Petre Stoica.
[2] Herostrat: incendiatorul templului Artemisei din Efes.
[3] Ibidem, p. 343, traducerea Aurel Rău.

care-a plecat/ poate-n lumea de jos; nu de-aceea par atît de/ pustiit;/ încerc să mă țin de o flacără/ fiindcă nu se schimbă.»/ Pe urmă mi-a spus povestea lui."[1]

În mod evident, flacăra simbolizează aici un reper ontologic fundamental, un element etern și imuabil care contrastează puternic cu celelalte elemente ale poemului supuse degradării organice și dizarmoniei. Cu siguranță, flacăra este aceea care îl călăuzește pe bietul om care a iubit „o femeie care a plecat/ poate-n lumea de jos". Omul este profund conștient de importanța flăcării pentru echilibrul său și pentru viața sa viitoare și de aceea încearcă să o urmeze neabătut. Se pare că tot flacăra este aceea care îi conferă omului consistență interioară, o direcție clară și, nu în ultimul rând, o certă valoare de sine.

În încheiere, putem afirma, fără a avea pretenția de a fi exhaustivi, că am încercat să oferim cititorilor revistei cât mai multe reprezentări literare relevante ale sensurilor și ale simbolisticii flăcării din poezia universală.

Diana Dobrița BÎLEA

Jules Romains: „O flacără fericită"

Cuvîntul *flacără* – reprezentînd partea vizibilă, luminoasă, care se ridică dintr-un corp aprins – este una dintre unitățile lexicale care permit abaterea de la denotație, expresiile cu sens figurat din care face parte fiind destul de uzuale, precum flacăra iubirii, flacăra credinței, flacăra pasiunii ș. a., relevînd o stare sau o trăire intensă, arzătoare. Unele au devenit și titluri de cărți ale mai multor autori. ***Flacăra iubirii***: Pavel Coruț (Editura Ștefan, 2005), Nicholas Evans (Editura Nemira, 2010), Clark H. Pinnock (cu subtitlul ***O teologie a Duhului Sfînt***, Editura Imago Dei, 2016); ***Flacăra pasiunii***: Susan Elizabeth Philips (Editura Lira, 2019). Este, de asemenea, cunoscut volumul de versuri ***Flacăra*** (Editura Polirom, 2019) al îndrăgitului scriitor și cantautor Leonard Cohen, care, din iubire pentru semeni, atrage atenția instanței divine asupra nefirescului din lumea creată, asupra nefericitei condiții umane, asupra manifestării răului în multiple forme, avertizînd-o totodată că, astfel, în sufletul omului se va

[1] Ibidem, p. 344.

stinge flacăra – a iubirii, a credinței, a vieții înseși: „Dacă TU faci cărțile/ Am ieșit din joc/ Dacă TU ești vindecătorul/ Sunt zdrobit și defect/ Dacă gloria este a ta/ Atunci rușinea trebuie să fie a mea/ TU vrei să fie întuneric,/ Noi vom ucide flacăra.// Preamărit și preasfințit/ Să Fie Numele Tău Sfînt/ Defăimat și răstignit/ În formă umană/ Un milion de lumînări ard/ Pentru ajutorul care nu a venit niciodată/ TU vrei să fie întuneric,/ Noi vom ucide flacăra.// Iată-mă,// Sunt pregătit, Domnul meu.// E un amant în poveste/ Dar povestea rămîne aceeași/ E un cîntec de leagăn pentru suferință/ Și un paradox de vină/ Dar este scris în scripturi/ Și nu este vorba de o revendicare/ TU vrei să fie întuneric,/ Noi vom ucide flacăra.// Ei aliniază prizonieri acum/ Gardienii i-au luat în vizor/ M-am luptat cu niște demoni/ Erau din clasa de mijloc și îmblînziți/ Nu știam că am permisiunea/ Pentru crimă și mutilare/ TU vrei să fie întuneric,/ Noi vom ucide flacăra”[1].

Flacăra credinței. Lumina Sfîntă sau Focul Sacru se referă la minunea atît de controversată și totuși așteptată de mii de pelerini creștini la Biserica Sfîntului Mormînt din Ierusalim în Sîmbăta Mare, ziua dinaintea Paștelui ortodox, cînd se produce miracolul coborîrii din cer a flăcării din care se vor aprinde ulterior lumînările. Credincioșii prezenți fac testul cu lumînarea aprinsă care nu arde mîna, barba etc. timp de 33 de minute. „Ierusalimul este mai mult o flacără decît un oraș și nimeni nu poate diviza o flacără”, spunea fostul președinte al Israelului, Shimon Perez. Comparația orașului Ierusalim – în care Dumnezeu este venerat de cele mai mari religii monoteiste ale lumii (creștinismul, iudaismul și islamismul) – cu o flacără face referire nu doar la valoarea de simbol religios a „Cetății Păcii”, dar și la indestructibilitatea sa spirituală ori la fapul că „Nimeni nu poate monopoliza sfințenia” (S. Perez), lumina sau focul și cu atît mai mult o simplă flacără nefiind divizibile în lumea materială.

Filosoful rus Nikolai Berdiaev, ale cărui lucrări se bazează îndeosebi pe filosofia religiei, spunea despre lumina lumînării că reprezintă „punctul de trecere dintre cele două lumi: divină și umană”. Flacăra lumînării simbolizează Lumina, care este Dumnezeu. Rugăciunile creștinilor sunt însoțite de arderea lumînării, fie spre împlinire/mîntuire, pentru că iubesc Lumina și nu întunericul, fie spre a fi luminată calea celui răposat, ca să găsească și să nu piardă drumul către bunătățile veșniciei. De aceea, la botez, la cununie, în casele noastre sau în biserică, la moartea/mormintele celor dragi se aprind lumînări, flacăra care se înalță către cer semnificînd stabilireași menținerea/întărirea legăturii omului cu Dumnezeu. Pe de altă parte, rebela poetă americană Edna St. Vincent Millay își descria viața arzînd de două ori mai repede grație intensității trăirilor sale: „Lumânarea

mea arde la ambele capete/ N-o să țină întreaga noapte;/ Dar ah, dușmanii mei și oh, prietenii mei.../ Dă o lumină minunată"[2]. S-a considerat că această poezie, fără valoare din punct de vedere literar conform criticii vremii (autoarea a trăit între anii 1892-1950), are și conotații sexuale, Millay inspirîndu-le atît pe feministe, cît și comunitatea LGBT.

Animați de flacăra credinței, mulți poeți au slăvit îndeosebi Învierea lui Iisus. Acestor voci lirice li s-a alăturat și basarabeanul născut în Căinari, preotul Alexei Mateevici, care, în poezia „Hristos a înviat", aduce laude jertfei iisusice și învierii sfinte: „Lumini lucesc la gura mormîntului deschis/ Întunecimea piere o clipă-n toată firea.../ Hristos învie!... Paznici, să fie vouă vis?/ Lumina vă orbește, v-a înlemnit uimirea./ Lumina din lumina cerescului cuprins/ Luceşte-acum pe chipu-I. Îl nalță biruința./ Și, lepădînd pămîntul, îl lasă foc nestins/ Pe calea mîntuirii; nădejdea și credința./ Cu moartea Sa pe cruce, murind nevinovat,/ Ne-a dat El nouă pilda a marei jertfi de Sine./ Cu moartea Sa pre moarte călcînd a înviat/ Spre învierea vieții în faptele de bine"[3].

Flacăra iubirii. Despre a aprinde flacăra iubirii/ a menține flacăra iubirii/ a reaprinde flacăra iubirii se vorbește foarte mult, speculîndu-se nevoia omului de a iubi și de a fi iubit, pentru că „dragostea este cea mai sănătoasă boală", după aserțiunea poetului grec Euripide. În romanul epistolar *Iulia sau noua Eloiză* (1761), Jean-Jacques Rousseau scrie despre puterea dragostei de a reseta ansamblul trăirilor afective ale omului la un moment dat: „Dragostea adevărată este un foc mistuitor care își duce flacăra în celelalte sentimente și le însufleţeşte cu o vigoare nouă." George Meredith, un scriitor englez a cărui operă se distinge prin ironie și printr-o fină analiză psihologică, pleda pentru iubirea care arde curat de la început și pînă la sfîrșit, fără să se transforme în procese afective negative: „Iubirea care se poate preschimba în ură a fost, de fapt, o ură care se ignora ca atare. Dacă urîm ceea ce am iubit cîndva, înseamnă că n-am iubit niciodată. Iubirea este o pasiune, o flacără purtînd în ea, indiferent de este durabilă sau nu, ca și propria noastră condiție umană, și moarte, și viață". Poetul francez Jules Romains imagina dragostea ca avînd culoarea Parisului ori Parisul asemănîndu-se unei „flăcări fericite", vieții care arde în chipul cel mai frumos și mai omenesc cu putință: „O flacără fericită/ Răsare-n susul străzii;/ O lumină/ Dăruită-azurului-nalt;/ Un foc auriu la geană/ O flacără fericită./ Dragoste, culoare a Parisului" (*Dragoste, culoare a Parisului,* din *Antologia poeziei franceze*, 1974, traducere de Ion Caraion).

Nichita Stănescu, o flacără care a ars nespus de înalt și poate de aceea atît de repede, un inițiat care a transformat în poezie realitate și transcendent deopotrivă, un poet care „vedea cuvintele" și esențele acestei lumi, își imagina ființa sa ca o lumînare care, arzînd intens, se topește

continuu şi dureros întru Lumină: „Mai departe, mai aproape de centrul/ spaţiului,/ inima mea se consumă.// Capul meu, ca o flacără de lumînare,/ mereu îşi pierde ochii fierbinţi/ arzînd mîinile tale nevăzute.// El îşi hrăneşte lumina/ din seninul trunchi/ pe pămînt şi pe mare.// Minunată pradă şi sprijin/ al foamei – pămîntul –/ Minunat prilej de sete – marea.// Flacără înceată, pierzîndu-şi ochii/ mereu fierbinţi, –/ arzîndu-ţi mîinile.// O, dureroasă lumină şi miros!/ Pălmile tale sunt/ faţa mea de pămînt şi de apă.// Numai şi numai ele/ mişcătoarele, îndepărtatele/ mă luminează, arzîndu-mă" (*Alfa*)[4]. Apelînd la aceeaşi temă şi la simboluri asemănătoare, Virgil Carianopol mărturiseşte semenilor despre marele foc interior din care se naşte poezia/lumina ori cunoaşterea/înţelepciunea dăruită lor: „Sunt flacără, sunt jar, sunt pară,/ Merg printre oameni luminînd./ Sunt ca o stea ce străluceşte,/ Dar nimeni nu mă vede-arzînd.// Ard ca un codru ce nu piere/ Sub flăcările ce-l încing,/ Un codru care arde-ntruna/ Dar flăcările nu-l ating.// Şi ard, şi ard, aşa de-a rîndul,/ Ca mii şi mii de stele./ Îi luminez pe cei din preajmă/ Arzîndu-mi visurile mele./ Ştiu, se va stinge crud odată/ Această flacără, stindard/ Da'-mi pare rău că se va stinge/ Fiindcă trăiesc numai cît ard..." (*Flăcări*)[5].

Alda Merini, considerată una dintre cele mai mari poete ale lumii, iubită atît de cei foarte tineri, cît şi de adulţii de toate vîrstele, a avut o viaţă extrem de zbuciumată. Între episoadele de tulburări psihice şi stări depresive, care i-au marcat existenţa fără s-o poată învinge vreodată pînă la capăt, şlefuindu-i însă sufletul şi modul de a privi în faţă adevărul, poeta milaneză asociază, de asemenea, poezia ce vine din fiinţa sa unui foc care o pîrjoleşte pe dinăuntru. Actul creaţiei înseamnă nu atît o continuă eliberare de suferinţă, cît sublimarea focului lăuntric în poezie/lumină pentru oameni: „Am nevoie de sentimente/ […]/ Am nevoie de poezie,/ această magie care arde greutatea cuvintelor/ şi readuce la viaţă emoţiile, dîndu-le culori noi.// Poezia mea pîrjoleşte ca un foc/ o trec printre degete ca pe o mătanie" (*Eu n-am nevoie de bani*)[6]. Mai ales în cazul ei s-a dovedit că sănătatea minţii şi cea a sufletului depind de dragostea celui drag. Viaţa este, în viziunea ei, o flacără care pîlpîie neîncetat, pînă în clipa din urmă. Combustibilul care trebuie să întreţină această flacără este iubirea. Merini pledează pentru iubirea în toate formele ei. Iar iubirea esenţializată ori transmutarea trăirilor în lumea subtilă, superioară reprezintă soluţia la oricare potrivnicie a dimensiunii materiale: „Iubeşte-mă/ atît timp cît simţi căldura/ unei flăcări pîlpîitoare/ care arde mereu,/ apărîndu-se de vînturile dintre stînci.// Sunt un gînd/ care nu ţine niciodată/ să-ţi lege mîinile/ libere/ chiar dacă aş vrea/ să fie doar ale mele.// Iubeşte-mă/ acum, cînd n-am cuvinte/ să te fac să te îndrăgosteşti de mine,/ de tăcerile mele/ pline de bucurie/ pe care n-ai putea să le vezi.// Iubeşte-mă încă,/

doar ochii/ îți vor vorbi despre pasiunea mea/ și doar buzele mele/ îți vor vorbi/ despre lucruri greu de mărturisit.// Poate că vom face/ ca, într-o zi,/ să se îmbrățișeze doar parfumurile corpurilor noastre/ fără teama/ că absența va deveni adevărată”[7].

De o frumusețe răvășitoare este speranța în viziunea lui Haruki Murakami. Fără speranță, flacăra iubirii s-ar stinge repede, uneori fără să observe nimeni, alteori lăsînd în urmă vid, întuneric. Tocmai de aceea scriitorul japonez susține cauza apărării luminii ei atît de vulnerabile în fața intempestivităților crude ale realității: „O speranță asemănătoare unei surse mici, dar prețioase de căldură, care le-ar fi încălzit inima. O flacără subțire pe care mîinile ar fi înconjurat-o pentru a o proteja de vînt. Pentru a preveni rafalele violente ale realității să o stingă”[8].

Bibliografie:

https://lyricstranslate.com;
https://poets.org/poem/first-fig;
https://poeziisiversuri.com/alexei-mateevici/hristos-a-inviat/;
Nichita Stănescu, *Ordinea Cuvintelor*, vol. I, Ed. Cartea Românească, 1985;
http://poetii-nostri.ro/virgil-carianopol-flacari-poezie-id-8637/;
https://www.poesiedautore.it/alda-merini/io-non-ho-bisogno-di-denaro;
https://giornodopogiorno.org/2018/07/24/amami-finche-sentirai-il-calore-di-una-fiamma-tremula-di-alda-merini;
https://le-citazioni.it/argomenti/fiamma/.

INEDIT

Gheorghe SIMON

Imnul lui Mihai Eminescu

Dinamic şi psaltic, mărturisitor şi pneumatofor, jertfit şi jertfitor, frânt şi răsfrânt, îmbunătăţit prin cuminecare, **Ioan Alexandru** e poetul luminii lăuntrice, al celuilalt tărâm, al *celuilalt pământ*, întrezărit, precum o lacrimă albastră pe cale de transfigurare. Într-o clipă de răgaz, cât nu s-a uscat roua lacrimilor de pe chipul dimineţii, să ne fie dat, odată pentru totdeauna, înţelesul ascuns al celor nevăzute, câte ni se arată, ca întâia oară, eminesciană întrupare a Logosului, purcedere a Duhului, cerească vecernie a luminii neînserate. Absolut toate, vrednice ocazii de nuntire şi de înrudire, între ceea ce a fost şi sunt încă pe cale de mărturisire: *Şi cale-mi eşti oriunde plec şi urmă/ Nădăjduind în câte-am fost învins/ Flămânzi şi goi cărarea de mi-o curmă/ E semn că-n jertfă sunt şi eu cuprins.* (***Psalm***)

Imnele sunt o încununare şi o celebrare, prin *puterea izbăvitoare a Logosului iubirii*, prin resurecţia adeveririi, prin mărturia cuvântului, într-o clipă imnică, liturgică, o ascensiune a sufletului, o eliberare teribilă a sufletului, ca lămurire de sine, spre lăuntricul ocrotitor, fără ascunzişuri sau viclenii.

Ioan Alexandru e mai aproape de Pindar şi de Dante, avându-l însoţitor şi duhovnic pe Eminescu, urmând îndemnul lui Rilke, de aprofundare şi asumare a ceea ce e mai tainic în sufletul unui om, acordându-i privilegiul şi împuternicirea de a se mântui, prin supunere şi ascultare, prin neîncetată veghere şi priveghere, făcând să sporească, precum lumina, prin dăruire, harul clipei eminesciene, duhul înaripării sufletului, fericirea de a fi parte, ca ordine şi ierarhie, miez al învăţăturii, când unul pe celălalt se susţine, povara trecerii fiindu-ne, astfel, mai uşoară.

Poetul e în lucrare neîntreruptă, săvârşeşte ceva, fără părtinire şi fără ură, cum e viaţa pe pământ, pregătire spre moarte, prag uşor de trecut, când mormântul e gol şi sufletele, laolaltă, sunt la locul lor, fiind doar ***chip*** şi ***asemănare***. De acum înainte, nu vor mai fi cuvinte şi nici vorbire, va fi doar ***Cuvântul***/***Logosul***, în chip nemaiînchipuit, ci doar Tăcere, mlădiţe de raze, înmănuncheate, şi doar încântare între cel privit şi privitor, trecere uşoară, eliberare de sine, de la unul spre celălalt.

Nu-mi iese din minte imaginea poetului, într-un Amfiteatru ieşean, când l-am auzit rostind profetic, imnul-acatist dedicat lui Mihai Eminescu. Rămăsesem muţi de emoţie, înmărmuriţi. Nu se clintea nimeni a

nerăbdare. Eram copleşiţi de o asemenea evadare din spaţiul cenuşiu-didactic, când, deodată vedeam cuvântul rostit în toată amploarea şi în tot largul unei revelaţii divine. Eram cuprinşi de o stare de răpire şi nu am fi vrut să se mai termine. Uitasem tot ceea ce ştiam despre poezie şi poetică. Rostirea de atunci s-a întipărit cu litere de foc, cu înflăcărări şi accente profetice. De la oda pindarică a Bucuriei, deodată, neaşteptat, Poetul face trecerea spre imnul melodic bizantin, cu accente patristice şi temeiuri teologice, cu izvodiri senine din miezul de foc al Logosului dogoritor: *Multe-s de spus despre poeţi şi adesea/ Sărac pare cuvântul a-i rosti. Apare însă/ Focul peste grai şi-l ţine strâns sub flamurile sale/ Se-nchide valea şi pe munţi clipesc luminile/ De înserare./ Şi-ncepe alt urcuş spre zorii zilei care o să vină/ Şi începutu-i seara când vremile se-ntorc/ Şi focul sfânt în candelă s-anină*. Părea că, întâia oară, Mihai Eminescu ne făcea un semn de acolo de sus, ca un Iisus, un semn de binecuvântare. Poetul Profet ne trezea din amorţire şi din inerţie, din lentoare şi amorţire, prin chiar zborul epifanic al Verbului, un fel de a vedea a celor nevăzute, o înduhovnicire a literei, o înnoire a creaţiei, ca răsfrângere în abisul vieţii, pe un portativ diafan, o nouă paradigmă a rostirii: *O nevăzută mână crug/ Pe treptele întoarse către fire/ Şi-ntâiu-ajuns în zarea fără grai/ Poetul trebuie să spună/ Căci de acum e ziuă-n univers, deschisă-i valea/ Muntele se-arată, împărăteşte omul în pridvor/ Îşi vede ţara-n rouă îmbrăcată*. Abia atunci am înţeles ce e rostirea poetică, inspirată de un duh divin. Cuvintele nu mai erau cuvinte, ci un mănunchi de raze sfinte, un cuib matern de înţelepciune. Poate exagerez în entuziasmul meu, dar, de fiecare dată, întâlnirile mele cu poetul Ioan Alexandru aveau aceeaşi lumină, acelaşi chip, aceeaşi clipire şi acelaşi suspin, eminescian. Fericit eram şi nu voi putea muri decât cu icoana vie a Mamei mele şi cu însufleţirea eminesciană.

Imnul dedicat lui Mihai Eminescu e un poem de largă respiraţie şi de o neasemuită expresie, vădind virtuţi profetice de celebrare a Logosului în toată amploarea lucrării divine, cosmică şi pământeană, prin licărirea stelei nemuritoare şi prin clipirea clipei revelatoare. Naşterea poetului se petrece într-un spaţiu şi într-un timp, cu amprente vii şi în chip de trezire a firii, de clipire şi de însufleţire a chipului dintâi, princiar, a naturii în întregul ei, necorupt: *Acestea toate/ Eminescu sfânt, văzutu-le-a în firea sa adâncă,/ Ce să mai răscolesc în jarul său/ I-aceeaşi rana care ne mănâncă/ Poetul fulger neîntrerupt şi sacră neliniştre/ Şi sfială*. E o presimţire a energiilor cosmice, o coborâre spre trezirea din amorţire a ceea ce până acum părea să se ascundă sub voalul transparenţei, al neclintirii şi al muţeniei, al absenţei, al graiului nerostit. Desţelenirea şi eliberarea din orbire a sufletului înseamnă o pătrundere, o explorare în abisul tăcerii a celor care nu pot avea chip decât prin rostire.

Chip asemănător Creatorului, omul, în tot largul vieţii şi în toată necuprinderea creaţiei, omul e încununare a iubirii, spre a avea acces la cele înalte şi de neatins. Cele două căi spre cunoaştere sunt la fel de ispititoare prin puterea pe care omul şi-o asumă, fie spre cunoaştere şi împlinire, când îşi urmează Calea şi Cuvântul, fie spre distrugere, când se substituie Creatorului. Cea din urmă, ispitirea, e şi cea mai învierşunată. Odată ce a pus stăpânire pe om nu încetează decât prin nimicire şi nestăpânire accentuată. Alta e însă calea Adevărului, una spinoasă şi strâmtorată, prin lipsa unei certitudini şi a unei adeveriri de sine. Alta e Calea Adevărului, când omul asemănător Creatorului îşi urmează chemarea şi se supune unei chemări interioare, inerente oricărei persoane umane, care nu ia în deşert puterea Cuvântului, taină a vieţii şi noimă a creaţiei. Aşa se întâmplă, rar de tot, ca în viaţa unui popor, printr-un singur nume, numele să fie o sumă de vieţi centrate, prin anvergura şi dinamica Verbului, a Logosului dogoritor, în lucrare neîntreruptă, actualizată prin geneză, origine şi purcedere neîntreruptă.

În aproape toate cele câteva sute de imne dedicate fiecărui ţinut românesc, fiecărei alcătuiri vii şi fiecărui nume, Ioan Alexandru avea să săvârşească o Poemă enesciană, o rapsodie a rodniciei interioare a Logosului divin, în toată amploarea şi măreţia unei ofrande literare, fără asemănare pentru fiecare nume invocat, păstrând doar ritmul accentuat, actualizat. Recuperarea numelor e o lucrare neîntreruptă, o actualizare permanentă, de fiecare clipă, pe fiecare treaptă a evocării tutelare, nobiliare. Însoţită de o voce profetică, vizionară, rostirea devine rezonantă, cu virtuţi poetice revelatoare din comoara unui grai ascuns, cu însuşiri şi figurări încă nedezvăluite.

Imnul bizantin e forma celebrării creaţie divine, în toată lumina cuvântului şi în cea mai neaşteptată formă a eliberării cuvintelor, printr-un ritm al înălţării şi al slăvirii, fără şovăire sau poticniri. Imnul nu exclude poetica practicată până acum, ci îi conferă o altă dimensiune, una a fervorii şi a entuziasmului, în faţa oricărei forme de viaţă.

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în *Convorbiri literare*, nici în *Poezia*, ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în *Convorbiri*. Poate, şi astfel, aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii.

Din motive de spaţiu, pentru că primim multe titluri la redacţie, unele le vom menţiona doar, eventual cu o scurtă remarcă, din respect pentru autorii care nu le-au trimis, şi pentru a sublinia că sunt în atenţia noastră, şi, în măsura posibilităţilor, la parte dintre ele vom reveni mai pe larg fie aici, fie în *Convorbiri literare*, după caz.

Laura Garavaglia, *Muzica sferelor*, traducere şi prefaţă (*Poezia altfel*) de Nicolae Dabija, ilustraţii: I. Braşoveanu, Editura pentru Literatură şi Artă, Chişinău, 2019, 108 p.; *La ruga profonda della vita/ Ridul adînc al vieţii*, poezii, ediţie bilingvă română-italiană, versiunea română: Mariana Stancu, Editurile Cronedit, Iaşi, Ştiinţa, Chişinău, 2019, 110 p.

De ani de zile publicăm în revista noastră poezie italiană contemporană (până acum sunt zeci de nume), dincolo de prezentările unor volume ale unor autori italieni, astfel încât cititorii noştri au, şi astfel, o imagine asupra modului în care se scrie în Italia acum. Pe de altă parte, Laura Garavaglia (n. în 1956 la Milano, vieţuieşte în oraşul Como, în Italia) ne-a vizitat ţara, a ajuns şi în Iaşi, şi a putut fi ascultată în recitaluri de cei interesaţi.

Absolventă de filologie la Milano, a întemeiat „Casa poeziei", pentru a facilita promovarea poeziei universale şi a unor autori contemporani importanţi, fiind şi animatoarea festivalului de poezie „Europa in versi". Membră a mai multor asociaţii/ organizaţii profesionale (între care PEN Clubul italian şi a celui din Elveţia italiană), a primit mai multe premii naţionale şi internaţionale, a participat la diverse festivaluri (între care şi „Poezia la Iaşi), creaţii ale sale fiind traduse în mai multe limbi, între care şi româna.

Aşa cum se vede din aceste volume, Laura Garavaglia scrie despre natură, despre cărţi, despre teme actuale din cele mai diverse, de la fuga din calea războiului şi destinul refugiaţilor ca imigraţia (*Yusuf* „războiul

şterge toate graniţele/ dintre sens şi nonsens") la soarta cărţilor azi (*Biblioteca din Coimbra* „două sute de mii de volume/ pe rafuri şi-au găsit mormintele" şi „cunoaşterea are miros de cenuşă") sau comunicarea pe Skype (unde nu se văd „dureri tăcute"), condiţia umană, boli, rutina cotidiană („amar şi dulce împreună, un ritual prevăzut" – *Amar şi dulce*), iubirea (care, uneori, în amintire are „mirosul acru de carne arsă")curgerea timpului, „care se fixează în găurile ziarelor/ în spitale, pe ecrane de calculator" sau care „linge viaţa/ se topeşte în picături dense", amintirile, ori care a trecut deja şi mai „şade-n noi/ ca un foc sub cenuşă"(„suntem doar amintiri la orizont/ în prezenţa vie a lucrurilor" – *Prezenţa vie a lucrurilor*), cuvintele care, uneori, „sunt ochi/ privesc pieziş spre lume" (sunt mai multe poeme în care citim despre cuvinte (de pildă: „nu am acumulat lucruri,/ ci numai cuvinte"), poezia (în care „versurile sunt pulbere/ într-o rază de lumină"), curgerea anotimpurilor (sunt mai multe poeme dedicate verii, toamnei...). Altele par a vorbi despre abstracţiuni ca *Infinitul absolut, Funcţia Z, teoria Grupurilor*, şi aşa şi este, dar nu în totalitate, pentru că acestea sunt văzute din perspectiva frumuseţii căutărilor minţii umane (mintea rea scara de cristal"), a spiritului nostru („spiritul căuta absolutul"), în ultimă instanţa a altui mod de a vedea viaţa.

Interesantă este şi punerea „în oglindă" a unor poeme selectate în ambele volume şi felul în care le-au „văzut" cei doi traducători (doar două exemple: *Memoria, Biblioteca din Coimbra* sau un poem care în *Muzica sferelor* are titlul *Poezie*, în *Ridul adînc al vieţii* nu are titlu). Însă e limpede că autoarea caută un limbaj mai curând potrivit pentru mesajul său, fără a ocoli metafora dar pare că nici apăsând pe figurile de stil mai mult decât are nevoie pentru ca să spună ce îşi propune.

Aşadar, prezentăm încă o autoare italiană contemporană, care ne-a vizitat şi ţara, a vizitat Iaşul, Chişinăul ş.a., prin aceste cărţi apărute, iată, la edituri din cele două oraşe amintite, într-o frumoasă colaborare, în versiunea română semnată de două nume cunoscute, Nicolae Dabija, care de acum citeşte poezie între stele, şi Mariana Stancu, despre ale cărei traduceri din poezia altor autori am mai vorbit şi vom mai vorbi şi aici, şi în „Convorbiri literare".

Mihai Păcuraru, *Kilometrul zero şi alte poeme*, cuvânt pe coperta a IV-a: Horia Gârbea, Editura Neuma, Apahida, judeţul Cluj, 2021, 98 p.

Poezii ale lui Mihai Păcuraru (n. în 1948, în comuna Istria, judeţul Constanţa, actualmente locuind în Bucureşti) au apărut deja în revista noastră, astfel având deja o „poartă" deschisă în ce ne priveşte, aşteptând să îi vedem următorii„ kilometri pe drumul poeziei.

Este primul volum al său de poezie care ajunge la redacţia noastră, deşi a mai publicat şi altele, *Balada pentru jertfele ninsorii*, 1980, *Retro-Poezii*, 2018, *verde traversând amiaza*, 2019, despre creaţiile sale scriind mai multe nume cunoscute la noi, între care şi Horia Gârbea, cel care semnează pe coperta a patra a cărţii despre care facem acum vorbire. A colaborat, în timp, la mai multe reviste, între care şi unele ieşene: „Convorbiri literare", „Expres cultural", şi, cum am amintit, „Poezia".

Acest volum, împărţit în secţiunile: *Kilometru zero, Kilometrul I, Kilometrul II*, prima fiind deschisă de o terţină semnate de poetul japonez Seishi Yamaguchi, „a ieşi pe mare vânt/ de iarnă,/ nu e loc de întoarcere acasă", relevă un autor căruia, dincolo de tonul reflexiv/nostalgic, îi place să utilizeze mult tropii pentru a formula ceea ce are de transmis. Rezultatul: multe expresii ca: „umbră-iubire", „să albeşti cămara neagră a fiinţei", „căuşul stelelor", „cuvântul ce se sperie", „ochiul îngheaţă pe drumul neînflorit de piatră", „câte fructe au toate punctele cardinale", „hoţ de drum", „leg de stâlp o floare", „dansăm un miracol", „păuni coloraţi în bucuria plăcerii" ş.a.. Însă, dincolo de felul în care foloseşte cuvintele, cum la cum se vede pe sine în „peisajul" lumii sale, autorul străbate în aceste pagini „kilometri" din viaţa sa lăuntrică şi „exterioară", de la un capăt care ar putea fi „kilometru zero al fiinţei" sale, trecând prin „labirintul" alcătuit din încăperile ani sau zile sau, cine ştie, amintiri ale lui, exersând şi „neputinţa unui altfel de zbor" „în jocul ucigaş de-a poezia", căutând (sau vorbind cu) iubirea „târziu ca într-o romanţă desuetă", credinţa privind după „îngerii limpezi", primind de la viaţă şi un „botez de bucurie şi durere", încheind, cu acele cuvinte care „se scriu din venele mele/ privind măştile lui Ianus", pe care, până la urmă, am putea gândi că le poartă cumva fiecare om, cu o concluzie în majuscule: NIHIL SINE DEO".

E, în ultimă instanţă, un fel de a-şi privi viaţa în oglinda lăuntrului, cu bucurii, dureri, lecturi (citim şi despre Camus, de pildă), rezultând priviri „de-o clipă" (de-un „kilometru"?) cât un tablou din cuvinte, adesea „colorat" cu tropi din abundenţă, uneori în nuanţele unei realităţi paralele pe care şi-o imaginează.

Un autor căruia îi aşteptăm următorii paşi în ale poeziei.

Eduard Filip Palaghia*, Hrisoave din chinovii*, cuvânt pe coperta a IV-a: Cassian Maria Spiridon, Editura Timpul, Iaşi, 2020, 50 p.

Cititorii revistelor „Poezia" şi „Convorbiri literare" au lecturat deja poeme ale lui Eduard Filip Palaghia, un autor ale cărui versuri, cel puţin până acum, par (şi) coborâte din vremurile de demult ale unui altfel de Levant îngemănat cu Bizanţul şi cu o lume a sa, care leagă laolaltă „întrebări de-a Răsăritul/ Căutând Apus", „Evul ieri. Şi Evul nou", cu

mușatini, greuceni, „arhetipul dintr-un ou", velociped și sicofant, și caloieni și paparude, „mărgăritar lângă mărgăritar" și... câte altele.

În primăvara lui 2019 scriam desper un alt volum al său, *Mirodenii epistolare*, apărut la aceeași editură ieșeană Timpul în 2014, despre care spuneam că „e ca o călătorie în pași de poem într-o lume de dincolo de copilărie, ca o „promisiune" a unui „Levant" (și) dinlăuntru… dar altfel." Și cumva altfel, dar și cumva la fel, poezia lui Eduard Filip Palaghia își păstrează aceiași mireasmă aparte, aducând a aer balcanic dar și oriental de-adevăratelea, uneori înstrunând arpegii cu iz minulescian, alteori ușor barbian, dar totuși fără a cădea în mimetism, păstrându-și modul lui de a scrie, ca un fel de călătorie aparte, fie ea dintr-o „poveste din Fanar" ori de pe un drum „din Adana la Trabzon" ori hălăduind pe mări lăuntrice pe unde „nu mai vezi nici un talaz", și pe unde pare a „curge un întreg Levant".

Și în aste *Hrisoave din chinovii* firitisite în limba aparte a versului cu care ne-a obișnuit deja, cântând iubirea sau amintind de vreun poem al lui Abu Nuwas, ori pe Cosânzeana căutând (sau căutată) de Făt Frumos, ori vreo iubire pentru vreo „zgâtie de fată", dorul de vreo pâine caldă ascultând Șeherezadă, ori... Eduard Filip Palaghia, un autor interesant, ne oferă același tip de poezie cu un parfum aparte, cu accente mai... altfel, dar care, pare-se, într-o manieră pe care o întărește ca fiind felul său de a scrie. Vom vedea ce aduc eventualele sale viitoare volume.

Raul Constantinescu, *Athanor*, cuvinte pe coperta a IV-a: Mircea Petean, Angela Nache Nache-Mamier, Iv Martinovschi, Valeria Manta-Tăicuțu, Editura Limes, Floreşti, 2021, 142 p.

Nici în această carte Raul Constantinescu, autor al mai multor volume de versuri (începând cu *Aventurare în marele refuz*, 2001), în care își propune să construiască, parcă, o „lume" (pe care și-o dorește atotcuprinzătoare) a sa, cu o arhitectură personală, o mitologie proprie, nu este simplu de citit. Mitologia despre care vorbeam are mai multe „filoane", de la cel dacic, trecând prin altele, fie ele grecești ori ținând de elementele/ mistice, uneori biblice sau de experiența sa de viață/ culturală/ din lecturi, întrebări arhicunoscute dar atât de prezente în orice vreme („de unde venim/ încotro mergem") ș.a. Își dorește să scrie altfel, „cu ochii minții-n veci neadormiți/ scormonitori pe neumblate drumuri,/ mult dincolo de ceea ce se vede", cuprinzând tot ce este de cuprins în fiecare poem, dacă ar putea. Toate acestea le face pentru a spune tuturor despre cum privește el lumea, văzând, astfel, „imaginea" pe care o închipuie, cătând „prin râul de lumini", din cuvinte ca pe un dar, căci „una e să scrii iubind omul, viața/ cititorii, poezia, cuvântul în toate" și „alta-i să scrii doar iubindu-te pe tine,/ narcis căzut în balta din preajmă". Își

doreşte ca, prin scrisul său, mesajul pe care şi-ar dori să-l transmită, pentru cititor, să nu rămână „sub valul Mayei", „în taină ascuns" şi să găsească acea „înaripare-n cuvânt" („darul firii fără preţ") de care are nevoie.

Fără alte consideraţii, încheiem succinta semnalare, în tonul rubricii, spunând şi că este o construcţie cu o amprentă personală, supusă, aşadar, şi riscurilor unor astfel de creaţii, a căror „cheie de decriptare" poate sau nu să fie înţeleasă/ aflată/ acceptată de cititori, dat fiind şi modul în care scrie, şi poate nu neapărat vocabularul, cât frazarea sa. Mircea Petean spunea, de altfel, că „nu-i de mirare că a rămas un marginal", dar, pe de altă parte, trebuie să remarcăm, şi originalitatea, şi stăruinţa în a-şi contura pas cu pas mesajul.

Nina Toma, *Vara celor cinci sânziene*, prefaţă (*„A la recherche de l'âme perdue"*) de Valeriu Stancu, 2018, 204 p., *Ecou pe sufletul meu*, prefaţă (*Portret de femeie în veşmântul iubirii*) de Valeriu Stancu, 2020, 146 p., Cronedit, Iaşi.

Vara celor cinci sânziene, scrie autoarea, „reuneşte poemele pe care le-am scris în ultimii cinci ani, fiecare purtând o poveste, un moment, o emoţie, o rugă sau o iubire", căci „aici e inima mea". Aceleaşi cuvinte le-am putea extinde, în parte, şi asupra cărţii *Ecou pe sufletul meu*, oferită, „cu sufletul în palme", cititorilor, „omului generos, iubitor, pasional. (...) echilibrate", dar şi sieşi de autoare.

Sunt două volume ample, şi din punct de vedere tematic, deşi iubirea aceea care umple inima cu totul, umple şi viaţa, alungă temerile „când se lasă întunericul", şi poate păşi şi peste moarte. Ambele vorbesc, în esenţă, şi despre căutarea uni drum printre dureri, dar cu iubire, aşteptare, nostalgie, apăsarea curgerii timpului, singurătate, printre suferinţe, dar mai ales cu dragoste, cu speranţă şi încredere. Şi credinţa în Dumnezeu. Deşi, uneori, scrie autoarea, „Poate ar trebuie/ să-mi inventez propria lume/ imperfectă,/ dar frumoasă,/ pentru că e creaţia mea". Sunt şi referinţe livreşti, un bagaj cultural remarcat şi de Valeriu Stancu în amplele sale cuvinte de deschidere. Prin aceşti primi doi paşi în lumea poeziei (fie în vers alb, fie rimat) Nina Toma arată şi că are capacitatea de a depăşi unele căutări inerente începuturilor, de a căuta un mod de a scrie care i se potriveşte, dar şi faptul că pentru ea cuvintele sunt importante şi pentru a scrie aceste versuri, dar mai ales pentru a zice, mai ales direct (deşi nu ocoleşte cu totul metaforele, însă nu mizează apăsat pe acestea), în limbajul poeziei, ce are de spus din sufletul său, din felul în care se vede pe sine, pe cei dragi, pe Domnul, lumea în sine.

Aşteptăm (în acord cu încrederea editorului său) să-i vedem viitorii paşi în căutarea sinelui, a „amintirilor minunate", a acelui „timp magic/ de poveste", pe care nimeni şi nimic „nu-l mai întoarce", a inimii sale... a versurilor prin care îşi doreşte să se „zidească-n cer" din iubire.

Elena Netcu, *Insula singurătății*, poezii, cuvânt de deschidere: Ion Tutunea, Editura Timpul, Iaşi, 2021, 90 p.

Despre Elena Netcu am scris îndeobşte legat de proza sa, în „Convorbiri literare" şi „Hyperion", despre felul în care valorifică folclorul local, legendele din zona în care vieţuieşte, Isaccea, Tulcea, Dobrogea în genere. Are însă şi câteva volume de versuri (*Amforă în Necuprins*, 2005, *Ritual*, 2007, *Cavalerul cuvintelor*, 2010, *Verde pelin*, 2012, *Vânzător de amintiri*, 2016), cel mai recent fiind acesta, apărut la editura ieşeană Timpul, singurul ajuns până acum la redacţia noastră.

Chiar dacă nu se întrevăd legendele despre care vorbeam, prin atmosfera pe care o creează în poemele sale Elena Netcu nu este cu totul depărtată de proza sa. Însă fundalul, în mare parte, este unul al nostalgiei, singurătăţii („trăind însingurarea ca un apus de soare", pe „insula singurătăţii" sale, în care-şi caută „sufletul-fântână"), iubirilor/ dorinţelor (ne)împlinite (în timp ce „crucea mi-o ascund în jinduiri deşarte"), dar şi credinţei. Un poem care ar putea „rezuma" întregul volum, în bună parte, este *Scrisoare către Necunoscutul de tine.*

„Jungla cuvintelor", deşi „mușcă necruțător", îi oferă, fiind şi „comoara cuvintelor", o cale de a-şi rosti sufletul şi iubirile ascunse, dorinţele „strivind dintr-o lovitură", fie şi cale de-un poem, „fuga secundelor". Poate că asta a şi căutat autoarea, în clipele acelea în care stătea singură cu lecturile, ori cu sufletul său în faţa amintirilor, dar şi gândurilor sale.

Mihaela Roxana Boboc, *Iubeşte-l, Anya*, cuvânt pe coperta a IV-a: Horia Gârbea, Editura Neuma, Apahida, judeţul Cluj, 2021, 102 p.

Cu ani în urmă publicam câteva poeme ale Mihaelei Roxana Boboc în reviste din Iaşi, apoi am văzut, în timp, unele volume ale sale. Exceptând câteva nuanţe (care ţin şi de orizontul tematic, şi de maniera în care scrie, de evoluţia sa), nu cred că sunt schimbări esenţiale în modul în care înţelege poezia. Şi în acest volum, în care „se povesteşte" pe sine prin intermediul unui alter-ego (sau poate fi vorba (şi) de un copil, poate chiar al său, căreia i-a conferit acest nume), pe nume Anya. Rezultatul este o imagine marcată, dincolo de tuşele unui penel care desenează, legând cumva textele, cu un fir, un peisaj cvas-epic, de (pen)umbre (melancolie şi tristeţe), dar, în „această lume de noroi" cu „orele cu oase lungi" curgând

prin venele noastre, în care aruncăm, aidoma „macilor pe şine", „poeme-întrebare", „poeme – fără destinaţie" sau „poeme corbi", şi cu lumini, deşi mai degrabă în culorile amurgului, pendulând între speranţă şi aşteptare, dar şi pierdere.

Astfel, în acest volum, îi „dăruieşte" un an Anyei, şi o roagă să-l iubească, să-i „sărute dimineţile", chiar dacă în zilele lui boala roade încet, dar sigur, şi „vom ţine de mână copiii/ să-i minţim că lumea e povestea/ celor unsprezece lebede/ întregită de iubirea care coase mută". Chiar dacă uneori, copilăria te „strânge de mână", alteori „răsăritul se lasă aşteptat în altarul/ de unde culeg vise", alteori poţi privi cum ritmurile de fado se scurg pe apele râului Tejo, prin Lisabona, ori, când „la capătul iubirii nu mai e nimeni" şi ţi-ai dori să „amorţeşti până devine suportabil/ să te trezeşti un am mai târziu". Iubirea e închipuită în diverse moduri, de la ipostaza în care o „sugrumăm încet (...)/ cu fir de mătase/ să nu iasă pic de sânge" sau „doarme cu spatele la tine", ori... Dar, oricum ar fi, e ceea ce ajută pentru a merge mai departe. La fel şi viaţa, care poate fi mereu „un zimbru/ vânat în deşert", alteori, lumea, dincolo de „cămara cu poezie" e un loc în care „respir în icoana fricii". Asta până ce, în finalul anului, e ca o respiraţie „în lumina alb-gălbuie a dimineţii", dar acolo unde „norii se duc". Sunt, şi în acest volum, multe figuri de stil (uneori cu abundenţă, mizează mult pe ele, în a contura ce are de spus) care poartă o amprentă aparte.

Acestea, şi ţinând cont şi de cele spuse mai sus, ne arată că Mihaela Roxana Boboc este o autoare care, din ce am constatat, a ajuns deja la un mod al său de a scrie poezie, conturându-şi un univers din frame-uri de lumini şi umbre, din contraste/ tensiuni şi frângeri, din anxietăţi şi bucurii, fie ele şi nuanţate, ca şi cum ar căuta o „simetrie" a „lumii" (lăuntrice sau exterioare) aşa cum o vede ea.

Nina Gonţa*, Suflet în clepsidră*, versuri, cuvinte de deschidere de: Mihai Păstrăguş, Gheorghe Luchian, Arcadii Ciujoi, Editura Ştef, Iaşi, 2020, 162 p.

În 2015 semnalam în *Convorbiri literare* o carte, apăruta la editura ieşeană Timpul, Evghenii Evtuşenko, *Poeme de dragoste*, a cărei versiune în limba română era semnată de Nina Gonţa. Acum Nina Gonţa propune un volum compozit, cu versuri proprii, dar şi traduceri.

Astfel, volumul cuprinde secţiunile: *Versuri mai noi..., Versuri mai vechi...*, în care sunt ciclurile: *De suflet, De viaţă şi de moarte, Civice*. În final sunt Traduceri noi (din Evtuşenko, din nou, din Alexandru Block, Mihail Matusovski şi Dimaş Kudaiberghen – cântăreţ din Kazahstan; sunt traduse, ne spune Nina Gonţa, textele câtorva cântece ale acestuia cântate în rusă) şi Notă biobibliografică.

În ce privește creațiile proprii, ele sunt aidoma unei ziceri în versuri a celor trăite de autoare. Astfel, în prima secțiune, Versuri mai noi..., sunt texte despre covid, izolare, „o planetă-ncremenită", imposibilitatea de a-i vedea pe cei dragi („în casă stăm ascunşi/ însinguraţi şi trişti") ș.a. Ciclurile din a doua secțiune, Versuri mai vechi..., au o tematică mai variată, de la renunțările o iubire mai veche, dar și la altele, accentuate și de trecerea timpului, de pragurile pe care le pune viața în cale (ca, de exemplu, în Epopee de dor), ori dorința de a mai face ceva „cât mai avem timp" din viața noastră, singurătate, despărțiri, chiar cumpărarea locului de veci și „punerea gândurilor pe hârtie" cu gândul că se apropie trecerea dincolo ș.a. Sau, de pildă, aspecte din victimele războaielor de ieri i de azi duse cu „mama Rusie" (ca în Dor de Basarabia), soarta Moldovei de peste Prut „piesă de schimb în politici externe", limba română la o „declarație de dragoste" pentru Iași (Îmi place Iașul).

Ne-am oprit doar la ce/ despre ce scrie Nina Gonța, fără a analiza și felul în care sunt scrise aceste texte, concluzionând, astfel, că este ca o mărturisire despre trăirile autoarei, despre cum a curs viața sa până acum, ruperea de Moldova de peste Prut (de satul Pănășești, raionul Strășeni, unde s-a născut, de Călărași, Chișinău etcv.) și de altele, odată cu asta, viața nouă, împreună cu fiica sa, din anul 2000, în România, dar și gândurile ei ca femeie care enunță la atâtea în vălmășagul vieții ș.a.

Și în cazul traducerilor de la finalul acestui volum spun, ca și atunci când am scris despre Poeme de dragoste a lui Evtușenko, că, prin faptul că pentru Nina Gonța/ Raisa Coleaghin, născută în Moldova de peste Prut, limba rusă este vorbită de timpuriu, alături de română, putem gândi că ar putea conta în stabilirea echivalențelor poetice.

Vasile Fluturel, *Te iubim, Basarabie*, Editura Princeps Multimedia, Iaşi, ediția a II-a, 2018, 204 p.

Cu ani în urmă semnalam prima ediție a acestei cărți (apărută la Princeps Edit, în 2010). Această ediție, cu aproape 30 de pagini mai cuprinzătoare, structurată la fel, în două părți distincte. În prima, *Vamă la mijloc de țară,* sunt poeme ale autorului publicate în timp, dedicate Basarabiei – și/ sau, citim, unor poeți basarabeni ș.a.. Partea a doua, *Poiana Eminescu* cuprinde articole despre neamul nostru, despre diverse aspecte legate de Moldova de dincolo de Prut sau despre personalități de o parte și de alta a Prutului (Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Mihai Cimpoi, Doina și Ion Aldea Teodorovici, Titus Știrbu, Eugen Doga ș.a.), un interviu (*Un univers poetic – Grigore Vieru*) cu poetul Horia Zilieru, texte publicate în reviste/ jurnale fie de la noi fie din Basarabia. Scriam, relativ la prima ediție, că această a doua parte poate fi privită și ca Putem vorbi despre

această a doua parte a cărţii şi ca despre un mozaic de frânturi de fapte şi de timp, din 1998 către zilele noastre, de gânduri despre românii de pe cele două maluri ale Prutului, aşa cum le-a văzut, trăit şi simţit autorul.

În această carte mai avem o *Addenda* cu poeme, articole apărute după anul 2010, şi, în final, o selecţie de ecouri la prima ediţie (despre care autorul scria că i-a fost dat să „vadă lumina tiparului în chiar zilele când grănicerii demolează cea mai mare ruşine a Neamului Românesc, gardul de sârmă ghimpată de la Prut". Nu că azi ar fi mai bine.).

Încheiem cu un fragment dintr-un text publicat în 2016: „Poarte că apele Prutului, Nistrului, Tisei, Mureşului, Oltului, ale Dunării pot fi pentru noi la fel de vindecătoare ca cele ale anticei scăldători a Siloamului. Să ne spălăm cu ea ochii, aşa cum făceau strămoşii noştri daci înainte de luptă, scufundându-se în apa (sfântă pentru ei) a bătrânului Danubius, şi poate că astfel Harul ceresc ne va lumina şi vom alege pe cei mai buni dintre cei buni, pe cei mai patrioţi...". Cum ales ştim cu toţii, cum, la fel, cu toţii vedem şi rezultatele alegerilor noastre, nu doar în ce priveşte partea de ţară de dincolo de Prut ori cea din Ucraina.

Theodor CODREANU

„NĂSCOCIT DE POEME"

Despre poezia lui Nicolae Dabija (n. la 15 iulie 1948, satul Codreni, raionul Cimişlia, stins năpraznic din viaţă într-un spital din Chişinău, la 12 martie 2021, răpus de pandemia Coronavirus), am scris în mai multe rânduri, ultima oară postfaţându-i, amplu, masivul volum antologic, *Poeme pentru totdeauna*, apărut la Princeps Edit (Iaşi, 2011), într-o colecţie de ediţii critice îngrijită de poetul Daniel Corbu. Bibliografia lui Nicolae Dabija (poet, publicist, romancier, eseist, istoric, autor de manuale), ca şi notorietatea scriitorului şi militantului naţional, este imensă, numărând peste şaptezeci de volume, împreună cu reeditările. Ipostaza recentă a poetului mi se pare oglindită într-o elegantă şi sobră antologie apărută la Editura Cartier din Chişinău, cu admirabilul titlu *Reparatorul de vise* (ediţia întâi, 2016), imagine sintetică a tot ce a crezut autorul a-i esenţializa lirica de o viaţă, selectată din volumele: *Ochiul al treilea* (1975), *Apa neîncepută* (1980), *Zugravul anonim* (1985), *Aripă sub cămaşă* (1989), *Mierla*

domesticită (1992), *Dreptul la eroare* (1993), *Cercul lăuntric* (1998), *Doruri interzise* (2003), *Psalmi de dragoste* (2013) şi *Îndimineţări* (inedite).

Am citit *ca prima oară* (ca să parafrazez titlul unei poezii emblematice a lui Grigore Vieru), „noua" carte a lui Nicolae Dabija, experienţa reuşindu-mi de minune, căci am avut revelaţia unui poet *nou*, de o frapantă prospeţime, capabil să îndemne la o *revizuire critică*, în sensul lovinescian al cuvântului. Din acest punct de vedere, are dreptate postfaţatorul Ion Deaconescu, pentru care Nicolae Dabija este *un miracol şi o taină nedesluşită încă*, argumentând: „Cuvântul poetic al lui Nicolae Dabija se constituie în expresia stranie a simplităţii, nu întâmplător, deoarece după o viaţă închinată scrisului, experienţa se transformă în artă şi arta în frumuseţe divină." (p. 249). Într-adevăr, în poezia românească de azi, *simplitatea tăinuitoare*, venită de departe, din geniul folcloric, doar la Grigore Vieru a mai atins atare plenitudine. În cazul lor, ne aflăm în plină *cultură majoră*, în sensul blagian al cuvântului. *Arhetipurile* (în accepţia eminesciană a *arheului*) lucrează în actul creator, nu invers. Altfel spus, ca să mă exprim eminescian, nu noi suntem stăpânii arheilor, ci *Archaeus* este stăpânul nostru, ca *singura realitate pe lume*, formulată de marele poet în cele două proiecţii fundamentale: *adevărul stăpân al nostru* şi *limba – stăpâna noastră*, ceea ce trimite direct la Logosul divin: *la început a fost Cuvântul*. Către acest Cuvânt primordial năzuiesc toţi marii poeţi. Iar în formularea lui Eminescu: *Unde vei găsi cuvântul/ Ce exprimă adevărul?*, întrebare nedesluşită nici astăzi. Nichita Stănescu îl va numi *necuvânt*, Victor Teleucă, *cuvânt biform*, iar Nicolae Dabija – *precuvânt*, concept preluat de la Constantin Noica (vezi poema *Precuvintele* din *Aripă sub cămaşă*). Iată de ce omul, cu atât mai adânc poetul, este *născocit de cuvinte*, iar poetul – *născocit de poeme*. Omul care nu se lasă înstăpânit de cuvânt *degradează* inevitabil *limbajul* până la neantizare, până la ceea ce Titu Maiorescu a numit *beţie de cuvinte*, iar Tudor Vianu, în distincţia sa dintre funcţia *tranzitivă* şi *reflexivă* a limbajului, atrăgea atenţia că, prin absolutizarea celei din urmă, se ajunge, inevitabil, la blocarea accesului către *sens*, semn de nebunie. Turnul Babel este consecinţa ultimă a îndepărtării limbajului de Logos.

Scriitorii basarabeni se dovedesc a fi cei mai sensibili la asemenea primejdii, fiindcă nici o provincie românească n-a trecut prin infernul degradării limbajului, cum s-a întâmplat între Prut şi Nistru, limba română fiind supusă la experimente incredibile, de *reeducare*, comparabile doar cu *fenomenul Piteşti* din Ţară, la nivel ideologic. Experimentul lingvistic a fost conceput şi orientat, întâi, asupra românilor din fosta R.A.S.S. Moldovenească (actuala Transnistrie, înfiinţată în 1924), punându-se la lucru teoria „savantului" scoţiano-georgian Nicolai Iakovlevici Marr (1864-

1934), considerat un geniu în materie, descoperitorul, între altele, al *limbii de clasă*. În Basarabia şi în Transnistria, ar fi existat două limbi: una burgheză, *româna*, vorbită de exploatatori/cuceritori, coruptă de influenţele imperialiştilor occidentali, alta proletară, „adevărată", a poporului, numită *moldovenească*. Consecinţele acestei doctrine se văd până astăzi. Ion Druţă a mai sesizat şi o altă urmare, care trimite la o ipostază stranie de Turn Babel. Cu câţiva ani în urmă, mi-a trimis un poem testamentar, un soi de epopee concrescută din starea Basarabiei, cu trimitere şi la drama lui Iov (*Tăcerea Pământului*, carte apărută, apoi, în 2016, la o editură din Chişinău), rugându-mă s-o evaluez şi, eventual, să-i fac o prefaţă. Reţin, aici, din cântul al treilea intitulat *Cuvântul* dimensiunea tragică a limbajului care nu mai comunică, un limbaj în care „reflexivitatea" atinge maladivul (veritabil narcisism/autism), cu incapacitatea de a mai crea punţi între indivizii care, aparent, vorbesc aceeaşi limbă: „Eu însă zic că ei vorbeau,/ Una şi aceeaşi limbă,/ Dar nu se puteau înţelege,/ Pentru că, fiecare punea în cuvânt,/ Un înţeles aparte,/ Care îi convenea numai lui./ Acel păcat păgubitor/ De-a scoate din cuvânt sămânţa,/ Şi de-a o înlocui cu înţelesul/ Care-ţi convine ţie…" Într-un astfel de tărâm, doar *tăcerea* mai comunică, fiindcă numai ea mai păstrează *sămânţa*, arheul. Limba degradată este, într-adevăr, fără arheu, numit de Ion Druţă *sămânţă*, creatoare de viaţă şi de sens.

Dintr-o astfel de *dispoziţie ontologică* se nutreşte şi *estetica tăcerii*[1] la Nicolae Dabija. De aceea, el caută precuvântul: „A scrie cu precuvinte – e ca şi cum/ ai scrie cu înseşi/ obiectele şi întâmplările;/ tu ai declanşa sorii şi tu i-ai stinge" (*Precuvintele*). Nu cuvântul este respins de poet, ci „prostituarea cuvintelor": „Caut în dicţionare, naivul de mine,/ acele cuvinte primordiale,/ din vremile când cuvintele declanşau lumi,/ când trăiau poeţii visaţi de cuvinte…" Nicolae Dabija se vrea un poet visat de cuvinte, nu inventator de poezie, ci născut de poezie: „Nu-s poet, sunt/ cel născocit de poeme" (*Aceste peisaje ale sufletului*). A fi, altfel spus, în *arheul limbii române*, fiindcă Arheul nu poate fi decât Unul şi acela este Mihai Eminescu. Şi aici vine extraordinara punere în ordine a lucrurilor (*Eminescu*):

Când mă gândesc
cât de mult
ne iubise
izvoarele,

[1] Pentru complexa problemă a cunoaşterii ontoestetice prin *tăcere*, a se vedea tratatul teologului şi scriitorului din Alba Iulia, George Remete, *Cunoaşterea prin tăcere* (3 volume, ultima ediţie apărută ,n 2020, Alba Iulia, Editura Reîntregirea).

şi codrii,
şi doinele
ce au fost a-l cunoaşte –
îmi vine să cred
că poeţii mari
îşi aleg
popoarele
în mijlocul cărora
au
a se naşte.

De aceea, pentru Nicolae Dabija renaşterea naţională a Basarabiei înseamnă, în primul rând, *întoarcerea lui Eminescu acasă*, geniul rămas/alungat peste Prut atât de către ţarism, cât şi de bolşevism. Pe 15 ianuarie 1989, scria poemul *Întoarcerea lui Eminescu*: „…Chiar acum când ninge pe Moldova,/ când nămeţi prin cerul ei se-alungă,/ Eminescu a pornit spre noi,/ şi – să deie Domnul să ajungă!" Şi replica dată limbii de clasă a lui Marr: „Şi-un coşmar visez – de-atunci – prin vremi,/ mă trezesc şi-mi zic doamne fereşte/ de-o Moldovă doar din moldoveni/ ce-au uitat, cu toţii, româneşte" (*Coşmar*). În acele zile, statisticile arătau că 260 000 de moldoveni şi-au declarat rusa drept limbă maternă! Fenomen tipic de *reeducare etnolingvistică* prin mijloace faraonice, mancurţii ajungând a nu-şi mai recunoaşte *mama*, deci şi limba maternă, fiind gata să-şi îndrepte săgeata spre ea fără nici cea mai mică tresărire. Deţinuţii de la Piteşti, prin tortură, ajungeau la limita degradării umane, recunoscând că sunt „bandiţi", burghezi care au supt sângele poporului proletar. Fenomenul e acelaşi la nivele de Realitate diferite. Mancurtul devine unealta nomazilor din stepă, germen al nomadismului postmodern, surprins astfel de Nicolae Dabija: „Aud prin lume cum se plimbă/ popoarele fără de limbă;// cu zeii tăbârciţi în cară –/ popoarele ce nu au ţară" (*Barbarii*).

A avea ţară înseamnă a avea Dumnezeu, a locui în iubire, în sfinţenie: „Cât avem o ţară sfântă/ Şi un nai care mai cântă,/ Cât părinţii vii ne sânt –/ Mai există ceva sfânt" (*Baladă*). Nomazii postmoderni se laudă, astăzi, că, în sfârşit, *au scăpat de poezie*, s-au eliberat de ea. Raţionalism robespierrean care alungă din lume *afectivitatea*, care este Dumnezeul iubirii. Ochii omului postmodern au pierdut bucuria a ceea ce poetul numeşte *peisaje ale sufletului*, peisaje pe care numai *ochiul al treilea* le poate vedea. Nicolae Dabija a intrat reconfortant în literatură, în 1975, cu acest simbol profund numit ochiul al treilea, emblemă a generaţiei sale: „Îmi vine din ce în ce mai greu/ să deosebesc primăvara de rai,/ lacrimile de stropi –/ ameţitor, ameţitor se-nvârt în jurul meu/ lucrurile văzute cu

al treilea ochi" (*Ochiul al treilea*). Numai acest ochi întrevede adevărul: „Dar ce-am văzut cu ochiu-al-treilea ieri/ va fi doar mâine cu adevărat". De aceea, „Acestor peisaje ale sufletului/ eu le sunt fidel caligraf…/ Toate lucrurile au câte-o aură/ de praf, de propriul praf…" În ele sălăşluieşte cântecul poeziei: „Prin aceste peisaje ale sufletului/ cum zburăm, simţim dintr-o dată/ un auz uriaş/ care ne absoarbe cu tot cu cântec". Pariul pascalian al lui Nicolae Dabija este Poezia: „Precum un cerc cu centrul în afara sa,/ precum o secundă, în care încape Vecia,/ precum un cer născocindu-şi propria stea –// p o e z i a" (*Poezia*). Orfeu, deopotrivă arheul muzicii şi al poeziei, căruia Dabija i-a închinat şi o carte, *Pe urmele lui Orfeu* (trei ediţii, 1983, 1990, 2016), cântă fără cuvinte sau cu precuvinte, înviind pietrele, îmblânzind fiarele sau amânând moartea: „Când cântă:/ o moarte se amână/ şi iarba se face mai verde…/ Cuvintele-arar le îngână/ ca şi cum de le-ar spune, le-ar pierde…" (*Orfeu*). Dabija însuşi încearcă să scrie *Cântece fără cuvinte*. Ar fi poemele desăvârşite la care visa şi Eminescu şi cu care se identifică la vârsta Mântuitorului: „Am, Doamne, treizeci şi trei de ani/ şi-s numai bun de răstignit,/ şi-s numai bun de pus pe crucea/ poemului desăvârşit;" (*Vârsta de trecere*). Şi: „Să scrii un poem în care cuvintele/ să se nască unele din altele,/ aşa cum se naşte un ecou/ din ecoul/ altui ecou,/ încât acel care moare –/ ascultându-l –/ să aibă impresia/ că se naşte din nou" (*Acel care moare…*).

Secretul poeziei lui Nicolae Dabija vine din capacitatea lui unică de a pune în poeme nu atât cuvântul, cât umbra cuvântului (ecourile lui), rămânând doar timbrul inconfundabil al vocii sale care transcende limbajul, prin tăceri. Nicăieri poate nu se vede această vocaţie mai bine decât în *Psalmi de dragoste*, cartea din 2013. Un poem se intitulează chiar *Umbre*: „Noi ne iubeam pe-atunci cu-atâta dor,/ încât, pe-acele ziduri de cetate,/ când umbrele ni se-atingeau întâmplător/ şi ele tresăreau, înfiorate…" Sau: „Privirile mele îndrăgostite/ De lanuri, de păduri, de ape, de răchite,/ Te caută şi te găsesc în toate:/ În lujere şi fulgere,/ În arbori şi cioate…" (*Nădăjduiri*). În singurătate: „Se vede Doamne de la Tine/ cât sunt de trist,/ cât sunt de singur?!// De orice rază ce m-atinge/ mă simt rănit până la sânge…// Sunt Doamne atât de trist şi singur/ precum un rug în care ninge" (*Psalm*).

O capodoperă a peisajelor de suflet, pătrunsă de umor nostalgic, oximoronic, mi se pare a fi *Ce bine-a fost…*, pe care o voi reproduce integral: „Ce bine-a fost când a fost rău:/ muream/pe-atunci/ de dorul tău;/ era un timp care-a-ncăput/ viaţa şi moartea-ntr-un sărut!// Totul/ pe-atunci/ părea nespus,/ şi frunzele dădeau în sus;/ şi timpul,/ blând,/ curgea-napoi,/ iar Dumnezeu ţinea cu noi.// Atunci,/ în veacul celălalt:/ când te-am iubit cât n-ai visat,/ şi când din căni –/ cu tot alaiul –/ noi cerul

îl sorbeam cu paiul.// Apoi când ai plecat cu trenul/ lăsând părăginit edenul –/ n-am mai ştiut ce-aş putea face/ după război, cu-atâta pace…// Ce rău e azi când este bine:/ când nu mai mor de dor de tine,/ nu zic cântări şi nici suspine…/ Dac-am greşit, Tu, Doamne, zi-ne!// Azi totul e aşa firesc:/ nu mai urăsc, nu mai iubesc,/ nu mai bocesc, nici nu mi-i dor,/ nici nu trăiesc/ şi nici nu mor.// Azi nu m-ating de dorul tău,/ şi sunt bătrân ca Dumnezeu/ gândind l-acele vremi divine…// Ce bine-a fost când n-a fost bine!..." (*Ce bine-a fost…*).

O ciudată surpriză este ciclul de inedite *Îndimineţări*, cuvânt creat de poet şi care ne-ar îndrepta către ceea ce Eugen Simion a numit, într-o carte mai veche, *dimineaţa poeţilor*. De fapt, aflăm, pe de o parte, despre reducţia poeziei la *Poemul fără Cuvinte*, căci cuvintele sunt doborâte de oboseală semantică: „Cuvintele mele, bolovănoase, bătrâne/ vin să se aşeze, obosite, în vers:/ ca nişte soldaţi prăfuiţi/ mărşăluind pe un şes" (*Elegia neîntâmplaţilor miri*), miri condamnaţi la o virtualitate inactualizabilă. Iar pe de altă parte, aceste *îndimineţări* sunt *amurguri de zeitate şi-asfinţire de idei*, cum ar spune Eminescu. Primul supus amurgului este Chişinăul, oraş cu „mii de farmacii/ unde stau visele-n cutii,/ dar nu găseşti un leac defel:/ ca să nu-ţi fie dor de el", oraş de aceeaşi natură oximoronică, între viaţă şi moarte, salvat doar de iubirea poetului. Întreaga Moldovă e cuprinsă de liniştea umbrelor, singurele care mai trăiesc: „Ce linişte e-n ţara mea –,/ E-o linişte de cimitir!" (*Curg, mut, izvoare sub sălcea…*). Şi: „Această ţară nu mai are cer. Doar nori./ Între cuvinte te ascunzi. Să mori". Dar, totodată, e o ascunzătoare a învierii, a *îndimineţirii*, căci în ea stă ascuns arheul: „Între cuvinte te retragi. Să-nvii./ Şi să te laşi rostit de vestitori şi de copii" (*Cireş amar*). Decenii de-a rândul Basarabia a fost salvată de limba română, semnul arheităţii sale, această „doină bătrână", „bob în ţărână", „nume de neam:/ Limba Română": „Când n-om mai fi,/ din noi o fărâmă/ în ea va trăi,/ Limba Română" (*Limba Română*).

Într-un eseu închinat Limbii Române, asimilată *carului cu boi* supravieţuitor în vestita romanţă, Victor Teleucă observa că, în nici o parte a lumii, nu s-au scris atâtea poeme închinate limbii materne ca în Basarabia. Poeţii s-au dovedit mântuitori ai acestui pământ românesc urgisit mai mult chiar decât Biserica înlănţuită politic de Patriarhia Moscovei. Nicolae Dabija este unul dintre marii mărturisitori ai acestui adevăr.

Sonia ELVIREANU

Romanul în versuri *Ostrovul Învierii* de Aura Christi

Ostrovul Învierii (2019) continuă *Geniul inimii* (2017) prin substanţă lirică, forma de roman în versuri, arhitectură tripartită. Aura Christi creează un ciclu liric, „cartea iluminărilor mele", urmată de „cartea cântărilor mele".

Geniul inimii este o descindere în subteranele Sinelui, de natură dostoievskiană, o coborâre în „haosul afectiv", în labirintul tenebros al interiorităţii pentru a-şi înţelege trăirile, iniţierile, devenirea. Despre sine şi iluminarea interioară vorbeşte Aura Christi într-un dialog cu sine, îngerul, iubitul, natura, divinitatea, în poeme interogativ-reflexive cu trimiteri livreşti, în tonalităţi diferite: elegie, cântec de iubire, litanie, imn, psalm. Un dialog „sub semnul aproape imposibil al drumului către Sine, al cuprinderii, al denudării şi al efortului de a înţelege un obiect al cărui adevăr se va afla întotdeauna în proximitatea peşterii lui Platon" (Mircea Braga).

Poeta se adresează unor iniţiaţi, iluminaţi de experienţe de dincolo de limitele umane. Cunoaşterea se dobândeşte prin ontic şi livresc, iluminarea prin iubire şi trăire mistică. Psihanalitic iluminarea ar trebui înţeleasă ca reactivare a funcţiei religioase a fiinţei prin experienţe senzoriale, afective, spirituale.

Alegând formula romanului în versuri, în formă dialogică şi psalmică, poeta îşi recompune fragmentar existenţa, narativizând stările şi trăirile eului auctorial, într-o continuă căutare a sensului experienţelor sale. Reia dialogismul, multiplicând vocile lirico-narative, şi tonalitatea psalmică în *Ostrovul Învierii.*

Nu poate exista Înviere fără geniul inimii, iluminare fără psalmi. Harul divin face posibilă Învierea sufletului, transfigurarea fiinţei, înălţarea ei spirituală şi nu poate fi dobândit decât prin iubire: iubire de sine, de aproapele său, de minunile Creaţiei, de Dumnezeu. Iubirea harică face posibilă iluminarea, trezirea spiritului, şi mărturisirea ei psalmică.

Ostrovul Învierii trimite prin titlu la simbolistica insulei de care se leagă învierea, renaşterea, în sens religios, de îndumnezeire a fiinţei umane prin iubire. Ostrovul e spaţiul revelaţiei, unul geo-afectiv cum e insula de la mănăstirea Cernica, altul în interiorul fiinţei, unde sufletul îşi descoperă sacralitatea originară.

Aura Christi urmează îndemnul lui Nietzsche de a-şi explora abisul fiinţei pentru a-i lumina adâncurile, aşteptând cu răbdare şi teamă să i se dezvăluie misterul lumilor nevăzute, intuite. În stare de veghe, pe hotarul dintre două lumi, vizibilă/ invizibilă, cu toate simţurile deschise, poeta ascultă adâncul unde freamătă luminile şi umbrele trăirilor, sentimentelor sale: „*pe acest tot mai straniu hotar, unde întârzii, privesc, aştept/ ceva nelămurit, ceva ce creşte/ din mine ori poate din vara care/ trece, a şi trecut şi mă face s-ascult/ din miezul fiinţei felul în care/ lumina întoarce îngeri sfioşi/ spre un alt început.// Ascult. Îmi fac cuib în tăcere./ Urmăresc fluturele meu negru,/ care desenează pe cer, pluteşte./Şi eu plutesc şi ascult cum în mine/ creşte ceva, se ridică în cercuri* ".

După acelaşi îndemn nietzscheian, poeta ar dori să prefacă în lumină orice experienţă de viaţă, în sensul de trăire în frumuseţe şi iubire divină, prin (auto)cunoaştere, renaştere spirituală. Există mai multe *surse de iniţiere şi iluminare* şi tot atâtea *feluri de lumină* prin care harul se revarsă în om. Mai întâi *frumuseţea Creaţiei şi lumina ei* în tot ce există în jur, într-un sincretism de forme, culori, miresme, sunete. Frumuseţea e trăită extatic cu revelaţia raiului pe pământ chiar în mijlocul durerii.

Ochiul poetei se deschide spre această teribilă frumuseţe a realului, învaţă să vadă altfel, din alt unghi, prin *vârful de lance* al sufletului înaripat: „*am înţeles în ce fel poţi găsi/ rădăcinile frumuseţii şi ale graţiei// în lucrurile, întâmplările, scenele/ cele mai tragice*".

O altă iniţiere e *îndrăgostirea,* care transfigurează fiinţele, le învăluie în *lumina îndrăgostirii* ca într-o aură, figurată de mitul lui Isis şi a lui Osiris. Asemenea lui Isis care reface din fragmente trupul lui Osiris, Aura Christi recompune din imagini diafane nu doar raiul pământesc, dar şi iubirea, foc sacru, ardere de tot, într-un tulburător poem de iubire, precum în *Cântarea cântărilor*. Femeia se identitică cu zeiţa Isis şi Sulamita, iar bărbatul cu Osiris şi cu regele Solomon. Poeta trăieşte iubirea arhetipală, de esenţă divină, profund, răscolitor, esenţializată în dor şi ardere: „*Mi-e dor de tine. Şi mie... şi mie.* ***Arzi de vie.../ Şi tu arzi şi tot arzi.*** *E un miracol ce se întâmplă./ Vocile ni se amestecă. Inimile stau una în alta,/ cu faţa la o uriaşă inimă, din care se hrănesc/ şi în care se luminează. Zeul meu pentru tine/ tot cântă şi cântă. Şi nu se mai opreşte. Arzi./ Sunt norocoasă, zeul meu şi-a făcut adăpost/ în duhul meu, dă semne, se zbate în tâmplă,/ inimă, uneori, între coaste, precum o şopârlă/ ori un animal ciudat, ce se hrăneşte cu foc viu*".

Privirea vrăjită, îndrăgostită, prin care poeta percepe lucrurile, este iluminată de harul divin, care înalţă iubirea, o curăţă de patimi, o preface în miracol pe firul destinului.

Arta înseamnă şi ea iniţiere, având acelaşi rol de purificare, transfigurare, înălţare spirituală. Prin geniul pictorilor *lumina* emană din lucruri sugerând sacralitatea din şi de dincolo de ele. Intertextualitatea picturală readuce în poemele Aurei Christi nume celebre precum Fra Angelico şi Gustav Klimt. Cu diferenţe esenţiale, cei doi se întâlnesc în reprezentarea sacralităţii luminii: Fra Angelico surprinde lumina mistică, Gustav Klimt lumina îndrăgostirii. E tulburătoare percepţia *Sărutului* lui Klimt prin *ekphrasis*: „*în faţa ta, sub/ ochii tăi orbiţi de lumina nemaivăzută,/ urmăreai fata* ***aceea*** *îngenuncheată în faţa/ jumătăţii ei de carne, te uitai la capul lui/ lăsat peste obrazul ei, străfulgerat de o/ lumină taborică. Urmăreai felul în care el/ o sorbea, cum soarele soarbe dimineaţa*“.

Harul e simţit în trăire, ca prezenţă din altă lume care transfigurează realul. Iubirea învie sacrul în tot ce există, operează un transfer de realităţi, trece fluxul divin în real, iar realul capătă aură de vis. Sufletul e simultan în două lumi, aici şi dincolo, raiul ceresc e întrevăzut pe pământ. Aşa se naşte cântecul vieţii, imnul ei pentru a celebra miracolul trăit.

Şi astfel se ajunge la *cuvântul inspirat* de *Logos*-ul divin, la *lumina cuvântului* şi taina poeziei, care are forţa de a recrea şi transfigura realul efemer.

Aura Christi trasează calea spre desăvârşirea fiinţei, de la trăire la spiritualitate, de la căutare a ceva nevăzut dar intuit, la descoperirea sacrului prin trăire mistică. Poemele sale dezvăluie un suflet atins de sacru şi de smerenie. Ea a depăşit stadiul de intuiţie a metaficicului, a pătruns în altă realitate, la fel de vie ca realitatea fizică: „*susurai din cealaltă realitate, a* ***ta,*** *unde/ te simţeai acasă şi unde se tace/ prin tine se caută, se murmură/ şi un schimb de realităţi se face/ de nu mai ştii pe ce lume trăieşti*“.

Drumul către sine din *Geniul inimii*, cu desfolierea multiplelor euri ce alcătuiesc identitatea verticală, poeta îşi cântă învierea, iluminarea, chipul spiritualizat prin iniţieri succesive.

Poemele curg unul din altul, ca secvenţele vieţii, prin reluarea unor versuri din cele anterioare la începutul fiecărui nou poem pentru a reliefa importanţa trăirii, iniţierii, revelaţiei. Pe de altă parte, se asigură astfel o continuitate lirică şi ritmică întregului, imprimându-i aura de psalm. Iau forme diferite, devoalând complexitatea trăirilor: imn frumuseţii, iubirii, divinităţii; elegie, litanie, psalm. Unele imagini, de o mare stranietate şi forţă, par viziuni desprinse din oniric, cu rezonanţe mitice.

Eul îşi află albia căutată prin iluminare, fiind în armonie cu sine, lumea, divinitatea: „*Sfânt e tot ce mă atinge, tot ce trece prin mine“. Marea revelaţie: a fi viu înseamnă a trăi miracolul vieţii cu sufletul, a iubi totul,*

*înălțând ființa deasupra patimilor, a se adăpa cu apa vie a Iubirii, „**acea** iubire care nu se compară/ cu nici o altă iubire*“.

Un dor metafizic mărturisit, ca toate dorurile și încercările vieții, străbate poemele Aurei Christi: „*Mi-e dor de Dumnezeu*“. În lumina acestuia, poeta își descoperă o ipostază arhetipală, de vestală și o posibilă misiune existențială : *„o vestală, o păstrătoare a Templului Credinței“, „menită să păstrezi Revelația și să creezi neostenit condiția inefabilului/ să se exprime prin tine*“.

Vederi multiple, voci și iubiri diferite se armonizează într-un cânt al ființei vii care se caută, se găsește, se miră, se iubește pe sine în comuniune cu divinitatea și liniștea interioară dobândită prin harul divin și autocunoaștere.

Unghiul din care privește poeta se modifică mereu, privirea se purifică, fiindcă trece prin frumusețea Creației. Apoi prin ochii cuplului primordial, Adam și Eva, pentru a cânta miracolul iubirii dintre bărbat-femeie prin care se reface androginul originar. Și astfel se modifică și vocea poetică, devenind vocea Evei, apoi a lui Adam, pentru a exprima nostalgia contopirii într-o singură ființă. Dorul femeii de bărbat și a bărbatului de femeie („*Mi-e dor de coasta celui care mi-e suflet geamăn*“, „*Mi-e dor, mi-e dor de Ea*“ constituie nucleul unor veritabile cânturi de iubire, ca ardere de tot, miracol al îndrăgostirii, *„văpaie divină“,* revelație a paradisului ceresc, contopire între laic și sacru, trăire a vieții ca vis.

Privirea prin ochii Evei și ai lui Adam e vederea prin inima ființei, plină de patetism. Poeta are mai multe euri, inimi, suflete, priviri, fiind receptacol, oglindă și psalmist al Creației. Mai multe voci dialoghează în poemele sale: eu, tu și El (Zeul, Dumnezeu) care trezește în suflet Aedul care cântă psalmic prin vocea poetei.

Marius MANTA

Ana Blandiana printre variațiuni pe o temă dată

Exercițiu naiv, m-am gândit totuși nu o dată cum ar fi astăzi receptați (readuși la „început de drum”) o parte a scriitorilor deja consacrați. Nu sunt nici primul, probabil nici ultimul din cei care manifestă asemenea curiozități ciudate – printre întrebările/ problematizările firești s-ar ivi și acestea: în ce măsură a fost determinată opera celor în discuție de condițiile social-politice, implicit reașezând în termeni pragmatici

realitatea autonomiei estetice; apoi, care sunt deschiderile pe care textele le-ar mai genera în prezent? În ce constă noutatea poemelor, care le sunt resorturile po(i)etice? Ce consistenţă mai are ideea de generaţie într-o contemporaneitate culturală care se dovedeşte a fi mai degrabă interesată de critica intervenţionistă, care aşază cu orice preţ la loc de cinste intertextul şi tinde să desfiinţeze istoria literară însăşi? Însă nu am îmbrăţişat acest tip de mirare – „ce-ar fi fost dacă?" – din dorinţa de a coborî pe cineva de pe soclu ori de a scrijeli tencuiala unor statui; dimpotrivă, deloc iconoclast, mi-aş fi dorit să mă asigur că acele nume care-mi populează lista de preferinţe sunt sortite de a dăinui dincolo de orice determinări exterioare, poate într-un fel de a mă asigura că am făcut la vremea cuvenită alegerile cele mai bune. Iar toate acestea sunt semn de orgoliu care până la un punct ar putea fi, sunt convins, scuzat! Implicit, ar conta sub forma unui îndemn de a relaţiona cu textele, de a ieşi din convenţie, de a te bucura în faţa unor universuri literare avide de a întâlni imaginaţia unor lectori a căror competenţă să coboare, paradoxal, din chiar bucuria lecturii. Port în faţa ochilor îndemnul lui Petru Creţia: până la urmă nimic nu poate conta mai mult decât lectura propriu-zisă. Evident, sunt cărţi bune, asumate existenţial, care provoacă răni (vorba lui Cioran) şi cărţi cu totul nereuşite – dar totuşi cele mai periculoase sunt cele de mijloc, cele a căror existenţă nu poate fi motivată decât din perspectiva altor reuşite – sunt firimituri de prezenţă (parţial literară) într-o operă cu adevărat complexă. Îl poţi înţelege pe Mircea Cărtărescu din „Nimic. Poeme" sau din „Nu striga niciodată ajutor", dar cum să nu fii, totuşi, dezamăgit? Şi cât de greu o fi să împaci imaginea „Levantului" cu ceea ce îţi oferă ultimele sale volume? De-a lungul unui vector ce străbate literatura română am putea urca şi coborî după voie, găsind aproape la fiecare pas prilej pentru asemenea provocări: cât ar mai prinde astăzi ermetismul lui Barbu sau ce ecou ar putea să aibă *lumina* lui Blaga într-o postsocietate în care omul nu mai are ochi decât pentru elementul desacralizat, frust, eventual artificial. Câţi ar mai prinde ecourile bacoviene sau câţi ar mai avea răgaz şi voie să parcurgă pârga textelor lui Vasile Voiculescu, ieşind din retorica banală a celor ce militează constant împotriva Bisericii? Un adevărat carusel al iluziilor şi deziluziilor! – iar toate acestea mă constrâng să revin de fiecare dată, temător: am în faţă o carte care va rezista au ba?

Urmând fatalităţii acestor decenii, de-a lungul cărora ideea de autoritate e mai estompată decât oricând, sunt convins că nu doar „lista lui Manolescu" există, ci fiecare îşi va fi croit după plac şi pricepere propriile „afinităţi", transferând un soi de autoritate către marginalii care să le determine propriile limite şi orizonturi. Iar dacă ar fi să mă aflu de unul singur pe o insulă (prostească punere-în-scenă), ştiu bine că din siajul

ultimilor zece ani aş face tot posibilul să iau cu mine nu una, ci două cărţi: „Rezervaţia de îngeri" a lui Brumaru şi „Variaţiuni pe o temă dată" (Editura „Humanitas") a Anei Blandiana. Deşi apărută de ceva timp, recunosc că nu am scris până acum nimic despre cea de-a doua; de fapt, aceasta a fost şi provocarea: să scriu despre un volum situat în afara interpretărilor de până acum, să te bucuri efectiv, pentru încă o dată, in vivo, de diafanul reprezentărilor poetice, să laşi la o parte interpretările docte, tezele de doctorat ş.a.m.d., şi să cobori în spaţiul sentimentelor, acolo unde să fi capabil să împrumuţi din trăirile autoarei, eventual să le transpui în fiinţialul (scuzaţi barbaria!) tău. Purtând cu sine scop evanghelic, variaţiunile minunat temperate ale Anei Blandiana conturează supratema iubirii, un spaţiu-sentiment, un *acolo* întru care se consumă întreaga existenţă. Aş spune că acest ultim volum este poate cel mai încărcat sufletește, scris pe un ton de încredere definitivă în Celălalt. E Celălalt adorat, prins în plină lumină: „Nu ştiu să mă rog/ Pentru că nu ştiu să cer/ Şi nici să laud./ De fapt nu sunt sigură/ Că există vreun rost/ Al vorbelor între noi./ Mai bine să-mi las mult capul pe spate/ Cu gâtul înţepenit dureros./ Cu ochii în ochii tăi,/ Pantocrator". Deşi nu e formulat explicit, chiar şi atunci când privirea coboară în trecut ori în forurile cele mai intime, ea poartă paradoxal un sens ascensional, întrucât scopul ei ultim este acela de a indica unicitatea fiinţei-întru-iubire: „Ţin minte că m-am întrebat o dată/ Dacă noi avem doi îngeri păzitori,/ Pentru că, fiind mereu împreună,/ Ar fi fost o risipă./ Unul singur ne-ar fi fost de ajuns" sau şi mai bine în „Suntem singuri/ Aşa cum am fost întotdeauna aici,/ Fericiţi că suntem singuri,/ Înspăimântaţi de musafiri,/ Obsedaţi de scris şi de trecerea timpului./ Participi în continuare la asta/ Şi mă faci să folosesc mereu/ Din greşeală pluralul./ Dar poate nici nu e o greşeală/ Când esenţa singurătăţii e aceeaşi".

Nesăbuinţa omului dezvrăjeşte chipul tainic al lumii, îi refuză unica posibilitate de a accede spre Eden – arhetip al tuturor posibilităţilor şi împlinirilor. Unitatea perfectă a părţilor de aici îşi poate transcede conturul înspre ceea ce va fi cu adevărat. Motivele ce traversează volumul – somnul, visul ce aminteşte de fantasia eminesciană, oglinda, îngerul ori timpul suspendat împlinesc sensuri poetice puse în slujba unei experienţe aproape mistice. De-a lungul acestui discurs asupra raţiunilor luminii („Fiecare gest al meu/ Este conturat de o dungă subţire/ De lumină, pe care o simt/ Fără să o văd./ E ca o îmbrăţişare continuă/ A cuiva asemenea mie,/ Dar care îmi depăşeşte conturul…" ori „Lumină pe lumină nu se vede,/ Fac semne-n strălucire şi revin,/ Dar razele împrăştie deasupra lor monede/ Ce mituiesc cu soarele peşin.// Ochii mă dor de multa ta lumină/ În care nu-ţi mai descifrez contur,/ Chiar dacă ştiu prezenţa ta deplină/ Mă

simt pierdută-n arderea din jur…"), autoarea pune la lucru însăşi hierofania.

Interesantă este şi realitatea conform căreia Ana Blandiana nu ierarhizează experienţe ci recuperează imaginea dublului, graţie acesteia centrându-şi şi motivându-şi propria existenţă. Prezenţa persoanei iubite garantează ordinea, starea de plinătate, apariţia sensului aşadar a rostului: „Fără tine/ Lumea îmi pare deodată mai mare,/ Mai mare şi mai fără rost/ Ca o cameră nemobilată,/ Ca şi cum ar fi căzut/ Câţiva pereţi fără de care/ Nu mai ştiu să spun/ Cum a fost…". Ici-colo, cumva contrapunctând *promisiunea*, volumul primeşte în paginile sale câteva (pseudo)micro-prozopoeme, tot atâtea prilejuri de a ataşa banalul cotidian unei ordini superioare – „Ce e iubirea, dacă nu imposibilitatea de a fi despărţite două fiinţe care nu ele au hotărât să fie împreună? Pur şi simplu, începând dintr-o clipă anume am simţit că totul a fost decis până la moarte…" În temeiul acestei metafizici a tuturor descoperirilor – „Abia cu moartea începe totul./ Doar că nu ştim ce./ Şi preferăm să confundăm/ Taina cu neantul./ Numai când cineva drag,/ Poate o parte din tine,/ Calcă linia despărţitoare,/ Totul se luminează/ Pe durata unui fulger/ Şi vezi cât de lungă e calea…" – autoarea conduce multiplul către perfectul singular; apoi, depăşind nostalgii de-o viaţă, acaparând cuvânt cu cuvânt spaţiul adevăratului *acasă*, Ana Blandiana realizează o alternativă *Cântare a cântărilor*, oferind marele poem al încrederii şi co-împărtăşirii totale. Dincolo de timp, „Variaţiunile pe o temă dată" legitimează un poet total, emblematic pentru literatura de aici ori de pretutindeni. E un bun exemplu pentru tot ceea ce presupune bucuria de a descoperi, citind.

Lina CODREANU

Renata Verejanu prin triumful cuvântului

„Şi mă simt în toate învinsă, dar supusă nu pot fi –
Sunt datoare c-o iubire clipei în care voi muri"
(*Visele în zece volume*)

În avangarda mişcării pentru recâştigarea idealurile naţionale din Moldova anilor 1988-89, între figurile feminine, participante alături poeţii Grigore Vieru, Leonida Lari, Nicolae Dabija, Vasile Romanciuc şi majoritatea intelectualităţii basarabene, de fapt, s-a situat activ tânăra poetă, pe-atunci, Renata Verejanu. În programul de redeşteptare spirituală

a neamului erau prevăzute deziderate care, urmate consecvent, au dus la obţinerea dreptului de a folosi oficial alfabetul latin şi limba română, de a avea tricolor şi imn de stat al Republicii Moldova.

Născută ca al şaptelea copil într-o familie din Verejenii raionului Ocniţa, Renata Verejanu a cunoscut armonia şi asprimile vieţii de la ţară, diversificate ulterior, în şcoală, în timpul studiilor superioare din R. Moldova şi din Moscova. Promovarea scriitoricească s-a făcut cu dificultate, primul manuscris aşteptând şapte ani până la editare. După debutul editorial din 1979 – *Până la dragoste* – i-a apărut o antologie – *Ofrandă omeniei* (1989) a cinci cărţi de poeme interzise timp de zece ani, reeditată în 1993, în acelaşi an cu vol. *Stema destinului*. Un alt asalt editorial se produce în 2006 cu o reantologizare prin adăugire în trei volume însumând nouă cărţi: I. *a Munci, a Iubi, a Trăi* (care înglobează: *Până la dragoste; Virgula amendată; Inventarierea simţurilor*); II. *Vânzătorul vârstelor (Drum spre adevăr; Oameni dragi; Fără erou însemnat);* III. *Stema destinului* (*Nu suport frumuseţea perfectă; Stăpân pe suflet; Poporul meu cu jalea în desagă*). Alte cărţi cuprind interviuri, poezii pentru copii, eseuri, opinii, pledoarii etc. Fire energică, poeta s-a angajat în diverse proiecte pentru promovarea copiilor şi adolescenţilor talentaţi.

Titlul volumului *Eu am ştiut să fac din viaţa mea o sărbătoare. Opera poetică* (Chişinău, 2012) este o confesiune sinceră de artist luptător şi învingător, exprimând statutul singular al poetei Renata Verejanu. În prefaţă, acad. Mihai Cimpoi tocmai sub semnul acestei „cardiograme lirice" situează profilul autoarei: „Nota individuală puternică o dă însă un eticism ardent, programatic, de o înaltă tensiune, însemn al unei împăcări/neîmpăcări trăite la cote dramatice, în momente de sfâşiere lăuntrică, de durere şi supărare. De aici spiritul justiţiar al poetei, punerea în cumpăna valorică şi morală a tot ce se întâmplă şi a tot ce i se întâmplă".

Componenţa cărţii este concepută în două fascicule: *creaţia auctorială* cu selecţii din 1976 până în 2012 şi *reflecţii critice, opinii, aprecieri despre autoare*. Problematica lirică nu curge rectiliniu, ci, am spune, sinusoidal, cu urcuşuri şi coborâşuri, ceea ce reflectă firea temperamentală, mereu încercând să-şi măsoare forţele cu valorile lumii şi cu propriile limite: „În carnea mea tânără – nici urmă de frică,/ Gânduri de perspectivă deşteptându-mi semenii" (*Gânduri de perspectivă*).

Poezia de dragoste. Între elementele poematice complementare, dominantă se arată dimensiunea erosului care asigură liantul compoziţional şi fluiditatea estetică. Într-o rostire naturală, eul poetic cuibăreşte visul de dragoste: „Încuie-mi gura c-o iubire/ Din care nimeni nu a evadat" (*Evadare din pedepse*), la rându-i, integrându-se ca o Ană manolică în zidul erosului: „Eu trăiesc în fereastra ta închisă de obloane/

Să nu vadă cerul că-s eu către drum" (*Trăiesc în privirea ta*). Arareori atinge incandescența atemporală, prin extincție și voliținue: „Prin sărutul nostru se revarsă râul, se coace/ grâul... și lumea aceasta/ a veacului în care trăim/ cu visul ei, cu libertatea, cu prezentul.../ trece prin sărutul nostru..." (*Prin sărutul nostru*); „Pentru că te voi iubi cândva, lasă-mă/ să mă nasc suflet, ție" (*Pentru că-mi placi*); „Azi seara eu vreau să iubesc..." (*Unicul protest*). Iubirea e o zeitate covârșitoare, o mare mirare („Ce haine frumoase mai poartă iubirea.../ Doar ei îi stă bine în chipul oricui"), încât i se abandonează acesteia: „Și intru-n iubire, în haina senină, aleasă.../ Intru-n iubire pe-o viață, pe-un veac..." (*Ce haine frumoase mai poartă iubirea*). Prin motivul *oglindirii* în ochii celui drag, îndrăgostita strecoară fulguiri autoportretistice: „veselă, alergândă, îndrăzneață... într-ales"(*Desen în aer*). De cele mai multe ori, când „nimeni nu pricepe" magnitudinea dragostei, își savurează eșecul, ca izvor de autocunoaștere ori prelungește ecoul în realitatea din afară: în vocea primăverii, în nopțile dansânde prin livadă, în surâsul iubitului, în peregrinări „dintr-un vis în altul"... Alteori, plângând „de parcă ar cânta" (*Cântec*), „mai matură c-o oră, c-un an", intră „în iubire ca-n cel de pe urmă exil", „în durere ca-n timpul ce n-are început" (*Intru în viață*) și își revendică dreptul de a spera, ca soluție a evadării din triunghiul „prezentului întors pe dos", adică „Iubirea, ura și viața" (*Triunghiul bermudelor*).

Renata Verejanu nu are construcții prestabilite, nici scheme prozodice strâmtorate de rimă și măsură, fiindcă ritmul este cel a trăirii ad-hoc, vulcanic, meditativ, înverșunat, melancolic... Deși este ancorată în substanța tradiționalismului prin respectarea valorilor fundamentale, ea face parte din gruparea neomoderniștilor/ postmoderniștilor de după 1980. În *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (ed. a 2-a, 1997), Mihai Cimpoi, istoricul și criticul literar cel mai avizat al literaturii române din R. Moldova, o integrează în *Generația „ochiului al treilea" (reabilitarea esteticului)* alături de Nicolae Dabija, Leonida Lari, Nicolae Romanciuc, Valeria Grosu, Leo Butnaru, Arcadie Suceveanu, Ion Hadârcă ș.a. Pleiada de la încrengătura veacurilor „reînvie cultul romantic al sufletului", dar, totodată, „desființează hotarele dintre mimesis și fantezie", scrie M. Cimpoi.

Poetica realului. Animată de o ardentă dorință de curățare a societății de tarele ideologiei sovietice, Renata Verejanu a insistat asupra promovării perceptelor morale interumane. În condițiile unor vremuri de tulbure fierbințeală ideologică, primenirea spirituală, psihică și intelectuală a nației devenise o condiție *sine-qua-non*. Bătălia curajoasei scriitoare pentru promovarea valorilor naționale a fost dusă atât prin

retorica „pledoariilor" (*Pledoariile Renatei Verejanu*, 2012), cât şi prin vigoarea poematică.

Subiectele privind morala sistemului social, în condiţiile agitaţiei istorice direcţionate către reformare, sunt inepuizabile. Liric, protagonista le abordează atât în mod personal, cât şi cu o largă capacitate de generalizare. Ea nu poate fi „poet cu inima de ceară", insensibil la „durerea graiului" şi fără „griji de ţară", şi, de aceea percepe plenar importanţa calităţilor esenţiale: „Cu cinstea, cu adevărul muşcat-am/ Dintr-un măr, domnesc:/ De-aţi intui această bucurie ce înseamnă..." (*Să fii*).

Poemele ei sunt ferestre către realităţile istorico-sociale pre- şi post- nouăzeciste, pe care, îndurerată, dar optimistă, le-a trăit împreună cu intelectualii spaţiului şi vremurilor comune. Condiţia de om activ, implicat în viaţa cetăţii, o determină pe autoare să îşi asume responsabilităţi civice. Ca poetă de atitudine, sesizează, condamnă, înfierează tarele unei lumi metamorfozabile, care tind să se lăbărţeze peste visele curate ale unei naţii descătuşate. De aceea, în versuri, terminologia nu ocoleşte, nici nu metaforizează conceptele în care poeta crede: *libertate, adevăr, dreptate, cinste, demnitate, iubire, omenie*...

Pentru autoare, *valorile morale* reprezintă garantul unei lumi a iubirii şi armoniei: „Îmbrăţişez *adevărul* fără de mănuşe", „Soarele *dreptăţii* statornic îl prefer", „Viaţa toată am să v-o cutreier/ *Cinstea* din genunchi să v-o ridic", „Uriaşă energie creatoare, *omenia*...", „Submarin de-i *demnitatea*, o aştept la mal de ani" (s.n.).

Când observă derapajele etice în conduita politică, lingvistică şi etică a conaţionalilor, sentimentele de revoltă ţâşnesc dintr-un neîncăpător *summum* al trăirilor interioare („Plâng flăcările-n mine./ Cu mintea mângâi spada") iar limbajul devine abraziv şi acid la adresa acelora, numiţi „guri desfrânate", viteji „miopi", „lingăi", „farisei", „fără cinste", „cirezi de rang superior", „călăi", „mai puţin oameni, şi mai mult mişei" ş.a.

Răul e ascuns, răul e şi la vedere: „O, cum l-aş ruga pe Dumnezeu/ Să mă însoţească o săptămână/ Prin oraşul acesta degradat.../ Să vadă cum se spală mână pe mână/ Şi nicidecum păcatul n-au spălat" (*Teze la o conferinţă*). Ideologic generată, nesiguranţa sapă adânc în nădejdea libertăţii semenilor, augmentându-se în spaimă: „Stă ţara toată-ntr-un picior –/ Ne-ascultă oare-n receptor?" (*De cine să-mi mai fie dor?*). Încă din 1981, atitudinea sinceră şi curajoasă a Renatei Verejanu îi înfiora pe mai marii zilei, încât nu-i surprinzător că timp de un deceniu versurile i-au fost cenzurate: „Uşa de la intrare e moartă,/ *Uşa de la ieşire* a înviat –/ Cu talpa sa pe propria-mi soartă/ Oligarhul politic a urcat./ Şi nu pleacă./.../ Unica

rezervă – *ușa de la ieșire*./ (Deși pragul-i destul de înalt, și păzit)" (*Să ne unim până răul nu s-a trezit*, datată 1.05.1981, s.n.).

Arta cuvântului. Conștientă de propria-i scriitură, pentru poetă, adevărata evadare nu putea fi decât revărsarea logosului uzual în arta cuvântului. Linia estetică curge parcă din metaforica *Testamentului* arghezian, fiindcă poezia înseamnă și *har* și *trudă* de artizan: „Acesta mi-e *cântecul* sau poate *osânda*" (*Drum spre adevăr*); „*Cuvintele* mele, *pedepsele* mele îndelungi..." (*Cuvintele mele,* s.n.). Condiția de artist rămâne covârșitoare, *vorba/verbul* (eminescianul *cuvânt* „ce exprimă adevărul") fiindu-i steaua călăuzitoare pe drumul spre poezie: „Eu merg singură, luminată de-o vorbă –/ Ea mi-i stea, și reproș, și ascunzătoare..." (*Modestie*); „O sută de ani de-aș trăi după moarte,/ Bucuroasă de chinul acesta superb –/ Zilnic voi adăuga câte un rând la această carte:/ Să împrospătez doar un singur verb" (*Verbul trăiesc*).

Aflate sub prospețimea emoțiilor, versurile sunt „vii", suscită imaginația și luarea de atitudine a cititorului. În genere, creația oricărui artist transfigurează esența vieții auctoriale și nu surprinde faptul că poezia Renatei Verejanu adâncește profilul interior-artistic, intruzionând crâmpeie din propria-i biografie „din afară", obiectuală, în binomul viață-creație. Ecuația biografie = poezie, am zice, pe care puțini o pot împlini cu sinceritate.

„Viața mea o sărbătoare". Orizontul de așteptare devine previzibil, dacă avem în vedere vigoarea vitală și poetică. Odată ce a dobândit libertatea, sinele poetic s-a călit într-o alergare de cursă lungă: „E liber pasul meu timid/ Eu fac ce vreau, pot și să râd/ Să fac un pas, și doi în dans/ În drumul vieții de-am rămas" (*E liber pasul meu timid*). Fiecare cădere a știut s-o transforme în treaptă ascensională, căci poeta nu se dezminte și rămâne o luptătoare infatigabilă, un veghetor al clipei, al slovei și al naturii (*Veghez viața*).

Titlul poemului *Eu am știut să fac din viața mea o sărbătoare*, care e și al antologiei, exprimă triumful omului obișnuit în fața unei puteri imperiale distructive, după pilda biblică a victoriei tânărului David împotriva lui Goliat, războinicul invincibil. Adversarul ei opera cu un cumul de rele: „ploile de ură", „tunet de minciuni", turnătorii la securitate, chinurile, „vorbele tămâioase" și ucigătoare... Pe toate le-a răpus cu ajutorul creației: „Cuvintele cu suflet mă-nvață metaforă să fiu".

Situându-se în cercul liricii contemporane, poezia Renatei Verejanu îndeplinește multe din deziderateле curentului neo-modernist, dar conservă în substanța ei valori umaniste tradiționale. Își concepe volumele, în speță antologia, ca un întreg sprijinit pe una-două coordonate semnificative, împletește lirica sentimentală cu cea socială și privește

metamorfozele vieții, implicându-se ca punct de încercare cu un eu liric dominant, avid de cunoașterea și îndreptarea morală a lumii în care trăiește.

Autoarea deține un optimism contaminant iar prin faptele ei culturale – fondatoare a Organizației Mondiale a Copiilor Talentați, a revistei „Micul Prinț" și ziarului „Copiii Europei", promotoare a Mișcării UNESCO și a Politicilor Consiliului Europei, organizatoare a Festivalului Internațional de Poezie eponim (ajuns la a VII-a ediție) etc. – dă vieților copiilor un sens de amploare internațională: „Ea s-a găsit pe sine însăși – aprecia Nicolae Dabija, colegul de generație șaptezecistă –, prin copii (...), prin colegi, prin poeți, prin cărți, prin participare la evenimente culturale și nu numai".

Printr-un proces invers al relaționării estetice, confesiunea fermă din titlul-metaforă devine o certitudine, deoarece Renata Verejanu dovedește că este poeta care „*a știut să facă din viața ei o sărbătoare*".

Raluca FARAON

Diateza masivă a visării

Diateza masivă este al nouăsprezecelea volum de poezie al poetului câmpinean Florin Dochia, apărut la *Detectiv literar*, în anul 2021, editat sub egida Asociației *Universul Prieteniei Iași*, în colecția *Voci în Bucovina*. Reprezintă o carte cu valoare testamentară, fără a marca sfârșitul unei cariere artistice, dovadă că, aproape în același timp, *forme orfane* – o altă carte de poezie – este oferită publicului. Valoarea testamentară – pentru cine cunoaște creația lirică a lui Florin Dochia – o constituie caracterul sintetic al obsesiilor lirice din volumele anterioare: eterna reîntoarcere, haosul, îngerul care provoacă inspirația (în linie nietzscheană/ stănesciană), imaginarul stihial ori bucolic, fauna și flora care, prin metaforele-simbol ideatice, compensează imaginarul urban, mai tot timpul traversat de neliniște și spaime, iubirea adolescentină, duioasă și un paliativ în fața pericolului raționalizării, cinice și autodistructive, chiar dacă e mascată de ludic, jocuri de cuvinte sau ironie savantă. Realul edulcorat prin fantezie sau introspecție își schimbă înfățișarea în funcție de starea de spirit care generează fluxul verbalizării: grav, duios, elegiac, acid, jucăuș sau descumpănitor. Trecerea de la o stare sau alta (tandrețe, revoltă, nostalgie, lehamite, entuziasm, resemnare) se face fără nicio avertizare, dar sinceritatea și șăgălnicia atenuează posibila nedumerire pe

care cititorul ar putea-o reclama în cursul lecturii, dacă ar cădea în abisul stărilor limită care generează monologul introspectiv: spaima în faţa morţii, a decrepitudinii, a lipsei inspiraţiei/ visării.

Testamentul liric se vădeşte şi prin construcţia cărţii: un monolog-fluviu, dozat în secţiuni explicative prin numerotare şi titlu, cu atenţie particulară pe început şi sfârşit. Prima secţiune se numeşte *Modele de trecut* („Am murit în copilărie, aveam vreo zece ani. Cel care mi-a luat locul ar putea povesti despre asta, dar nu o va face niciodată, păstrează o discreţie salutară"), iar ultima, a douăzeci şi cincea – *Show must go on* : „În mine se deschide o uşă. Apoi o fereastră. […] În mine se închid uşi şi ferestre. Se ferecă. Se zăvoresc. Se pun lacăte, se aruncă şi cheile în apele tulburi". Iată cheia înţelegerii acestui testament artistic: paradoxul identitar. Vocea mărturisitoare se joacă în permanenţă cu măşti şi chipuri de împrumut (unele dintre ele, antagonice, ca în exemplul citat în textul final), cu care se contopeşte însă periodic, fără a cădea în alienare sau schizoidie. E jocul auctorial cu care Florin Dochia şi-a făcut o carte de vizită exemplară, mai ales că, în procesul acesta antrenează, intuitiv, şi resursele lexicale (invenţii de cuvinte, şarade, amestec de livresc şi metaforizare surprinzătoare). Poezia reconfigurează resursele emoţionale, mentale, resturile ce provin din amintire sau din percepţia realităţii printr-un limbaj care pare născocit ad-hoc. Spre exemplu, invenţii de animale ca la Dimitrie Cantemir: *şoimangustă*, *vulturaţă, leofanţi*. Frazele ritmate ascund umor şi ironie: „Cântă-te, încântă-te"; „Fără expresie nu faci impresie"; „Sună trompetele, cade eretele. Strigă pianul, zboară varanul. Ţipă vioara şi cade cioara. Urlă percuţia, începe diluţia. E jaf la drumul mare. Totul e tulburare. Pauză de doime. Bate vântul între ştime."; „Hai să zburăm în altă ţară. Vântul are nevoie de o moară"; „Pansamente cu cicoare pentru formele uşoare, pansamente cu pansele pentru formele mai grele" etc.

Tensiunea lirică provine, ca în toate volumele anterioare, din dihotomia real-fantezie, respectiv trăirea *întru* (cu semnificaţia nicasiană implicită) lumea celorlalţi şi lumea proprie, de unde şi duplicitatea asumării unei identităţi analizabile: „am un trup capcană pentru suflet, mi-a dezvăluit cel în care locuiesc împreună cu mica mea copilărie". Realul este ameninţător chiar prin simpla numire, prin simpla conştientizare a existenţei inerte: „I-am spus să rămână pe loc, să nu schimbe nimic atâta vreme cât lipsesc, dar realul a ignorat cerinţele mele şi şi-a văzut nepăsător de ale lui, înşirând la întâmplare anotimpuri, ploi, ninsori, canicule, seri, dimineţi, nopţi şi zile, răsărituri şi apusuri, insomnii de lună plină, iubiri, tandreţuri, lacrimi, boli şi uitări". Un real sintetizat prin imaginea orbului. Zborul, însă, e semnul visării (în special în doi), chiar dacă ia accente uneori dramatice, prin invocarea haosului/ prăpastiei: „Te

iau de mână şi zburăm împreună, ca într-un film de marc chagall"; „Vom zbura înapoi, spre cea mai bună dintre lumile posibile".

Florin Dochia este un magician. Dacă, bună parte a creaţiei sale, s-a amuzat scoţând din jobenul limbajului *albatrişti* (impresii de lectură, amestec de vis şi real), în volumul de faţă strânge la un loc obsesii lirice personale, biografism trucat, introspecţii ludice, spaime conjugate cu hohote de râs sau cinism mascat în jocuri de cuvinte. Realul evadează în imaginaţie, iar imaginaţia deschide porţile meditaţiei profunde, fără pretenţia de a oferi soluţii.

Mircea M. POP

O poezie a eticii

Recentul volum de versuri *Murmur dincolo de tăcere*[1] de Eugen D. Popin include 88 de poeme şi se deschide cu un motto inspirat, ales din Charles Baudelaire: „Ce qui est créé par l'esprit est plus vivant que la matière".

Apoi alege la poemele incluse motto-uri din E.E. Cummings, Martin Heidegger, scrie o parafrază după Liviu Antonesi, dedică un poem "părintelui meu, in memoriam", "Rica, in memoriam", lui Miron Kiropol, "tatei, in memoriam", un motto din Banu Rădulescu, din Anna Ohnweiler, din Immanuel Kant, "D.D. in memoriam", "străbunicilor mei", "lui A.Z.".

Poeziile incluse sunt aspiraţii spre puritate şi inocenţă. Lumea spre care aspiră poetul este lipsită de invidie şi răutate, este o lume ideală. Laconic, poetul nu face uz de cuvinte mari şi multe, reuşind însă să spună mai mult decât s-ar părea la prima vedere. Adevărul este că suntem ocupaţi, prinşi în vâltoarea vieţii nu avem vreme şi pentru ceilalţi. Bine e prins şi redat de către poet acest aspect chiar când îşi asumă vinovăţia... nevinovată: *mă întrebi dacă sunt/ nu sunt supărat/ doar uitat de unii/ de alţii.../ dar asta nu e ceva nou/ doar naivitatea mea/ nu s-a consolat/ deocamdată/ cu statutul de fată bătrână* („monolog", p.24).

Pe drept constată că se produce prea multă maculatură care e numită impropriu literatură ("ce urmează"). Rămâne în memoria lecturii printr-o „litanie" din care redăm doar câteva versuri: *Doamne/ nu întreb/ dacă exişti// urmez/ de-acum/ smerit drumul crucii* (p. 51). Mai degrabă modul de comportare, de-a fi ca fiinţă, ca om, e important în creaţia sa, cu

[1] Eugen D. Popin, *Murmur dincolo de tăcere* sau ***cor cordium,*** Postfaţă de Andrei Zanca**.** Editura Limes, Floreşti, 2021, 140 p.

atât mai mult cu cât ne apropiem acum, la senectute, de ultimul drum. Noaptea la el e sinonimul morții („insula").

Fenomenul înstrăinării, atât de prezent în literatura actuală, se face simțit și în creația sa: *unora nu le pasă/ că* și noi *existăm// altora dimpotrivă/ dar sunt puțini// celorlalți/ le este indiferent dacă ori dacă// de la marginea lumii/ privesc îndelung dincolo de ea/ și uit iarăși că sunt/ că mai sunt totuși*// („întrepătrunderi", p. 109).

Trandafirii, ca simbol al purității, apar în câteva rânduri: *nici trandafirii/ nu mai sunt pe locul lor/* („recurență", p. 121); *mă înduioșează însă și-acum/ imaginea trandafirilor/ tăi preferați* („spirală imperfectă", p. 75), dar și aceștia pot avea ghimpi, care înțeapă: *spinii buchetului de trandafiri/ de pe bancheta din spate* („prima verba", p. 78), sau îngemănate: *să uiți pe terasă/ spini/ și petale de trandafiri* („interior", p. 39).

Reținem câteva epitete inspirate: *reflexe caduce, cuvinte plăpânde, croncănituri îndelungi, schelălăituri discrete, frică lăbărțată, recluziune divină.*

Citind cu atenție poeziile îți dai seama că poetul rostește propria-i nemulțumire mai mult sau mai puțin estompat, sesizând neîmplinirile și având drept ideal OMUL PERFECT. Titlul volumului e dat de versurile finale: *neștiuta/ înălțare/ a heruvimilor/ murmur/ dincolo de tăcere* („amprentă", p. 11).

Diana Dobrița BÎLEA

Aidoma unui sculptor care își șlefuiește continuu opera

Mihaela Cojocaru scrie poezie, haiku, proză. O prezență discretă în agora literară, cunoscută însă în spațiul tomitan unde trăiește, scrie și pictează, a început să se ocupe de editarea cărților sale în urmă cu vreo zece ani. Volumul de haiku, **„valurile vin și se duc"** (Editura Pim, Iași, 2020), demonstrează că a alege să stai mult timp departe de privirile criticii înseamnă să ratezi din start o șansă importantă de afirmare. De altfel, în *Cuvîntul autorului*, Mihaela Cojocaru mărturisește, referindu-se la motivul pentru care a întîrziat să-și publice primele sale volume de haiku (l-a semnat deja pe al patrulea): „Am continuat să învăț și să scriu haiku participînd la concursurile săptămînale și lunare ale Grupului Romanian Haiku și Romanian Kukai. [...] am participat la concursuri naționale și internaționale de haiku și strădania mi-a fost încununată de premii" (p.

10). Iar prefaţatorul cărţii, Corneliu Traian Atanasiu, specifică în argumentul său din finalul cărţii, „Colecţia de debut PRISPA CU GREIERI", că a avut ideea de a-i convinge pe cei ezitanţi, dar valoroşi, să-şi editeze cărţile în cadrul sus-numitei colecţii, aşa cum este şi cazul Mihaelei Cojocaru.

Volumul de faţă cuprinde patru secţiuni, corespunzătoare fiecărui anotimp. Aceste secţiuni sunt reprezentate, în loc de titlu, de un haiku: stare de urgenţă –/ bătrînul pom a renăscut/ sub zvîcnet de muguri" (primăvară); „sub luna plină – marea ştergînd urmele/ tălpilor goale" (vară); „ultima toamnă –/ la poarta bunicii lacătul/ şi-un vîrtej de frunze" (toamnă); „ceaiul aburind –/ prin ochiul de geam teiul/ încărcat de nea" (iarnă). Anotimpurile din haikuurile Mihaelei Cojocaru sunt deopotrivă ale naturii şi ale omului, în funcţie de etapele unui ciclu biologic în cazul lumii vegetale sau conform amintirilor, stărilor/ipostazelor prezentului ori privind către viitor cu seninătate în cazul autoarei. Există, astfel, şi un timp sufletesc, şi unul al conştiinţei.

O fiinţă foarte sensibilă în viaţa de toate zilele, autoarea dovedeşte aceeaşi acuitate şi în redarea poetică a emoţiilor şi senzaţiilor. Prima secţiune conţine tablouri ce concentrează elemente specifice primăverii, copilăriei, amintirilor, prezentului bizar bîntuit de pandemie şi înnegurat de teama de covid-19, dar şi oraşului de la ţărm de mare şi, cum era şi firesc, apei euxine. Pe lîngă sensibilitate şi empatie, autoarea mai pune în creuzetul alchimic în care-şi înmoaie penelul şi ironie. Este modul său de a transmite speranţă, de a da curaj, de a împărtăşi cu semenii încrederea ei în viaţă, în Dumnezeu, în dragoste, în renaştere. Nu utopia, ci adevărul verificabil constituie sursa ei inspiratoare. Iată cîteva exemple: „pescăruş în zbor –/ Ovidius cugetînd pe/ ţărmul milenar"; „toată Japonia/ în mireasma magnoliei –/ rătăcit în parc"; „amiază de mai –/ pe ţărm de mare regăsind/ paşii copilăriei"; „zarzăr înflorind/ nevăzut de nimeni –/ pandemie pe glob"; „teama de covid-19 –/ mă imunizez zi de zi/ cu viruşii din laptop"; „stare de urgenţă –/ maci crescînd pe acoperiş/ să-i admir de la fereastră"; „vremuri apuse –/ gîndind la condurii de bal/ Cenuşăreasa".

Marea, zona Dobrogei, istoria acesteia, natura în toată splendoarea ei sunt temele celei de-a doua secţiuni: „un turn semeţ/ scrutînd întinsul mării –/ Cetatea Enisala"; „Cheile Dobrogei –/ ruine luminate/ de rapiţa-n floare"; „apus de soare –/ în lanul de grîu pîlpîie/ macii înfloriţi"; „vară indiană –/ pe şevalet din zbor/ o frunză aurie"; „ecou de lupte –/ Dunărea scăldînd ca pe/ vremuri zidul Capidavei". Dumnezeu şi cerul se unesc spre a da vigoare vieţii terestre: „crîmpeie de cer –/ în cîmpul verde abia zărită/ cărarea mănăstirii".

Mihaela Cojocaru reuşeşte să surprindă realitatea satului de azi doar dintr-o privire. Într-o imagine care sugerează încremenirea în ceaţa persistentă şi frustrantă a vremii, a vremurilor, emoţia este la cote înalte: „tablou rustic –/ sate în depărtare/ îşi aşteaptă fiii". Este dificil să exprimi atîta durere – cea legată de situaţia satelor părăsite de azi din România – în cuvinte de toate zilele, fără adjective care să potenţeze expresivitatea discursului. Toamna poate aduce cu sine frigul dintre oameni, dar celelalte vietăţi îşi urmează cursul firesc al vieţii, nepăsătoare la frămîntările şi la nostalgiile omului: „nicio scrisoare –/ pe stîlpul de telegraf/ vrăbii gureşe".

În secţiunea despre iarnă, autoarea foloseşte motive literare sugestive, precum: *bătrînul codru, bunicul, corb zgribulit, troiene, gheaţă, omăt, ţurţuri, viscol, poveşti* ş. a. Ironia devine parcă şi mai caustică: „răceală-n spital –/ cu măşti şi doctorii/ şi pacienţii". Sunt şi cîteva puseuri de disperare în ceea ce priveşte perpectiva asupra viitorului, ca în acest haiku: „se apropie viscolul –/ nicio speranţă pentru/ pasărea cu aripi frînte". Frumuseţea naturii nu poate fi însă ocolită: „crizanteme albe –/ cadou de ziua bunicii/ prima zăpadă"; „zăpadă pînă-n zare –/ doar Babele şi Sfinxul/ populează piscul". Sărbătorile completează tabloul de ansamblu, efigia oraşului Tomis limpezindu-se în albul omătului: „la Centenarul ţării –/ Cazinoul tot falnic/ sub prima zăpadă"; „de Moş Nicolae –/ nicio cutie cu cremă de ghete/ pe rafturi"; „concert de Crăciun –/ sub artificii acorduri din/ cutia muzicală".

Expresivitatea limbajului, claritatea imaginilor, ştiinţa îmbinării emoţiei cu forţa de sugestie sunt caracteristicile haikuurilor Mihaelei Cojocaru. Autoarea n-a spus niciodată că a încetat să studieze poemul minimalist, ceea ce o pune în postura unui sculptor care îşi şlefuieşte continuu şi tot mai avizat opera. Iar desăvîrşirea, în aceste condiţii, are sorţi să se concretizeze într-o zi.

Nicolae Silade, un poet (şi) al cetăţii

Tabloul lumii lui Nicolae Silade este un purgatoriu în continuă transformare, o zbatere individuală şi colectivă întru ajungerea la lumină, la izbăvire, poetul apărîndu-ne în postura omului superior, dar nu a unuia blazat care, copleşit de avatarurile societăţii mediocre actuale, să ia drumul renunţărilor, ci a unui om al cetăţii, cu misiunea de a anticipa liniile esenţiale ale raiului posibil, obiectiv a cărui finalitate ar putea opri suferinţa prezentă a acestei lumi. Nu uită însă nici o clipă că „Dumnezeu are ultimul cuvînt", de unde şi frecventele secvenţe psalmice pe parcursul

discursului liric al volumului **„Calea Victoriei”** (Ed. Cartea Românească Educaţional, Iaşi, 2019).

Calea Victoriei este o sintagmă pe care poetul o împrumută din lumea concretă şi tot cu semnificaţii ale unor elemente concrete din prezentul acestui bulevard bucureştean operează pentru a zugrăvi metaforic *Calea* (iar contextul ne duce cu gîndul la binecunoscutul verset „Eu sunt calea, adevărul şi viaţa” – *Ioan, 14:6*) de urmat pentru semenii români, în condiţiile în care imaginea tristă a realităţii relevă compromiterea identităţii individuale şi naţionale, depersonalizarea, pierderea „umanismului” şi a „postumanismului”, manifestarea deja a unei perfide apocalipse. Poetul se aşază, cel puţin temporar şi cu scop eliberator, în fruntea semenilor ca un învăţător modern, vizionar, cu acces la multe dintre tainele divine şi umane. El îi invită să ia act de „infernul” şi de „purgatoriul” pe care ei înşişi le trăiesc şi, conştientizînd suferinţa, s-o valorifice în vederea purificării. Lecţia pe care trebuie s-o înveţe românii pe această *cale* a biruinţei, a mîntuirii, a eliberării de chin este iubirea. Precum Apostolul Pavel, poetul are cheia salvării neamului: „calea victoriei este calea iubirii vino pe calea victoriei vino pe calea iubirii cum? tu ne chemi în infernul de pe calea victoriei întreabă cineva da vă chem în infern în purgatoriu în paradis altfel cum vreţi să fiţi” (*calea victoriei – I*). În continuarea ideii de iubire ca unică misiune a omului pe pămînt vine şi învăţătura întregului poem *calea victoriei* (compus din cinci grupaje de poeme în proză): „din timpul zăbovirii se face timpul izbăvirii”. Cu alte cuvinte, în „zăbava” dintre naştere şi moarte să ne ostenim pentru mîntuire, singura cale de înviere („acea înviere despre care toţi vorbim acea înviere în care toţi credem dar nimeni nu vrea să o mărturisească să o încerce pentru că e un exerciţiu spiritual”). Poetul invită, aşadar, la spiritualitate, la manifestarea esenţei divine înrădăcinate în natura omului de la facerea lui Adam, la autoexorcizare urmărind întoarcerea în lumină, cu traversarea *căii victoriei*.

Pixeli, alcătuit din treisprezece grupaje de poeme în proză, debutează cu ipoteticul „poate că”, dar se sfîrşeşte în acelaşi spirit al învăţăturii Apostolului Pavel – „peste toate e dragostea atotstăpînitoare dragostea atotvindecătoare iubirea care mişcă sori şi stele” – şi cu reiterarea ideii de natură divină a omului care, privit din această perspectivă, este nemuritor: „în aşteptarea împăratului care vine din noi prin noi şi pentru noi [...] care vin şi pleacă şi rămîn cum rămîne cuvîntul în cuvînt şi piatra în piatră pe o stîncă deasupra căreia tu mereu te înalţi din eternitate în eternitate”. Dar între primul şi ultimul cuvînt al acestui amplu poem eul liric are momente de accentuată disperare, de înălţare spirituală, de contemplare şi de încîntare în faţa desăvîrşirii naturii, de recunoştinţă

pentru darurile lui Dumnezeu, de omagiere a femeii în general, a femeii sale şi a muzei, printre aceste femei aflîndu-se şi confundîndu-se cu/risipindu-se în ele şi Fecioara Maria, de reflecţie asupra singurătăţii umane tot mai drastice, asupra necazurilor lumii, ale societăţii, ale individului. Poetul este martor şi subisant, este cel ce trăieşte „calvarul golgotei", dar este şi cel ce se identifică neîncetat cu fratele întru limbă, cultură, simţire, cu fiecare colţ al patriei, este vocea conştiinţei care îţi strigă adevărul chiar dacă nu vrei să-l auzi, aşa cum se întîmplă în această frază-avertisment: „dumnezeu la fel survolează lumea şi se face că nu vede ceea ce nu poţi vedea dar nu trece cu vederea cînd vede că nu vrei să vezi cînd vede că nu vrei să crezi".

Nicolae Silade este un vajnic admirator al trupului feminin şi nu se sfieşte să-l „cînte" în termeni senzuali, uzitîndu-i fie în formă brută, fie prelucraţi, în formă sugestivă, plastică. În acest volum, dedică frumuseţii feminine două ample grupaje de poeme, *j'adore sau zece pentru costineşti* şi *aleea litoral*, prilej pe care îl foloseşte inclusiv pentru transpunerea realităţii de la malul mării într-un limbaj poetic propriu stilului său. O simplă imagine poate stîrni fantezia poetului. El este făuritorul de poveste sau mai curînd principiul activ şi creator care suflă „forţă de viaţă" peste o mînă de nisip, dînd naştere unei lumi: „să vezi ce fază un copil pe malul mării construia un castel de nisip l-am privit curios cum [...] copilului îi creşte barbă cum se uită după femei şi femeile după castelul lui// am văzut cum o aduce la curte pe frumoasa frumoaselor cum îi face copii şi cum o exilează în turn am privit mai departe şi am văzut mai departe cum copilul se copilăreşte pentru copilul său care se copilăreşte pentru copilul său care se" (*j'adore sau zece pentru costineşti – III*). Imnurile închinate frumuseţii fizice a femeii se transformă de multe ori, în mod neaşteptat, în mărturisiri ce ţin de misterul, de senzualitatea şi de labirintul reflexiv al bărbatului: „pot să vă dau un like domnişoară îi zic unei fete care vine pe plajă cu ţîţele goale şi părul în vînt are un trup de culoarea pămîntului are ochii de culoarea mării şi doar bikinii o despart de goliciunea edenică [...] ea vine şi îmi cere un foc şi în mine se aprinde focul acel foc care arde şi nu se mistuie deloc ea zîmbeşte îmi mulţumeşte şi tace şi mă-mbrăţişează cu tăcerea ei (*j'adore sau zece pentru costineşti – X*).

Ultimele poeme în proză – *la o masă lungă şi bogată, aşteptînd să înceapă, ninsoarea cea mare de pe muntele mic* – readuc cititorul în tabloul din care face parte şi Dumnezeu. Este o *cină de taină* a Lui cu toţi oamenii, unde aceştia sunt inspiraţi să „preavadă", să aibă revelaţia propriei dumnezeiri. Pentru mai multă elocvenţă, poetul remarcă şi evidenţiază facerea luminii, care „e-ntîia şi cea mai mare minune", considerînd că aceasta a fost transbordată dintr-un banal *black-hole* în spaţiul destinat

fiinţei prin puterea cuvîntului divin. Şi tot pentru a-şi convinge semenii, condiţionează efemeritatea umană doar de lipsa lui Dumnezeu.
Fără semne de punctuaţie, fără o încărcătură expresivă care să distragă atenţia de la adevăratul înţeles al mesajului poetic, într-un limbaj uşor de urmărit, dînd impresia cititorului că participă la un joc ale cărui reguli pot fi prinse în chiar vîltoarea acestuia, ***calea victoriei*** este un turbion de meditaţii poetice menit să mişte mulţimea de oameni înspre zona miracolului. Nicolae Silade surprinde lumea aşa cum este, oficiază în stilul său caracteristic un ceremonial prin care este revendicată lumea aşa cum ar putea/ar trebui să devină, exerciţiul premoniţiei invitînd la regîndirea configurării prezentului, cu precădere a prezentului românesc. *Otium elegans* pentru semenii noştri!

Carmen FOCȘA

Farmecul gustului dulce-amar

Încă de la o primă lectură, poezia cuprinsă în volumul Mihaelei Gudană, intitulat *lumi împărțite* (Editura Princeps Multimedia, Iași, 2020) se dezvăluie a fi una a cărei notă de originalitate o diferențiază de aproape tot ce se scrie la ora actuală, originalitate provenită dintr-o bună asimilare a poeziei clasice, cu efecte ancorate în contemporaneitate.

Omniprezentă, natura emană energii spirituale dătătoare de tristeți luminoase: „Ce lumi împărțite/ Cât alb, cât îngheț!/ Eu port o ninsoare/ Tu suflet răzleț/ Departe sclipește/ Copacul răpus/Adâncul respiră/ Un viscol nespus/ Și gheața zâmbește/ Cu dinții săi reci/ Ce lumi împărțite!/ Pe mijloc stăm noi" (*Lumi împărțite*). Toamna vibrează la ceea ce înseamnă așteptare, speranță, devenind astfel anotimpul melancoliilor dar și al forțelor păstrătoare ale purității: „Și-o să păstrăm îngălbenirea sfântă/ Cea mai curată toamnă între foi/ Azurul din privirea ta cuvântă/ C-ai să te-ntorci cu mugurii-napoi" (*Ai să te-ntorci*).

Poeziile de dragoste plasează intensitatea trăirilor într-o atmosferă eminesciană, având însă dinamismul poemelor lui Mircea Dinescu: „Credeam că sunt cu luna, cu aerul pe tâmple/ Și mai simțeam sărutul cu multe raze-n gând/ Eram eu seara caldă, ce-avea să se întâmple/ Cu arse stele-n ape, din val de cer curgând" (*Înserare*). Alăturarea elementelor care, prin frecvență, riscă uzura morală (luna, stele, cer) se regăsesc într-o fericită îmbinare, creând imagini inedite, precum în versurile mai sus

citate. De remarcat obsesia iernii ca peisaj interior, ca factor care interferează cu profunzimea sentimentelor sau ca reper al aspirației spre puritate: „Mi-a rămas o iarnă în minte/ De când am zgâriat trupul zăpezii/ Atingând sclipirea/ De pe câmpia gândurilor tale" (*Amintire albă*). Alteori, iarna este similară cu o lume lăuntrică, dominată de vechi neîmpliniri: „Prea mare-i sala de așteptare/ Și sună vântul peste culmi/ Se-ntoarece iarna și mă doare/ Însingurarea noii lumi" (*Târziul altui anotimp*) sau cu un spațiu al autocontemplației: „Eu n-am intrat în casa iernii/ Sau poate nici nu am ieșit/ Mă frige rece colțul pernei/ De somnul nopții înmiit" (*Gata de-alint, gata de nins*).

Preferința pentru versul clasic este frecventă dar nu absolută; versul alb, amintind cadența blagiană, alcătuiește profunzimi care incită la reflecții: „Eu sunt un nerv născut/ Din lutul începutului de lume/ Auzul s-a strecurat/ În toate urechile timpului (*Cântecul timpului*) sau aceste versuri care, desprinse din context, ar putea alcătui ele însele un poem: „Nu mai suntem flămânzi... însetați/ Ci doar norocoși/ De ploile rătăcite prin noi" (*Ploi pe ghicite*).

Dincolo de toate, poezia Mihaelei Gudană este una a echilibrului interior, a neliniștii dorite întru retrăirea vârstelor la care amintirile nu s-au sedimentat încă, iar neîmplinirile vremelnice au farmecul gustului dulce-amar.

Constantin STANCU

Cartea de Aur și Lunca de Cobalt

Există o zonă magică a literaturii, o „luncă" unde fulgeră valori eterne, acoperite de uitarea absenților. Ion Pachia-Tatomirescu atrage interesul cititorului cu volumul *Sonetele luncii de cobalt*, apărut la Editura Waldpress, în anul 2021. Poetul apelează la forma fixă a poeziei, bazându-se pe rigoarea formei, generată de rigoarea temelor abordate. Este o știință a literaturii, un meșteșug menit să readucă la lumină vechi teme, idei, paradoxuri. Spiritualitatea valah-zalmoxiană mai răzbește în contemporanul fond literar românesc, are ceva solid și dă o valoare estetică profundă, cu iz de noblețe arhaică. Este un val precreștin care domină fondul de bază, prin forța venită din sufletul celor care au trăit și

trăiesc/ locuiesc în acest areal al anticei Dacii. Limbajul este modelat de vocabule specifice, de idei vechi, călite în timp, acreditate de o filozofie/ teologie profundă. Se remarcă iniţialul paradox reactualizat în sisteme noi de gândire, mai ales dinspre ştiinţe moderne: cuantica fizică, taina luminii în univers, atracţiile universale, lumi subtile într-o lume vizibil acceptată. Esenţele arhaice se întâlnesc cu esenţele mai noi, validând un sistem de gândire original. „Lunca de cobalt“ este şi locul unde se întâlnesc „lumile posibile“ în flux-refluxul civilizaţiilor/ culturilor.

Adoptarea, crearea de poetice forme fixe, bazate pe împletirea tezelor şi pe libertatea lor, accentul pus pe idei profunde, ne arată că totul are un sens în spaţio-temporalitate.

Fondul precreştin pelasg > valah de credinţă monoteistă, cu divinitatea *Samoş* („Soare-Moş“/ Dumnezeu-Unul al Daciei, al Pelasgo- > Valaho-Dacilor, având pe *Salumoş>Salmoş*, „omul lui Dumnezeu pe pământul Daciei“, „mesagerul/ solul ca reprezentant teluric pentru decada cerurilor“, deseori confundat de „istorici“ cu „zeitatea/ divinitatea supremă“ etc.), accentuează elementele de bază ale lumii: *Aer*, *Apă*, *Foc*, *Lemn* şi *Pământ* la fel ca în gândirea anticelor comunităţi eurasiatice.

Şi eroul liric din *Sonetele luncii de cobalt*, de Ion Pachia-Tatomirescu, se dovedeşte – aidoma simbolicului Făt-Frumos al Pelasgimii > Valahimii – drept iniţiat în tainele celor cinci elemente din fundamentele lumilor după o profundă „şcolire”/ ucenicie la curţile celor cinci cromatici împăraţi ai celor „cinci culori“, ori „franje cromatice“, fundamentale, recunoscute fondului folcloric pelasg > valah ajuns prin meteorologia anotimpurilor/ istoriilor până la noi, la cei de astăzi: Alb Împărat, Verde Împărat, Roşu Împărat, Galben Împărat şi Negru Împărat:

«Se neftineşte verbul în fotonii/ din armonia sferelor, ochi-mură,/ când nestematele,-n celesta gură,// iar se rostesc pentru semănătură/ la îmbrădaţii cerbi, ori în peonii/ papirusului beznei...! Ning eonii// la Fântânéle,-n cub, nunta-mi-pictură,/ a solului care-şi aprinse ghionii/ din Cogaion, în Delos, ori Crotonii,/ în peşteră – virgină picătură;// şi, pe Lacteea Cale de velură,/ în trei pătrate, roş-albind muflonii,/ sublim vorbim în aur neuronii/ ce – la fântâna lui Salumoş – jură...!» (p. 13).

Astfel, volumul *Sonetele luncii de cobalt*, de Ion Pachia-Tatomirescu, surprinde epopeea vremurilor arse la Pelasgo->Valaho-Daci (Dacoromâni), vechi calendare legate de viaţa aproape de natură, de ciclurile anotimpurilor sau ale soarelui, „stâlp“ deasupra acestui „pământ special“.

„Denumirea vechilor cicluri“ este subliniată prin *glosalmi* (nouă specie de formă fixă de poezie creată de autor, explicată cu lux de amănunte - alături de altele datorate acestuia: salmul, zalmiorul etc. –, în prefaţa/ studiul *De la glosalmi şi zalmiori, la ultrascurţii salmi*, din

Caligraful de salmi, Waldpress, 2013, p. 5-36), în ciclul *Anul glosalmilor din Cogaion* (p. 43-53), „glosalmi"dedicați fiecărei luni, așa cum s-au fixat în anul arhaic, pelasgo->valaho-dac. Generațiile de astăzi nu mai utilizează vechile denumiri, ele se cunosc, se rememorează prin studii dedicate societății și civilizației din strămoșeasca-ne Dacia, ori prin astfel de glosalmi, cum, de pildă, și acest fermecător *Glosalm de Cuptor* (Cuptor = Iulie):

«Taina mea cerească, luna-ntre antene,/ focul dintre gene să te cucerească...!// Domnul mă ferească printre pământene –/ sfinte, ori mirene –, când vor să iubească,/ ori să mă-ngrădească în măiastre pene...!// Nu mai duc la mrene dorul să mi-l crească,/ în solzi să-l umbrească, să-l pună-n catrene –/ fluviu-i cu bulboane ce tot dau migrene,/fluviul ca un tren e, ori ca o șerpoane...!// Mi-l pun la icoane, nu-l dau pe-o gold[e]ană,/nici la vreo vicleană ce-arde pe buzoane,/ cleiul din bomboane, vin din damigeană...!// Plisc de gheuroane – din curbă vrânceană,/sau din cea olteană – nu-l bată-n piroane;/ focuri dintre gene de-o curte domnească/să nu-l iepurească, nici lună-ntre antene...!»(p. 47).

Poetul utilizează cuvinte din fondul arhaic al limbii pelasge > valahe ([daco]române), făcând legătura dintre generații, sugerând o viață din abundență în Dacia, atât materială, aplicată, pragmatică, dar și spirituală, legată de ciclurile universului. Este o dovadă că anticii erau atenți și observau mișcarea din lume, dinamismul elementelor, a părților, cât și a întregului (după cum se certifică, încă din anul 2019, și prin impresionanta lucrare, Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia [Aethicus Ister], *Cosmografie*, ediție, studiu introductiv, tabel cronologic, note și traducere din limba latină în limba pelasgă > valahă [dacoromână], de prof. dr. Ion Pachia-Tatomirescu, Timișoara-România, Editura Waldpress [ISBN 978-606-614-239-7], 2019 [pagini „format B-5": 708).

Iată câteva exemple de cuvinte care vin de departe, dinamice, generând „stări și poziții": *brâne*, *zariște*, *davă*, *bobuți*, *ondine*, *urzeală*, *șerpoane*, *sighincă*, *râncă*, *gotcan* etc. Atmosfera se creează prin acestea, prin starea între istorie reală, folclor, mit, tradiții etc., care susțineau colectivitățile și le dădeau un sens în istorie.

De remarcat lirismul din aceste forme fixe de poezie, un lirism ivit din rigoare, inspirație, sisteme de gândire, captarea vieții propriu-zis: „suflet de crin într-un trup de stea" (p. 9); „iubirea-mi de lumină" (p. 14); „legea firii îmbumbind fotonii" (p. 36); „Gură-de-Rai" (pp. 9, 68, 74); „jos e graiul iar presus lumina" (p. 7); „la toate-i clorofila jucăușă ca sângele fierbinte din feline" (p. 22); „fotonii-mi de altoi" (p. 61); „ziua-ți intră-n sânge" (p. 61) etc.

Suntem, iată, în vadul liricii profunde, bazată pe rădăcini trainice, ascunse-n tsunami-ul de informații actualizate până la disoluția mesajului.

Volumul pune în evidență, cum s-a mai spus (***supra***), specii de poezie în formă fixă (recent-create, dar și clasice, rar utilizate în orizontul vremurilor de astăzi): *zalmiorul, sonetul, psalmul, glosalmul, rondelul, trisalmul, salmul, glosa* etc.

Toate se bazează pe ideea de comunicare profund-brevilocventă. ***Salmul***, de exemplu, este cea mai scurtă formă fixă din istoria poeziei universale, existent în fondul valah, transmis din vremea Daciei, cu micro-poeme bine păstrate de-a lungul timpului, semnificația acestora penetrând câmpia gândirii Pelasgimii > Valahimii. Limba valahă/ [daco]română – după cum atrăgea atenția prin 1980 și filosoful Constantin Noica – are extraordinara capacitate de a transmite gânduri „profund-cosmice„ în cele mai puține sunete/ silabe" prin raportare la *haiku*-ul nipon, atât de cunoscut ca formă fixă de poezie specific-niponă, ceea ce nu împiedică nemuritor -cogaionicii poeți ai Pelasgimii > Valahimii contemporane să declare *salmul* – descoperit și creat/ recreat de Ion Pachia-Tatomirescu, în urmă cu câteva decenii – *drept formă fixă de poezie național-valahă/ dacoromână* („cea mai scurtă formă fixă din istoria poeziei universale" – v. pp. 108 – 110). Exemple „nenumărate" se află în ultimul ciclu, *105 salmi pentru înrăzărirea celui de-al LXXV-lea ocol al Soarelui* (p. 89-108), „capitol de sărbătoare" și pentru autorul-poet, „părinte de salm valah", păşind în cel de-al 75-lea an de când a văzut lumina pe pământul Daciei: „Ardeal:/ e-aurul-deal…!" (p. 91); „Bradul:/ mire, adu-l…!"(p. 92); „Cade/ stea-n arcade…!" (p. 93); „Castani/ dau străzii bani…!" (p. 94); „Creștini:/ tot printre spini…!" (p. 98); „Fluturi ard pe scuturi…!" (p. 101); „Marea/ scuipă sarea…!" (p. 103); „Șișul/ ia bacșișul…!" (p. 107); etc. De remarcat punctele de la final, o istorie literară continuă, susținută de resurse minime.

În ciclul *Unsprezece psalmi-sonete la îndimineţirea luncii de cobalt în Dacia*, *Grădina lui Dumnezeu* (27-40), ne întâlnim cu „știința de rezista în istorie", parte din istoria universală. Existența unui popor se justifică prin semnele lăsate în vremuri complicate, având rara capacitate de tranzacționa cu forțele din continentele politicii abrupte, ale valurilor care au migrat spre aceste „lunci de cobalt", ceea ce determină pe poetul să caligrafieze memorabil: „Popor valah, n-am vorbele deșarte,/ cu Verb de jar eu te binecuvânt,/ că-mi ești și cel mai vechi cuvânt-pământ,/ ivind în Cogaion celesta carte…!" (VI, p. 34); în altă parte, putem citi despre limba noastră: „Doar limba vă e raiul-năvățăturii…/ E cea mai veche… Pare să rămână…/ Pelasgă, sau valahă, sau română,/ cum ați numit-o-n creierul naturii…" (X, p. 38).

De-a lungul volumului *Sonetele luncii de cobalt* (2021), Ion Pachia-Tatomirescu oferă „note“ lămuritoare legate de arhiliteratura pe care o actualizează în mod original, „note“care au menirea de a prezenta cititorului fondul complex al civilizaţiei noastre. Trimiterile au susţinerea unor lucrări bine documentate, menite să transmită prin timp valorile care stau la baza civilizaţiei actuale. Într-un motto, pus de scriitor la început de naraţiune lirică, ni se relevă sensul cărţii de faţă: „Sunt Fiul Pământului şi al Cerului Înstelat,/ dar sunt din seminţie cerească, s-o ştiţi şi voi…!“//„Eu vin să-ţi cer mâna ca unul pur dintre cei/ puri, o Crăiasă-a-Lumii…! Căci şi eu mă mândresc/ cu apartenenţa la preafericita voastră seminţie“ (Citate de pe lamelele de aur descoperite la Petelia-Italia, cu sens zalmoxiano-pythagoreic).

Desigur, astfel de volume necesită o anumită iniţiere. Lectura volumului *Sonetele luncii de cobalt* (2021), de Ion Pachia-Tatomirescu, este, la prima vedere, mai greoaie, apar exprimări complicate, meandrice, cu iz vechi; se relevă şi influenţe venite din folclor; până la un punct, istoria domină zona literară, poetul asumându-şi viziunea; acesta este o mărturie despre capacitatea literaturii de a răzbi prin vadul istoriei, fragment din „Cartea de Aur“ a lui Făt-Frumos…

_____

Ion Pachia-Tatomirescu, *Sonetele luncii de cobalt*, Timişoara, Editura Waldpress, 2021.

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIȚĂ

Cuvântul care mișcă, înalță, zidește și în credință se împlinește

În comunitățile românești din străinătate bisericile reprezintă tot atâtea centre de agregare, de regăsire identitară și de spiritualitate. Călăuzitoare în momente de rătăcire, tămăduitoare pentru dureri sufletești, oferind spații primitoare în zile de sărbătoare pentru manifestarea tradițiilor, ele au un rol însemnat în menținerea coeziunii unei comunități. Pentru mulți statutul de creștin ortodox este temelia și garanția păstrării identității românești.

Descinzând într-o lume cu alte orizonturi, biserica a trebuit să-și asume o nouă misiune, care nu putea rămâne prizoniera unor scheme arhaice. Acolo unde slujitorii bisericii au știut să aplice învățăturile dogmatice într-un spirit liber și mai aproape de nevoilor reale ale enoriașilor, s-au realizat adevărate focare de cultură și tradiție românească. La fel de importantă, implicarea unor preotese ca animatoare în asociațiile socio-culturale a fost de natură să dea mai multă forță manifestărilor organizate.

La Giaveno, în regiunea Piemonte, s-a stabilit din anul 2003, împreună cu soția și fiul, Constantin Ursu, originar din Gîrcina, Neamț. El a venit în Italia cu o pregătire tehnică care i-a permis să întreprindă o muncă specalizată în sectorul industrial. O serie de lecturi religioase, frecventarea asociației "Oastea Domnului", precum și o vizită la Ierusalim au constituit reperele care l-au condus la conștientizarea nevoii de a trăi profund o credință prin care cuvântul, călăuzit de rugăciune, să poată, la rândul său, să înalțe spiritual prin vers, spre atingerea stării de extaz.

Îmi pare rău c-am înțeles târziu
Care-i menirea mea și-al vieții rost,
Dar Te-am găsit și-acum când știu
Voi încerca, cât încă voi fi viu,
Să fiu tot ce n-am fost.

Dacă prin rugăciune se ajunge la exaltare, cuvintele sunt purtătoarele sentimentelor celor mai profunde și sincere. În poezie ele își desăvârșesc rostul, putând compune o religiozitate lirică de recitare

cadenţată ori solemnă cântare, de smerită devoţiune sau contemplare mistică a lumii:

Prin ochii mei privesc la lume
Și văd doar ce e omenesc,
Dar ochii sufletului mereu vor spune
Că-n toate e ceva dumnezeiesc.

Harul său de a transpune în versuri pilde, învăţături biblice şi reflecţii de natură religioasă a trezit atenţia comunităţii care l-a încurajat şi susţinut, alături de familie şi alţi colaboratori, pe acest drum.

Cum vrei să luminezi dacă nu arzi,
Cum poți fi mântuit dacă nu rabzi,
Cum vrei iertarea Domnului să o primești
Dacă iertarea ta celor din jur nu dăruiești?

Cum vrei să fii iubit dacă nu știi
Să îți iubești dușmanii ca pe proprii fii,
Cum te vei ridica atunci când ai căzut
Dacă durerea altora nicicum nu te-a durut?

În anul 2019 a văzut lumina tiparului la Editura PIM din Iaşi prima sa colecţie de versuri, cu un titlu sugestiv: „Ascultă-mi, Doamne, rugăciunea". Cartea s-a bucurat de succes în comunitatea românească, fiind lansată în cadrul unor evenimente organizate în biserica ortodoxă Sf. Ierarh Teotim din Giaveno, la parohia ortodoxă Sfântul Iosif cel Milostiv din Carignano, precum şi la Biblioteca Românească „Grigore Vieru" din Torino. La ultimul dintre ele, desfăşurat în cadrul festivalului „Armonii de toamnă", am avut ocazia să particip şi să dialoghez cu autorul.

La Constantin Ursu poezia nu este o finalitatea urmărită, ci instrument de potenţare a unei mai sincere exprimări pentru a transmite trăirile mistice. Doreşte să se adreseze direct şi "pe înţelesul tuturor", cum singur mărturiseşte. De aceea şi figurile de stil se limitează la minimul necesar, valoarea fiind dată în cea mai mare măsură de un mesaj, o pildă, o povaţă, ce au de fiecare dată o conotaţie religioasă:

N-avem timp nici de iubire,
Nici nu știm să mai iubim,
Stăm în "dulcea" amorțire:
Suntem vii, dar nu trăim.

O simplitate asumată, aşadar, deseori însoţită de o adresare retorică, dar solemnă în esenţialitatea ei, în sensul liturgic. „Poezia religioasă nu se poate opri la calificativul de frumos. Ea trebuie să fie de

folos, să fie ziditoare, să transmită, să mişte ceva în cei care o citesc.", spune autorul ei. În ea este proclamat Cuvântul, cel dintru început de fire, în stare să să înalţe, dar care poate face şi rău:

Cuvântul tău ce ai rostit,
La bucurii sau supărare,
A ridicat sau osândit
Şi-i pentru cel ce l-a primit
O rană sau o vindecare.

Printre formulări comune găsim şi alcătuiri originale, cu sclipiri de mărgăritare poetice. "Un rău de-ai spus, rămâne-un rău făcut/ Şi de-l îndrepţi, nicicând nu va mai fi ca la-nceput", "Iar cât de mult al tău cuvânt poate să doară,/ Timpul tămăduirii singur îl măsoară", "O, Doamne, cât mă mai suporţi/ Când eu, plin de păcate,/ Sunt mult mai mort decât cei morţi" – sunt doar câteva dintre acestea.

Structura repetitivă armonioasă şi muzicalitatea versurilor le asigură transpunerea cu uşurinţă în cântări bisericeşti şi probabil că asta le-a şi fost menirea unora din ele:

Cântă cerul şi pământul
Domnului ce le-a creat,
Astăzi, Dumnezeu-Cuvântul
Pentru noi a înviat!

Să se bucure făptura
Domnul Sfânt a triumfat,
Astăzi s-a-mplinit scriptura
Căci Hristos a înviat!

Nelipsită este colinda, un alt cântec care poate să răsune la geamul casei sau în biserică de Crăciun:

Casă sus în cer
Domnul pregăteşte,
Lerui Doamne, ler,
Doamne miluieşte,
Domn din cer sosește!

Lumii, de Crăciun,
Pacea dăruieşte,
O, Isuse bun,
Doamne miluieşte,
Domn din cer sosește!

Apără de rău
Şi în veci păzeşte
Pe poporul Tău,
Doamne miluieşte,
Domn din cer sosește!

Vor fi fost de înfruntat atitudini ostile reale sau doar imaginare cele care l-au determinat să răspundă pe un ton ironic unora care nu îi înţeleg opţiunea mistică şi îl numesc „pupător de moaşte"?

Azi, într-o lume "dezbrăcată" de valori,
De care-ţi vine uneori a te ascunde,
Sunt "învechitul" care-I scrie lui Iisus scrisori,

Dar binecuvântat, căci Domnul îmi răspunde.

Recunoscând în fiecare moment de inspirație "talantul dat de Bunul Dumnezeu" spre a-l înmulți, deci a-l împărtăși cu ceilalți, iar nu un merit personal, cu modestia care îl caracterizează, el adaugă la acest autoportret o pată de culoare care să îl readucă cu picioarele pe pământ:

Și poezii de-am scris, nu cred că sunt poet,
Scriu doar când Duhul Sfânt de mine Se atinge.
Eu sunt în maratonul vieții un atlet
Ce cursa vrea să o termine, nu să o câștige.

Pornind de la o viziune apocaliptică asupra lumii, poezia capătă un caracter de profeție și rugăciunea se transformă în strigăt disperat și invectivă amară:

Dreptatea pe pământ? O utopie!
Balanța-i înclinată către cei mai tari...

Ne plâng strămoșii, înstrăinați cu tot cu glie,
Iubirea de Hristos catalogată-i ca o nebunie

De legi făcute de cezari pentru cezari.

Cocoșii cântă lepădări pe catedrale
Arginții au prins misterioase forme, într-un plic,
Nemernicii primesc urări și osanale...
Întoarce-ți, Doamne, turma iar pe dreapta cale,
C-altfel suntem nimic ce se îndreaptă spre nimic!

Impresionează tabloul întoarcerii la casa părintească rămasă pustie, cu titlul "Străinii... din străini", în care dialogul cu vecinii este de un dramatism sfâșietor iar peisajul dezolant, într-o stare generală de abandon, care poate fi întâlnită nu numai la Cuiejdi, dar și în multe alte sate românești:

De pe la porți, privind sfioși, te urmăresc vecinii,
Nu te cunosc, li-s ochii obosiți de vremi,
Și-și dau păreri, cam cine-ar fi „străinii",
Iar cel mai bine-ar fi să îi întrebi,

Ce le mai fac copiii, tot în țări străine?
Și-apoi le spui că împreună ați crescut,
Se bucură să vadă c-o duci bine,
Iar copiii de câțiva ani pe-acas' n-au mai trecut.

Un bun prilej de a se interoga și a căuta posibile răspunsuri la o întrebare, aparent retorică, dar aflată frecvent în atenția opiniei publice. Unele conotațiile pot părea surprinzătoare, dacă nu sunt privite prin

prisma unei experienţe personale de emigrant şi, mai ales, a unei interpretări creştine:

Străin?
Eşti chiar daca-i rămas la tine-acasă,
Dar viaţa ta nu ai ştiut cui s-o închini,
Străin eşti când, cu ai tăi copii, nu stai la masă,
Căci vrut-a Domnul ca să plece ei printre străini.

Străin?
Nimeni n-ar trebui numit aşa,
vreodată!
E floarea trandafirului străină între
spini?
Atâta timp cât, sus în cer, avem un
singur Tată,
Să fim cu toţii fraţi şi nu
străini printre străini.

În ansamblu, pentru Costel Ursu religiozitatea lirică este optimistă, pragmatică, constructivă, face parte integrantă şi firească din viaţa de zi cu zi şi trebuie să constituie pentru ea un catalizator:

Să fii creştin înseamnă a sta în rugăciune
Nu la necaz, ci şi la bucurii,
Să nu aştepţi întruna o minune
Să-ţi schimbe viaţa, tu s-o schimbi să ştii.

A fi creştin mai înseamnă pentru el: mândrie, tărie, bărbăţie, smerenie, milostivenie, dar şi "o mare bucurie", care se revarsă în poezie pentru a se exprima deschis şi a se dărui tuturor.

Trimite, Doamne, pe pământ o amnezie
Şi las-o ca să dăinuiască între noi mereu,
Să ne-amintim numai de rugăciuni şi poezie
În care laudă şi slavă se aduc lui Dumnezeu.

Putem răspunde invitaţiei de a urca pe arca poeziei acestui Noe modern, încredinţaţi că el nu invocă potop şi furtună, ci seninul unor orizonturi poetice înalte. Zilele acestea a ieşit de sub tipar la Editura PIM din Iaşi cea de a doua carte de poezii a lui Constantin Ursu, intitulată *Flămând de cer*. Ea vine să reconfirme orientarea spre lirica religioasă afirmată la debut şi viziunea mistică asupra lumii, devenite pentru el un modus vivendi.

Vlădina PLEŞCA
Pentru clasa a VII-a, Chişinău, nu pot să spun decît că versurile trimise de Vlădina Pleşca sînt foarte frumoase! Felicitări! Mă bucur că există copii atît de buni şi talentaţi care, în plus, sînt interesaţi de literatură. Mi se pare un semn bun pentru vremurile care vin. Poezia nu va muri! Sub ce formă va alege să trăiască, rămîne de văzut. Ceea ce este evident în versurile Vlădinei Pleşca întrece aşteptările, fiind vorba de multă seriozitate, puritate şi, îndrăznesc să spun, patriotism. Noi, românii din România, nu preţuim valoarea limbii române, ci o înlocuim cu „roengleza", un fel de dialect, penibil deseori, uzitat cu fervoare, să nu spun cu snobism. Românii din Republica Moldova păstrează şi cultivă frumuseţea limbii, şi asta se vede de la vîrste mici. Cum să nu fii impresionat?

Miruna TACU
Floare albastră, floare albastră… Constat că albastrul domină peisajul liric pe care l-aţi creat, însoţit de o tristeţe rău prevestitoare. Ce-i drept, un sfîrşit de lume trăim cu toţii, universul copilăriei noastre nu mai există, perspectivele s-au schimbat dramatic, echilibrul s-a frînt. Cu toate acestea, ştiţi vorba înţeleaptă: „Fă rai din ce ai". Asta înseamnă să nu disperăm, ci să valorificăm puţinul care ne-a rămas. O disperare trăită pînă la capăt blochează orice elan şi ar fi păcat pentru că talent aveţi. Nu fac pe psihoterapeutul acum, dar v-aş recomanda să lăsaţi pentru moment scrisul şi să ieşiţi în lume, să vă bucuraţi de viaţă. Poezia uneori izbucneşte ca o lavă fierbinte, irepresibilă, alteori creşte lent din seva pămîntului. Al doilea caz vi se potriveşte, cred eu. Aveţi răbdare!

Marcel APOPEI
Ştiu că mi-aţi mai trimis nişte versuri cîndva, dar cu interdicţia de a vă răspunde public. Temeri nu trebuie să aveţi pentru că în artă, indiferent de formele ei, verdictele se dau numai pentru a fi făcute de ruşine. Cu alte cuvinte, dacă eu spun acum că poeziile dumneavoastră nu mă impresionează în nici un fel, asta nu înseamnă că peste cîteva luni sau un an nu puteţi veni cu ceva mai bun. Şi chiar cred că asta se va întîmpla deoarece detectez tresăriri lirice autentice într-o magmă deocamdată fără relief. Continuaţi!

Liliana TOMA

Excelente ideile pe care le expuneți pentru a vă susține poeziile! E adevărat că într-o formă mai evoluată au fost susținute de Poe, în eseurile lui, și de alți mari poeți, semn că arta nu evoluează, ci se menține, cel mult, pe același palier al valorii. Nu cred că acesta este cazul artei din zilele noastre, la modul general vorbind, dar există totuși conștiințe lucide și minți luminate care se străduiesc să ducă făclia artei înainte, nicidecum înapoi.

Dacă este să ne referim la versurile propriu-zise pe care ni le-ați trimis acum, mie mi se par interesante și promițătoare pentru ceea ce va urma. Vă înțeleg timiditatea și nu citez, probabil că și numele este un pseudonim. Îndemnul meu este să aveți mai mult curaj pentru că există semne certe de valoare. Gesturile retorice pe care aparent le cultivați într-un mod exagerat, vă susțin inspirat suflul poetic amplu, în căutarea albiei potrivite.

ÎN LIRĂ-MI GEME ŞI SUSPIN-UN CÎNT

În liră-mi geme şi suspin-un cînt,
Căci eu îmi vărs acum veninu-n vînt.
Prin minte-un stol de negre gînduri trec:
Spre casa cea din patru scînduri plec,
Gemînd, plîngînd eu fruntea pun pe mîni,
Se rumpe suflet, mi se rupe sîn,
Scăpare caut în zădar de chin...
Să stîngi un dor ce-n sînu-mi arde — vin'!

Cînd te doresc eu cînt încet-încet:
Plec capul la pămînt încet-încet
Şi glasul meu răsună tînguios
Ca tristul glas de vînt încet-încet.
Şi orice vis, orice dorinţ-a mea
Eu singur le-am înfrînt încet-încet.
Săgeata doar a crudului amor
În suflet mi-o împlînt încet-încet
Şi simt veninul pătrunzînd adînc...
Cu sîngele-l frămînt încet-încet
Şi nu-mi rămîne decît să pornesc
Spre al meu trist mormînt încet-încet.